
vid. p. 16.

J. Mynde sculp.

vid. p. 16.

J. Mynde sculp.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΛΟΓΟΣ

Εἰς ΑΓΗΣΙΛΑΟΝ τὸν ΒΑΣΙΛΕΑ.

XENOPHONTIS

ORATIO

De AGESILAO REGE.

Επέθηκε τὴν ἀνυπόστατον ἀνάγκην ἀσκεῖν ἅπασαν Πολιτικὴν Αρετήν. p. 206.

OXONII,

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO.

MDCCLIV.

Imprimatur,

GEO. HUDDESFORD,

Vice-Can. *Oxon.*

Maii 17. 1754.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΑΓΗΣΙΛΑΟΝ, ΙΕΡΩΝ, Η ΤΥΡΑΝΝΙΚΟΣ, ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ, ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ, ΚΑΙ ΠΟΡΟΙ, Η ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΟΔΩΝ.

GRÆCE & LATINE.

Recensuit BOLTON SIMPSON, A.M.
Coll. Reg. Oxon. Socius.

OXONII,
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO,
Impensis JACOBI FLETCHER, *Oxon.*
Et *Londini*, GEORGII HAWKINS, Bibliop.
MDCCLIV.

EGREGIO VIRO,

ANDREÆ STONE, ARMIGERO,

EDUCATIONI

CELSISSIMI PRINCIPIS WALLIÆ

VICE-PRÆPOSITO;

ET IN HONORABILI EORUM CONSESSU,

QUI ORDINANDIS COMMERCII NEGOTIIS

PRÆSIDENT,

COMMISSARIO:

Novam Hanc Selectiorum Xenophontis

Opusculorum Editionem,

Suâ Curâ Adornatam,

Eâ, quâ par est, Observantiâ

Dat Dicat Dedicat

BOLTON SIMPSON.

Lectori S.

SElectiora quædam Xenophontis Opuſcula, Græcè & Latinè edita, variiſque Annotationibus, utì ſpero, elucidata, in manus tuas trado. In hâc Editione quid præſtitum ſit, quibuſve auxiliis munitus hanc adornavi, paucis accipe. — Verſionem Leunclavianam, jam caſtigatam & emendatam, ferè ſecutus ſum. Annotationes & varias Lectiones à Leunclavio, Stephano, Porto, & Cl. Hutchinſono in Ageſilao præcipuè, (addito ſemper Auctoris nomine) mutuatus ſum. Ex egregio opere N. Cragii de Republicâ Lacedæmoniorum plurima inſuper deprompſi. Indicem denique Verborum & Phraſium ad calcem operis adjeci — Hæc ſunt, de quibus, Lector Benevole, Te monendum eſſe velim.

Quod attinet ad laudes Auctoris noſtri, iis certè immorari inutile foret & ſupervacaneum: quippè quòd omnes, tàm Veteres, quàm Recentiores, uno ore Xenophontis Virtutes prædicare dignati ſunt. Non poſſum tamen non addere verba acutiſſimi Viri. — " Magnæ quædam, inquit, ac graves in

primis

primis causæ sunt quamobrem ab omni Hominum ætate ac genere Xenophontis monumenta studiosè legi debeant.—Et Historiam scripsit; quâ nihil esse jucundius potest — Et optimarum Rerumpublicarum status depinxit; quo nihil præclarius —Et doctrinam, quæ est de Moribus, ex sapientissimi viri Socratis scholis ac disputationibus illustravit; quo nihil ad hominum vitam utilius—Et tuendæ Rei familiaris præcepta dedit; quod certè ad universos pertinet. Idem non ex eorum est Philosophorum numero, qui alicubi in angulis & umbrâ, Culicis passus (ut ille quondam dixit) metiebantur: sed res amplissimas Ipse gessit, & apud præcipuos sui seculi Reges, Magistratus, Imperatores, summo in honore fuit. Quæ una profectò causa movere nos debebat, ut statueremus ejus lectionem, non privatis tantùm Hominibus, sed Illis etiam, qui loco supra mortales cæteros excelso sunt, inque Reipublicæ gubernatione versantur, utilissimam esse."

Denique, Lector Benevole, si quid rectè videar præstitisse, gaudebo; sin minùs, hujus suscepti operis non pœnitebit, si modò errata mihi benignè condones.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΛΟΓΟΣ
Εἰς ΑΓΗΣΙΛΑΟΝ τὸν ΒΑΣΙΛΕΑ.

ΚΕΦ. α'.

ΟΙΔΑ μὲν ὅτι τῆς Ἀγησιλάου ἀρετῆς τε καὶ δόξης οὐ ῥᾴδιον ἄξιον ἔπαινον γράψαι, ὅμως δ' ἐγχειρητέον· οὐ γὰρ ἂν καλῶς ἔχοι εἰ, ὅτι τελέως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐγένετο, διὰ τοῦτο [1] οὐδὲ μειόνων ἂν τυγχάνοι ἐπαίνων.

XENOPHONTIS
ORATIO
De AGESILAO REGE.

CAP. I.

NOVI quidem non esse facile laudem Agesilai virtute ac gloriâ dignam scribere; nihilo tamen minùs *erit mihi hoc* conandum: non enim rectè se res habuerit si, quòd vir perfectè bonus fuerit, idcircò nè minores quidem consequatur laudes.

1 Forsan *τοῦτο δὲ μειόνων Steph.*

Περὶ μὲν οὖν εὐγενείας αὐτοῦ τί ἄν τις μεῖζον καὶ κάλλιον εἰπεῖν ἔχοι, ἢ ὅτι ἔτι καὶ νῦν [1] τοῖς προγόνοις ὀνομαζομένοις ἀπομνημονεύεται ὁπόστος ἀφ' Ἡρακλέους ἐγένετο, καὶ τούτοις οὐκ ἰδιώταις, ἀλλ' ἐκ βασιλέων βασιλεῦσιν; Αλλὰ μὴν οὐδὲ ταύτῃ γ' ἄν τις ἔχοι καταμέμψασθαι αὐτούς, ὡς βασιλεύουσι μὲν, πόλεως δὲ τῆς [2] ἐπιτυχούσης· ἀλλ' ὥσπερ τὸ γένος αὐτῶν τῆς πατρίδος ἐντιμότατον, οὕτω καὶ ἡ πόλις ἐν τῇ Ελλάδι ἐνδοξοτάτη· ὥστε οὐ δευτέρων πρωτεύουσιν, ἀλλ' ἡγεμόνων ἡγεμονεύουσι.

Τῇδέ γε μὴν καὶ κοινῇ ἄξιον ἐπαινέσαι τήν τε πατρί-

De ipſius certè quidem generis nobilitate quid majus & honeſtius dicere quiſquam poſſit, quàm quod hoc etiam tempore commemoratur quotus inter celebres majores *ſuos* ab *ipſo* Hercule fuerit, eoſque non privatos, ſed reges *ortos* ex regibus? At verò nè hâc quidem in parte eos quiſquam increpare poſſit, quòd reges ſanè fuerint, at urbis obſcuræ: ſed quemadmodum eorum genus *inter alia* patriæ ornatiſſimum *eſt*, ſic & urbs *ipſa* in Græciâ maximè *eſt* illuſtris: adeò ut non inter ſecundos primas obtinuerint, ſed inter principes principe loco fuerint.

Hanc porrò ob cauſam æquum etiam *eſt* unà

1 Intell. σὺν vel ἐν.
2 Nonnull. συντυχούσης. *malè.*

διὰ καὶ τὸ γένος αὐτοῦ· ἥ τε γὰρ πόλις οὐδεπώποτε φθονήσασα τοῦ προτετιμῆσθαι αὐτοὺς, ἐπεχείρησε καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν· οἵ τε βασιλεῖς οὐδεπώποτε μειζόνων ὠρέχθησαν, ἢ ἐφ' οἷσπερ ἐξ ἀρχῆς τὴν βασιλείαν παρέλαβον. τοιγαροῦν ἄλλη μὲν οὐδεμία ἀρχὴ φανερά ἐστι διαγεγενημένη ἀδιασπάστως, οὔτε δημοκρατία, οὔτε ὀλιγαρχία, οὔτε τυραννὶς, οὔτε βασιλεία· αὕτη δὲ μόνη διαμένει συνεχὴς βασιλεία.

Ὡς γε μὴν καὶ πρὶν ἄρξαι ἄξιος τῆς βασιλείας ἐδόκει εἶναι Αγησίλαος, τάδε τὰ σημεῖα. ἐπεὶ γὰρ Ἆγις βασιλεὺς ὢν ἐτελεύτησεν, ἐρισάντων περὶ τῆς ἀρχῆς Λεωτυχίδα μὲν, ὡς

& patriam & genus ipſius laudare: quippe nunquam civitas invidiâ mota quòd *alios* honoribus anteïrent, eorum imperium evertere adgreſſa eſt; & reges nunquam majora concupivêre, quàm ferrent conditiones, quibus initio regnum acceperant. Itaque nullum ſanè aliud imperium reperitur, quod ſine diſtractione perduravit, neque democratia, neque oligarchia, neque tyrannis, neque regnum; hoc verò ſolum permanet regnum perpetuum.

Ageſilaum autem, antequam imperio potitus eſſet, dignum regno fuiſſe habitum, hæc ſunt indicia. Nam cùm Agis rex vivendi finem feciſſet, contendentibus de imperio Leotychidâ, ut

Αγιδος ὄντος υἱοῦ, Αγησιλάου δὲ, ὡς Αρχιδάμου, κρίνασα ἡ πόλις ἀνεπικλητότερον εἶναι Αγησίλαον καὶ τῷ γένει καὶ τῇ ἀρετῇ, τοῦτον ἐστήσατο βασιλέα. καί τοι τὸ ἐν τῇ κρατίστῃ πόλει ὑπὸ τῶν ἀρίστων κριθέντα τοῦ καλλίστου γέρως ἀξιωθῆναι, ποίων ἔτι τεκμηρίων προσδεῖται τῆς γε, πρὶν ἄρξαι αὐτὸν, ἀρετῆς; Οσα γε μὴν ἐν τῇ βασιλείᾳ διεπράξατο, [1] νῦν διηγήσομαι· ἀπὸ γὰρ τῶν ἔργων καὶ τοὺς τρόπους αὐτοῦ κάλλιστα νομίζω καταδήλους ἔσεσθαι.

Αγησίλαος τοίνυν, ἔτι μὲν νέος ὢν, ἔτυχε τῆς βασιλείας. ἄρτι δὲ ὄντος αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχῇ, ἐξηγγέλθη βασιλεὺς ὁ Περ-

Agidis filio, Ageſilao, ut Archidami, ubi civitas *ipſa* Ageſilaum magìs irreprehenſum tum genere tum virtute judicâſſet, hunc regem conſtituit. Atqui potentiſſimâ in urbe præmio pulcherrimo dignum à *viris* optimis judicatum fuiſſe, qualibus ampliùs indiget argumentis utique ejus, *quæ in eo eluxit*, antequam imperaret, virtutis? Quas verò res in regno *ſuo* perfecerit, jam commemorabo: nam rebus geſtis etiam mores ipſius pulcherrimè fore declaratos arbitror.

Ageſilaus itaque regnum, adhuc juvenis, conſequutus eſt. Cúmque recens imperio potitus eſſet, nuntiatum fuit Perſarum regem multas tum

1 MS. *Harl.* habet νῦν ἤδη.

τῶν ἀθροίζων καὶ ναυτικὸν καὶ πεζὸν πολὺ στράτευμα, ὡς ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. Βουλευομένων δὲ περὶ τούτων Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων, Ἀγησίλαος ὑπέστη, ἐὰν δῶσιν αὐτῷ [1] τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, [2] δισχιλίους δὲ Νεοδαμώδεις, εἰς ἑξακισχιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, διαβήσεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ πειράσεσθαι εἰρήνην ποιῆσαι, ἤ, ἂν πολεμεῖν βούληται ὁ βάρβαρος, ἀσχολίαν αὐτῷ παρέξειν τοῦ στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας. Εὐθὺς μὲν οὖν πολλοὶ πάνυ ἠγάσθησαν αὐτὸ τοῦτο [3] τὸ ἐπιθυμῆσαι, ἐπειδὴ ὁ Πέρσης πρόσθεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα διέβη, ἀντιδιαβῆναι ἐπ' αὐτόν· τό, τε αἱρεῖσθαι ἐπιόντα μᾶλλον

navales tum pedeſtres copias, tanquam in Græcos *invaſurum*, cogere. Quibus de rebus cùm Lacedæmonii ac ſocii deliberarent, pollicitus eſt Ageſilaus ſe, ſi triginta Spartiatas ipſi darent, bis mille Neodamodes, ſociorum agmen ad ſex millia, trajecturum in Aſiam, operamque daturum ut pacem faceret, vel, ſi bellum gerere mallet barbarus, *tanta* ei negotia exhibiturum, ut ei exercitum contra Græcos ducere non vacaret. Confeſtim multi certè quidem vehementer admirati ſunt hoc ipſum quòd, cùm Perſa antehac in Græciam trajeciſſet, adverſùs eum viciſſim trajicere concupiſceret; tum quòd invadendo potiùs quàm

1 Vulg. πεντήκοντα. 2 Al. τρισχιλίους.
3 In MSto *Harl.* deeſt τό.

ἢ ὑπομένοντα μάχεσθαι αὐτῷ· καὶ ὁ τἀκείνου δαπανῶντα βούλεσθαι μᾶλλον, ἢ τὰ τῶν Ελλήνων, πολεμεῖν· κάλλιστον δὲ πάντων ἐκρίνετο, μὴ περὶ τῆς Ελλάδος, ἀλλὰ περὶ τῆς Ασίας τὸν ἀγῶνα καθιστάναι.

Επεί γε μὴν λαβὼν τὸ στράτευμα ἐξέπλευσε, πῶς ἄν τις σαφέστερον ἐπιδείξειεν ὡς ἐστρατήγησεν, ἢ εἰ αὐτὰ διηγήσαιτο, ἃ ἔπραξεν; Εν τοίνυν τῇ Ασίᾳ ἥδε πρώτη πρᾶξις ἐγένετο· Τισσαφέρνης μὲν ὤμοσεν Αγησιλάῳ, εἰ σπείσαιτο, ἕως ἔλθοιεν οὓς [1] πέμψειε πρὸς βασιλέα ἀγγέλους, διαπράξεσθαι αὐτῷ ἀφεθῆναι αὐτονόμους τὰς ἐν

ſuſtinendo cum eo pugnare mallet; tum quòd *ità* bellum gerere vellet, ut ejus potiùs, quàm Græcorum, facultates abſumeret: omnium autem pulcherrimum *eſſe* judicabatur, quòd non de Græciâ, ſed de Aſiâ certamen inſtitueret.

Poſteaquam autem ſumptis copiis *domo* enavigâſſet, quonam quis modo clariùs demonſtrare poſſit, quâ ratione munus imperatorium obivit, quàm ſi res ipſas, quas geſſit, enarraverit? Hoc igitur in Aſiâ primum fuit *ejus* facinus: Ageſilao jusjurandum dederat Tiſſaphernes, ſi inducias pangeret, donec nuntii, quos ad regem miſerat, redirent, effecturum ſe ipſi ut urbes Græcæ in

1 Πέμψοιεν *Steph.*

τῇ Ἀσίᾳ πόλεις Ἑλληνίδας· Ἀγησίλαος δὲ ἀντώμοσε σπονδὰς ἄξειν ἀδόλως, ὁρισάμενος τῆς πράξεως τρεῖς μῆνας. Ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης ἃ ὤμοσεν εὐθὺς ἐψεύσατο· ἀντὶ γὰρ τῆς εἰρήνης πράσσειν, στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως, [1] πρὸς ᾧ πρόσθεν εἶχε, μετεπέμπετο· Ἀγησίλαος δὲ, καίπερ αἰσθόμενος ταῦτα, ὅμως ἐνέμεινε ταῖς σπονδαῖς. Ἐμοὶ οὖν τοῦτο πρῶτον καλὸν δοκεῖ διαπράξασθαι, ὅτι Τισσαφέρνην μὲν ἐμφανίσας ἐπίορκον, ἄπιστον πᾶσιν ἐποίησεν· ἑαυτὸν δ' ἀντεπιδείξας πρῶτον μὲν ὅρκους ἐμπεδοῦντα, ἔπειτα συνθήκας μὴ ψευδόμενον, πάντας ἐποίησε

Asiâ *sitæ* sui juris esse permitterentur: Agesilaus vicissim juraverat inducias se sine dolo servaturum, tribus mensibus ad rem conficiendam definitis. Et Tissaphernes quidem fidem jurejurando firmatam mox fefellit: nam pro faciendâ pace, magnum, præter eum quem priùs habuit, exercitum à rege arcessebat: at Agesilaus, tametsi hæc animadverteret, nihilominus in induciis perstitit. Quamobrem mihi primùm hoc præclarè perfecisse videtur, quòd cùm Tissaphernem perjurum palàm ostendisset, suspectam omnibus fidem ejus reddidit; seipsum contrà cùm primò jusjurandum constanter observare demonstrâsset, deinde fœdera minimè violare, effecit ut omnes

1 MS. *Harl.* dat πρὸς ὃ &c.

καὶ Ελληνας καὶ βαρβάρους θαρροῦντας συντίθεσθαι ἑαυτῷ, εἴ τι βούλοιτο.

Επεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρνης ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι, προεῖπεν Αγησιλάῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ασίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι, καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες, μάλα ἀχθεσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες μείονα τὴν παροῦσαν δύναμιν Αγησιλάῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς εἶναι· Αγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῷ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι τῷ Τισσαφέρνῃ τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δ' Ελλησι συμμάχους ἐποίησεν. Εκ δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν

tam Græci quàm Barbari fidentibus animis cum eo, ſi quid vellet, paciſcerentur.

Ubi verò Tiſſaphernes elatus animo ob exercitum qui *ad ſe* deſcenderat, bellum Ageſilao denuntiavit, ni Aſiâ excederet, cæteri quidem ſocii, & Lacedæmonii qui aderant, vehementer contriſtati palam adparebant, quòd copias, Ageſilao quæ aderant, regis adparatu minores eſſe putarent: At Ageſilaus hilari admodùm vultu legatos Tiſſapherni renuntiare juſſit, habere ſe magnam ipſi gratiam, quòd perjurio uſus ipſe quidem deos hoſtes ſibi parâſſet, Græcis verò belli ſocios effeciſſet. Dein militibus mox edixit, ad

στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν· ταῖς δὲ πόλεσιν, εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. Επέστειλε δὲ καὶ Ιωσι καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ελλησποντίοις πέμπειν πρὸς αὐτὸν εἰς Εφεσον τοὺς συστρατευσομένους.

Ο μὲν οὖν Τισσαφέρνης, καὶ ὅτι ἱππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Αγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄφιππος ἦν, καὶ ὅτι ἡγεῖτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν ὁρμήσειν αὐτὸν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δὲ ἱππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιήγαγε, νομίζων ἱκανὸς εἶναι

expeditionem utì ſe accingerent; & urbibus, ad quas ipſum in Cariam exercitum educentem accedere neceſſe erat, ut forum rerum venalium ſibi pararent, denuntiavit. Præterea mandavit & Ionibus & Æolenſibus & Helleſpontiis ut Epheſum ad ſe mitterent eos, qui ſecum eſſent militaturi.

Et Tiſſaphernes quidem, tum quòd Ageſilaus ab equitatu non eſſet inſtructus, & Caria equitatui minùs eſſet apta, tum quòd eum ob fraudem ſuccenſere ſibi putaret, eum reverà ratus ad ipſius domum in Cariam irrupturum, univerſum peditatum eò tranſmiſit, equitatum verò in Mæandri planitiem circumduxit, cùm exiſtimaret

καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας, πρὶν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι· ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι, εὐθὺς ἀντιστρέψας, ἐπὶ Φρυγίαν ἐπορεύετο· καὶ τάς τε ἐν τῇ πορείᾳ ἀπαντώσας δυνάμεις ἀναλαμβάνων ἦγε, καὶ τὰς πόλεις κατεστρέφετο, καὶ ἐμβαλὼν ἀπροσδοκήτως, παμπληθῆ χρήματα ἔλαβε.

Στρατηγικὸν οὖν καὶ τοῦτο ἐδόκει διαπράξασθαι, ὅτι, ἐπεὶ πόλεμος προερρήθη, καὶ τὸ ἐξαπατᾶν ὅσιόν τε καὶ δίκαιον ἐξ ἐκείνου ἐγένετο, παῖδα ἀπέδειξε τὸν Τισσαφέρνην τῇ ἀπάτῃ, φρονίμως δὲ καὶ τοὺς φίλους ἐνταῦθα ἔδοξε πλουτίσαι. Ἐπεὶ γὰρ, διὰ τὸ πολλὰ

posſe ſe Græcos equitatu proculcare, priuſquam ad *loca* equitibus incommoda pervenirent: Ageſilaus autem, omiſſo in Cariam itinere, ſtatímque in contrariam partem converſo, in Phrygiam pergebat; & occurrentes in itinere copias adſumens *ſecum* ducebat, & urbes in poteſtatem ſuam redigebat, cúmque *illuc* præter expectationem irrupiſſet, permagnas opes cepit.

Atque hoc certè *viro* dignum artis imperatoriæ perito perfeciſſe videbatur, quòd, poſteaquam bellum eſſet denuntiatum, & ex eo dolo uti fas & jus eſſet, Tiſſaphernem puerum dolo declaravit, & amicos prudenter hâc re locupletâſſe viſus eſt. Nam cùm omnia, propterea quòd

χρήματα εἰλῆφθαι, ἀντίπροικα τὰ πάντα ἐπωλεῖτο, τοῖς μὲν φίλοις προεῖπεν ὠνεῖσθαι, εἰπὼν ὅτι καταβήσοιτο ἐπὶ θάλασσαν ἐν τάχει τὸ στράτευμα κατάγων· τοὺς δὲ λαφυροπώλας ἐκέλευσε γραφομένους ὁπόσου τι πρίαιντο, προΐεσθαι τὰ χρήματα· ὥστ' οὐδὲν προτελέσαντες οἱ φίλοι αὐτοῦ, οὐδὲ τὸ δημόσιον βλάψαντες, πάντες παμπληθῆ χρήματα ἔλαβον. Ετι δὲ ὁπότε αὐτόμολοι, ὡς εἰκὸς, πρὸς βασιλέα ἰόντες χρήματα ἐθέλοιεν ὑφηγεῖσθαι, καὶ ταῦτα ἐπεμέλετο ὡς διὰ τῶν φίλων [1] ἁλίσκοιτο· ὅπως ἅμα μὲν χρηματίζοιντο, ἅμα δὲ ἐνδοξότεροι γίγνοιντο. Διὰ μὲν δὴ ταῦτα εὐθὺς πολλοὺς ἐραστὰς τῆς αὐτοῦ φιλίας ἐποιήσατο.

magnæ opes captæ eſſent, vili pretio venderentur, amicos ut emerent præmonebat, aiens ſe citò exercitu *ſecum* deducto ad mare deſcenſurum: manubiarum verò venditoribus imperavit ut ſcriberent quanti quid emerent, & res *illis* traderent: adeò ut ejus amici, cùm nihil priùs perſolviſſent, neque publicæ rei detrimentum intuliſſent, facultates permagnas univerſi conſequerentur. Præterea cùm transfugæ, ut aſſolet, ad regem profecti viam ad opes *intervertendas* commonſtrare vellent, curam adhibebat ut etiam *opes* eæ ab amicis caperentur; quò ſimul *illi* locupletarentur, ſimul illuſtriores fierent. Has certè quidem ob cauſas multos amicitiæ ſuæ ſtudioſos reddidit.

1 Vulgò legitur ἁλίσκοιεν.

Γιγνώσκων δ' ὅτι ἡ μὲν πορθουμένη καὶ ἐρημουμένη χώρα οὐκ ἂν δύναιτο πολὺν χρόνον στράτευμα φέρειν, ἡ δ' οἰκουμένη τε, σπειρομένη δέ, [1] ἀέννaον ἂν τὴν τροφὴν παρέχοι, ἐπεμέλετο οὐ μόνον τοῦ βίᾳ χειροῦσθαι τοὺς ἐναντίους, ἀλλὰ καὶ τῇ πρᾳότητι προσάγεσθαι. Καὶ πολλάκις μὲν προηγόρευε τοῖς στρατιώταις τοὺς ἁλισκομένους μὴ ὡς ἀδίκους τιμωρεῖσθαι, ἀλλ' ὡς ἀνθρώπους ὄντας φυλάσσειν· πολλάκις δέ, ὁπότε [2] μεταστρατοπεδεύοιτο, εἰ αἴσθοιτο καταλελειμμένα παιδάρια μικρὰ ἐμπόρων, (ἃ πολλοὶ ἐπώλουν, διὰ τὸ νομίζειν μὴ δύνασθαι ἂν φέρειν αὐτὰ καὶ τρέφειν) ἐπεμέλετο καὶ τού-

Cùm autem intelligeret regionem quidem vaſtatam & deſolatam non poſſe diu exercitum ſuſtinere, eam verò quæ habitaretur, & ſereretur, alimentum perenne ſuppeditare poſſe, curæ illi erat, ut non vi tantùm adverſarios in poteſtatem *ſuam* redigeret, ſed etiam lenitate *ad* ſe adliceret. Atque *adeo* militibus quidem ſæpè præciplebat, ut captivos non ut reos injuriarum plecterent, ſed ut homines cuſtodirent; ſæpè etiam, quoties caſtra mutabat, ſi animadverteret parvos à mercatoribus puerulos *eſſe* relictos, (quos *ſanè* multi vendebant, propterea quòd exiſtimarent eos *ſe* ferre & nutrire non poſſe) horum quoque curam

1 *Ald.* ἀέναον.
2 *Leuncl.* & *Steph.* μετεστρατοπεδεύετο.

των, ὅπως συγκομίζοιντό ποι· τοῖς δ' αὖ διὰ γῆρας καταλειπομένοις αἰχμαλώτοις, προσέταττεν ἐπιμελεῖσθαι αὐτῶν, ὡς μήτε ὑπὸ κυνῶν μήθ' ὑπὸ λύκων διαφθείροιντο· ὥστε οὐ μόνον οἱ πυνθανόμενοι ταῦτα, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ ἁλισκόμενοι εὐμενεῖς αὐτῷ ἐγίγνοντο. Ὁπόσας δ' ἢ πόλεις προσαγάγοιτο, ἀφαιρῶν αὐτῶν ὅσα δοῦλοι δεσπόταις ὑπηρετοῦσι, προσέταττεν ὅσα ἐλεύθεροι ἄρχουσι πείθονται· καὶ τῶν κατὰ κράτος ἀναλώτων τειχέων [1] τῇ φιλανθρωπίᾳ ὑπὸ [2] χεῖρα ἐποιεῖτο.

Ἐπεὶ μέντοι ἀνὰ τὰ πεδία οὐδὲ ἐν τῇ Φρυγίᾳ

agebat, ut aliquò deportarentur: si qui porrò captivi ob senectutem relinquerentur, *idoneis* præcepit ut eorum curam agerent, ut neque à canibus neque à lupis discerperentur: adeò ut non tantùm illi qui hæc audiebant, sed ipsi etiam captivi benevolo in eum animo redderentur. Quascunque verò civitates *ad se* adtraheret, eis adimebat ministeria *omnia* quæcunque servi dominis præstant, & *ea* injungebat in quibus *homines* liberi magistratibus parent: & mœnia *quædam* vi inexpugnabilia suam in potestatem humanitate redigebat.

Cùm verò campestribus in locis nè in Phrygiâ

1 *Leunclav.* τινὰ τῇ.
2 MS. *Harl.* ὑπὸχειρα.

ἐδύνατο στρατεύεσθαι, διὰ τὴν Φαρναβάζου ἱππείαν, ἔδοξεν αὐτῷ ἱππικὸν κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δέοι αὐτόν. Τοὺς μὲν οὖν πλουσιωτάτους [1] τῶν ἐκεῖ πόλεων ἱπποτροφεῖν κατέλεξε. Προεῖπε δὲ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὅπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὡς ἐξέσοιτο αὐτῷ μὴ στρατεύεσθαι· καὶ ἐποίησεν οὕτως ἕκαστον προθύμως μαστεύειν. Εταξε δὲ καὶ πόλεις, ἐξ ὧν δέοι τοὺς ἱππέας παρασκευάζειν, νομίζων ἐκ τῶν ἱπποτρόφων πόλεων εὐθὺς καὶ [2] φρονηματίας μάλιστα ἂν ἐπὶ τῇ ἱππικῇ γενέσθαι. Καὶ τοῦτ' οὖν ἀγαστῶς ἔδοξε

quidem militare poſſet, propter equitatum Pharnabazi, viſum eſt ei copias *quaſdam* equeſtres comparandas eſſe, ut nè fugitivi more ei bellandum eſſet. Itaque ditiſſimos *quoſque* iis in urbibus, qui equos alerent, delegit. Prædixit etiam futurum ut, quicunque ſuppeditaret equum & arma & ſpectatæ virtutis virum, immunis eſſet à militiâ: atque ità effecit ut *hæc* quiſque libenter quæreret. Urbes item deſignavit, è quibus equites parandi eſſent, quòd exiſtimaret ex illis urbibus, quæ equorum forent altrices, mox etiam in re equeſtri maximè animoſos *quoſdam* orituros. Hoc certè etiam admirabiliter feciſſe vi-

1 MS. *Harl.* ἐκ πασῶν τῶν ἐκεῖ.
2 *Leuncl.* φρονηματίαν. *malè.*

πράξαι, ὅτι κατεσκεύαστο τὸ ἱππικὸν αὐτῷ, καὶ εὐθὺς ἐῤῥωμένον ἦν καὶ ἐνεργόν.

Ἐπειδὴ δὲ ἔαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε πᾶν τὸ στράτευμα εἰς Ἔφεσον· ἀσκῆσαι δὲ καὶ αὐτὸ βουλόμενος, ἆθλά τε προὔθηκε καὶ ταῖς ἱππικαῖς τάξεσιν, [1] ἥτις κράτιστα ἂν ἱππεύοι, καὶ ταῖς ὁπλιτικαῖς, ἥτις ἂν ἄριστα μάσωτων ἔχοι· καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἆθλα προὔθηκεν, οἵτινες κράτιστοι τὰ προσήκοντα ἔργα φαίνοιντο. Ἐκ τούτου δὲ παρῆν ὁρᾷν τὰ μὲν γυμνάσια μεστὰ τῶν ἀνδρῶν γυμναζομένων, τὸν δ' ἱππόδρομον, ἱππέων ἱππαζομένων, τοὺς δὲ ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξό-

ſus eſt, quòd equitatum ſibi comparaverit, *idémque* ſtatim & viribus valeret & *rebus gerendis* eſſet ſtrenuus.

Poſteaquam ver adpetiiſſet, copias omnes ad Epheſum coëgit; quas cùm etiam exercere vellet, præmia propoſuit tum equeſtribus turmis, quæcunque peritiſſimè equitaverit, tum gravis armaturæ cohortibus, quæcunque corporibus forent optimè comparatis: peltaſtis quoque & ſagittariis præmia propoſuit, quicunque egregiè præſtare viderentur *ea*, quæ ad *ipſorum* pertinerent officium. Secundùm hæc videre erat gymnaſia plena viris ſeſe exercentibus, hippodromum, equitibus equos agitantibus, jaculatores autem & ſagit-

1 MS. *Harl.* εἴ τις.

τας ἐπὶ στοίχων ἰόντας. Ἀξίαν δὲ καὶ ὅλην τὴν πόλιν, ἐν ᾗ ἦν, θέας ἐποίησεν· ἥ τε γὰρ ἀγορὰ μεστὴ ἦν παντοδαπῶν καὶ ὅπλων καὶ ἵππων ὠνίων· οἵ τε χαλκοτύποι καὶ οἱ τέκτονες, καὶ οἱ σιδηρεῖς καὶ σκυτεῖς καὶ [1] γραφεῖς, πάντες πολεμικὰ ὅπλα κατεσκεύαζον· ὥστε τὴν πόλιν ὄντως ἂν ἡγήσω πολέμου ἐργαστήριον εἶναι.

Ἐπεῤῥώσθη δ' ἄν [2] τις κἀκεῖνα ἰδών, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους τε, ὅπου ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἴοιεν, καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι· ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοιεν, πολεμικὰ δὲ ἀσκοῖεν, πειθαρχίαν δὲ με-

tarios ordinibus in verſum porrectis incedentes. Sed & totam urbem, in quâ erat, ſpectatu dignam effecit: nam forum omnis generis armis & equis venalibus plenum erat; & fabri ærarii & fabri lignarii, & fabri ferrarii & ſutores & pictores, arma bellica parabant omnes: adeò ut urbem reverà belli officinam eſſe putâſſes.

Porrò animo aliquis eſſe confirmato potuiſſet illa quoque intuitus, Ageſilaum *utique* primùm, deinde milites etiam cæteros coronatos *eſſe*, cùm è gymnaſiis exirent, & coronas Dianæ ſuſpendere: nam ubi viri deos venerantur, & munera exercent bellica, & ad obedientiam præfectis præ-

1 Al. κναφεῖς *vel* γναφεῖς.

2 MS. *Harl.* habet ἂν κἀκεῖνο &c. ſine τις.

λετῷεν, πῶς οὐκ εἰκὸς ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; Ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων ῥώμην τινὰ ἐμβαλεῖν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν λῃστῶν ἁλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. Ὁρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν, διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, πίονας δὲ καὶ ἀπόνους, διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ᾽ ὀχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν μηδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι. Προεῖπε δὲ καὶ τοῦτο τοῖς στρατιώταις, ὡς εὐθὺς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν [1] οὕτω τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιντο, ὡς ἀγωνιούμενοι.

ſtandam meditantur, quî non conſentaneum *eſt* ibi cuncta ſpe bonâ eſſe plena? Cùm item exiſtimaret contemptum hoſtium robur quoddam *animi* ad pugnandum excitaturum, præconibus edixit ut captos à prædonibus barbaros venderent nudos. Itaque milites, cùm albos quidem eos cernerent, propterea quòd ſe nunquam *veſtibus* exuerent, ſed pingues nullíſque laboribus exercitos, propterea quòd vehiculis ſemper uterentur, bellum *hoc* non aliud fore putârunt, atque ſi cum fœminis pugnandum eſſet. Prædixit hoc quoque militibus, *nimirum eos* ſe viâ maximè compendiariâ mox ducturum ad optimas regionis partes, ut jam indè ſic corpora ſua præpararent animúmque, quaſi pugnaturi.

1 Al. αὐτῷ.

Ὁ μέντοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτόν, πάλιν βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι ἐμβαλεῖν. Τό, τε οὖν πεζόν, καθάπερ τὸ πρόσθεν, εἰς Καρίαν διεβίβασε, καὶ τὸ ἱππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον κατέστησεν. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ', ὥσπερ προεῖπεν, εὐθὺς εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐχώρησε· καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος, πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ παρεῖχε· τῇ δὲ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἧκον οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς.

Καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμών, διαβάντι τὸν Πακτωλὸν [1] ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι·

Verùm Tiſſaphernes hæc eum *ideò* dicere putavit, quòd rurſùs *ipſum* decipere vellet, *eúm*que adeò jam in Cariam impetum reverà facturum. Itaque peditatum, quemadmodum priùs *factum erat*, in Cariam traduxit, & equitatum in Mæandri planitie conſtituit. At Ageſilaus non mentitus eſt, ſed, ſicut prædixerat, Sardianum ſtatim in tractum profectus eſt: cúmque triduum per loca in quibus nulli erant hoſtes progrederetur, commeatum multum exercitui ſuppeditabat: die quarto venerunt hoſtium equites.

Atque dux *eorum* impedimentorum præfecto præcepit, ut Pactolo amne trajecto caſtra meta-

1 A *Leuncl.* malè abeſt vox ποταμόν. *Hutch.*

αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους [1] ἐσπαρμένους καθ' ἁρπαγὴν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. Αἰσθόμενος δὲ ὁ Ἀγησίλαος, βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἱππέας. Οἱ δ' αὖ Πέρσαι, ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθέσι τῶν ἱππέων τάξεσιν. Ἐνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος, γιγνώσκων ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὔπω παρείη τὸ πεζὸν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπείη τῶν παρεσκευασμένων, καιρὸν ἡγήσατο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. Σφαγιασάμενος οὖν, τὴν μὲν φάλαγγα εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς ἀντιτεταγμένους ἱππέας, ἐκ δὲ τῶν ὁπλιτῶν ἐκέλευσε [2] τοὺς δέκα ἀφ' ἥβης

retur: ipſi verò Græcorum adſectatores ad prædam rapiendam diſperſos conſpicati, ex eis multos interfecerunt. *Id* cùm animadvertiſſet Ageſilaus, equites *ſuis* opem ferre juſſit. Perſæ contrà ubi auxilia viderunt, *in unum* confluxerunt *locum* & univerſas equitum turmas *iis* inſtructas oppoſuerunt. Ibi tum Ageſilaus, cùm intelligeret peditatum hoſtibus necdum adeſſe, ſibi verò nihil eorum quæ *ad bellum* parata erant deeſſe, opportunum pugnæ, ſi poſſet, conſerendæ tempus duxit. Itaque cæſis victimis, rectà phalangem in equites adversùs inſtructos ducebat, juſſitque eos ex gravis armaturæ militibus, qui ante *annos* decem pu-

1 Alii ἐπηρμένους.
2 Alii τινὰς ἀφ'.

θεῖν ὁμόσε αὐτῷ, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑφηγεῖσθαι· παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἱππεῦσιν [1] ἐμβάλλειν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἑπομένου.

Τοὺς μὲν δὴ ἱππέας ἐδέξαντο οἱ ἀγαθοὶ τῶν Περσῶν· ἐπειδὴ δὲ ἅμα [2] πάντα τὰ δεινὰ παρῆν ἐπ' αὐτοὺς, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθὺς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δὲ ἄλλοι ἔφευγον· οἱ δὲ Ἕλληνες ἑπόμενοι αἱροῦσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν πελτασταὶ, ὥσπερ εἰκὸς, ἐφ' ἁρπαγὴν ἐτρέποντο· ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἔχων κύκλῳ πάντα καὶ φίλια καὶ πολέ-

bertatem exceſſerant, ſecum unà currere, atque peltaſtis præcepit ut curſu præcederent: equitibus etiam denuntiavit ut impetum facerent, ſéque *adeò* totúmque exercitum ſequuturum *pollicitus.*

Et equitum quidem *impetum* exceperunt ex Perſis *quotquot erant* fortes: at ubi ſimul omnia terribilia in eos invadebant, *ſe* inclinârunt, eorúmque nonnulli in flumen deciderunt, alii in fugam ſe converterunt: *quos* inſequuti Græci etiam caſtra eorum capiunt. Ac peltaſtæ quidem, utì fit, ad prædam ſe convertebant: Ageſilaus autem undique omnia tenens tum amica tum hoſ-

1 *Steph.* ἐμβαλεῖν.
2 *Leuncl.* ἅμα δεινά.

μα, περιεστρατοπεδεύσατο. Ως δ' ἤκουσε τοὺς πολεμίους ταράττεσθαι, διὰ τὸ αἰτιᾶσθαι ἀλλήλους τοῦ γεγενημένου, εὐθὺς ἦγεν ἐπὶ Σάρδεις· κἀκεῖ ἅμα μὲν ἔκαιε καὶ ἐπόρθει τὰ περὶ τὸ ἄστυ, ἅμα δὲ καὶ κηρύγματι ἐδήλου, τοὺς μὲν ἐλευθερίας δεομένους ὡς πρὸς σύμμαχον αὐτὸν παρεῖναι· εἰ δέ τινες τὴν Ἀσίαν ἑαυτῶν ποιοῦνται, [1] πρὸς τὸ ἐλευθεροῦν τοὺς διακρινομένους ἐν ὅπλοις παρεῖναι.

Επεὶ μέντοι οὐδεὶς ἀντεξῄει, ἀδεῶς δὴ τὸ ἀπὸ τούτου ἐστρατεύετο, τοὺς μὲν πρόσθεν προσκυνεῖν Ελλήνας ἀναγκαζομένους ὁρῶν τιμωμένους ὑφ' ὧν ὑβρί-

tilia, caſtris *ea* circumdedit. Cúmque perturbari hoſtes audiîſſet, propterea quòd alii alios de eo quod acciderat accuſarent, confeſtim Sardes *exercitum* duxit: atque ibi ſimul quæ circùm urbem *erant* exurebat & vaſtabat, ſimul etiam edicto *præconis voce promulgato* declarabat, ad ſe eos, qui libertatem deſiderarent, tanquam auxiliatorem accedere *debere:* quòd ſi qui Aſiam *eſſe* ſuam exiſtiment, ad liberandum *eam,* qui *cum illis* decernerent armatos adeſſe *dixit.*

Cùm verò nemo adverſus *eum* prodiret, abſque metu ſanè deinceps exercitum ducebat, cùm Græcos quidem, qui priùs venerari *Perſas* cogeren-

1 MS. *Harl.* πρὸς τῷ ἐλευθεροῦντας.

ζοντο· τοὺς δ᾽ ἀξιοῦντας καὶ τὰς τῶν θεῶν τιμὰς καρποῦσθαι, τούτους ποιήσας μηδ᾽ ἀντιβλέπειν τοῖς Ελλησι δύνασθαι· καὶ τὴν μὲν τῶν φίλων χώραν ἀδῄωτον παρέχων, τὴν δὲ τῶν πολεμίων οὕτω καρπούμενος, ὥστε ἐν δυοῖν ἔτοιν πλέον τῶν ἑκατὸν ταλάντων τῷ θεῷ ἐν Δελφοῖς δεκάτην ἀποθῦσαι.

Ο μέντοι Περσῶν βασιλεύς, νομίσας Τισσαφέρνην αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας, ἀπέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. Μετὰ δὲ τοῦτο τὰ μὲν τῶν βαρβάρων ἔτι ἀθυμότερα ἐγένετο, τὰ δὲ Αγησιλάου πολὺ ἐρρωμενέστερα· ἀπὸ πάντων γὰρ τῶν ἐθνῶν ἐπρεσβεύοντο περὶ

tur, *ab iis ipſis* honore adfici, à quibus contumelioſè tractati fuerant, videret; cùm effeciſſet ut ii, qui deorum etiam honoribus frui voluiſſent, nè quidem intueri Græcos poſſent; cúmque amicorum quidem agrum à vaſtatione tutum præſtaret, ex hoſtium verò *agro* fructus *tantos* perciperet, ut intrà biennium decimam deo apud Delphos centum talentis ampliorem conſecraret.

Verùm rex Perſarum, arbitratus Tiſſaphernis culpâ factum, quòd res ſuæ malè procederent, miſſo Tithrauſte, caput ei præcîdit. Secundùm hoc res barbarorum magìs etiam deſperatæ fiebant, Ageſilai multò firmiores: nam ab omnibus nationibus legati de amicitiâ ineundâ miſſi

φιλίας, πολλοὶ δὲ καὶ ἀφίσταντο πρὸς αὐτὸν, ὀρεγόμενοι τῆς ἐλευθερίας· ὥστε οὐκέτι Ἑλλήνων μόνον, ἀλλὰ καὶ βαρβάρων πολλῶν ἡγεμὼν ἦν Ἀγησίλαος.

Ἄξιόν γε μὴν καὶ ἐντεῦθεν ὑπερβαλλόντως ἄγασθαι αὐτοῦ, ὅστις ἄρχων μὲν παμπόλλων ἐν τῇ ἠπείρῳ πόλεων, ἄρχων δὲ καὶ νήσων, (ἐπεὶ καὶ τὸ ναυτικὸν προσῆψεν αὐτῷ ἡ πόλις) αὐξανόμενος καὶ εὐκλείᾳ καὶ δυνάμει, παρὸν δ' αὐτῷ πολλοῖς [1] καὶ ἀγαθοῖς χρῆσθαι ὅ, τι ἐβούλετο, πρὸς δὲ τούτοις, τὸ μέγιστον, ἐπινοῶν καὶ ἐλπίζων καταλύσειν τὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατεύσασαν πρότερον ἀρχὴν, ὅμως ὑπ' οὐδενὸς

erant, multi etiam ad eum deficiebant, libertatis cupidi; adeò ut non jam Græcorum tantùm, ſed multorum etiam barbarorum dux eſſet Ageſilaus.

Æquum verò *eſt* hinc etiam eum eximiè admirari, qui cùm permultarum in continente civitatum imperium obtineret, inſulis item imperaret, (nam ei copias quoque navales adtribuerat civitas) cùm & famæ celebritate & potentiâ creviſſet, nactuſque eſſet poteſtatem multis pro arbitrio commodis utendi, ac prætereà, quod maximum *erat*, animo meditaretur ſperaretque futurum ut imperium everteret *illud*, quod priùs Græciæ bellum intulerat, nihilominùs harum rerum

1 Καὶ in quodam libro perperam omittitur. *Hutch.*

τούτων ἐκρατήθη· ἀλλ', ἐπειδὴ ἦλθεν αὐτῷ ἀπὸ τῶν οἴκοι [1] τελῶν βοηθεῖν τῇ πατρίδι, ἐπείθετο τῇ πόλει, οὐδὲν διαφερόντως ἢ εἰ ἐν τῷ [2] ἐφορείῳ ἔτυχεν ἑστηκὼς μόνος παρὰ τοὺς πέντε· μάλα ἔνδηλον ποιῶν ὡς οὔτε ἂν πᾶσαν τὴν γῆν δέξαιτο ἀντὶ πατρίδος, οὔτε τοὺς ἐπικλήτους ἀντὶ τῶν ἀρχαίων φίλων, οὔτε αἰσχρὰ καὶ ἀκίνδυνα κέρδη μᾶλλον, ἢ μετὰ κινδύνων τὰ καλὰ καὶ δίκαια.

Ὅσον γε μὴν χρόνον ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ἔμεινε, πῶς οὐκ ἀξιεπαίνου βασιλέως καὶ τοῦτ' ἔργον ἐπεδείξατο, ὅστις παραλαβὼν πάσας πόλεις, ἐφ' ἃς [3] ἄρχων ἐξέπλευσε, στασια-

nullâ victus est; sed ubi ab iis, qui domi magistratus obtinebant, *nuntius* ei venisset, ut patriæ opem ferret, parebat civitati, non aliter atque si *tunc* fortè solus in Ephororum curiâ propter quinque *viros* constitisset; *eâ re* apertissimè declarans se neque terram universam patriæ, neque *posteriùs* adquisitos amicis veteribus, nec turpia lucra nulloque cum periculo conjuncta honestis ac justis, quæ periculum habeant, anteferre.

Quamdiu verò in imperio mansit, quî non etiam hoc regis laude digni facinus edidit, qui, cùm civitates omnes, ad quas cum imperio *domo* enavigaverat, intestinis seditionibus laborantes ac-

1 Τελῶν ὁ ἐπιστέλλων. *Leuncl.* 2 Alii ἐν τῷ φορεῖ.
3 MS. *Harl.* ἄρξων.

ζοῦσας, διὰ τὸ τὰς πολιτείας κινηθῆναι, ἐπεὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῆς ἀρχῆς ἔληξαν, ἐποίησεν ὥστ' ἄνευ φυγῆς καὶ θανάτων, ἕως αὐτὸς παρῆν, ὁμονόως πολιτευομένας καὶ εὐδαίμονας τὰς πόλεις διατελέσαι; Τοιγαροῦν οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἕλληνες οὐχ ὡς ἄρχοντος μόνον, ἀλλὰ καὶ ὡς πατρὸς καὶ ἑταίρου ἀπιόντος αὐτοῦ ἐλυποῦντο. Καὶ τέλος ἐδήλωσαν ὅτι οὐ πλαστὴν τὴν φιλίαν παρείχοντο· ἐθελούσιοι γοῦν αὐτῷ συνεβοήθησαν τῇ Λακεδαίμονι, καὶ ταῦτα, εἰδότες ὅτι οὐ χείροσιν ἑαυτῶν δεήσοι μάχεσθαι. Τῶν μὲν δὴ ἐν τῇ Ἀσίᾳ πράξεων τοῦτο τέλος ἐγένετο.

cepiſſet, propterea quòd rerum publicarum ſtatus mutati eſſent, poſteaquam Athenienſium imperio finis impoſitus fuerat, perfecerit ut abſque exilio & cædibus, quamdiu ipſe aderat, concorditer perpetuò adminiſtrarentur & felices eſſent civitates? Itaque Græci in Aſiâ *ſiti* diſceſſum ejus non tanquam principis ſolùm, ſed etiam ut patris ac ſodalis dolebant. Ac tandem declarabant non fictum ſe ſtudium præbuiſſe: quippe ſponte cum eo profecti ſunt ad ferendum Lacedæmoni ſuppetias, tametſi ſcirent ſibi non adverſùs ſe deteriores eſſe pugnandum. Et hic quidem rerum in Aſiâ geſtarum finis fuit.

ΚΕΦ. β'.

Διαβὰς δὲ τὸν Ελλήσποντον, ἐπορεύετο διὰ τῶν αὐτῶν ἐθνῶν, ὧνπερ ὁ Πέρσης τῷ παμπληθεῖ στόλῳ· καὶ ἣν ἐνιαυσίαν ὁδὸν ὁ βάρβαρος ἐποιήσατο, ταύτην μεῖον ἢ ἐν μηνὶ κατήνυσεν ὁ Αγησίλαος· οὐ γὰρ ὡς ὑστερήσειε τῆς πατρίδος ἐπεθυμεῖτο.

Επεὶ δὲ [1] ἐξαμείψας Μακεδονίαν, εἰς Θετταλίαν ἀφίκετο, Λαρισσαῖοι μὲν, καὶ Κρανώνιοι, καὶ Σκοτουσσαῖοι, καὶ Φαρσάλιοι σύμμαχοι ὄντες Βοιωτοῖς, καὶ πάντες δὲ Θετταλοὶ, πλὴν ὅσοι αὐτῶν φυγάδες τότε ὄν-

CAP. II.

CÆterùm Hellespontum cùm trajecisset, per easdem nationes iter faciebat, per quas Persarum rex ingenti cum exercitu: & quod iter in annum *totum* extraxerat barbarus, illud minori quàm mensis spatio confecit Agesilaus: non enim in animum inducebat ut patriæ seriùs adesset.

Posteaquam autem Macedoniâ peragratâ, in Thessaliam pervenit, Larissæi, & Cranonii, & Scotusæi, & Pharsalii Bœotorum socii, omnésque adeò Thessali, præterquam quotquot eorum exules

1 *Hesych.* ἐξαμείψει, ἐκτελέσει, πορεύσεται.

τες ἐτύγχανον, ἐκακούργουν οὗτοι ἐφεπόμενοι. Ὁ δὲ [1] τέως μὲν ἦγεν ἐν πλαισίῳ τὸ στράτευμα, τοὺς ἡμίσεις μὲν ἔμπροσθεν, τοὺς ἡμίσεις δὲ ἐπ' οὐρὰν ἔχων τῶν ἱππέων· ἐπεὶ δ' ἐκώλυον τῆς πορείας αὐτὸν οἱ Θετταλοὶ [2] ἐπιτιθέμενοι τοῖς ὄπισθεν, παραπέμπει ἐπ' οὐρὰν καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ προηγουμένου στρατεύματος, [3] πλὴν τῶν περὶ αὐτόν.

Ὡς δὲ παρετάξαντο ἀλλήλοις, οἱ μὲν Θετταλοὶ νομίσαντες οὐκ ἐν καλῷ εἶναι πρὸς τοὺς ὁπλίτας ἱππομαχεῖν, [4] στρέψαντες βάδην ἀπεχώρουν· οἱ δὲ μάλ' ἀφρόνως ἐφεί-

tunc fortè erant, inſequentes *eum* infeſtabant. Ac ille quidem priùs copias agmine duxerat quadrato, cùm partem equitum dimidiam à fronte, dimidiam à tergo haberet: verùm ubi Theſſali extremos adorti itinere eum prohibebant, partem eorum qui primo *erant* in agmine, exceptis iis qui circa ipſum *erant*, ad agmen ultimum mittit.

Cúmque acies altera adverſùs alteram inſtructa conſiſteret, Theſſali minùs commodè ſe prælio equeſtri cum gravis armaturæ militibus congreſſuros arbitrati, converſo agmine pedetentim abibant: at illi imprudenter admodum *eos* inſeque-

1 *Suid.* τέως· οἱ ῥήτορες ἐπὶ τοῦ πρότερον, ἢ πάλαι.
2 *Leuncl.* ἐντιθέμενοι. malé.
3 Alii καὶ τῶν περὶ αὐτόν. MS. *Harl.* ἑαυτόν.
4 Vulgo τρέψαντες. intel. ἑαυτούς.

ποντο. Γνοὺς δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἃ ἑκάτεροι ἡμάρτανον, παραπέμπει τοὺς ἀμφ' αὐτὸν μάλα εὐρώστους ἱππέας, καὶ κελεύει τοῖς τε ἄλλοις παραγγέλλειν, καὶ αὐτοὺς διώκειν κατὰ κράτος, καὶ μηκέτι δοῦναι αὐτοῖς ἀναστροφήν. Οἱ δὲ Θετταλοὶ ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐλαύνοντας, οἱ μὲν αὐτῶν οὐδ' ἀνέστρεψαν, οἱ δὲ, καὶ ἀναστρέφειν πειρώμενοι, πλαγίους ἔχοντες τοὺς ἵππους, ἡλίσκοντο. Πολύχαρμος μέντοι ὁ Φαρσάλιος ἱππαρχῶν ἀνέστρεψέ τε, καὶ μαχόμενος σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ἀποθνήσκει. Ὡς δὲ τοῦτο ἐγένετο, φυγὴ γίνεται ἐξαισία· ὥσθ' οἱ μὲν ἀπέθνησκον αὐτῶν, οἱ δὲ καὶ

bantur. Agesilaus autem cùm animadvertisset quæ peccaverant utrique, equites qui circùm ipsum erant admodum robustos mittit, *eós*que jubet tum aliis *id* denuntiare, tum ipsos totis viribus *hostes* persequi, nec iis ampliùs se convertendi potestatem dare. *Eos* ut Thessali præter opinionem equos agitare viderunt, ex iis alii quidem se non converterunt, alii verò, se dum convertere conabantur, cùm equos transversos haberent, capiebantur. Polycharmus verò Pharsalius equitum præfectus sese convertit, & dum *unà* cum iis qui circùm ipsum *erant* pugnabat, interfectus est. Hoc autem ubi accidisset, fuga ingens facta fuit; adeò ut ex iis alii interirent, alii

ζῶντες ἡλίσκοντο· ἔστησαν δ' οὖν οὐ πρόσθεν, πρὶν ἐπὶ τῷ ὄρει τῶν Ἀνθρακέων ἐγένοντο.

Καὶ τότε μὲν δὴ ὁ Ἀγησίλαος τρόπαιόν τε ἐστήσατο μεταξὺ Πραντὸς καὶ Ναρθακίου, καὶ αὐτοῦ κατέμεινε, μάλα ἡδόμενος τῷ ἔργῳ, ὅτι τοὺς μέγιστον φρονοῦντας ἐφ' ἱππικῇ, ἐνενικήκει σὺν ᾧ αὐτὸς ἐμηχανήσατο ἱππικῷ· τῇ δ' ὑστεραίᾳ ὑπερβάλλων τὰ Ἀχαϊκὰ τῆς Φθίας ὄρη, τὴν λοιπὴν ἤδη πᾶσαν διὰ φιλίας ἐπορεύθη εἰς τὰ τῶν Βοιωτῶν ὅρια. Ἐνταῦθα δὴ ἀντιτεταγμένους εὑρὼν Θηβαίους, Ἀθηναίους, Κορινθίους, Ἀργείους, Αἰνιᾶνας, Εὐβοέας, καὶ Λοκροὺς ἀμφοτέρους, οὐδὲν ἐμέλλησεν, ἀλλ' ἐκ τοῦ φανεροῦ ἀντιπαρετάττε, Λακε-

vivi caperentur; nec priùs certè ſubſtitêre, quàm ad montem Anthracenſium perveniſſent.

Ac tunc quidem Ageſilaus tropæum ſtatuit inter Prantem & Narthacium, atque manſit ibi, valdè facinore delectatus, quòd eos, qui ſe maximè ob rem equeſtrem efferebant, eo cum equitatu viciſſet, quem ipſe inſtituerat: poſtridie Achaïcis Pthiæ montibus ſuperatis, reliquum jam totum *iter* per *regionem* amicam fecit ad Bœotorum fines. Ibi cùm in acie adverſùs *ſe* inſtructâ conſiſtentes reperiſſet Thebanos, Athenienſes, Corinthios, Argivos, Ænianas, Eubœos, & Locros utroſque, nihil cunctatus eſt, at aciem contrà apertè inſtruebat, cùm moram Lacedæmo-

δαιμονίων μὲν ἔχων μόραν καὶ [1] ἥμισυ, τῶν δ' αὐτόθεν συμμάχων Φωκέας καὶ Ορχομενίοις μόνοις, [2] τό, τ' ἄλλο στράτευμα, ὅπερ ἠγάγετο αὐτός.

Καὶ οὐ τοῦτο λέξων ἔρχομαι, ὡς πολὺ μὲν ἐλάττους, πολὺ δὲ χείρονας ἔχων, ὅμως [3] συνέβαλεν· (εἰ γὰρ ταῦτα λέγοιμι, Αγησίλαόν τ' ἄν μοι δοκῶ ἄφρονα ἀποφαίνειν, καὶ ἐμαυτὸν μωρόν, εἰ ἐπαινοίην τὸν περὶ τῶν μεγίστων εἰκῆ κινδυνεύοντα) ἀλλὰ μᾶλλον τάδ' αὐτοῦ ἄγαμαι, ὅτι πλῆθός τε οὐδὲν μεῖον ἢ τὸ τῶν πολεμίων παρεσκευάσατο, ὥπλισέ τε οὕτως, ὡς ἀπαν-

niorum & dimidiam *alterius* partem haberet, ex ſociis autem, *qui* iis in locis *habitant*, Phocenſes & Orchomenios ſolos, cæteráſque, quas ipſe ducebat, copias.

Nec jam hoc dicturus ſum, quòd cùm multò pauciores, multò deteriores haberet, nihilominus conflixerit; (nam ſi hæc dicam, Ageſilaum mihi videar amentem declarare, ac meipſum ſtultum, ſi *hominem* laudem temerè rebus de maximis periclitantem) ſed hoc in eo potiùs admiror, quòd multitudinem hoſtium numero non minorem comparaverit, & ſic armis inſtruxerit, ut om-

1 Intell. μέρος. 2 Vulg. τὸ δ' ἄλλο.
3 Al. συνέβαλλεν.

τα μὲν χαλκὸν, ἅπαντα δὲ [1] φοίνικα φαίνεσθαι. Ἐπεμελήθη δὲ, ὅπως οἱ στρατιῶται τοὺς πόνους [2] δυνήσοιντο ὑποφέρειν· ἐνέπλησε δὲ καὶ φρονήματος τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ὡς ἱκανοὶ εἶεν πρὸς οὕστινας δέοι μάχεσθαι· ἔτι δὲ φιλονεικίαν ἐνέβαλε πρὸς ἀλλήλους τοῖς μετ' αὐτοῦ, ὅπως ἕκαστοι αὐτῶν ἄριστοι φαίνοιντο. Ἐλπίδων γεμὴν πάντας ἐνέπλησεν, ὡς πᾶσι πολλὰ κἀγαθὰ ἔσοιτο, εἰ ἄνδρες ἀγαθοὶ γίγνοιντο· νομίζων ἐκ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων προθυμότατα τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι· καὶ μέντοι οὐκ ἐψεύσθη.

Διηγήσομαι δὲ καὶ τὴν μάχην· καὶ γὰρ ἐγένετο

nia *merum* æs, omnia *mera* purpura viderentur. Id etiam operam dederat, ut milites labores perferre possent: quin & animos eorum *tantâ* impleverat elatione, ut ad pugnandum adversùs quoscunque opus foret idonei essent: præterea contentionem mutuam inter suos excitaverat, ut eorum singuli præstantissimos se palàm præberent. Spe porrò impleverat omnes, omnibus multa cessura bona, si viros se fortes præstarent: quippe existimabat *exercitum* ex ejusmodi hominibus *conflatum* promptissimè cum hostibus pugnaturum: nec sanè hæc eum fefellit opinio.

Pugnam quoque narrabo; etenim *talis* fuit,

1 *Ald.* & *Flor.* malè dant φοινικῆ.
2 Al. δυνήσαιντο.

οἵαπερ οὐκ ἄλλη τῶν ἐφ' ἡμῶν. Συνῆεσαν μὲν γὰρ εἰς τὸ κατὰ Κορώνειαν πεδίον, οἱ μὲν σὺν Αγησιλάῳ, ἀπὸ τοῦ Κηφισοῦ, οἱ δὲ σὺν τοῖς Θηβαίοις, ἀπὸ τοῦ Ελικῶνος. Εώρων δὲ τάς τε φάλαγγας ἀλλήλων μάλα ἰσομάλους· σχεδὸν δὲ καὶ οἱ ἱππεῖς ἦσαν ἑκατέρων ἰσοπληθεῖς. Εἶχε δὲ ὁ Αγησίλαος μὲν τὸ δεξιὸν τοῦ μεθ' ἑαυτοῦ, Ορχομένιοι δὲ ἔσχατοι ἦσαν αὐτῷ τοῦ εὐωνύμου. Οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι αὐτοὶ μὲν δεξιοὶ ἦσαν, Αργεῖοι δ' αὐτοῖς τὸ εὐώνυμον εἶχον. Συνιόντων δὲ, τέως μὲν σιγὴ πολλὴ ἦν ἀπ' ἀμφοτέρων· ἡνίκα δὲ ἀπεῖχον ἀλλήλων ὅσον στάδιον, ἀλαλάξαντες οἱ Θηβαῖοι δρόμῳ ὁμόσε ἐφέροντο. Ὡς

qualis alia noſtro ævo nulla. Nam in campum apud Coroneam convenerunt, Ageſilaus quidem cum ſuis à Cephiſſo, Thebani verò cum ſuis, ab Helicone. Videbant autem phalanges utrinque ſuas admodum *in prælio committendo* pares; propéque etiam equites ex utrâque parte numero pares erant. Ageſilaus *cornu* dextrum ſui tenebat *exercitûs*, in lævo ejus poſtremi erant Orchomenii. Contrà Thebani ipſi in dextro erant *cornu*, Argivi lævum eorum tenebant. Ac *iis* congredientibus, primùm quidem ab utrâque parte magnum erat ſilentium: cùm verò à ſe invicem ſtadii circiter ſpatio abeſſent, Thebani clamore ſublato curſu ad manus conſerendas ferebantur. At

ῥ τριῶν ἔτι πλέθρων ἐν μέσῳ ὄντων, ἀντεξέδραμον ἀπὸ τῆς Αγησιλάου φάλαγγος, [1] ὧν Ηριππίδας ἐξενάγει. Ησαν δ' αὐτοὶ τῶν τε ἐξ οἴκου αὐτῷ συστρατευσαμένων, καὶ τῶν [2] Κυρείων τινὲς, καὶ Ιωνες δὲ, καὶ Αἰολεῖς, καὶ Ελλησπόντιοι ἐχόμενοι· καὶ πάντες οὗτοι τῶν συνεκδραμόντων τε ἐγίνοντο, καὶ εἰς δόρυ ἀφικόμενοι ἐτρέψαντο τὸ καθ' ἑαυτοὺς. Αργεῖοι μὲν οὐκ ἐδέξαντο τοὺς ἀμφ' Αγησίλαον, ἀλλ' ἔφυγον ἐπὶ τὸν Ελικῶνα· κἀνταῦθα οἱ μέν τινες τῶν ξένων ἐστεφάνουν ἤδη τὸν Αγησίλαον· ἀγγέλλει δέ τις αὐτῷ ὅτι Θηβαῖοι τοὺς Ορχομενίους διακόψαντες, ἐν τοῖς σκευο-

ubi tria inter utroſque adhuc eſſent plethra, ab Ageſilai phalange adverſi currebant, quos Herippidas ducebat. Erant autem ii ex illis *alii* qui domo ſecum in expeditionem fuerant profecti, pars de iis qui Cyrum ſequuti fuerant, & Iones & Æolenſes & Helleſpontii *his* vicini: atque hi omnes illorum erant *in numero* qui unà excurrerunt; ac ad haſtam cùm veniſſent, *cornu* ſibi oppoſitum in fugam verterunt. Argivi quidem illorum impetum, qui apud Ageſilaum erant, non ſuſtinuêre, ſed ad Helicona fugâ ſe receperunt; atque ibi tum ex peregrinis *militibus* nonnulli Ageſilaum jam coronabant: at ei quidam nuntiat Thebanos, perruptis Orchomeniis, in impedi-

1 Scil. ξένων. 2 Nonull. Κυρείων — in his erat ipſe *Xenoph.* vid *Plut.* T. 1. p. 605.

φόρεις εἰσί. Καὶ ὁ μὲν εὐθὺς ἐξελίξας τὴν φάλαγγα ἦγεν ἐπ' αὐτούς· οἱ δ' αὖ Θηβαῖοι ὡς εἶδον τοὺς συμμάχους πρὸς τῷ Ἑλικῶνι πεφευγότας, διαπεσεῖν βουλόμενοι πρὸς τοὺς ἑαυτῶν, ἐχώρουν ἐρρωμένως.

Ἐνταῦθα δὴ Ἀγησίλαον ἀνδρεῖον μὲν ἔξεστιν εἰπεῖν ἀναμφιλόγως· οὐ μέντοι εἵλετό γε τὰ ἀσφαλέστατα. Ἐξὸν γὰρ αὐτῷ [1] παρέντι τοὺς διαπίπτοντας, ἑπομένῳ χειροῦσθαι τοὺς ὄπισθεν, οὐκ ἐποίησε τοῦτο, ἀλλ' ἀντιμέτωπος [2] συνέρραξε τοῖς Θηβαίοις· καὶ συμβάλοντες τὰς ἀσπίδας ἐωθοῦντο, ἐμάχοντο, ἀπέκτεινον, ἀπέθνησκον. Καὶ κραυγὴ μὲν οὐδεμία παρῆν, οὐ μὴν οὐδὲ σιγή· φωνὴ δέ τις ἦν τοιαύτη, οἵαν ὀργή

mentis versari. Itaque in eos phalangem statim evolutam ducebat; Thebani contrà cùm socios *suos* ad Helicona fugisse viderent, quòd ad suos elabi vellent, fortibus animis *eò* tendebant.

Hìc Agesilaum sanè fortem adpellare sine controversiâ licet; verùm tutissima certè non elegit. Nam cùm, dimissis illis qui elabi conabantur, sequi posset & ultimos capere, non hoc fecit, sed adversâ fronte cum Thebanis conflixit: atque *adeò* collisis clypeis impellebantur, pugnabant, interficiebant, interficiebantur. Ac nullus quidem *excitatus* erat clamor, neque tamen *erat* silentium; sed ejusmodi quidam sonus, qualem ira

1 *Ald.* & *Flor.* παρεῶντι.

2 *Hesych.* Συῤῥάσσει, συμπίπτει.

τε καὶ μάχη παρέχοιτ' ἄν. Τέλος δὲ, τῶν Θηβαίων οἱ μὲν διαπίπτουσι πρὸς τὸν Ἑλικῶνα, πολλοὶ δ' ἀποχωροῦντες ἀπέθανον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μὲν νίκη σὺν Ἀγησιλάῳ ἐγένετο, τετρωμένος δ' αὐτὸς προσηνέχθη πρὸς τὴν φάλαγγα, προσελάσαντές τινες τῶν ἱππέων, λέγουσιν αὐτῷ ὅτι τῶν πολεμίων ὀγδοήκοντα σὺν τοῖς ὅπλοις ὑπὸ [1] τῷ ναῷ εἰσί· καὶ ἠρώτων, τί χρὴ ποιεῖν. Ὁ δὲ, καίπερ πολλὰ τραύματα ἔχων πάντοσε καὶ παντοίοις ὅπλοις, ὅμως οὐκ ἐπελάθετο τοῦ θείου, ἀλλ' ἐᾶν τε ἀπιέναι ὅποι βούλοιντο ἐκέλευε, καὶ ἀδικεῖν οὐκ [2] εἴα·

præliúmque poſſet efficere. Tandem, Thebanorum alii ad Heliconem elabuntur, multi dum abſcedunt occubuerunt.

Poſteaquam autem victoria ceſſit Ageſilao, & ipſe vulneratus ad phalangem adlatus eſt, quidam ex equitibus cùm *eò* adequitâſſent, ei dicunt ex hoſtibus octoginta armatos eſſe ſub templo; quidque *de his* faciendum eſſet, interrogabant. Ille verò, quanquam multis adfectus erat ab omni *corporis* parte vulneribus *iiſ*que omnis generis armis *inflictis*, non tamen numinis obliviſcebatur, ſed imperabat utì copiam eis facerent abeundi quò vellent, nec lædere *eos* ſinebat *quenquam*;

1 Scil. *Minervæ*.
2 Alii οὐκ ἔνα. malé.

καὶ προπέμψαι ἐπέταξε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ἱππεῖς ἔς τε ἐν τῷ ἀσφαλεῖ ἐγένοντο.

Ἐπεί γε μὴν ἔληξεν ἡ μάχη, παρῆν δὴ θεάσασθαι, ἔνθα συνέπεσον ἀλλήλοις, τὴν μὲν γῆν αἵματι πεφυρμένην, νεκροὺς δὲ κειμένους φιλίους καὶ πολεμίους μετ' ἀλλήλων, ἀσπίδας δὲ διατεθρυμμένας, δόρατα συντεθραυσμένα, ἐγχειρίδια γυμνὰ κουλεῶν, τὰ μὲν χαμαί, τὰ δ' ἐν [1] σώμασι, τὰ δ' ἔτι μετὰ χεῖρας. Τότε μὲν οὖν (καὶ γὰρ ἦν ἤδη ὀψὲ) συνελκύσαντες τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς εἴσω φάλαγγος, ἐδειπνοποιήσαντο καὶ ἐκοιμήθησαν· πρῷ δὲ Γῦλον τὸν πολέμαρχον παρα-

equitibus etiam *qui* circùm ipſum *erant* præcepit ut *eos* deducerent, donec ad *locum* tutum perveniſſent.

Finito verò prælio videre erat *illo in loco*, ubi pugnam inter ſe conſeruerunt, terram ſanguine perfuſam, cadavera tam amica quàm hoſtilia inter ſe jacentia, clypeos diſruptos, haſtas confractas, pugiones vaginis nudos, partim humi, partim in corporibus, partim *ipſis* adhuc in manibus. Ac tum quidem (etenim *diei* jam veſper erat) tractis hoſtium cadaveribus intrà phalangem, cœnam ſumpſerunt & quieti ſe dederunt: *poſtridie* autem manè Gylum polemarchum exer-

1 Vulg. σώματι.

τάξαι τε ἐκέλευσε τὸ στράτευμα, καὶ τρόπαιον ἵστασθαι, καὶ στεφανοῦσθαι πάντας τῷ [1] θεῷ, καὶ τοὺς αὐλητὰς πάντας αὐλεῖν. Καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· ἐν ᾧ δὲ Θηβαῖοι ἔπεμψαν κήρυκα, ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς αἰτοῦντες θάψαι. Καὶ οὕτω δὴ αἵ τε σπονδαὶ γίνονται, καὶ ὁ Ἀγησίλαος οἴκαδε ἀπεχώρει, ἑλόμενος ἀντὶ τοῦ μέγιστος εἶναι ἐν τῇ Ἀσίᾳ, οἴκοι τὰ νόμιμα μὲν ἄρχειν, τὰ νόμιμα δὲ ἄρχεσθαι.

Ἐκ δὲ τούτου [2] κατανοήσας τοὺς Ἀργείους τὰ μὲν οἴκοι καρπουμένους, Κόρινθον δὲ προσειληφότας, ἡδομένους δὲ τῷ πολέμῳ, στρατεύει ἐπ' αὐτούς· καὶ δῃώσας πᾶσαν αὐτῶν

citum inſtruere juſſit & tropæum ſtatuere, omnes etiam coronis dei in honorem ſe redimire, & tibicines cunctos tibiis canere. Atque hæc quidem illi fecerunt; at Thebani præcone miſſo petebant ut per inducias cadavera ſepelirent. Itaque fiunt induciæ, ac domum Ageſilaus diſcedit, cùm mallet domi potiùs ex inſtitutis *patriæ* imperare, ex *iiſdem* inſtitutis imperio ſubjici, quàm in Aſiâ maximus eſſe.

Deinde verò cùm animadvertiſſet Argivos rebus frui domeſticis, Corinthúmque *ipſorum ditioni* adjeciſſe, & bello delectari, expeditionem adverſùs eos ſuſcipit; cúmque omnem eorum

1 Scil. *Apollini.*
2 *Leunclav.* & alii κατανοήσαντες. malè.

τὴν χώραν, εὐθὺς ἐκεῖθεν ὑπερβαλὼν κατὰ τὰ στενὰ εἰς Κόρινθον, αἱρεῖ τὰ ἐπὶ τὸ Λέχαιον τείνοντα τείχη· καὶ ἀναπετάσας τῆς Πελοποννήσου τὰς πύλας, οὕτως οἴκαδε ἀπελθὼν εἰς τὰ Ὑακίνθια, ὅπου ἐτάχθη ὑπὸ τοῦ χοροποιοῦ, τὸν παιᾶνα τῷ θεῷ συνεπετέλει.

Εκ τούτου δὲ αἰσθανόμενος τοὺς Κορινθίους πάντα μὲν τὰ κτήνη ἐν τῷ Πειραίῳ σωζομένους, μέγιστον δὲ ἡγησάμενος, ὅτι Βοιωτοὶ ταύτῃ ἐκ Κρεύσιος ὁρμώμενοι εὐπετῶς τοῖς Κορινθίοις [1] παρεγίγνοντο, στρατεύει ἐπὶ τὸ Πείραιον. Ιδὼν δὲ ὑπὸ πολλῶν φυλαττόμενον, ὡς ἐνδιδομένης τῆς πόλεως, ἐξ ἀρίστου μετεστρατοπεδεύετο [2] πρὸς τὸ ἄστυ.

agrum vaſtâſſet, mox indè ſuperatis anguſtiis ad Corinthum *progreſſus*, muros Lechæum uſque pertinentes capit; & patefactis Peloponneſi portis, domum ità demum reverſus ad Hyacinthia, quo conſtitutus erat loco à chori magiſtro, pæana deo unà *cum aliis* abſolvebat.

Poſt hæc cùm intelligeret Corinthios omnia pecora in Piræo ſervare, ac maximum *quiddam* duceret quòd hâc Bœoti è Creuſi profecti facilè ſe cum Corinthiis conjungerent, Piræum verſùs copias ducit. Cùm autem *Piræum* multis cuſtodiri videret, quaſi civitas ad deditionem ſpectaret, à prandio motis caſtris ad urbem pergebat.

1 Sic MSti. Al. ἐγίγνοντο.
2 Scil. ad Corinthum.

Αἰσθόμενος δὲ, ὑπὸ νύκτα βεβοηθηκότας ἐκ τοῦ Πειραίου εἰς τὴν πόλιν [1] πασσυδὶ, ὑποστρέψας ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, αἱρεῖ τὸ Πείραιον, ἔρημον εὑρὼν φυλακῆς· καὶ τά τε ἄλλα τὰ ἐνόντα λαμβάνει, καὶ τὰ [2] τείχη, ἃ ἐνετετείχιστο· ταῦτα δὲ ποιήσας, οἴκαδε ἀπεχώρησε.

Μετὰ δὲ ταῦτα προθύμων ὄντων τῶν Ἀχαιῶν εἰς τὴν συμμαχίαν, καὶ δεομένων συστρατεύειν αὐτοῖς εἰς Ἀκαρνανίαν, καὶ ἐπιθεμένων ἐν στενοῖς τῶν Ἀκαρνάνων, καταλαβὼν τοῖς ψιλοῖς τὰ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν, μάχην συνάπτει· καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας αὐτῶν, τρόπαιον ἐστήσατο· καὶ οὐ πρόσ-

Cùm autem animadvertiſſet ſub noctem è Piræo *cuſtodes* omnibus viribus in urbem opis ferendæ cauſâ ſe contuliſſe, primâ luce converſo itinere, Piræum capit, quem à præſidio deſertum offenderat; atque tum alia quæ in eo erant capit, tum caſtella quæ *iſthic* inſtaurata fuerant: hæc autem cùm feciſſet, domum diſceſſit.

Poſt hæc cùm Achæi animis eſſent ad ſocietatem inclinatis, & ut ſecum in Acarnaniam expeditionem ſuſciperet orarent, Acarnanéſque *eos* in *viarum* anguſtiis adgrederentur, occupatis per levis armaturæ milites ſuperioribus locis, pugnam *cum eis* conſerit: ac cùm ex iis multos interfeciſſet, tropæum ſtatuit; neque priùs finem

1 MS. *Harl.* habet πασσυδία.
2 *Leuncl.* ἃ ἀνατετείχιστο.

ρον ἔληξε, πρὶν μὲν Ἀχαιοῖς φίλους ἐποίησεν Ἀκαρνᾶνας, καὶ Αἰτωλοὺς, καὶ Ἀργείους, ἑαυτῷ δὲ καὶ συμμάχους. Ἐπειδὴ δὲ εἰρήνης ἐπιθυμήσαντες οἱ πολέμιοι ἐπρεσβεύοντο, Ἀγησίλαος ἀντεῖπε τῇ εἰρήνῃ, ἕως τοὺς διὰ [1] Λακεδαιμονίους φυγόντας Κορινθίων καὶ Θηβαίων ἠνάγκασε τὰς πόλεις οἴκαδε καταδέξασθαι. Ὕστερον δ' αὖ καὶ Φλιασίων τοὺς διὰ Λακεδαιμονίους φυγόντας κατήγαγεν, αὐτὸς στρατευσάμενος ἐπὶ Φλιοῦντα.

Εἰ δέ τις ἄλλῃ πη ταῦτα μέμφεται, ἀλλ' οὖν φιλεταιρείᾳ γε πραχθέντα φανερά ἐστι. Καὶ γὰρ ἐπεὶ τοὺς ἐν Θήβαις τῶν Λακεδαιμονίων κατέκτανον οἱ

fecit, quàm Achæis Acarnanas & Ætolos & Argivos amicos, ſibi ipſi ſocios etiam reddidiſſet. Ubi verò hoſtes pacis cupidi legatos *qui eam peterent* miſerunt, Ageſilaus paci refragatus eſt, donec civitates coëgiſſet ut eos ex Corinthiis & Thebanis, qui ob Lacedæmonios exulabant, domum reducerent. Deinde ex Phliaſiis etiam eos, qui ob Lacedæmonios exulabant, reduxit, cùm expeditionem adverſùs Phliuntem ipſe ſuſcepiſſet.

Quòd ſi quis hæc aliâ quâdam ratione vituperat, certè tamen præ amicorum *ſociorúmve* ſtudio geſta fuiſſe conſtat. Etenim cùm ex Lacedæmo-

1 *Ald.* & *Flor.* dant τοὺς Λακεδαιμονίους.

ἐναντίοι, βοηθῶν αὖ τούτοις στρατεύει ἐπὶ τὰς Θήβας. Εὑρὼν δὲ ἀποτεταφρευμένα καὶ ἀπεσταυρωμένα ἅπαντα, ὑπερβὰς τὰς Κυνὸς κεφαλὰς, ἐδῄου τὴν χώραν μέχρι τοῦ ἄστεος, παρέχων καὶ ἐν πεδίῳ καὶ ἀνὰ τὰ ὄρη μάχεσθαι Θηβαίοις, εἰ βούλοιντο. Ἐστράτευσε δὲ καὶ τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει ἐπὶ Θήβας· καὶ ὑπερβὰς τὰ κατὰ Σκῶλον σταυρώματα καὶ τάφρους, ἐδῄωσε τὰ λοιπὰ τῆς Βοιωτίας.

Τὰ μὲν δὴ μέχρι τούτου κοινῇ αὐτός τε καὶ ἡ πόλις εὐτύχει· ὅσα γε μὴν μετὰ τοῦτο σφάλματα ἐγένοντο, οὐδεὶς ἂν εἴποι ὡς Ἀγησιλάου ἡγουμένου ἐπράχθη. Ἐπεὶ δ᾽, αὖθις ἐν

niis quoſdam *qui* Thebis *erant* adverſarii necâſſent, ut iis etiam ſuccurreret adverſus Thebas exercitum ducit. Cúmque foſſis omnia vallíſque *in terram depactis* munita reperiſſet, ſuperatis Cynocephalis ad urbem uſque vaſtabat agrum, factâ Thebanis pugnæ copiâ tam in planitie quàm in montibus, ſi *pugnare* vellent. Rurſum anno quoque ſequenti adverſùs Thebas exercitum duxit; & ſuperatis vallis foſſíſque ad Scolum, reliquas Bœotiæ partes vaſtavit.

Et hactenus quidem ipſe communiter cum civitate proſperâ uſus eſt fortunâ: quicunque verò deinceps caſus adverſi acciderunt, nemo *eos* Ageſilai ductu accidiſſe dixerit. Ubi autem, apud

Λεύκτροις συμφορᾶς γεγενημένης, κατακαίνουσι τοὺς ἐν Τεγέᾳ φίλους καὶ ξένους αὐτοῦ οἱ ἀντίπαλοι σὺν Μαντινεῦσι, συνεστηκότων ἤδη Βοιωτῶν τε πάντων καὶ Αρκάδων καὶ Ηλείων, στρατεύει σὺν μόρᾳ, πολλῶν νομιζόντων οὐδ᾽ ἂν ἐξελθεῖν Λακεδαιμονίους πολλοῦ χρόνου ἐκ τῆς αὐτῶν· δῃώσας δὲ τὴν χώραν τῶν κατακανόντων τοὺς φίλους, οὕτως αὖ οἴκαδε ἀπεχώρησεν. Απὸ γε μὴν τούτου ἐπὶ τὴν Λακεδαίμονα στρατευσαμένων Αρκάδων τε πάντων καὶ Αργείων, καὶ Ηλείων, καὶ Βοιωτῶν, καὶ σὺν αὐτοῖς Φωκέων, καὶ Λοκρῶν ἀμφοτέρων, καὶ Θετταλῶν, καὶ Αἰνιάνων, καὶ Ακαρνάνων, καὶ Εὐβοέων, πρὸς δὲ τούτοις ἀφεστηκότων μὲν τῶν δούλων, πολλῶν δὲ

Leuctra calamitate ab iis acceptâ, amicos & hospites ipsius Tegeæ necare cœperunt adversarii cum Mantinensibus, Bœotis jam omnibus & Arcadibus & Eleis inter se consociatis, moram *unam* in expeditionem educit, existimantibus multis longo tempore Lacedæmonios ex ipsorum *agro* non egressuros: cúmque vastâsset regionem eorum qui amicos *ipsius* occiderant, ità demum rursus domum discessit. Deinde verò Arcadibus omnibus & Argivis, & Eleis, & Bœotis, & Phocensibus cum iis, & utrisque Locris, & Thessalis, & Ænianibus, & Acarnanibus & Euboeis, adversùs Lacedæmona cum exercitu progressis, cùm servi prætereà multæque civitates finitimæ

περιοικίδων πόλεων, καὶ αὐτῶν Σπαρτιατῶν οὐ μειόνων ἀπολωλότων ἐν τῇ ἐν Λεύκτροις μάχῃ ἢ λειπομένων, ὅμως διεφύλαξε τὴν πόλιν, καὶ ταῦτα, ἀτείχιστον οὖσαν· ὅπου μὲν παντὶ πλεῖον ἂν εἶχον οἱ πολέμιοι, οὐκ ἐξάγων ἐνταῦθα, ὅπου δ᾽ οἱ πολῖται πλέον ἕξειν ἔμελλον, εὐρώστως παρατεταγμένος· νομίζων, εἰς μὲν τὸ πλατὺ ἐξιὼν πάντοθεν ἂν περιέχεσθαι, ἐν δὲ τοῖς στενοῖς καὶ ὑπερδεξίοις τόποις ὑπομένων, τῷ παντὶ κρατεῖν ἄν.

Επεὶ γε μὴν ἀπεχώρησε τὸ στράτευμα, πῶς οὐκ ἂν φαίη τις αὐτὸν χρῆσθαι εὐγνωμόνως ἑαυτῷ; Ὡς γὰρ τοῦ στρατεύεσθαι [1] αὐτὸν καὶ πεζῇ καὶ ἐφ᾽ ἵππων ἀπ-

defeciſſent, ac Spartiatarum non pauciores in *commiſſo* apud Leuctra prælio fuiſſent interemti, quàm ſupereſſent, nihilominus urbem tutatus eſt, quanquam ſine muris eſſet: cùm non eò quidem, ubi hoſtes rebus omnibus ſuperiores fuerint, *ſuos* educeret, ſed ubi cives ſuperiores futuri erant, fortiter inſtructos teneret; quippe quòd exiſtimaret, in ſpatioſum ſi *quem* locum egrederetur, undique cingi *ſe* poſſe, ſin anguſtis & ſuperioribus in locis permaneret, rebus omnibus ſuperiorem *ſe* futurum.

Cùm verò exercitus diſceſſiſſet, quidni dixerit aliquis eum ità ſe geſſiſſe, ut virum ſe bonum præberet? Nam cùm ſenectus eum à militiâ tam

1 In nonnull. deeſt αὐτόν.

εἶργεν ἤδη τὸ γῆρας, χρημάτων δὲ ἑώρα τὴν πόλιν δεομένην, εἰ μέλλοι σύμμαχόν τινα ἕξειν, ἐπὶ τὸ πορίζειν ταῦτα ἑαυτὸν ἔταξε. Καὶ ὅσα μὲν ἐδύνατο, οἴκοι μένων ἐμηχανᾶτο· ἃ δὲ καιρὸς ἦν, οὐκ ὤκνει μετιέναι· οὐδ᾽ ᾐσχύνετο, εἰ μέλλοι τὴν πόλιν ὠφελήσειν, πρεσβευτὴς ἐκπορευόμενος ἀντὶ στρατηγοῦ. Ομως δὲ καὶ ἐν τῇ πρεσβείᾳ μεγάλου στρατηγοῦ ἔργα διεπράξατο. Αὐτοφραδάτης γάρ τε πολιορκῶν [1] ἐν Ασσῳ Αριοβαρζάνην σύμμαχον ὄντα, δείσας Αγησίλαον, φεύγων ᾤχετο· Κότυς δ᾽ αὖ Σηστὸν πολιορκῶν, Αριοβαρζάνου ἔτι οὖσαν, λύσας καὶ οὗτος τὴν πολιορκίαν ἀ-

pedeſtri quàm equeſtri jam arceret, ac civitatem pecuniis indigere cerneret, ſi quem vellet ſocium habere, harum ipſe parandarum onus in ſe recepit. Et quæcunque quidem poterat, domi manens moliebatur; quæque pro occaſione *datâ* erant *facienda*, adgredi non gravabatur: neque erubeſcebat, modò civitati profuturus eſſet, pro imperatore legatus exire. Veruntamen in legatione *ipſâ* magni imperatoris exſequutus eſt munera. Nam cùm Autophradates Ariobarzanen, qui *ejus* erat ſocius, apud Aſſum obſideret, Ageſilaum veritus, fugâ *indè* abivit: Cotys item cùm Seſtum obſideret, Ariobarzanis quod adhuc erat *oppidum*, & ipſe ſolutâ obſidione diſ-

1 *Ald.* & *Flor.* ἐν Νάσσῳ.

πηλλάγη· ὥστ' οὐκ ἀλόγως καὶ ἀπὸ τῆς πρεσβείας τρόπαιον τῶν πολεμίων εἱστήκει αὐτῷ. Μαύσωλός γε μὴν κατὰ θάλασσαν ἑκατὸν ναυσὶ πολιορκῶν ἀμφότερα τὰ χωρία ταῦτα, οὐκέτι δείσας, ἀλλὰ πεισθεὶς, ἀπέπλευσεν οἴκαδε.

Ἄξια [1] θαύματος διεπράξατο· οἵ τε γὰρ εὖ πεπονθέναι νομίζοντες ὑπ' αὐτοῦ, καὶ οἱ φεύγοντες αὐτὸν, χρήματα ἀμφότεροι ἔδοσαν. Ταχὼς γε μὴν καὶ Μαύσωλος διὰ τὴν πρόσθεν Ἀγησιλάου ξενίαν συμβαλόμενος καὶ οὗτος χρήματα τῇ Λακεδαίμονι, ἀπέπεμψαν αὐτὸν οἴκαδε, προπομπὴν δόντες μεγαλοπρεπῆ.

Ἐκ δὲ τούτου ἤδη μὲν ἐγεγόνει ἔτη ἀμφὶ τὰ ὀγδοήκον-

cessit; adeò ut non sine causâ tropæum ei ob hostes *superatos* etiam ex legatione statutum fuerit. Porrò cùm Mausolus mari centum navibus utrumque locum hunc obsideret, non item metu adductus, sed suasu, domum cum classe discessit.

Res *certè* dignas admiratione gessit: nam & illi qui ab eo se beneficio adfectos putabant, & qui fugiebant eum, utrique pecunias *ei* dabant. Celeriter autem & Mausolus cùm ob pristinum *suum* cum Agesilao hospitium pecunias Lacedæmoni utendas dedisset, eum dimisêre domum, addito comitatu magnifico.

Posteà verò annos jam fermè octoginta natus

1 Ἄξια δὲ *Steph.*

τα· κατανενοηκὼς δὲ [1] τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐπιθυμοῦντα τῷ Πέρσῃ πολεμεῖν, καὶ πολλοὺς μὲν πεζοὺς, πολλοὺς δὲ ἱππέας, πολλὰ δὲ χρήματα ἔχοντα, ἄσμενος ἤκουσεν ὅτι μετεπέμπετο αὐτὸν, καὶ ταῦτα, ἡγεμονίαν ὑπισχνούμενος. Ενόμιζε γὰρ τῇ αὐτῇ ὁρμῇ τῷ μὲν Αἰγυπτίῳ χάριν ἀποδώσειν ἀνθ' ὧν εὐηργετήκει τὴν Λακεδαίμονα, τοὺς δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ελληνας πάλιν ἐλευθερώσειν, τῷ δὲ Πέρσῃ δίκην ἐπιθήσειν καὶ τῶν πρόσθεν, καὶ ὅτι νῦν σύμμαχος εἶναι φάσκων, ἐπέταττε Μεσσήνην ἀφιέναι. Επεὶ μέντοι ὁ μεταπεμψάμενος οὐκ ἀπεδίδου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῷ, ὁ μὲν Αγησίλαος, ὡς τὸ

erat: cúmque animadvertiſſet, regem Ægyptiorum Perſæ bellum inferre cupere, & multos pedites, multos equites, multas pecunias habere, libenter *illum* ſe arceſſere audivit, præſertim, quòd ducis *ei* munus polliceretur. Exiſtimabat enim eâdem profectione ſe gratiam Ægyptio pro collatis in Lacedæmonem beneficiis relaturum, Græcoſque in Aſiâ *ſitos* rurſus liberaturum, ac Perſæ pœnam irrogaturum tum ob *injurias* anteà factas, tum quòd eo tempore ſe ſocium eſſe profeſſus, Meſſenen *Lacedæmonios* dimittere juſſiſſet. Poſteaquam verò ille, qui *eum* arceſſiverat, ducis ei munus non adtribuebat, Ageſilaus, ut qui

1 MS. *Harl.* τῶν.

μέγιστον ἐξηπατημένος, ἐφρόντιζε τί δεῖ ποιεῖν. Εκ τούτου δὲ πρῶτον μὲν οἱ δίχα στρατευόμενοι τῶν Αἰγυπτίων ἀφίστανται τοῦ βασιλέως· ἔπειτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ἀπέλιπον αὐτόν. Καὶ αὐτὸς μὲν δείσας, ἀπεχώρησε φυγῇ εἰς Σιδῶνα τῆς Φοινίκης· οἱ δ' Αἰγύπτιοι στασιάζοντες, διττοὺς βασιλέας αἱροῦνται.

Ενταῦθα δὴ Αγησίλαος γνοὺς, ὅτι εἰ μὲν [1] μηδετέρῳ συλλήψοιτο, μισθὸν οὐδέτερος λύσει τοῖς Ελλησιν, ἀγορὰν δὲ οὐδέτερος παρέξει, ὁπότερός τ' ἂν κρατήσῃ, οὗτος ἐχθρὸς ἔσται· εἰ δὲ τῷ ἑτέρῳ συλλήψοιτο, οὗτός γε εὖ παθὼν, ὡς τὸ εἰκὸς, φίλος ἔσοιτο· οὕτω δὲ κρί-

maximè *fuerat* deceptus, quid faciendum eſſet cogitabat. Hinc ex Ægyptiis primùm ii, qui ſeorſum militabant, à rege deficiunt; deinde & alii omnes eum deſeruerunt. Atque ipſe quidem metu permotus, Sidonem Phœniciæ *urbem* fugâ ſe recepit: at Ægyptii, commotâ inter ipſos ſeditione, reges duos creant.

Ibi tum Ageſilaus, qui futurum intelligeret ut, ſi neutri opitularetur, Græcis neuter ſtipendium ſolveret, neuter *rerum venalium* forum ſuppeditaret, & utercunque ſuperior evaderet, is hoſtis eſſet; ſin alteri opitularetur, is, quòd beneficium acceperat, ceu par *eſſet*, amicus eſſet; facto de-

1 MS. *Harl.* μηδ' ἑτέρῳ.

νας, ὁπότερος φιλέλλην μᾶλλον ἐδόκει εἶναι, στρατευσάμενος μετὰ τούτου, τὸν μὲν μισέλληνα μάχῃ νικήσας χειροῦται, τὸν δ' ἕτερον συγκαθίστησι· καὶ φίλον ποιήσας τῇ Λακεδαίμονι, καὶ χρήματα πολλὰ προσλαβών, οὕτως ἀποπλεῖ οἴκαδε, καίπερ μέσου χειμῶνος ὄντος, σπεύδων ὡς μὴ ἀργὸς ἡ πόλις εἰς τὸ ἐπιὸν θέρος πρὸς τοὺς πολεμίους γένοιτο.

mum judicio uter Græcorum magis ſtudioſus eſſe videretur, cum hoc in bellum profectus, Græcorum *illum* oſorem prælio victum capit, alterum *in regno* conſtituit; *eúm*que cùm Lacedæmoni amicum feciſſet, multáſque pecunias accepiſſet, domum tandem *indè* navigat, quanquam mediâ hyeme, *idcircò* feſtinans nè ſequenti æſtate civitas foret adverſùs hoſtes otioſa.

ΚΕΦ. γ'.

ΚΑΙ ταῦτα μὲν δὴ εἴρηται, ὅσα τῶν ἐκείνου ἔργων μετὰ πλείστων μαρτύρων ἐπράχθη· τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐ τεκμηρίων προσδεῖται, ἀλλ' ἀναμνῆσαι μόνον ἀρκεῖ, καὶ εὐθὺς πιστεύεται. Νῦν δὲ τὴν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ ἀρετὴν πειράσομαι δηλοῦν, δι' ἣν ταῦτα ἔπραττε, καὶ πάντων τῶν καλῶν ἤρα, καὶ πάντα αἰσχρὰ [1] ἐδίωκεν.

Ἀγησίλαος γὰρ τὰ μὲν θεῖα οὕτως ἐσέβετο, ὡς καὶ οἱ πολέμιοι τοὺς ἐκείνου ὅρκους καὶ τὰς ἐκείνου σπονδὰς πιστοτέρας

CAP. III.

ET hæc quidem certè de iis rebus dicta ſunt, quarum erant plurimi teſtes dum ab eo geſtæ erant: nam res ejuſmodi argumentis non egent, ſed *eas* tantùm in memoriam revocare ſat eſt, ac ſtatim fidem merentur. Jam verò virtutem, ejus *quæ fuerat* in animo, indicare conabor, quâ res haſce gerebat, & honeſta diligebat omnia, & turpia omnia *à ſe* avertebat.

Ageſilaus utique ità res divinas venerabatur, ut etiam hoſtes unumquodque ejus jusjurandum ejúſque fœdera majorem mereri fidem arbitra-

1 MS. *Harl.* ἐξεδίωκεν.

ἐνόμιζον, ἢ τὴν ἑαυτῶν φιλίαν. Καὶ τοῖς ἑαυτῶν μὲν ὤκνουν εἰς ταυτὸν ἰέναι, Αγησιλάῳ δὲ αὐτοὺς ἐνεχείριζον. Οπως δὲ μή τις ἀπιστῇ, καὶ ὀνομάσαι βούλομαι τοὺς ἐπιφανεστάτους αὐτῶν.

Σπιθριδάτης μὲν γε ὁ Πέρσης, εἰδὼς ὅτι Φαρνάβαζος γῆμαι μὲν τὴν βασιλέως ἔπραττε θυγατέρα, τὴν δ' αὐτοῦ ἄνευ γάμου λαβεῖν ἐβούλετο, ὕβριν νομίσας τοῦτο, Αγησιλάῳ ἑαυτὸν, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τὴν δύναμιν ἐνεχείρισε. Κότυς δὲ, ὁ τῶν Παφλαγόνων ἄρχων, βασιλεῖ μὲν οὐχ ὑπήκουσε δεξιὰν πέμποντι, φοβούμενος, μὴ ληφθεὶς, ἢ χρήματα πολ-

rentur, quàm ipſorum *inter ſe* amicitiam. Et ſuis quidem cum *hominibus* in eundem *locum* convenire verebantur, at Ageſilao in manus *ipſimet* ſe tradebant. Ut nè quis autem fidem *mihi* deneget, eorum illuſtriſſimos nominatim etiam recenſere volo.

Spithridates certè quidem Perſa, cùm ſciret Pharnabazum id agere ut filiam regis uxorem duceret, at ipſius *filiam* ſine nuptiis ſumere velle, ratus hoc contumelioſè *adversùs ſe* patratum *fore*, Ageſilao ſeipſum & uxorem & liberos & facultates in manus tradidit. Et Cotys, Paphlagonum princeps, regi quidem dextram mittenti non paruit, veritus nè, ſi comprehenderetur, vel pecuniis

λὰ ἀποτίσειεν, ἢ καὶ ἀποθάνοι· Ἀγησιλάου δὲ καὶ οὗτος ταῖς σπονδαῖς πιστεύσας, εἰς τὸ στρατόπεδόν τε ἦλθε, καὶ συμμαχίαν ποιησάμενος, εἵλετο σὺν Ἀγησιλάῳ στρατεύεσθαι, χιλίους μὲν ἱππέας, δισχιλίους δὲ πελτοφόρους ἔχων.

Ἀφίκετο δὲ καὶ Φαρνάβαζος Ἀγησιλάῳ εἰς λόγους, καὶ διωμολόγησεν, εἰ μὴ αὐτὸς πάσης [1] τῆς στρατιᾶς στρατηγὸς καταστ αθείη, ἀποστήσεσθαι βασιλέως· ἢν μέντοι ἐγὼ γένωμαι στρατηγός, ἔφη, πολεμήσω σοι, ὦ Ἀγησίλαε, ἕως ἂν ἐγὼ δύνωμαι κράτιστα. Καὶ ταῦτα λέγων ἐπίστευε μηδὲν ἂν παράσπονδον παθεῖν. Οὕτω μέγα καὶ

magnis multaretur, vel etiam interficeretur: verùm & hic Agesilai fœderibus cùm fidem habuisset, tum in castra *ejus* venit, tum initâ societate, cum Agesilao militare maluit, cùm quidem equites mille, bis mille qui gestarent peltas haberet.

Quin Pharnabazus etiam cum Agesilao in colloquium venit, & confessus est, se, ni totius exercitûs constitueretur dux, à rege defecturum: verùm ego si dux creer, inquit, fortissimè bellum adversùs te, Agesilae, geram, quamdiu potero. Atque hæc cùm diceret, credebat nihil usu sibi contra fœdera venturum. Adeò magna &

1 *Steph.* & *Leuncl.* τῆς στρατηγίας.

καλὸν κτῆμα τοῖς τε ἄλλοις ἅπασι, καὶ ἀνδρὶ δὴ στρατηγῷ, ὅ ὅσιόν τε καὶ πιστὸν εἶναί τε καὶ ὄντα ἐγνῶσθαι. Καὶ περὶ μὲν εὐσεβείας ταῦτα.

ΚΕΦ. δ'.

ΠΕΡΙ γε μὴν τῆς εἰς χρήματα δικαιοσύνης ποῖα ἄν τις μείζω τεκμήρια ἔχοι τῶνδε; Ὑπὸ γὰρ Ἀγησιλάου στερεῖσθαι μὲν οὐδεὶς οὐδὲν πώποτε ἐνεκάλεσεν, εὖ δὲ πεπονθέναι πολλοὶ πολλὰ ὡμολόγουν. Ὅτῳ δὲ ἡδὺ τὰ αὑτοῦ διδόναι ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων, πῶς ἂν οὗτος ἐθέλοι τὰ ἀλλότρια ἀποστερεῖν, ἐφ' ᾧ κακόδοξος εἶναι;

præclara poſſeſſio eſt cùm in aliis omnibus, tum in duce certè, religioſum eſſe ac fidei ſervantem *talémque*, *talis* cùm ſit, cognitum eſſe. Atque hæc quidem de *Ageſilai* pietate.

CAP. IV.

JUſtitiæ verò ad pecunias *quod attinet* qualia quis argumenta hiſce majora proferre poſſit? Nimirum ab Ageſilao nemo unquam ullâ ſe re ſpoliatum eſſe queſtus eſt, at multi multa fatebantur ab eo ſe accepiſſe beneficia. Cuicunque verò dulce eſt ſua hominum ad utilitatem largiri, quî velit is aliena auferre, quò malè audiat?

Εἰ γὰρ χρημάτων ἐπιθυμοίη, πολὺ ἀπραγμονέστερον τὰ αὑτοῦ φυλάττειν, ἢ τὰ μὴ προσήκοντα λαμβάνειν. Ὃς δὲ δὴ καὶ χάριτας ἀποστερεῖν μὴ ἐθέλοι, ὧν οὐκ εἰσὶ δίκαι πρὸς τὸν μὴ ἀποδιδόντα, πῶς ἅ γε καὶ νόμος κωλύει, ἐθέλοι ἂν ἀποστερεῖν; Ἀγησίλαος δὲ οὐ μόνον τὸ μὴ ἀποδιδόναι χάριτας ἄδικον ἔκρινεν, ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ πολὺ μείζους τὸν μείζω δυνάμενον.

Τά γε μὴν τῆς πόλεως κλέπτειν πῶς ἄν τις αὐτὸν εἰκότως αἰτιάσαιτο, ὃς καὶ τὰς αὑτῷ χάριτας ὀφειλομένας τῇ πατρίδι καρποῦσθαι παρεδίδου; Τὸ δ', ὁπότε βούλοιτο εὖ ποιεῖν ἢ πόλιν ἢ φίλους χρήμασι,

Nam si pecuniarum cupidus sit, longè minoris *est* negotii sua servare, quàm quæ sua non sunt capere. Qui porrò nolit gratiis *quenquam* privare *pro iis*, in quibus pœnæ non sunt in eum qui non referat *constitutæ*, quî pro iis *ille*, in quibus etiam lex *ingratum* esse vetat, *eas* denegare velit? Agesilaus autem non tantùm injustum *esse* judicabat non referre gratias, sed *hoc* etiam, si is *nimirum* qui plus posset, non longè majores *quoque gratias* referret.

Jam verò peculatûs quî possit aliquis eum meritò accusare, qui beneficia sibi debita patriæ fruenda concesserit? Quòd autem, cùm pecuniis benè mereri vel de civitate vel de amicis volebat,

δύνασθαι παρ' ἑτέρων λαμβάνοντα ὠφελεῖν, ὃ τοῦτο καὶ μέγα τεκμήριον ἐγκρατείας χρημάτων; Εἰ γὰρ ἐπώλει τὰς χάριτας, ἢ μισθοῦ εὐηργέτει, οὐδεὶς ἂν οὐδὲν ὀφείλειν αὐτῷ ἐνόμισεν· ἀλλ' οἱ προῖκα εὖ πεπονθότες, οὗτοι ἀεὶ ἡδέως ὑπηρετοῦσι τῷ εὐεργέτῃ, καὶ διότι εὖ ἔπαθον, καὶ διότι προεπιστεύθησαν ἄξιοι εἶναι παρακαταθήκην χάριτος φυλάττειν. Ὅστις δὲ ᾑρεῖτο καὶ σὺν αὐτῷ γενναίῳ μειονεκτεῖν, ἢ σὺν αὐτῷ ἀδίκῳ πλέον ἔχειν, πῶς οὗτος οὐκ ἂν πολὺ τὴν αἰσχροκέρδειαν ἀποφεύγοι; [1] Ἐκεῖνος τοίνυν κριθεὶς ὑπὸ τῆς πόλεως [2] ἅπαντα

ab aliis *eas* accipiendo juvare poterat, annon & hoc magnum eſt argumentum animi pecuniis abſtinentis? Nam ſi venderet beneficia, vel mercedis gratiâ beneficus eſſet, nemo ſe quidquam ei debere putâſſet: at qui gratìs beneficium acceperunt, libenter illi ſemper auctori beneficii obſequuntur, tum quòd beneficio ſint adfecti, tum quòd digni crediti ſint, qui beneficii depoſitum cuſtodiant. Quicunque porrò minus habere malebat cum veris generoſæ mentis indiciis, quàm plus habere cum ipſâ injuſtitiæ notâ, quî non ille à turpis lucri cupiditate multùm abhorrebat? Atqui ille cùm à civitate judicatus fuerit *legiti-*

1 *Scil.* Ageſilaus.

2 *Scil.* χρήματα.

ἔχειν τὰ Ἄγιδος, τὰ ἡμίσεα τοῖς ἀπὸ μητρὸς αὐτοῦ ὁμογόνοις μετέδωκεν, ὅτι πενομένους αὐτοὺς ἑώρα. Ὡς δὲ ταῦτα ἀληθῆ, πᾶσα μάρτυς ἡ τῶν Λακεδαιμονίων πόλις. Διδόντος δ' αὐτῷ πάμπολλα δῶρα Τιθραύστου, εἰ ἀπέλθοι ἐκ τῆς χώρας, ἀπεκρίνατο ὁ Ἀγησίλαος, Ὦ Τιθραύστα, νομίζεται παρ' ἡμῖν, τῷ ἄρχοντι κάλλιον εἶναι τὴν στρατιὰν, ἢ ἑαυτὸν πλουτίζειν, καὶ παρὰ τῶν πολεμίων λάφυρα [1] μᾶλλον ἢ δῶρα λαμβάνειν.

mus poſſeſſor omnium Agidis *facultatum*, partem *earum* dimidiam cum maternis ejus cognatis communicavit, quòd eos paupertate premi videret. Hæc autem *eſſe* vera, teſtis univerſa Lacedæmoniorum *eſt* civitas. Cùm verò dona ei permulta Tithrauſtes offerret, ſi regione excederet, reſpondit Ageſilaus, Exiſtimatur apud nos, Tithrauſta, honeſtius imperatori eſſe exercitum, quàm ſeipſum ditare, & ab hoſtibus ſpolia potiùs quàm dona capere.

1 MS. *Harl.* μᾶλλον πειρᾶσθαι &c.

ΚΕΦ. ε΄.

ΑΛΛΑ μὴν καὶ ὅσαι γε ἡδοναὶ πολλῶν κρατοῦσιν ἀνθρώπων, [1] ποίας οἶδέ τις Ἀγησίλαον ἡττηθέντα; ὃς μέθης μὲν ἀποσχέσθαι ὁμοίως ᾤετο χρῆναι καὶ [2] μανίας, σίτων δ' ὑπὲρ καιρὸν ὁμοίως ὡς καὶ ἀργίας. Διμοιρίαν γε μὴν λαμβάνων ἐν ταῖς θοίναις, οὐχ οὕτως ἀμφοτέραις ἐχρῆτο, ἀλλὰ διαπέμπων, οὐδετέραν αὑτῷ κατέλιπε· νομίζων βασιλεῖ τοῦτο διπλασιασθῆναι, οὐχὶ πλησμονῆς ἕνεκα, ἀλλ' ὅπως ἔχοι καὶ τούτῳ τιμᾶν, εἴ τινα βούλοιτο. Οὐ μὴν ὕπνῳ γε δεσπότῃ, ἀλλ' ἀρχομένῳ ὑπὸ

CAP. V.

CÆterùm à quânam *earum voluptatum*, quæ voluptates multos ſanè vincunt homines, Ageſilaum quis ſuperatum vidit? qui ab ebrietate perinde abſtinendum putabat atque ab inſaniâ, à cibis immodicis perinde atque à deſidiâ. Cùm autem portionem in conviviis duplicem acciperet, non ille utrâque utebatur, ſed hinc indè mittens, neutram ſibi relinquebat: quippe exiſtimabat regi eam duplicari, non ſatietatis cauſâ, ſed ut eâ etiam poſſet, ſi quem vellet, honorare. Nec ſomno quidem *ut* domino, ſed eo qui ne-

1 MS. *Harl.* ποίαις.
2 Vulgò λαιμαργίας· & ἁμαρτίας pro ἀργίας.

τῶν πράξεων ἐχρῆτο. Καὶ εὐνήν γε εἰ μὴ τῶν συνόντων φαυλοτάτην ἔχοι, αἰδούμενος οὐκ ἄδηλος ἦν· ἡγεῖτο γὰρ ἄρχοντι προσήκειν, οὐ μαλακίᾳ, ἀλλὰ καρτερίᾳ, τῶν ἰδιωτῶν περιεῖναι. Τάδε μέντοι πλεονεκτῶν οὐκ ᾐσχύνετο, ἐν μὲν τῷ θέρει, τοῦ ἡλίου, ἐν δὲ τῷ χειμῶνι, τοῦ ψύχους. Καὶ μὴν εἴ ποτε μοχθῆσαι στρατιᾷ συμβαίη, ἑκὼν ἐπόνει παρὰ τοὺς ἄλλους· νομίζων πάντα τὰ τοιαῦτα παραμυθίαν εἶναι τοῖς στρατιώταις. Ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, Αγησίλαος πονῶν μὲν ἠγάλλετο, ῥᾳστώνην δὲ πάμπαν οὐ προσίετο.

Περί γε μὴν ἀφροδισίων ἐγκρατείας αὐτοῦ, ἄρ' οὐχὶ

gotiis ſubjiceretur *ipſius* utebatur. Atque lectum ſanè niſi inter familiares viliſſimum haberet, non obſcurum erat ipſum pudore adfici: exiſtimabat enim principem decere, non mollitie ſed toleran-tiâ, privatis præſtare. Horum tamen majorem habere partem eum non pudebat, *nimirum* per æſtatem, ſolis, per hyemem, frigoris. Et ſanè ſi aliquando uſus veniret ut exercitus laboribus pre-meretur, ſponte ſuâ præter cæteros laborabat; quippe arbitrabatur ejuſmodi omnia militibus eſſe ſolatio. Ut autem ſummatim dicam, inter labo-randum quidem exſultabat Ageſilaus, inertiam verò omnino non admittebat.

De ipſius porrò rebus in venereis continentiâ

εἰ μή του ἄλλου, ἀλλὰ θαύματος ἕνεκα, ἄξιον μνησθῆναι; Τὸ μὲν γὰρ, ὧν μὴ ἐπεθύμησεν, ἀπέχεσθαι, ἀνθρώπινον ἄν τις φαίη εἶναι· τὸ δὲ, Μεγαβάτου τοῦ Σπιθριδάτου παιδὸς ἐρασθέντα, (ὥσπερ ἂν οὗ καλλίστου ἡ σφοδροτάτη φύσις ἐρασθείη) ἔπειτα ἡνίκα ([1] ἐπιχωρίου ὄντος τοῖς Πέρσαις φιλεῖν οὓς ἂν τιμῶσιν) ἐπεχείρησε καὶ ὁ Μεγαβάτης φιλῆσαι τὸν Ἀγησίλαον, διαμάχεσθαι ἀνὰ κράτος τὸ μὴ φιληθῆναι, ἆρ' οὐ τοῦτό γε ἤδη τὸ σωφρόνημα καὶ λίαν μανικόν; Ἐπεὶ δὲ ὥσπερ ἀτιμασθῆναι νομίσας ὁ Μεγαβάτης τοῦ λοιποῦ οὐκέτι φιλεῖν ἐπει-

nonne ſi nullius aliûs, ſaltem admirationis cauſâ, æquum *ſit* mentionem facere? Nam quòd ab iis, quæ non expeteret, ſeſe abſtinuerit, *id quidem* ex humani generis naturâ *factum* eſſe dicere poſſit aliquis: quòd verò, Megabatis Spithridatæ filii amore captus, (quemadmodum pulcherrimum vegetiſſima natura deamare poſſet) deinde cùm (ſiquidem Perſis mos erat patrius *eos* oſculari, quos honore adficere vellent) adgrederetur etiam Megabates Ageſilaum oſculari, nè oſculum *ipſi* daretur *id* totis viribus pugnaverit, nonne hoc jam certè facinus *eſt* pudicum atque egregium valdé? Cùm verò Megabates, quaſi qui deſpectum ſe putaret, non jam deinceps ampliùs *eum* oſ-

1 Supple ἔθους

ἐπειρᾶτο, προσφέρει τινὶ λόγον τῶν ἑταίρων ὁ Ἀγησίλαος πείθειν τὸν Μεγαβάτην πάλιν τιμᾶν αὐτόν. Ἐρομένου δὲ τοῦ ἑταίρου, ἢν πεισθῇ ὁ Μεγαβάτης, εἰ φιλήσει, ἐνταῦθα διασιωπήσας ὁ Ἀγησίλαος, εἶπεν οὑτωσί· οὐδ᾽ εἰ μέλλοιμί γε αὐτίκα μάλα κάλλιστός τε καὶ ἰσχυρότατος καὶ τάχιστος ἀνθρώπων ἔσεσθαι· μάχεσθαί γε μέντοι πάλιν τὴν αὐτὴν μάχην, ὄμνυμι πάντας τοὺς θεοὺς μᾶλλον βούλεσθαι, ἢ πάντα μοι, ὅσα ὁρῶ, χρύσεα γενέσθαι.

Καὶ ὅτι μὲν δὴ ὑπολαμβάνουσί τινες ταῦτα οὐκ ἀγνοῶ· ἐγὼ μέντοι δοκῶ εἰδέναι, ὅτι πολὺ πλέονες τῶν πολεμίων,

culari adgrederetur, quendam ex ſodalibus *ejus* adpellat Ageſilaus de perſuadendo Megabate, ut rurſum honore ſe adficeret. Sodale autem quærente, ſi pareret Megabates, an *ipſum* oſculaturus eſſet, hìc cùm Ageſilaus *parumper* obticuerat, ſic *tandem* loquutus eſt; non ſi confeſtim & formoſiſſimus & robuſtiſſimus & celerrimus hominum ſanè futurus ſim: ſed tamen pugnam rurſus eandem pugnare me malle deos omnes juro, quàm mihi omnia, quæ cerno, aurea fieri.

Atque hæc quidem nonnullos ſuſpecta habere non ignoro; & ego verò ſcire videor multò plures hoſtium quàm ejuſmodi *adfectuum* vic-

ἢ τῶν τοιούτων, δύνανται κρατεῖν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀλίγων εἰδότων, πολλοῖς ἔξεστιν ἀπιστεῖν· [1] τάδε πάντες ἐπιστάμεθα, ὅτι ἥκιστα μὲν οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν ἀνθρώπων λανθάνουσιν ὅ, τι ἂν ποιῶσιν· Ἀγησίλαον δέ τι πράξαντα μὲν τοιοῦτον οὔτε ἰδὼν πώποτε οὐδεὶς ἀνήγγειλεν, οὔτε εἰκάζων πιστὰ ἂν ἔδοξε λέγειν.

Καὶ γὰρ εἰς οἰκίαν μὲν οὐδεμίαν ἰδίᾳ ἐν ἀποδημίᾳ κατήγετο, ἀεὶ δὲ ἦν ἢ ἐν ἱερῷ, ἔνθα δὴ ἀδύνατον τὰ τοιαῦτα πράττειν, ἢ ἐν φανερῷ, μάρτυρας τοὺς πάντων ὀφθαλμοὺς τῆς σωφροσύνης ποιούμενος. Εἰ δ' ἐγὼ ταῦτα ψεύδομαι, ἀντία τῆς Ἑλλάδος ἐπιστα-

tores poſſe evadere. Atqui cùm pauci hæc cognoſcant, multis licet fidem negare: id verò ſcimus omnes, *nimirum* minimè latere quidquid egerint homines illuſtriſſimi; at Ageſilaum aliquid ejuſmodi deſignâſſe nemo unquam vel conſpicatus narravit, vel, ſi conjecturâ nixus *ſuſpicaretur*, probabilia dicere viſus fuerit.

Etenim nullam in domum privatim, dum peregrè erat, divertebat, verùm ſemper vel in fano *aliquo* erat, ubi fieri certè non poteſt ut talia quis patret, vel in propatulo, *adeò* ut ſuæ pudicitiæ teſtes faceret omnium oculos. Quòd ſi de his ego mentior, Græciâ *iis* contraria ſciente, nihil

1 Vulgò legitur ἃ δὲ.

μένης, ἐκεῖνον μὲν οὐδὲν ἐπαινῶ, ἐμαυτὸν δὲ ψέγω.

ΚΕΦ. ς'.

Ἀνδρείας γε μὴν οὐκ ἀφανῆ τεκμήρια μοι δοκεῖ παρασχέσθαι, ὑφιστάμενος μὲν ἀεὶ πολεμεῖν πρὸς τοὺς ἰσχυροτάτους τῶν ἐχθρῶν τῇ τε πόλει καὶ τῇ Ἑλλάδι, ἐν δὲ τοῖς πρὸς τούτους ἀγῶσι πρῶτον [1] μὲν ἑαυτὸν τάττων. Ἔνθα γε μὴν ἠθέλησαν αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχην συνάψαι, οὐ φόβῳ τρεψάμενος νίκης ἔτυχεν, ἀλλὰ μάχῃ ἀντιτύπῳ κρατήσας τρόπαιον ἐστήσατο, ἀθάνατα μὲν τῆς ἑαυτοῦ

ipsi quidem laudis tribuo, meipsum verò vitupero.

CAP. VI.

POrrò fortitudinis argumenta non obscura mihi *quidem* exhibuisse videtur, cùm semper ad gerendum adversùs hostes tum civitatis *suæ* tum Græciæ potentissimos bellum se obtulerit, & in certaminibus cum iis primâ se in acie collocârit. Ubi verò hostes manum cum eo conserere voluerunt, non *ità* demum, cùm *ipsos* timore *perculsos* in fugam verterat, victoriam adeptus est, sed cùm prælio pertinaci superior discesserat, tropæum statuit, immortalibus virtutis suæ mo-

1 Forsan ἀεί. *Leuncl.*

ἀρετῆς μνημεῖα καταλιπών, σαφῆ δὲ καὶ αὐτὸς σημεῖα ἀπενεγκάμενος τοῦ θυμῷ μάχεσθαι· ὥστ' οὐκ ἀκούοντας, ἀλλ' ὁρῶντας ἐξῆν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν δοκιμάζειν. Τρόπαια μὴν Ἀγησιλάου οὐχ [1] ὅσα ἐστήσατο, ἀλλ' ὅσα ἐστρατεύσατο, δίκαιον νομίζειν. Μεῖον μὲν γὰρ οὐδὲν ἐκράτει, ὅτι οὐκ ἤθελον αὐτῷ οἱ πολέμιοι μάχεσθαι, ἀκινδυνότερον δὲ καὶ συμφορώτερον τῇ τε πόλει καὶ τοῖς συμμάχοις· καὶ ἐν τοῖς ἀγῶσι δὲ οὐδὲν ἧττον τοὺς ἀκονιτὶ, ἢ τοὺς διὰ μάχης νικῶντας, στεφανοῦσι.

Τὴν γε μὴν σοφίαν αὐτοῦ ποῖαι τῶν ἐκείνου πράξεων οὐκ ἐπιδεικνύουσιν; ὃς τῇ μὲν πατρίδι οὕτως

numentis relictis, cùm ipſe ſigna manifeſta auferret, quòd animoſè pugnaret: adeò ut non audiendo, ſed intuendo liceret animum ejus explorare. Tropæa verò Ageſilai non *ea* ſolùm quæ ſtatuit, ſed quaſcunque ſuſcepit expeditiones, putare æquum eſt. Neque enim *propter eà* minùs victoriam reportabat, quòd cum eo hoſtes dimicare nollent, ſed minori cum periculo majoríque tum civitati *ſuæ* tum ſociis utilitate *adlatâ:* imò etiam in certaminibus non minùs eos qui ſine pulvere, quàm qui pugnando vincunt, coronare ſolent.

Cæterùm ejus ſapientiam quænam ex illius actionibus non demonſtrant? qui ſic ſe erga pa-

1 Intell. μόνον.

ἐχρῆτο, ὥστε μάλιστα πειθόμενος [1] ἑτέροις προθυμούμενος ὤν, ἀπροφασίστους τοὺς φίλους ἐκέκτητο· τοὺς δέ γε στρατιώτας ἅμα πειθομένους καὶ φιλοῦντας αὐτὸν παρεῖχε. Καίτοι πῶς ἂν ἰσχυροτέρα γένοιτο φάλαγξ, ἢ διὰ τὸ μὲν πείθεσθαι εὔτακτος οὖσα, διὰ δὲ τὸ φιλεῖν τὸν ἄρχοντα πιστῶς παροῦσα;

Τοὺς γε μὴν πολεμίους εἶχε ψέγειν μὲν οὐ δυναμένους, μισεῖν δὲ ἀναγκαζομένους· τοὺς γὰρ συμμάχους ἀεὶ πλέον ἔχειν αὐτῶν ἐμηχανᾶτο, ἐξαπατῶν μὲν ὅπου καιρὸς εἴη, φθάνων δὲ ὅπου τάχους δέοι, λήθων δὲ ὅπου

triam gerebat, ut cùm maximè alacri ad parendum aliis esset animo, amicos sibi qui nullâ, *quo minùs ei adessent*, excusatione uterentur, comparaverit: milites autem dicto simul audientes & sui amantes reddidit. Atqui quonam pacto phalanx esse firmior possit, quàm si propter obedientiam ordinem servet, & propter amorem erga imperatorem fideliter *ei* præstò sit?

Porrò hostes habuit, *eum* qui vituperare non poterant, at qui odio habere cogebantur: semper enim *id* moliebatur, ut sociorum melior esset quàm illorum conditio, quippe quos dolis falleret, ubi tempus *iis utendum esse moneret*, & anteverteret ubi celeritate opus esset, cùm lateret

1 MS. *Harl.* ἑταίροις.

τοῦτο συμφέροι, πάντα δὲ τἀναντία πρὸς τοὺς πολεμίους, ἢ πρὸς τοὺς φίλους ἐπιτηδεύων. Καὶ γὰρ νυκτὶ μὲν ὥσπερ ἡμέρᾳ ἐχρῆτο, ἡμέρᾳ δὲ ὥσπερ νυκτὶ, πολλάκις ἄδηλος γιγνόμενος ὅπου τε εἴη, καὶ ὅπου ἴοι, καὶ ὅ, τι ποιήσοι· ὥστε καὶ [1] τὰ ἰσχυρὰ ἀνώχυρα τοῖς ἐχθροῖς καθίστη, τὰ μὲν παριὼν, τὰ δὲ ὑπερβαίνων, τὰ δὲ κλέπτων. Ὁπότε γεμὴν πορεύοιτο, εἰδὼς ὅτι ἐξείη τοῖς πολεμίοις μάχεσθαι, εἰ βούλοιντο, συντεταγμένον μὲν οὕτως ἦγε τὸ στράτευμα, ὡς ἂν ἐπικουρεῖν μάλιστα ἑαυτῷ δύναιτο, ἡσύχως δ' ὥσπερ ἂν παρθένος ἡ σωφρονεστάτη προβαίνοι· νομίζων [2] ἐν τῷ τοιούτῳ τό,

etiam ubi hoc ex uſu foret, atque *adeò* omnia in hoſtes contraria, ac in amicos inſtitueret. Etenim nocte perinde ac die utebatur, die perinde ac nocte, cùm ſæpè ubi eſſet, & quò iret, & quid faceret, non conſtaret: adeò ut etiam munita *loca* redderet immunita, partim prætereundo, partim ſuperando, partim occupando furtim. Quoties autem iter faceret, quia ſciret hoſtibus pugnandi poteſtatem eſſe, ſi vellent, ità inſtructum ducebat exercitum, ut ſibi ipſi maximè opem ferre poſſet, placidéque perinde ut virgo pudiciſſima procederet: quippe qui exiſtimabat in ejuſ-

1 Forſan τὰ ἐχυρά. *Hutchins.*
2 Scil. συντάγματι.

τε ἀτρεμὲς, καὶ ἀνεκπληκτότατον, καὶ ἀθορυβητότατον, καὶ ἀναμαρτητότατον, καὶ δυσεπιβουλευτότατον εἶναι. Τοιγαροῦν τοιαῦτα ποιῶν, τοῖς μὲν πολεμίοις δεινὸς ἦν, τοῖς δὲ φίλοις θάρσος καὶ ῥώμην ἐνεποίει· ὥστε ἀκαταφρόνητος μὲν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν διετέλεσεν, ἀζήμιος δὲ ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἄμεμπτος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων, πολυεραστότατος δὲ καὶ [1] πολυεπαινότατος ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων.

modi *ſuorum ordine* & quietem *eorum* & ſummam à terrore & tumultuatione & peccatis & inſidiis vacuitatem eſſe *ſitam*. Quare dum hæc faceret, hoſtibus quidem erat formidoloſus, at amicis fiduciam *animi*que robur addebat: adeò ut ſemper à contemptu inter hoſtes vacaret, inter cives multæ *omnis*, inter amicos vituperationis expers *ſemper eſſet*, ab omnibus autem hominibus longè amabiliſſimus & laude longè digniſſimus *haberetur*.

1 MS. *Harl.* dat πολυεπαινετώτατος.

ΚΕΦ. ζ'.

ΩΣ γε μὴν φιλόπολις ἦν, καθ' ἓν μὲν ἕκαστον μακρὸν ἂν εἴη γράφειν· οἴομαι γὰρ οὐδὲν εἶναι τῶν πεπραγμένων αὐτῷ, ὅ, τι οὐκ εἰς τοῦτο συντείνει· ὡς δ' ἐν βραχεῖ εἰπεῖν, ἅπαντες ἐπιστάμεθα ὅτι Αγησίλαος ὅπου ᾤετο τὴν πατρίδα [1] ὠφελήσειν, οὐ πόνων ὑφίετο, οὐ κινδύνων ἀφίστατο, οὐ χρημάτων ἐφείδετο, οὐ σῶμα, οὐ γῆρας προυφασίζετο· ἀλλὰ καὶ βασιλέως ἀγαθοῦ τοῦτο ἔργον ἐνόμιζε, τὸ τοὺς ἀρχομένους ὡς πλεῖστα ἀγαθὰ ποιεῖν.

CAP. VII.

CÆterùm quàm civitatis *ſuæ* ſtudioſus fuerit, ſingulatim ſcribere longum fuerit: nihil enim eſſe arbitror ex iis quæ ab eo geſta erant, quod eò non tendat: ut verò brevi dicam, ſcimus omnes Ageſilaum, ubicunque ſe profuturum patriæ putaret, non labores ſubterfugiſſe, non à periculis receſſiſſe, non peperciſſe opibus, non corporis, non ſenectutis excuſatione uſum fuiſſe; quinimò regis hoc boni officium eſſe ducebat, ut quamplurimis beneficiis *ſibi* ſubjectos adficiat.

1 MS. *Harl.* πατρίδα τι &c.

Ἐν τοῖς μεγίστοις δὲ ὠφελήμασι τῆς πατρίδος καὶ τόδε ἐγὼ τίθημι αὐτοῦ, ὅτι δυνατώτατος ὢν ἐν τῇ πόλει, φανερὸς ἦν μάλιστα τοῖς νόμοις λατρεύων. Τίς γὰρ ἂν ἠθέλησεν ἀπειθεῖν, ὁρῶν τὸν βασιλέα πειθόμενον; τίς δ' ἂν ἡγούμενος μειονεκτεῖν, νεώτερόν τι ἐπεχείρησε ποιεῖν, εἰδὼς τὸν βασιλέα νομίμως καὶ τὸ κρατεῖσθαι φέροντα; ὃς καὶ πρὸς τοὺς διαφόρους ἐν τῇ πόλει, ὥσπερ πατὴρ πρὸς παῖδας, προσεφέρετο. Ἐλοιδορεῖτο μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασιν, ἐτίμα δ' εἴ τι καλὸν πράσσοιεν, παρίστατο δ' εἴ τις συμφορὰ συμβαίνοι· ἐχθρὸν μὲν οὐδένα ἡγούμενος πολίτην, ἐπαινεῖν

In maximis autem commodis *quæ* patriæ *adtulit*, hoc etiam ejus *beneficium* ego pono, quòd cùm in civitate plurimum poſſet, maximè *tamen* legibus ſe ſervire declararet. Nam quis *tandem* obedientiam recuſare voluiſſet, cùm regem *eis* obtemperantem videret? quis, quòd deteriore ſe exiſtimaret eſſe conditione, novi aliquid moliri tentâſſet, cùm regem pati ſciret, ut ſibi etiam legitimè imperaretur? qui in illos etiam, qui *ab eo* in civitate diſſidebant, quemadmodum pater erga liberos, ſe gerebat. Nam de delictis *eos* objurgabat, honore adficiebat ſi quid præclari geſſiſſent, ferebat auxilium ſi qua accidiſſet calamitas; cùm civem nullum pro inimico haberet,

δὲ πάντας ἐθέλων, σώζεσθαι δὲ πάντας κέρδος νομίζων, ζημίαν δὲ τιθεὶς, εἰ καὶ ὁ μικροῦ ἄξιος ἀπόλοιτο. Εἰ δ' ἐν τοῖς νόμοις ἠρεμοῦντες διαμένοιεν, δῆλος ἦν εὐδαίμονα μὲν αἰεὶ ἔσεσθαι τὴν πατρίδα λογιζόμενος, ἰσχυρὰν δὲ τότε, ὅταν οἱ Ελληνες σωφρονῶσιν.

Εἰ γε μὴν αὖ καλὸν Ελληνα ὄντα φιλέλληνα εἶναι, τίνα τὶς εἶδεν ἄλλον στρατηγὸν ἢ πόλιν οὐκ ἐθέλοντα αἱρεῖν, ὅταν οἴηται πορθήσειν, ἢ συμφορὰν νομίζοντα τὸ νικᾶν ἐν τῷ πρὸς Ελληνας πολέμῳ; Εκεῖνος τοίνυν, ἀγγελίας μὲν ἐλθούσης αὐτῷ, ὡς ἐν τῇ ἐν Κορίνθῳ μάχῃ ὀκτὼ μὲν Λακεδαιμονίων, ἐγγὺς δὲ τῶν πολεμίων

omnes collaudare vellet, ſervari omnes pro lucro duceret, & *contrà* in damno poneret, ſi quis etiam parvi pretii *homo* periiſſet. Quòd ſi in legibus quieti permanerent, palàm erat eum patriam uſque beatam fore cenſuiſſe, tum verò potentem, quandocunque Græci frugi eſſent.

Si porrò præclarum *eſt* Græcum *hominem* Græci nominis eſſe ſtudioſum, quem quis alium vidit ducem, qui vel urbem capere nollet, cùm eam ſe vaſtaturum putaret, vel pro calamitate duceret, in bello adverſùs Græcos *geſto* victoriâ potiri? Ageſilaus quidem certè, cùm nuntius ei veniſſet, in pugnâ Corinthi *commiſſâ* de Lacedæmoniis quidem octo *duntaxat*, hoſtium verò pro-

μύριοι τεθνᾶσιν, οὐκ ἐφησθεὶς φανερὸς ἐγένετο, ἀλλ' εἶπεν ἄρα, Φεῦ ὦ Ελλὰς, ὁπότε οἱ νῦν τεθνηκότες ἱκανοὶ ἦσαν ζῶντες νικᾷν μαχόμενοι πάντας βαρβάρους. Κορινθίων γεμὴν τῶν φευγόντων, λεγόντων ὅτι ἐνδιδοῖτο αὐτοῖς ἡ πόλις, καὶ μηχανὰς ἐπιδεικνύντων, αἷς πάντες ἤλπιζον ἑλεῖν τὰ τείχη, οὐκ ἤθελε προσβάλλειν, λέγων, ὅτι οὐκ ἀνδραποδίζεσθαι δέοι Ελληνίδας πόλεις, ἀλλὰ σωφρονίζειν· εἰ δὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἔφη, ἡμῶν αὐτῶν ἀφανιοῦμεν, ὁρᾷν χρὴ μὴ οὐδ' [1] ἔχωμεν μεθ' ὅτου τῶν βαρβάρων κρατήσομεν.

pemodum decem millia interiisse, clarè significabat nullam indè se lætitiam percepisse, verùm, Heu Græcia, aiebat utique, cùm qui nunc interierunt, vivi barbaros omnes prælio vincere potuissent. Cùm autem exules Corinthii dicerent civitatem ipsis se dedere velle, ac machinas ostenderent, quibus mœnia se capturos sperabant omnes, *eam* adoriri noluit, aiens civitates Græcas non esse in servitutem redigendas, sed ad sanam mentem reducendas: quòd si eos, inquit, qui ex nostrûm ipsorum numero *aliquid* delinquant, è medio sustulerimus, videndum est nè quo barbaros superemus non habeamus.

1 MS. *Harl.* ἕξομεν &c.

Εἰ δ' αὖ καλὸν καὶ Μισοπέρσην εἶναι, ὅτι καὶ ὁ πάλαι ἐξεστράτευσεν [1] ὡς δουλωσόμενος τὴν Ἑλλάδα, καὶ [2] ὁ νῦν συμμαχεῖ μὲν τούτοις, μεθ' ὁποτέρων ἂν οἴηται μείζω βλάψειν, δωρεῖται δ' ἐκείνοις οὓς ἂν νομίζῃ λαβόντας πλεῖστα κακὰ τοὺς Ἕλληνας ποιήσειν, εἰρήνην δὲ συμπράττει, ἐξ ἧς ἂν ἡγῆται μάλιστ' ἂν ἡμᾶς ἀλλήλοις πολεμήσειν· (ὁρῶσι μὲν οὖν ἅπαντες ταῦτα) ἐπεμελήθη δέ τις ἄλλος πώποτε πλὴν Ἀγησιλάου, ἢ ὅπως [3] τι φῦλον ἀποστήσεται τοῦ Πέρσου, ἢ ὅπως τὸ ἀποστὰν μὴ ἀπόληται, ἢ τὸ παράπαν ὡς καὶ βασιλεὺς κακὰ ἔχων μὴ δύνηται τοῖς Ἕλλησι

Rursus si præclarum *est* Persam odio prosequi, propterea quòd is, qui olim *summi imperii potitus est*, exercitum eduxerat *eo consilio* ut Græciam in servitutem redigeret, & qui nunc *rerum potitur*, auxilium fert iis, quibuscum *conjunctus* majora se damna *ei* illaturum existimet, munera dat illis, quos putet iis acceptis plurima Græcis detrimenta illaturos, paci conficiendæ operam adcommodat, ex quâ nosmet inter nos maximè bellum gesturos censeat; (hæc quidem certè vident omnes) quis alius unquam, præterquam Agesilaus, curam adhibuit vel ut natio aliqua à Persâ deficeret, vel ut quæ defecisset non periret, vel omnino ut rex malis pressus Græcis negotium

1 Vulgò ὡς δουλωσόμενος, καὶ ὁ &c. 2 Scil. Artaxerxes.
3 MS. *Harl.* φῦλόν τι &c.

πράγματα παρέχειν; ὃς καὶ πολεμούσης τῆς πατρίδος πρὸς Ἕλληνας, ὅμως τοῦ κοινοῦ ἀγαθοῦ τῇ Ἑλλάδι οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' ἐξέπλευσεν ὅ, τι δύναιτο κακὸν ποιήσων τὸν βάρβαρον.

ΚΕΦ. η'.

ΑΛΛΑ μὴν ἄξιόν γε αὐτοῦ καὶ τὸ εὔχαρι μὴ σιωπᾶσθαι· ᾧ γε ὑπαρχούσης μὲν τιμῆς, [1] παρούσης δὲ δυνάμεως, πρὸς δὲ τούτοις βασιλείας, καὶ ταύτης οὐκ ἐπιβουλευομένης, ἀλλ' ἀγαπωμένης, τὸ μὲν μεγάλαυχον οὐκ ἂν εἶδέ τις, τὸ δὲ φιλόστοργ-

facessere non posset? qui patriâ etiam *suâ* bellum adversus Græcos gerente, nihilominùs communem Græciæ utilitatem non neglexit, sed *domo* enavigavit barbarum pro viribus suis malè multaturus.

CAP. VIII.

AT verò est operæ certè pretium suavitatem etiam ejus *ingenii* non silentio præterire; *in quo*, cùm honore sanè potiretur & potentiâ, regno prætereà, eóque non insidiis petito, sed *ab omnibus* adprobato, jactantiæ indicia nemo videre potuit, at ingenium ad suos diligendos propen-

1 In *Ald.* & *Flor.* legitur ὑπαρχούσης.

γον, καὶ θεραπευτικὸν τῶν φίλων, καὶ μὴ ζητῶν κατενόησεν ἄν. Καὶ μὴν μετεῖχε μὲν ἥδιστα παιδικῶν λόγων, συνεσπούδαζε δὲ πᾶν ὅ, τι δέοι φίλοις· διὰ δὲ τὸ, εὔελπις, καὶ εὔθυμος, καὶ ἀεὶ ἱλαρὸς εἶναι, πολλοὺς ἐποίει μὴ τοῦ διαπράξασθαί τι μόνον ἕνεκα πλησιάζειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἥδιον διημερεύειν. Ηκιστα δ' ὢν οἷος μεγαληγορεῖν, ὅμως τῶν ἐπαινούντων αὑτοὺς οὐ βαρέως ἤκουεν, ἡγούμενος βλάπτειν οὐδὲν αὐτοὺς, ὑπισχνεῖσθαι δὲ ἄνδρας ἀγαθοὺς ἔσεσθαι.

Αλλὰ μὴν καὶ τῇ μεγαλογνωμοσύνῃ γε ὡς εὐκαί-

ſum, & amicos colendi ſtudium, *quivis* etiam aliud agens animadvertere potuiſſet. Quinetiam cum *ſuis* libentiſſimè ſermones habebat puerilem ſimplicitatem præ ſe ferentes, & operam cum amicis in rebus quibuſcunque opus eſſet diligenter navabat: & quia bonâ ſpe plenus, alacri animo & hilaris ſemper erat, efficiebat ut multi *ad eum* familiariter accederent, non tantùm ut aliquid impetrarent, ſed utì jucundiùs diem traducerent. Cùm autem minimè is eſſet qui *ſe* jactaret, nihilominùs haud gravatim audiebat *eos* qui ſeipſos laudarent, quòd eos nihil injurii facere putaret, & polliceri ſtrenuos *ſe* viros futuros.

Cæterùm nec *id* omittendum, quàm opportu-

ρως ἐχρῆτο, οὐ παραλειπτέον. Εκεῖνος γὰρ, ὅτ' ἦλθεν αὐτῷ ἐπιστολὴ παρὰ βασιλέως, ἣν ὁ μετὰ Καλλία τοῦ Λακεδαιμονίου Πέρσης ἤνεγκε περὶ ξενίας τε καὶ φιλίας αὐτοῦ, ταύτην μὲν οὐκ ἐδέξατο, τῷ δὲ φέροντι εἶπεν ἀπαγγεῖλαι βασιλεῖ, ὡς ἰδίᾳ μὲν πρὸς αὐτὸν οὐδὲν δέοι ἐπιστολὰς πέμπειν· ἢν δὲ φίλος τῇ Λακεδαίμονι, καὶ τῇ Ελλάδι εὔνους ὢν φαίνηται, ὅτι καὶ αὐτὸς φίλος ἀνὰ κράτος αὐτῷ ἔσοιτο· ἢν μέντοι, ἔφη, ἐπιβουλεύων ἁλίσκηται, μηδ' ἂν πάνυ πολλὰς ἐπιστολὰς δέχωμαι, φίλον ἕξειν με οἰέσθω. Εγὼ οὖν καὶ τοῦτο ἐπαινῶ Αγησιλάου, τὸ, πρὸς τὸ ἀρέσκειν τοῖς Ελλησιν, ὑπεριδεῖν τὴν βασι-

nè animi ſanè magnitudine uti ſoleret. Ille enim, cùm à rege ei veniſſet epiſtola, quam is Perſa, *qui* cum Calliâ *erat* Lacedæmonio, adtulerat de hoſpitio atque amicitiâ ejus *perſcriptam*, eam non accepit, ſed illum qui *eandem* adtulerat, regi renuntiare juſſit, nihil opus eſſe epiſtolas ad ſe privatim mittere; quòd ſi Lacedæmoni ſe amicum & Græciæ benevolum declararet, ipſum quoque ei pro virili parte amicum futurum: verùm ſi deprehenſus fuerit, ait, inſidiis ſtruendis occupatus, nè ſe, etiamſi epiſtolas admodum multas *ab eo* acceperim, amicum me habiturum exiſtimet. Igitur hoc etiam Ageſilai *factum* laudo, quòd, ut Græcis placeret, hoſpitium regis aſper-

K

λέως ξενίαν. Ἀγαμαι δὲ κἀκεῖνο ὅτι οὐχ ὁπότερος πλείω τε χρήματα ἔχοι, καὶ πλειόνων ἄρχει, τούτῳ ἡγήσατο μεῖζον φρονητέον εἶναι, ἀλλ' ὁπότερος αὐτός τε ἀμείνων εἴη, καὶ ἀμεινόνων ἡγοῖτο.

Ἐπαινῶ δὲ κἀκεῖνο τῆς προνοίας αὐτοῦ, ὅτι νομίζων ἀγαθὸν τῇ Ἑλλάδι ἀφίστασθαι τοῦ βασιλέως ὡς πλείστους σατράπας, οὐκ ἐκρατήθη οὔθ' ὑπὸ δώρων οὔθ' ὑπὸ τῆς βασιλέως ῥώμης, [1] ἐθελήσας ξενωθῆναι αὐτῷ· ἀλλ' ἐφυλάξατο μὴ ἄπιστος γενέσθαι τοῖς ἀφίστασθαι βουλομένοις. Ἐκεῖνο γε μὴν αὐτοῦ τίς οὐκ ἂν ἀγασθείη; ὁ μὲν γὰρ Πέρσης, νομίζων, ἢν χρήματα πλεῖ-

natus sit. Illud quoque admiror, quòd non uter plures haberet pecunias ac pluribus imperaret, ei majores ſpiritus gerendos eſſe arbitraretur, ſed *ei*, qui tum ipſe melior eſſet tum melioribus præeſſet.

Prætereà & illud providentiæ ipſius *exemplum* laudo, quòd, cùm Græciæ utile duceret, quamplurimos à rege ſatrapas deficere, non vel muneribus vel potentiâ regis fuerit victus, ut ei hoſpitio jungi vellet; ſed caverit nè is fieret cujus illis, qui *à rege* deficere vellent, ſuſpecta eſſet fides. Quis illud porrò in ipſo non miretur? Perſa utique, prepterea quòd arbitraretur, ſi plurimas

1 Forſan ἐθελήσαντος — ut referatur ad βασιλέως. *Hv.*

στα ἔχῃ, πάνθ' ὑφ' ἑαυτῷ ποιήσεσθαι, διὰ τοῦτο πᾶν μὲν τὸ ἐν ἀνθρώποις χρυσίον, πᾶν δὲ τὸ ἀργύρειον, πάντα δὲ τὰ πολυτελέστατα, ἐπειρᾶτο πρὸς ἑαυτὸν ἀθροίζειν· [1] ὁ δὲ οὕτως ἀντεσκευάσατο τὸν οἶκον, ὥστε τούτων μηδενὸς προσδεῖσθαι.

Εἰ δέ τις ταῦτα ἀπιστεῖ, ἰδέτω μὲν οἵα οἰκία ἤρκει αὐτῷ, θεάσθω δὲ τὰς θύρας αὐτοῦ· εἰκάσειε γὰρ ἄν τις ἔτι ταύτας ἐκείνας εἶναι, ἅσπερ Ἀριστόδημος [2] ὁ Ἡρακλέους, ὅτε [3] κατῆλθε, λαβὼν ἐπεστήσατο· πειράσθω δὲ θεάσασθαι τὴν ἔνδον κατασκευήν· ἐννοησάτω δὲ, ὡς ἐθοίναζεν ἐν

haberet pecunias, omnia ſe ſuam in poteſtatem redacturum, idcircò quidquid *eſſet* inter homines auri, quidquid argenti, quidquid maximi pretii rerum, id totum ad ſe cogere conabatur; at ille contrà domum ſuam ſic inſtruebat, ut horum nullo egeret.

Quòd ſi quis hæc fide minus digna putet, *is velim* adſpiciat qualis ei domus ſuffecerit, fores etiam ejus intueatur: nam ſuſpicari quis poſſit has adhuc illas *ipſas* eſſe, quas Ariſtodemus ab Hercule *oriundus*, cùm *Spartam* rediit, ſumptas ſtatuerit: conetur *idem* domeſticam ſupellectilem ſpectare; atque *ipſe* ſecum cogitet quo pacto in

1 *Scil.* Ageſilaus. 2 Intell. ἀπόγονος vel ἔκγονος. *H.*
3 Supple, εἰς Πελοπόννησον. *H.*

ταῖς θυσίαις· ἀκουσάτω δὲ ὡς ἐπὶ πολιτικοῦ κανάθρου κατῄει εἰς Ἀμύκλας. Τοιγαροῦν οὕτως ἐφαρμόσας τὰς δαπάνας ταῖς προσόδοις, οὐδὲν ἠναγκάζετο χρημάτων ἕνεκα ἄδικον πράττειν. Καίτοι καλὸν μὲν δοκεῖ εἶναι, τείχη ἀνάλωτα κτᾶσθαι ὑπὸ πολεμίων· πολὺ μέντοι ἔγωγε κάλλιον κρίνω, τὸ τὴν αὑτοῦ ψυχὴν ἀνάλωτον κατασκευάσαι καὶ ὑπὸ χρημάτων, καὶ ὑπὸ ἡδονῶν, καὶ ὑπὸ φόβου.

ſacrificiis epularetur; audiat eum ad Amyclas in canathro civico deſcendiſſe. Cùm igitur ſumptus ad reditus ità adcommodaret, injuſti nihil pecuniarum cauſâ facere cogebatur. Atque præclarum *quiddam* eſſe videtur, muros habere hoſtibus inexpugnabiles: verùm ego certè multò præclarius eſſe judico, *ità* ſuum animum parare, *ut* & pecuniis, & voluptatibus, & formidini ſit inexpugnabilis.

ΚΕΦ. θ′.

ΑΛΛΑ μὴν ἐρῶ γε ὡς καὶ τὸν τρόπον ὑπεστήσατο τῇ τοῦ Πέρσου ἀλαζονείᾳ. Πρῶτον γάρ, ὁ μὲν τῷ σπανίως ὁρᾶσθαι ἐσεμνύνετο· Ἀγησίλαος δὲ τῷ ἀεὶ ἐμφανὴς εἶναι ἠγάλλετο, νομίζων αἰσχρουργίᾳ μὲν τὸ ἀφανίζεσθαι πρέπειν, [1] τῷ δὲ εἰς κάλλος βίῳ τὸ φῶς μᾶλλον κόσμον παρέχειν· ἔπειτα δέ, ὁ μὲν τῷ δυσπρόσοδος εἶναι ἐσεμνύνετο, ὁ δὲ τῷ πᾶσιν εὐπρόσοδος εἶναι ἔχαιρε. Καὶ ὁ μὲν ἡβρύνε-

CAP. IX.

AT verò exponam quo pacto mores etiam Persæ fastui repugnantes instituit. Primùm enim, ille gloriosiùs se efferebat, quòd raró conspiceretur; at *in eo* Agesilaus exultabat, quòd semper *hominum* in conspectu versaretur, quippe existimabat factis turpibus convenire, ut in occulto lateant, at vitæ ad honestatem *institutæ* lucem *ipsam* potiùs ornamentum conciliare: deinde, gravitatem ille captabat *ex eo* quòd difficilis ad eum esset aditus, gaudebat hic quòd facilis ad se omnibus esset aditus. Atque ille splen-

1 Intell. διοικηθέντι. *H.*

το τῷ βραδέως διαπράττειν, ὁ δὲ τότε μάλιστα ἔχαιρεν, ὁπόταν τάχιστα τυχόντας, ὧν δέοιντο, ἀποπέμποι.

Ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν εὐπάθειαν ὅσῳ ῥᾴονα καὶ εὐπορωτέραν Ἀγησίλαος ἐπετήδευσεν, ἄξιον κατανοῆσαι· τῷ μὲν γὰρ Πέρσῃ πᾶσαν γῆν περιέρχονται μαστεύοντες, τί ἂν ἡδέως πίοι· μυρίοι δὲ τεχνῶνται τί ἂν ἡδέως φάγοι· ὅπως γε μὴν καταδάρθοι, οὐδ' ἂν εἴποι τις ὅσα πραγματεύονται· Ἀγησίλαος δὲ, διὰ τὸ φιλόπονος εἶναι, πᾶν μὲν τὸ παρὸν ἡδέως ἔπινε, πᾶν δὲ τὸ συντυχὸν ἡδέως ἤσθιεν· εἰς δὲ τὸ

dorem indè ſibi colligebat, quòd *negotia* tardè conficeret, hic tum maximè lætabatur, cùm *homines* ea, quæ cupiebant, celerrimè conſequutos dimitteret.

Atqui operæ pretium eſt conſiderare, quantò faciliorem ac magis parabilem voluptatem Ageſilaus conſectaretur: ſunt enim Perſæ qui terram univerſam circumeunt, quid jucundè bibat quæritantes; innumeri *alii* artificioſè parant quod cum voluptate edat: ut porrò dormiat, nè quidem dicere quis poſſit quàm multa moliantur: at Ageſilaus, quòd patiens laboris eſſet, quidquid aderat cum voluptate bibebat, quidquid oblatum fortè fuiſſet, cum voluptate comedebat; ut autem ſua-

ἀσμένως κοιμηθείη, πᾶς τόπος ἱκανὸς ἦν αὐτῷ. Καὶ ταῦτα οὐ μόνον πράττων ἔχαιρεν, ἀλλὰ καὶ ἐνθυμούμενος ἠγάλλετο, ὅτι αὐτὸς μὲν ἐν μέσαις ταῖς εὐφροσύναις ἀναστρέφοιτο· τὸν δὲ βάρβαρον ἑώρα, εἰ μέλλοι ἀλύπως βιώσεσθαι, συνελκυστέον αὐτῷ ἀπὸ περάτων τῆς γῆς τὰ τέρψοντα. [1] Εὔφραινον δὲ καὶ τάδε, ὅτι αὐτὸς μὲν ᾔδει τῇ τῶν θεῶν [2] κατασκευῇ δυνάμενος ἀλύπως χρῆσθαι· τὸν δὲ ἑώρα φεύγοντα μὲν θάλπη, φεύγοντα δὲ ψύχη· δι' ἀσθένειαν ψυχῆς, οὐκ ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἀλλὰ θηρίων τῶν ἀσθενεστάτων βίον μιμούμενον.

viter ſomno frueretur, quivis ei locus erat idoneus. Atque hæc non modò dum faceret gaudebat, ſed lætitiâ etiam exultabat quoties cogitaret ſe quidem mediis in voluptatibus verſari; *illum* verò barbarum videret, ſi abſque triſtitiâ vivere vellet, neceſſe habere ut ab *extremis* terræ finibus ea contraheret, de quibus voluptatem capturus eſſet. Quin hæc etiam *eum* delectabant, quòd ſe quidem ſciret abſque animi ægritudine poſſe deûm diſpoſitione uti; illum verò videret æſtus fugere, fugere frigora; *ac* propter imbecillitatem animi, non fortium virorum, ſed debiliſſimarum beſtiarum vitam imitari.

1 MS. *Harl.* εὔφραινε δὲ αὐτόν.
2 Intell. τῶν ὡρῶν, i. e. *anni temporum.* *H.*

Ἐκεῖνο γεμὴν πῶς οὐ καλὸν καὶ μεγαλόγνωμον, τὸ αὐτὸν μὲν ἀνδρὸς ἔργοις καὶ κτήμασι κοσμεῖν τὸν ἑαυτοῦ οἶκον, κύνας τε πολλοὺς θηρευτὰς καὶ ἵπποις πολεμιστηρίοις τρέφοντα· Κυνίσκαν δὲ ἀδελφὴν οὖσαν πεῖσαι ἁρματοτροφεῖν, καὶ ἐπιδεῖξαι, νικώσης αὐτῆς, ὅτι τὸ θρέμμα τοῦτο οὐκ ἀνδραγαθίας, ἀλλὰ πλούτου ἐπίδειγμά ἐστι; Τόδε γεμὴν πῶς οὐ σαφῶς πρὸς τὸ γενναῖον ἔγνω, ὅτι ἅρματι μὲν νικήσας τοὺς ἰδιώτας, [1] οὐδὲ ὀνομαστότερος ἂν γένοιτο· εἰ δὲ φιλίαν μὲν πάντων μάλιστα τὴν πόλιν ἔχοι, πλείστους δὲ φίλους καὶ ἀρίστους ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κέκτηται, νικῴη δὲ τὴν μὲν πατρίδα

Illud quidem certè quî non præclarum ac magni animi *indicium erat*, quòd ipſe factis viro dignis & rebus partis domum ſuam ornaret, cùm multos canes venaticos & equos ad bellicos uſus aptos aleret; & Cyniſcæ ſorori ut equos currui jungendos aleret perſuaſerit, eâque vincente, demonſtrârit his alendis non fortitudinis ſed divitiarum *editum* eſſe ſpecimen? Hoc verò quî non *ille* manifeſtè ex generoſâ animi indole ſtatuit, ſe *nempe*, *homines* ſi privatos curru vicerit, nequaquam clariorem fore; at ſi civitatem haberet amiciſſimam, amicos plurimos optimóſque per univerſum terrarum orbem comparâſſet, patriam

1 Forſan οὐδὲν. *H.*

καὶ τοὺς ἑταίρους εὐεργετῶν, τοὺς δὲ ἀντιπάλους τιμωρούμενος, ὅτι οὕτως ἂν εἴη νικηφόρος τῶν καλλίστων καὶ μεγαλοπρεπεστάτων ἀγωνισμάτων, καὶ ὀνομαστότατος καὶ ζῶν καὶ τελευτήσας γένοιτ' ἄν;

ΚΕΦ. ι'.

ΕΓΩ μὲν οὖν τοιαῦτα ἐπαινῶ Ἀγησίλαον· ταῦτα γὰρ οὐχ ὥσπερ εἰ θησαυρῷ τις ἐντύχοι, πλουσιώτερος μὲν ἂν εἴη, οἰκονομικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν· καὶ εἰ νόσου δὲ πολεμίοις ἐμπεσούσης κρατήσειεν, εὐτυχέστερος μὲν ἂν εἴη, στρατηγικώτερος δὲ οὐδὲν ἄν· ὁ δὲ καρ-

& ſodales beneficiis, adverſarios ulciſcendo ſuperâſſet, reapſe pulcherrimis ac magnificentiſſimis in certaminibus victorem ſe futurum, futurum etiam tum vivum tum mortuum clariſſimum?

CAP. X.

OB res ejuſmodi certè quidem Ageſilaum laudo: hæc enim non *ità ſunt* veluti ſi quis theſaurum fortè reperiat, opulentior quidem fuerit, nihilo tamen rei familiaris adminiſtrandæ peritior; & ſi morbo hoſtes invadente victoriâ potiatur, felicior quidem fuerit, nihilo tamen arte imperatoriâ inſtructior: qui verò *laborum* tole-

τερίᾳ μὲν προφερτεύων, ἔνθα πονεῖν καιρὸς, ἀλκῇ δὲ, ὅπου ἀνδρείας ἀγὼν, γνώμῃ δὲ, ὅπου βουλῆς ἔργον, οὗτος ἔμοιγε δοκεῖ δικαίως ἀνὴρ ἀγαθὸς παντελῶς ἂν νομίζεσθαι. Εἰ δὲ καλὸν εὕρημα ἀνθρώποις σάθμη καὶ κανὼν πρὸς τὸ ἀγαθὰ ἐργάζεσθαι, καλὸν ἄν μοι [1] δοκεῖ ἡ Ἀγησιλάου ἀρετὴ παράδειγμα γενέσθαι τοῖς ἀνδραγαθίαν ἀσκεῖν βουλομένοις. Τίς γὰρ ἂν ἢ θεοσεβῆ μιμούμενος, ἀνόσιος γένοιτο· ἢ δίκαιον, ἄδικος· ἢ σώφρονα, ὑβριστής· ἢ ἐγκρατῆ, ἀκρατής; καὶ γὰρ δὴ οὐχ οὕτως ἐπὶ τῷ ἄλλων βασιλεύειν, ὡς ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ἄρχειν ἐμεγαλύνετο· οὐδ᾽ ἐπὶ τῷ πρὸς τοὺς

rantiâ præſtat *aliis*, ubi laborem perferendi tempus eſt, & robore, ubi fortitudinis eſt certamen, & prudentiâ, ubi conſilium res poſcit, is mihi quidem videtur meritò vir omnino bonus exiſtimandus. Quòd ſi amuſſis & norma *ſint* inventum hominibus commodum ad efficienda præclara *opera*, mihi egregium exemplum Ageſilai virtus exſtitiſſe videtur iis, qui fortitudinem exercere volunt. Nam quis impius fiat, qui religioſum imitatur; vel qui juſtum, injuſtus; vel qui modeſtum, petulans; vel qui temperantem, intemperans? Etenim *Ageſilaus* non tam *in eo* quòd aliorum rex eſſet, quàm quòd imperare ſibi ipſi poſſet, gloriabatur; neque *in eo* quòd adver-

1 Vulgò δοκεῖ εἶναι.

πολεμίους, ἀλλ' ἐπὶ τῷ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν ἡγεῖσθαι τοῖς πολίταις.

Ἀλλὰ γὰρ μὴ, ὅτι τετελευτηκὼς ἐπαινεῖται, τούτου ἕνεκα θρῆνόν τις τοῦτον τὸν λόγον νομισάτω, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἐγκώμιον. Πρῶτον μὲν γὰρ ἅπερ ζῶν ἤκουε, ταῦτα καὶ νῦν λέγεται περὶ αὐτοῦ· ἔπειτα δὲ, τί καὶ πλέον θρήνου ἄπεστιν, ἢ βίος τε εὐκλεὴς καὶ θάνατος ὡραῖος; ἐγκωμίων δὲ τί ἀξιώτερον, ἢ νῖκαί τε αἱ κάλλισται, καὶ ἔργα τὰ πλείστου ἄξια; Δικαίως δ' ἂν ἐκεῖνός γε μακαρίζοιτο, ὃς εὐθὺς μὲν ἐκ παιδὸς ἐρασθεὶς τοῦ εὐκλεὴς γενέσθαι, ἔτυχε τούτου μάλιστα τῶν καθ' ἑαυτόν· φιλοτιμότατος δὲ πεφυ-

ſùs hoſtes, ſed quòd ad omnem virtutem civibus *ſuis* dux eſſet.

Enimverò quòd à morte laudatur, non idcircò quiſquam orationem hanc *eſſe* lamentationem putet, ſed multò magìs laudationem. Nam primùm quæ vivus audiebat, ea nunc etiam de ipſo commemorantur: deinde, quid à lamentatione longiùs abeſt, quàm glorioſa vita & mors tempeſtiva? quid laudationibus item convenientiùs, quàm victoriæ pulcherrimæ maximíque pretii facinora? Ac jure quidem ille beatus prædicetur, qui ſtatim à puero celebris evadendi cupiditate incenſus, id præcipuè *quod concupivit* præter *omnes* ætatis ſuæ *viros* conſequutus eſt; & cùm honoris natu-

κῶς, ἀήττητος διετέλεσεν, ἐπεὶ βασιλεὺς ἐγένετο· ἀφικόμενος δὲ ἐπὶ [1] τὸ μήκιστον ἀνθρωπίνου αἰῶνος, ἀναμάρτητος ἐτελεύτησε καὶ περὶ τούτους ὧν ἡγεῖτο, καὶ πρὸς ἐκείνους οἷς ἐπολέμει.

ΚΕΦ. ιαʹ.

Βούλομαι δὲ καὶ ἐν κεφαλαίοις ἐπανελθεῖν τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, ὡς ἂν ὁ ἔπαινος εὐμνημονεστέρως ἔχοι. Ἀγησίλαος μὲν ἱερὰ καὶ τὰ ἐν τοῖς πολεμίοις ἐσέβετο, ἡγούμενος τοὺς θεοὺς οὐχ ἧττον ἐν τῇ πολεμίᾳ χρῆναι, ἢ ἐν τῇ φιλίᾳ συμμάχους ποιεῖσθαι· ἱκέτας δὲ θεῶν

râ esset cupidissimus, perpetuò invictus exstitit, ex quo rex factus fuit; cúmque longissimum vitæ humanæ *terminum* adtigisset, inculpatus obiit tum ab iis quibus præerat, tum ab iis adversùs quos bellum gerebat.

CAP. XI.

Libet autem virtutem ejus summatim repetere, quò faciliùs *hæc* laudatio memoriæ inhæreat. Agesilaus delubra etiam hostium in agro *sita* venerabatur, quippe qui existimaret deorum auxilia non minùs in hostili quàm pacato *solo* quærenda esse: eos autem, qui ad deos

1 Intell. τέρμα.

οὐδὲ ἐχθροὺς ἐβιάζετο, νομίζων ἄλογον εἶναι τοὺς μὲν ἐξ ἱερῶν κλέπτοντας, ἱεροσύλους καλεῖν· τοὺς δὲ βωμῶν ἱκέτας ἀποσπῶντας, εὐσεβεῖς ἡγεῖσθαι. Ἐκεῖνός γεμὴν ὑμνῶν οὔποτ' ἔληγεν, ὡς τοὺς θεοὺς οἴοιτο οὐδὲν ἧττον ὁσίοις ἔργοις ἢ ἁγνοῖς ἱεροῖς ἥδεσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ ὁπότε εὐτυχοίη, οὐκ ἀνθρώπων ὑπερεφρόνει, ἀλλὰ θεοῖς χάριν ᾔδει· καὶ θαρρῶν πλείονα ἔθυσεν, ἢ ὀκνῶν ηὔχετο· εἴθιστο δὲ φοβούμενος μὲν, ἱλαρὸς φαίνεσθαι, εὐτυχῶν δὲ, πρᾶος εἶναι.

Τῶν γεμὴν φίλων οὐ τοὺς δυνατωτάτους, ἀλλὰ τοὺς

ſuppliciter accederent, non, *ſi* hoſtes *eſſent*, violabat, quòd abſurdum eſſe duceret eos, qui è fanis *aliquid* furto ſubtrahant, ſacrilegos adpellare; eos autem, qui ſupplices ab aris avellant, pro religioſis habere. Porrò nunquam ille prædicare deſinebat ſe deos arbitrari non minùs factis piis quàm ſacrificiis puris delectari. Quinetiam fortunâ quoties utebatur proſperâ, non homines contemnebat, ſed diis habebat gratias; & cùm bono eſſet animo plures mactabat hoſtias quàm, cùm ſuis metueret rebus, voverat: adſuetus etiam erat, cùm in metu eſſet, hilaritatem præ ſe ferre, cùm proſperâ uteretur fortunâ, mitis eſſe.

Ex amicis porrò non potentiſſimos ſed promp-

προθυμοτάτους μάλιστα ἠσπάζετο· ἐμίσει δὲ οὐκ εἴ τις κακῶς πάσχων ἠμύνετο, ἀλλ' εἴ τις εὐεργετούμενος ἀχάριστος φαίνοιτο· ἔχαιρε δὲ τοὺς μὲν αἰσχροκερδεῖς πένητας ὁρῶν, τοὺς δὲ δικαίους πλουσίους ποιῶν· βουλόμενος τὴν δικαιοσύνην τῆς ἀδικίας κερδαλεωτέραν καθιστάναι. Ἤσκει δὲ ἐξομιλεῖν μὲν παντοδαποῖς, χρῆσθαι δὲ τοῖς ἀγαθοῖς. Ὁπότε δὲ ψεγόντων ἢ ἐπαινούντων τινὰς ἀκούοι, οὐχ ἧττον ᾤετο καταμανθάνειν τῶν λεγόντων τρόπους, ἢ περὶ ὧν λέγοιεν. Καὶ τοὺς μὲν ὑπὸ φίλων ἐξαπατωμένους οὐκ ἔψεγε, τοὺς δὲ ὑπὸ πολεμίων, πάμπαν κατεμέμφετο. Καὶ τὸ μὲν ἀπι-

tiſſimos maximè amplectebatur: odio proſequebatur, non eum, qui læſus ſe ulciſcebatur, ſed eum, qui beneficiis adfectus ingratum ſe declarabat: gaudebat quoties turpis quidem lucri avidos videbat pauperes, juſtos verò quoties locupletavit; utpote qui juſtitiam injuſtitiâ lucroſiorem efficere volebat. Cum omnis generis hominibus verſari, bonis uti ſolebat. Cúmque *eos* qui vituperabant aliquos vel laudabant audiret, non minùs eorum ſe mores pernoſcere, quàm eorum, de quibus verba facerent, exiſtimabat. Atque eos quidem, qui per amicos deciperentur, non vituperabat, qui verò per hoſtes, eos omnino reprehendebat. Ac diffidentes quidem fallere, ſa-

στοῦντας ἐξαπατᾷν, σοφὸν ἔκρινε, τὸ δὲ πιστεύοντας, ἀνόσιον.

Ἐπαινούμενος δὲ ἔχαιρεν ὑπὸ τῶν καὶ ψέγειν ἐθελόντων τὰ μὴ ἀρεστὰ, καὶ τῶν παῤῥησιαζομένων οὐδένα ἤχθραινε· τοὺς δὲ [1] κρυψίνους ὥσπερ ἐνέδρας ἐφυλάττετο. Τοὺς γεμὴν διαβόλους μᾶλλον, ἢ τοὺς κλέπτας ἐμίσει, μείζω ζημίαν ἡγούμενος, φίλων ἢ χρημάτων στερίσκεσθαι. Καὶ τὰς μὲν τῶν ἰδιωτῶν ἁμαρτίας πρᾴως ἔφερε, τὰς δὲ τῶν ἀρχόντων μεγάλας ἦγε· κείνων, τοὺς μὲν ὀλίγα, τοὺς δὲ πολλὰ κακῶς διατιθέναι. Τῇ δὲ βασι-

pientis esse judicabat, at fidem habentes, impium.

Si ab iis laudaretur, qui vellent etiam vituperare quæ minùs *ipsis* placerent, gaudebat; & eorum, qui liberè, *quod sentiebant*, dicebant, neminem odio habebat: at ab iis, qui mentem suam astutè celant, tanquam ab insidiis sibi cavebat. Cæterùm calumniatores majori prosequebatur odio, quàm fures; quippe qui majus esse detrimentum duceret, amicis quàm rebus *suis* spoliari. Atque privatorum quidem *hominum* peccata miti ferebat animo, principum verò magna censebat; quòd illos paucorum, multorum hos malorum esse auctores judicaret. Regno non desi-

1 Κρυψίνους, δόλιος, πανοῦργος. *Hesych.*

λείᾳ προσήκειν ἐνόμισεν οὐ ῥᾳδιουργίαν, ἀλλὰ καλοκα-γαθίαν.

Καὶ τοῦ μὲν σώματος εἰκόνα στήσασθαι ἀπέσχετο, πολλῶν αὐτῷ τοῦτο δωρεῖσθαι θελόντων· τῆς δὲ ψυχῆς οὐδέποτε ἐπαύετο μνημεῖα διαπονούμενος· ἡγούμενος τὸ μὲν, ἀνδριαντοποιῶν, τὸ δὲ, αὐτοῦ ἔργον εἶναι· καὶ τὸ μὲν, πλουσίων, τὸ δὲ, τῶν ἀγαθῶν. Χρήμασι γε μὴν οὐ μόνον δικαίως, ἀλλὰ καὶ ἐλευθερίως ἐχρῆτο· τῷ μὲν δικαίῳ ἀρκεῖν ἡγούμενος τὸ ἐᾶν τὰ ἀλλότρια, τῷ δὲ ἐλευθερίῳ καὶ [1] τῶν ἑαυτοῦ προσωφελητέον εἶναι. Αἰεὶ δὲ δεισιδαίμων ἦν, νομίζων τοὺς μὲν καλῶς ζῶντας, οὔπω εὐδαίμονας·

diam, ſed abſolutam probitatem convenire putabat.

Et à ſtatuendâ quidem corporis imagine abſtinebat, multis id *honoris* ei largiri volentibus: animi verò monumenta nunquam elaborare deſinebat; quippe qui arbitrabatur illud ſtatuariorum, hoc ſui ipſius opus eſſe; atque illud, divitum, hoc, bonorum. Facultatibus non juſtè tantùm, ſed etiam liberaliter utebatur; utpote qui *homini* juſto ſatìs eſſe ducebat, ab alienis abſtinere, liberalem etiam de ſuis utilitatem *aliis* adferre debere. Semper autem deorum metu tenebatur, cùm honeſtè quidem viventes, necdum felices;

1 Supple ἐκ τῶν &c.

τοὺς δ' εὐκλεῶς τετελευτηκότας, ἤδη μακαρίους. Μεῖζω δὲ συμφορὰν ἔκρινε τὸ, γιγνώσκοντα, ἢ ἀγνοοῦντα, ἀμελεῖν τῶν ἀγαθῶν· δόξης δὲ οὐδεμιᾶς ἤρα, ἧς οὐκ ἐξεπόνει τὰ ἴδια· μετ' ὀλίγων δέ μοι ἐδόκει ἀνθρώπων οὐ καρτερίαν τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' εὐπάθειαν νομίζειν. Ἐπαινούμενος γοῦν ἔχαιρε μᾶλλον ἢ χρήματα κτώμενος. Ἀλλὰ μὴν ἀνδρείαν γε τὸ πλέον μετ' εὐβουλίας, ἢ μετὰ κινδύνων ἐπεδείκνυτο· καὶ σοφίαν ἔργῳ μᾶλλον ἢ λόγῳ ἤσκει.

Πρᾳότατος γεμὴν φίλοις ὢν, ἐχθροῖς φοβερώτατος ἦν· καὶ πόνοις μάλιστα ἀντέχων, ἑταίροις ἥδιστα ὑπεί-

eos verò, qui gloriosè mortem oppetiissent, jam beatos existimaret. Majorem autem esse calamitatem judicabat, scientem, quàm inscium res præclaras negligere: gloriæ nullius amore tenebatur, cui quæ propria essent non elaboraret: cum paucis hominibus mihi videbatur existimare virtutem non tolerantiam esse, sed voluptatem. Si laudaretur certè magìs gaudebat, quàm si opes acquisivisset. At verò fortitudinem potiùs cum consilio quàm periculis ostendebat; & sapientiam re magìs quàm verbo exercebat.

Porrò cùm in amicos esset mitissimus, inimicis maximo erat terrori: cúmque labores in primis toleraret, sodalibus *tamen* libentissimè cede-

κε, καλῶν ἔργων μᾶλλον ἢ τῶν καλῶν σωμάτων ἐπιθυμῶν. Ἐν γε μὴν ταῖς εὐπραξίαις σωφρονεῖν ἐπιστάμενος, ἐν τοῖς δεινοῖς εὔθαρσης ἐδύνατο εἶναι. Καὶ τὸ εὔχαρι οὐ σκώμμασιν, ἀλλὰ τρόπῳ ἐπετήδευε· καὶ τὸ μεγαλόφρον οὐ σὺν ὕβρει, ἀλλὰ σὺν γνώμῃ ἐχρῆτο. Τῶν γοῦν ὑπεραύχων καταφρονῶν, τῶν μετρίων ταπεινότερος ἦν· καὶ γὰρ ἐκαλλωπίζετο τῇ μὲν ἀμφὶ τὸ σῶμα φαυλότητι, τῷ δ' ἀμφὶ τὸ στράτευμα κόσμῳ, τῷ δ' αὐτὸς ὡς ἐλαχίστων δεῖσθαι, τῷ δὲ τοὺς φίλους ὡς πλεῖστα ὠφελεῖν. Πρὸς δὲ τούτοις, βαρύτατος μὲν ἀνταγωνιστὴς ἦν, κουφότατος δέ, κρατήσας· ἐχθροῖς μὲν δυσεξαπάτη-

bat, magìs actiones pulchras quàm corpora pulchra desiderans. In rebus utique secundis modestè se gerere callens, in adversis spei plenus esse poterat. Atque urbanitatem non dicteriis, sed moribus studiosè colebat: & animi magnitudine non cum injuriâ *petulanter illatâ*, sed cum prudentiâ utebatur. Jactatores certè cùm contemneret, modestis erat submissior: etenim de vili corporis cultu, de pulchro exercitûs *sui* ordine, de eo etiam quòd ipse quàm paucissimis egeret, & amicis quamplurimùm prodesset, gloriabatur. Ad hæc, gravissimus quidem erat *dum certaret* adversarius, ubi verò victoriâ potitus esset, lenissimus: ab inimicis difficulter circumve-

τος, φίλοις δὲ [1] εὐπαραπειστότατος· αἰεὶ δὲ πιθεὶς τὰ τῶν φίλων ἀσφαλῶς, αἰεὶ ἀμαυροῦν τὰ τῶν πολεμίων ἔργον εἶχεν. Ἐκεῖνον οἱ μὲν συγγενεῖς φιλοκηδεμόνα ἐκάλουν· οἱ δὲ χρώμενοι, ἀπροφάσιστον· οἱ δ' ὑπουργήσαντές τι, μνήμονα· οἱ δ' ἀδικούμενοι, ἐπίκουρον· οἱ γε μὴν συγκινδυνεύοντες, μετὰ θεοὺς σωτῆρα.

Δοκεῖ δ' ἔμοιγε καὶ τόδε μόνος ἀνθρώπων ἐπιδεῖξαι, ὅτι ἡ μὲν τοῦ σώματος ἰσχὺς γηράσκει, ἡ δὲ τῆς ψυχῆς ῥώμη τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἀγήρατός ἐστιν. Ἐκεῖνος γοῦν οὐκ ἀπεῖπε μεγάλην καὶ καλὴν ἐφιέμε-

niri poterat, ab amicis facillimè in falſam perſuaſionem adducebatur: ſemper autem amicorum res in tuto collocans, ut hoſtium ſemper extingueret id agebat. Illum cognati propinquorum ſtudioſum nominabant, qui eo utebantur, *amicum* ſine tergiverſatione; qui aliquid officii præſtitiſſent, memorem; injuriâ læſi, adjutorem; qui verò periculum unà *cum eo* adibant, poſt deos ſervatorem.

Et mihi ſanè videtur etiam ſolus ex hominibus demonſtrâſſe, corporis quidem vires ſeneſcere, ſed animi robur in viris fortibus ſenectutis eſſe expers. Ille certè magnam præclarámque famam

1 *Steph.* & *Leuncl.* εὐπαραπειστότατος.

νος δόξαν, ἕως τὸ σῶμα φέρειν ἠδύνατο τὴν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ῥώμην. Τοιγαροῦν ποίας οὐ νεότητος κρεῖττον τὸ ἐκείνου γῆρας ἐφάνη; τίς μὲν γὰρ τοῖς ἐχθροῖς, ἀκμάζων, οὕτω φοβερὸς ἦν, ὡς Ἀγησίλαος, τὸ μήκιστον τοῦ αἰῶνος ἔχων; τίνος δ' ἐκποδὼν γενομένου μᾶλλον ἥσθησαν οἱ πολέμιοι, ἢ Ἀγησιλάου, καίπερ γηραιοῦ τελευτήσαντος; τίς δὲ συμμάχοις θάρσος παρέσχεν, ὅσον Ἀγησίλαος, καίπερ ἤδη πρὸς τῷ πέρματι τοῦ βίου ὤν; τίνα δὲ νέον οἱ φίλοι πλέον ἐπόθησαν, ἢ Ἀγησίλαον γηραιὸν ἀποθανόντα;

Οὕτω δὲ τελέως ὁ ἀνὴρ τῇ πατρίδι ὠφέλιμος ὢν διε-

adpetere non deſtitit, quamdiu corpus animi ipſius robur ferre poterat. Quâ igitur juventute non illius ſenecta præſtantior adparuit? Quis enim, ætate florens, hoſtibus tam fuit terribilis, quàm Ageſilaus, cùm *jam* ultimum vitæ *terminum* adtingeret? Quonam è medio ſublato magìs gaviſi ſunt hoſtes, quàm Ageſilao, tametſi ſenex *vitam* finiviſſet? Quis *tantum* fiduciæ ſociis præbuit, quantum Ageſilaus, licèt ad vitæ jam terminum perveniſſet? Quem amici juvenem magìs deſiderârunt, quàm Ageſilaum, qui ſenex mortem obîerat?

Is autem adeò perfectè ſemper patriæ fuit uti-

γένετο, ὡς καὶ τελευτηκὼς ἤδη, ἔτι μεγαλείως ὠφελῶν τὴν πόλιν εἰς τὴν ἀΐδιον οἴκησιν κατηγάγετο· μνημεῖα μὲν τῆς ἑαυτοῦ ἀρετῆς ἀνὰ πᾶσαν τὴν γῆν κτησάμενος, τῆς δὲ βασιλικῆς ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυχών.

lis, ut etiam jam defunctus, magnopere adhuc civitatem juvans ad æternum domicilium deductus est; monumenta quidem virtutis suæ per universum terrarum orbem adeptus, sepulturam verò regiam in patriâ consequutus.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ
ΙΕΡΩΝ,
Η ΤΥΡΑΝΝΙΚΟΣ.

ΚΕΦ. α΄.

ΣΙΜΩΝΙΔΗΣ ὁ ποιητὴς ἀφίκετό ποτε πρὸς Ιέρωνα τὸν τύραννον· σχολῆς δὲ γενομένης ἀμφοῖν, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἆρ᾽ ἄν μοι ἐθελήσαις, ὦ Ιέρων, διηγήσασθαι, ἃ εἰκὸς εἰδέναι σε βέλτιον ἐμοῦ; καὶ ποῖα ταῦτ᾽ ἐστὶν, ἔφη ὁ Ιέρων, ὁποῖα δὴ ἐγὼ βέλ-

XENOPHONTIS
HIERO,
SIVE DE REGNO.

Cap. I.

VENIEBAT aliquando ad regem Hieronem poeta Simonides: quumque otium obtigiſſet utrique, Simonides hoc modo loquutus eſt: Velleſne mihi exponere, mi Hiero, quæ conſentaneum eſt rectiùs te ſcire, quàm me? Et cujuſmodi ſunt illa, inquit Hiero, quæ rectiùs ego ſci-

που ἂν εἰδείην σοῦ οὕτως ὄντος σοφοῦ ἀνδρός; Οἶδά σε, ἔφη, ἐγὼ καὶ ἰδιώτην γεγενημένον, καὶ νῦν τύραννον ὄντα. Εἰκὸς οὖν, ἀμφοτέρων πεπειραμένον, καὶ εἰδέναι σε μᾶλλον ἐμοῦ, πῇ διαφέρει ὁ τυραννικός τε καὶ ὁ ἰδιωτικὸς βίος εἰς εὐφροσύνας τε καὶ λύπας ἀνθρώποις. Τί οὖν, ἔφη ὁ Ἱέρων, οὐχὶ καὶ σύ, ἐπεὶ νῦν γε ἔτι ἰδιώτης εἶ, ¹ ὑπομνήσειάς με τὰ ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ; οὕτω γὰρ ἄν σοι οἶμαι μάλιστα ἐγὼ δύνασθαι δηλοῦν τὰ διαφέροντα ἐν ἑκατέρῳ.

Οὕτω δὴ ὁ Σιμωνίδης εἶπε· τοὺς μὲν δὴ ἰδιώτας ἔγωγε, ὦ Ἱέρων, δοκῶ μοι καταμεμαθηκέναι διὰ μὲν

licet noverim, quàm tu, qui vir es tam ſapiens? Equidem, ait, ſcio te privatâ *fortunâ* uſum fuiſſe, ac nunc eſſe regem. Quapropter conſentaneum eſt te, qui utraque ſis expertus, rectiùs me ſcire, quo pacto vita tum regia, tum privata, quod voluptates ac moleſtias humanas *attinet*, differant. Quid igitur? ait Hiero, non tu quoque, quum hoc tempore ſis adhuc homo privatus, revocare mihi poſſis in memoriam ea, quæ ſunt in vitâ privatâ? Nam ita equidem maximè futurum arbitror, ut quæ in utrâque diſcrimina ſunt, indicare poſſim.

Quamobrem in hunc modum Simonides dicere cœpit: animadvertiſſe mihi videor, Hiero, pri-

1 Ὑπεμνήσαις με. *Steph.*

τῶν ὀφθαλμῶν ὁράμασιν ἡδομένους τε καὶ ἀχθομένους· διὰ δὲ τῶν ὤτων, ἀκούσμασι· διὰ δὲ τῶν ῥινῶν, ὀσμαῖς· διὰ δὲ τοῦ στόματος, σίτοις τε καὶ ποτοῖς· τὰ δὲ ἀφροδίσια, δι' ὧν δὴ πάντες ἐπιστάμεθα. Τὰ δὲ ψύχη καὶ θάλπη, καὶ σκληρὰ καὶ μαλακὰ, καὶ κοῦφα καὶ βαρέα, ὅλῳ τῷ σώματί μοι δοκοῦμεν, ἔφη, κρίνοντες, ἥδεσθαί τε καὶ λυπεῖσθαι ἐπ' αὐτοῖς. Ἀγαθοῖς δὲ καὶ κακοῖς ἔστι μὲν ὅτε δι' αὐτῆς τῆς ψυχῆς μοι δοκοῦμεν ἥδεσθαι, ὅτε δ' αὖ λυπεῖσθαι· ἔστι δὲ ὅτε κοινῇ καὶ διά τε τῆς ψυχῆς καὶ διὰ τοῦ σώματος. Τῷ δὲ ὕπνῳ ὅτι μὲν ἡδόμεθα, δοκῶ μοι αἰσθάνεσθαι· ὅπως δὲ, καὶ ᾧ τινι καὶ ὁπότε, ταῦτα

vatos homines iis rebus, quæ ſub adſpectum cadunt, vel cum voluptate, vel cum moleſtiâ per oculos adfici: per aures iis, quæ auribus *percipiuntur:* per nares, odoribus: per os, cibo & potu: rebus venereis per ea, quæ omnibus nota ſunt. Frigora verò, & calores, & dura & mollia, & levia & gravia, toto corpore dijudicare mihi videmur, atque ita *deinde* vel delectationem, vel moleſtiam ex eis percipere. Bonis autem, ac malis nonnunquam per animum vel delectari, vel de iiſdem adfici moleſtiâ videmur: nonnunquam communiter per animum & corpus. Somno delectari nos, ipſe me ſenſus docere videtur: quo autem pacto, & quo ſomno, & quando, ea

μᾶλλόν πως, ἔφη, δοκῶ μοι ἀγνοεῖν. Καὶ οὐδὲν ἴσως τοῦτο θαυμαστὸν, εἰ τὰ ἐν τῷ ἐγρηγορέναι σαφεστέρας ἡμῖν τὰς αἰσθήσεις παρέχεται, ἢ τὰ ἐν τῷ ὕπνῳ.

Πρὸς ταῦτα δὴ ὁ Ἱέρων ἀπεκρίνατο· ἐγὼ μὲν τοίνυν, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ἔξω τούτων ὧν εἴρηκας σύ γε, [1] οὐδ᾽, ὅπως αἴσθοιτό τινος ἄλλου ὁ τύραννος, ἔχοιμ᾽ ἂν εἰπεῖν. Ὥστε μέχρι γε τούτου οὐκ οἶδ᾽ εἴ τινι διαφέρει ὁ τυραννικὸς βίος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπεν· ἀλλ᾽ ἐν τοῖσδε, ἔφη, διαφέρει. Πολλαπλάσια μὲν δι᾽ ἑκάστου τούτων εὐφραίνεται, πολὺ δὲ μείω τὰ λυπηρὰ ἔχει. Καὶ ὁ Ἱέρων εἶπεν· οὐχ

verò magis, inquit, ignorare mihi videor. Nec fortaſſè mirum putari debet, quæ vigilantibus nobis accidant, evidentiores nobis ſenſus ſui præbere, quàm quæ per ſomnum.

Ad ea reſpondebat Hiero: ego ſanè, mi Simonides, haud poſſim dicere, quo pacto rex aliud quid ſentire poſſit, extra illa, quæ tu commemoraſti. Quo fit, ut hactenus quidem haud ſciam, an aliquod inter regiam & privatam vitam diſcrimen ſit. Tum Simonides: at in his ipſis, ait, regiæ vitæ diſcrimen eſt. Nam multis partibus majorem ex his ſingulis voluptatem percipit, & moleſtiarum minus habet. Et Hiero: non

1 Al. οὐδ᾽ ὅπως ἂν αἴσθη.

οὕτως ἔχει, ὦ Σιμωνίδη, ταῦτα· ἀλλ' εὖ ἴσθι, ὅτι πο-
λὺ μείω εὐφραίνονται οἱ τύραννοι τῶν μετρίως διαγόν-
των ἰδιωτῶν, πολὺ δὲ πλείω καὶ μείζω λυποῦνται. Ἀ-
πιστα λέγεις, ἔφη ὁ Σιμωνίδης. Εἰ γὰρ οὕτω ταῦτ' ἔ-
χει, πῶς ἂν πολλοὶ μὲν ἐπεθύμουν τυραννεῖν, καὶ ταῦτα
τῶν δοκούντων ἱκανωτάτων ἀνδρῶν εἶναι; πῶς δὲ πάντες
ἐζήλουν ἂν τοὺς τυράννους; Ὅτι ναὶ μὰ τὸν Δί', ἔφη ὁ
Ἱέρων, ἄπειροι ὄντες ἀμφοτέρων τῶν ἔργων σκοποῦνται περὶ
αὐτοῦ. Ἐγὼ δὲ πειράσομαί σε διδάσκειν, ὅτι ἀληθῆ λέ-
γω, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς ὄψεως. Ἐντεῦθεν γὰρ καὶ σὲ δοκῶ
μεμνῆσθαι ἀρξάμενον λέγειν.

ita ſe res habet, ait, mi Simonides, ſed ſcire de-
bes, reges multò minus delectationis capere, quàm
privatos homines, qui quidem vitam mediocrem
agunt, ac multo plures majoreſque moleſtias ſen-
tire. Dicis tu quidem incredibilia, inquit Simo-
nides. Nam ſi hæc eſſet harum rerum ratio, cur
multi regnandi eſſent cupidi, & quidem ii, qui
homines videntur eſſe rerum maximè periti? Quî
fieret, ut univerſi reges admirarentur? Quia pro-
fectò vitam, inquit Hiero, utramque non exper-
ti, de regiâ conſiderationem inſtituunt. Ego ve-
rò enitar te docere, me verum dicere, facto à vi-
ſu initio. Nam meminiſſe videor, inde te quo-
que exorſum eſſe.

Πρῶτον μὲν γὰρ ἐν τοῖς διὰ τῆς ὄψεως θεάμασι λογιζόμενος, εὑρίσκω μειονεκτοῦντας τοὺς τυράννους. Ἀλλα μέν γε ἐν ἄλλῃ χώρᾳ ἐστὶν ἀξιοθέατα. Ἐπὶ δὲ τούτων ἕκαστα οἱ μὲν ἰδιῶται ἔρχονται, καὶ εἰς πόλεις ἃς ἂν βούλωνται, θεαμάτων ἕνεκα, καὶ εἰς τὰς κοινὰς πανηγύρεις, ἔνθα [1] ἃ ἀξιοθέατα δοκεῖ εἶναι ἀνθρώποις, [2] συναγείρεται. Οἱ δὲ τύραννοι οὐ μάλα ἀμφὶ θεωρίας ἔχουσιν. Οὔτε γὰρ ἰέναι αὐτοῖς ἀσφαλὲς, ὅπου μὴ κρείττονες τῶν παρόντων μέλλουσιν ἔσεσθαι, οὔτε τὰ οἴκοι κέκτηνται ἐχυρὰ, ὥστε ἄλλοις παρακαταθεμένους ἀποδημεῖν. Φοβε-

Primùm enim, quum mecum ipſe ratiocinando verſor in iis quæ oculis cernuntur, deteriorem eſſe regum conditionem reperio. Sunt aliis atque aliis in regionibus alia ſpectatu digna, ad quæ ſingula privati homines accedunt, tam in urbes, quas volunt, ſpectaculorum cauſâ; quàm ad conventus publicos, in quibus colliguntur, quæ digna eſſe ſpectatu mortalibus videntur. Reges verò ſpectaculis non admodùm occupantur. Nam neque tutum eſt ipſis eò pergere, úbi non ſuperiores illis futuri ſunt, qui iſtic adſunt: neque res ipſorum domi tam tuto ſunt loco, ut iis aliorum fidei creditis, peregrè proficiſci poſſint. Nam me-

1 Al. τὰ ἀξιοθέατα.
2 Forsan συναγείρεσθαι.

ἐὰν γάρ, μὴ ἅμα τε στερηθῶσι τῆς ἀρχῆς, καὶ ἀδύνατοι γένωνται τιμωρήσασθαι τοὺς ἀδικήσαντας. Εἴποις οὖν ἂν ἴσως σύ· ἀλλ' ἄρα ἔρχεται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ οἴκοι μένουσι. Ναὶ μὰ Δία, ὦ Σιμωνίδη, ὀλίγα τε τῶν πολλῶν· καὶ ταῦτα τοιαῦτα ὄντα οὕτω τίμια πωλεῖται τοῖς τυράννοις, ὥστε οἱ ἐπιδεικνύμενοι καὶ ὁ, τιοῦν, ἀξιοῦσι πολλαπλάσια λαβόντες ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπιέναι παρὰ τοῦ τυράννου, ἢ ὅσα ἐν παντὶ τῷ βίῳ παρὰ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κτῶνται.

Καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπεν· ἀλλ' εἰ τοῖς θεάμασι μειονεκτεῖτε, διά γε τοι τῆς ἀκοῆς πλεονεκτεῖτε. Επεὶ τοῦ

tuendum eſt, ne ſimul & imperio ſpolientur; & ulciſcendi eos, à quibus ſunt læſi, facultatem amittant. Fortaſſè tu dixeris: at enim ſpectacula nihilominùs eis veniunt, etiamſi domi maneant. Sanè quàm pauca, mi Simonides, de multis: atque etiam quum hujuſmodi ſint, tanti venduntur regibus; ut qui aliquid exhibent, quidquid tandem id fuerit, multò majoribus præmiis brevi tempore acceptis à rege diſcedere velint, quàm per omnem vitam à cæteris hominibus univerſis comparent.

Et Simonides: quòd ſi maximè quod adtinet ſpectacula, deterior eſt veſtra conditio; ſaltem plus voluptatis auribus percipitis. Nam quod u-

τοῦ μὲν ἡδίστου ἀκροάματος, ἐπαίνου οὔποτε σπανίζετε. Πάντες γὰρ οἱ παρόντες ὑμῖν πάντα καὶ ὅσα ἐὰν λέγητε, καὶ ὅσα ἐὰν ποιῆτε, ἐπαινοῦσι. Τοῦ δ' αὖ χαλεπωτάτου ἀκροάματος, λοιδορείας, ἀνήκοοί ἐστε. Οὐδεὶς γὰρ ἐθέλει τυράννου κατ' ὀφθαλμοὺς κατηγορεῖν. Καὶ ὁ Ἱέρων εἶπε· καὶ τί οἴει, ἔφη, τοὺς μὴ λέγοντας κακῶς εὐφραίνειν, ὅταν εἰδῇ τις σαφῶς, ὅτι οἱ σιωπῶντες οὗτοι [1] πάντες κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ; ἢ τοὺς ἐπαινοῦντας τί δοκεῖς εὐφραίνειν, ὅταν ὕποπτοι ὦσιν ἕνεκα τοῦ κολακεύειν τοὺς ἐπαίνους ποιεῖσθαι; Καὶ ὁ Σιμωνίδης εἶπε· τοῦτο μὲν δὴ ναὶ μὰ τὸν Δία ἔγωγέ σοι, Ἱέρων,

num eſt jucundiſſimum acroama, nunquam laudes vobis deſunt. Omnes enim familiares veſtri omnia, quæcunque vel dicitis, vel facitis, prædicant. Quod verò longè moleſtiſſimum auditu quiddam eſt, convicia, nunquam auditis. Nemo enim regem in os accuſare vult. Ad ea Hiero: quid verò putas, inquit, voluptatis illos adferre, qui non maledicunt, quum notum alicui eſt omninò, hos omnes, qui tacent, mala de tyranno cogitare? Vel quid adferre delectationis putas illos laudatores, quum ſuſpecti ſunt, nè fortè laudationes illas adſentandi cauſâ inſtituant? Ad ea Simonides: equidem hoc profectò, inquit, tibi

1 πάντες πάντα κακά. *Stob.*

πάνυ συγχωρῶ, σοὶ ἐπαίνους παρὰ τῶν ἐλευθερωτάτων ἡδίστους εἶναι. ἀλλ' ὁρᾷς, ὡς ἐκεῖνό γε οὐκ ἂν ἔτι πείσαις ἀνθρώπων οὐδένα, ὡς οὐ δι' ὧν τρεφόμεθα οἱ ἄνθρωποι, πολὺ πλείω ὑμεῖς ἐν αὐτοῖς εὐφραίνεσθε. Καὶ οἶδά γ', ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ὅτι τούτῳ κρίνουσιν οἱ πλεῖστοι, ἥδιον ἡμᾶς καὶ πίνειν καὶ ἐσθίειν τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι δοκοῦσι καὶ αὐτοὶ ἥδιον ἂν δειπνῆσαι τὸ ἡμῖν παρατιθέμενον δεῖπνον, ἢ τὸ ἑαυτοῖς. Τὸ γὰρ τὰ εἰωθότα ὑπερβάλλον, τοῦτο παρέχει τὰς ἡδονάς. Διὸ καὶ πάντες ἄνθρωποι ἡδέως προσδέχονται τὰς ἑορτάς, πλὴν οἱ τύραννοι. Εκπλεῳ γὰρ αὐτοῖς ἀεὶ παρεσκευασμέναι, οὐδεμίαν

concedo, mi Hiero; laudes, quæ ab hominibus maximè liberis proficiſcantur, jucundiſſimas eſſe. Sed vides nunquam te perſuaſurum ulli hominum, non multò plus ex iis vos delectationis capere, per quæ homines alimur. Novi, ait *Hiero*, mi Simonides, de hoc ſtatuere maximam hominum partem, ſuavius nos & bibere, & veſci, quàm privatos: quòd & ipſis videatur eſſe jucundius eam cœnam ſumere, quæ nobis adponitur, quàm quæ ipſis. Etenim quod uſitata excedit, id voluptates ſuppeditat. *Quæ quidem eſt cauſa*, quamobrem univerſi homines magnâ cum voluptate dies feſtos opperiantur, extra ſolos reges. Nam illorum menſæ ſemper inſtructæ magnâ rerum copiâ,

ἐν ταῖς ἑορταῖς ἔχουσιν αἱ τράπεζαι αὐτῶν ἐπίδοσιν. Ὥστε ταύτῃ πρῶτον τῇ εὐφροσύνῃ τῆς ἐλπίδος μειονεκτοῦσι τῶν ἰδιωτῶν.

Ἔπειτα δ᾽, ἔφη, ἐκεῖνο εὖ οἶδ᾽, ὅτι καὶ σὺ ἔμπειρος εἶ, ὅτι ὅσῳ ἂν πλείω τις παραθῆται τὰ περιττὰ τῶν ἱκανῶν, τοσούτῳ θᾶσσον κόρος ἐμπίπτει τῆς ἐδωδῆς. Ὥστε καὶ τῷ χρόνῳ τῆς [1] ἡδονῆς μειονεκτεῖ ὁ παρατιθέμενος πολλὰ τῶν μετρίως διαιτωμένων. Ἀλλὰ ναὶ μὰ Δί᾽, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, ὅσον ἂν χρόνον ἡ ψυχὴ προσίηται, τοῦτο πολὺ μᾶλλον ἥδονται οἱ ταῖς πολυτελεστέραις παρασκευαῖς τρεφόμενοι τῶν τὰ εὐτελέστερα παρατιθεμένων. Οὐκοῦν,

incrementum festis diebus nullum habent. Quò fit, ut primùm spei voluptate à privatis hominibus superentur.

Deindè scio te quoque expertum esse, fieri, ut quantò plura quis adposuerit, quæ modum excedant illorum, quæ satis fuissent, tantò citius satietas cibi nos capiat. Itaque ipso etiam tempore minus voluptatis percipit is, qui adponit multa, quàm quisquam eorum, qui modicè victitant. At profectò, inquit Simonides, quàm diù admittit cibum animus, tàm diù majorem voluptatem capiunt, qui sumtuoso adparatu nutriuntur, quàm qui viliora quædam adponunt. An non igitur,

1 Ἐδωδῆς μειονεκτεῖς. *Steph.*

ἔφη ὁ Ἱέρων, ὦ Σιμωνίδη, τὸν ἑκάστῳ ἡδόμενον μάλιστα, τοῦτον οἴει καὶ ἐρωτικώτατα ἔχειν τοῦ ἔργου τούτου; πάνυ μὲν οὖν, ἔφη. Η οὖν ὁρᾷς τι τοὺς τυράννους ἥδιον ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν παρασκευὴν ἰόντας ἢ τοὺς ἰδιώτας ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν; οὐ μὰ τὸν Δί', ἔφη, οὐ μὲν οὖν, ἀλλὰ καὶ ἀγλυκέστερον, ὡς πολλοῖς ἂν δόξειε.

Τί γάρ; ἔφη ὁ Ἱέρων, τὰ πολλὰ ταῦτα μηχανήματα κατανενόηκας ἃ παρατίθεται τοῖς τυράννοις, ὀξέα, καὶ δριμέα, καὶ στρυφνά, καὶ τὰ τούτων ἀδελφά; Πάνυ μὲν οὖν, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, καὶ πάνυ γέ μοι δοκοῦντα παρὰ φύσιν εἶναι ταῦτα ἀνθρώποις. Ἀλλό τι οὖν οἴει, ἔφη ὁ Ἱέρων, ταῦτα τὰ ἐδέσματα εἶναι,

mi Simonides, ait Hiero, putas eum, qui re aliquâ delectatur, vehementissimo *ac maximo* ejus rei amore teneri? Omninò, inquit. An ergò vides majori reges cum voluptate ad cibum ipsis adparatum accedere, quàm privatos homines ad suum? Nequaquam certè, ait: immò etiam injucundius, ut plerisque videri possit.

Quid? ait Hiero, num multa illa magnâque arte elaborata considerasti, quæ regibus adponuntur, acria, mordacia, acerba, & quæ his germana sunt? Maximè, ait Simonides, & quidem mihi planè videntur esse præter hominum naturam. Ergone putas, inquit Hiero, hæc edulia quiddam esse

ἢ μαλακῆς καὶ ἀσθενούσης τρυφῇ ψυχῆς ἐπιθυμήματα; ἐπεὶ εὖ οἶδ' ἔγωγε, ὅτι οἱ ἡδέως ἐσθίοντες, καὶ σύ που οἶσθα, ὅτι οὐδὲν προσδέονται τούτων τῶν σοφισμάτων.

Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, τῶν τε πολυτελῶν ὀσμῶν τούτων, αἷς χρίεσθε, τοὺς πλησιάζοντας οἶμαι μᾶλλον ἀπολαύειν, ἢ αὐτοὺς ὑμᾶς· ὥσπερ γε καὶ [1] τῶν ἀχαρίτων ὀσμῶν οὐκ αὐτὸς ὁ βεβρωκὼς αἰσθάνεται, ἀλλὰ μᾶλλον οἱ πλησιάζοντες. Οὕτω μέντοι, ἔφη ὁ Ἱέρων, καὶ τῶν σίτων ὁ μὲν ἔχων παντοδαπὰ ἀεὶ, οὐδὲν μετὰ πόθου αὐτῶν λαμβάνει· ὁ δὲ σπανίσας τινὸς, οὗτός ἐστιν ὁ μετὰ χαρᾶς [2] ἐμπιμπλάμενος, ὅταν αὐτῷ προφανῇ τι. Κινδυνεύουσιν, ἔφη

aliud, quàm mollis & languentis præ deliciis animi cupiditates? Nam certò ſcio, neque tu fortaſſis ignoras, eos, qui jucundè veſcantur, iſtis artificioſis inventis non indigere.

At verò, ait Simonides, etiam ſumptuoſis illis odoribus, quibus ungimini, magis arbitror familiares veſtros frui, quàm vos ipſos: quemadmodùm odores ingratos quoque non ſentit is, qui ederit; ſed illi potiùs, qui cum eo verſantur. Sic igitur, ait Hiero, qui varios ſemper cibos habet, nullos cum adpetitione ſumit: at cui rarò quid obvenit, is verò eſt, qui cum lætitiâ ſatiatur, quùm quid ei objicitur. Videntur, ait Si-

1 *Leuncl.* ἀχαρίστων &c. 2 Forſan πιμπλάμενος.

ὁ Σιμωνίδης, αἱ τῶν ἀφροδισίων μόνον ὑμῖν ἀπολαύσεις τοῦ τυραννεῖν τὰς ἐπιθυμίας παρέχειν. Ἐν γὰρ τούτῳ ἔξεστιν ὑμῖν, ὅ, τι ἂν κάλλιστον ἴδητε, τούτῳ συνεῖναι. Νῦν δή, ἔφη ὁ Ἱέρων, εἴρηκας ἐν ᾧ (σάφ᾽ ἴσθι) μειονεκτοῦμεν τῶν ἰδιωτῶν. Πρῶτον μὲν γὰρ γάμος ὁ μὲν ἐκ μειζόνων δήπου καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει κάλλιστος δοκεῖ εἶναι, καὶ [1] παρέχειν τινὰ τῷ γήμαντι φιλοτιμίαν μεθ᾽ ἡδονῆς· δεύτερος δέ, ὁ ἐκ τῶν ὁμοίων. Ὁ δὲ ἐκ τῶν φαυλοτέρων, πάνυ ἄτιμός τε καὶ ἄχρηστος νομίζεται.

Τῷ τοίνυν τυράννῳ, ἂν [2] μὴ ξένην γήμῃ, ἀνάγκη ἐκ

monides, tantùm rei venereæ fruitiones in vobis regnandi cupiditates excitare. Nam hâc in parte licet vobis, ut quodcunque pulcherrimum videritis, cum eo consuescatis. Dixisti tu modò quiddam, ait Hiero, in quo scire debes, nos à privatis hominibus superari. Primùm enim conjugium, quod cum majoribus contrahitur, nimirum & propter opes & potentiam longè pulcherrimum esse videtur; & ei, qui ducit uxorem, cum voluptate quandam dignitatem suppeditare. Altero loco est id, quod inter æquales contrahitur. Quod autem ex vilioribus constat, planè ignominiosum & inutile putatur.

Rex ergò, si exteram non duxerit, ex inferio-

1 Al. παρέχει τῷ γήμαντι. 2 Al. ἂν μὴ μὲν &c.

μειόνων γαμεῖν. Ωστε τὸ ἀγαπητὸν οὐ πάνυ αὐτῷ προσγίνεται. Πολὺ δὴ καὶ αἱ θεραπεῖαι αἱ ἀπὸ τῶν μέγιστον φρονουσῶν γυναικῶν εὐφραίνουσι μάλιστα· αἱ δὲ ἀπὸ τῶν δούλων, παροῦσαι μὲν οὐδέν τι ἀγαπῶνται, ἐὰν δέ τι ἐλλείπωσι, δεινὰς ὀργὰς καὶ λύπας ἐμποιοῦσιν. Εν δὲ τοῖς παιδικοῖς ἀφροδισίοις ἔτι αὖ πολὺ μᾶλλον, ἢ ἐν τοῖς τεκνοποιοῖς μειονεκτεῖ τῶν εὐφροσυνῶν ὁ τύραννος. Οτι γὰρ τὰ μετ᾽ ἔρωτος ἀφροδίσια πολὺ διαφερόντως εὐφραίνει, πάντες δή που ἐπιστάμεθα. Ο δὲ ἔρως πολὺ αὖ ἐθέλει ἥκιστα τῷ τυράννῳ ἐγγίγνεσθαι. Οὐ γὰρ τῶν ἑτοίμων ἥδεται ἔρως ἐφιέμενος, ἀλλὰ τῶν ἐλπιζομένων. Ωσπερ

ribus uxorem ducat necesse est. Quò fit, ut non admodùm id consequatur, quo contentus sit. At verò coli à feminis, quæ maximos spiritus gerant, maximè voluptati est: ab iis autem, quæ servæ nostræ sunt, si colamur, non admodùm satisfit animo; sin autem, graves ea res iras ac molestias in nobis excitat. Jam aliis in amoribus etiam multò minus voluptatum rex percipit, quàm in iis, quibus soboles procreatur. Scimus enim omnes congressus venereos, cum amore conjunctos, eximiam voluptatem adferre. Verùm amor in nullorum animis minùs excitatur, quàm regis. Non enim amori jucundum est illa expetere, quæ in promptu sunt, sed quæ sperantur. Itaque

οὖν [1] ἄν τις ἄπειρος ὢν δίψους, τοῦ πιεῖν οὐκ ἂν ἀπολαύοι, οὕτω καὶ ὁ ἄπειρος ὢν ἔρωτος, ἄπειρός ἐστι τῶν ἡδίστων ἀφροδισίων.

Ο μὲν οὖν Ἱέρων οὕτως εἶπεν· ὁ δὲ Σιμωνίδης ἐπιγελάσας· πῶς λέγεις; ἔφη, ὦ Ἱέρων. Τυράννῳ οὐ φὴς παιδικῶν ἔρωτας ἐμφύεσθαι; πῶς μὴν σύ, ἔφη, ἐρᾷς Δαϊλόχου τοῦ καλλίστου ἐπικαλουμένου; Ὅτι μὰ τὸν Δί', ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, οὐ τοῦ ἑτοίμου παρ' αὐτοῦ δοκοῦντος εἶναι τυχεῖν, τούτου μάλιστα ἐπιθυμῶ, ἀλλὰ τοῦ ἥκιστα τυράννῳ προσήκοντος κατεργάσασθαι. Ἐγὼ γὰρ δὴ ἐρῶ μὲν Δαϊλόχου, ὧνπερ ἴσως ἀναγκάζει ἡ φύσις ἀνθρώπου δεῖσθαι

perindè atque is, qui ſitim expertus non eſt, potu non fruitur: ſic etiam is, qui amorem non eſt expertus, longè ſuaviſſimæ veneris eſt expers.

Hujuſmodi erant, quæ ab Hierone dicerentur, ad quæ riſu Simonides ſublato; Quid ais, inquit, Hiero? Negas tu regum in animis excitari amores pueriles? Quî fit, quòd tu Dailochum, quem formoſiſſimum vocant, amas? Quia, mi Simonides, ait, profectò non id potiſſimùm concupiſco, quod ab ipſo impetraturus facilè videor: ſed quod efficere, regis eſt à conditione alienum. Etenim Dailochum equidem amo propter ea, quæ fortaſsè cogit hominis natura petere

1 *Leuncl.* οὖν εἴ τις ἄπειρος.

παρὰ τῶν καλῶν· τούτων δὲ, ὧν ἐρῶ τυχεῖν, μετὰ μὲν φιλίας καὶ παρὰ βουλομένου πάνυ ἰσχυρῶς ἐπιθυμῶ τυγχάνειν· βίᾳ δὲ λαμβάνειν παρ' αὐτοῦ ἧσσον ἄν μοι δοκῶ ἐπιθυμεῖν, ἢ ἐμαυτὸν κακόν τι ποιεῖν. Παρὰ μὲν γὰρ πολεμίων ἀκόντων λαμβάνειν πάντων ἥδιστον ἔγωγε νομίζω εἶναι, παρὰ δὲ παιδικῶν βουλομένων ἥδισται, οἶμαι, αἱ χάριτές εἰσιν. Εὐθὺς γὰρ παρὰ τοῦ ἀντιφιλοῦντος ἡδεῖαι μὲν αἱ ἀντιβλέψεις, ἡδεῖαι δὲ αἱ ἐρωτήσεις, ἡδεῖαι δὲ αἱ ἀποκρίσεις, ἥδισται δὲ καὶ ἐπαφροδιτόταται αἱ μάχαι τε καὶ ἔριδες. Τὸ δὲ ἀκόντων παιδικῶν ἀπολαύειν, λεηλασίᾳ, ἔφη, ἔμοιγε δοκεῖ ἐοικέναι μᾶλλον, ἢ ἀφροδισίοις. Καίτοι τῷ μὲν

à formoſis: ea verò, quæ conſequi cupio, ſicut à volente, ac mutuâ cum amicitiâ mihi evenire vehementer deſidero: ita vi ab eo ſumere minùs mihi vellè videor, quàm meipſum lædere. Nam hoſtibus invitis aliquid eripere, jucundiſſimum equidem eſſe arbitror: & gratificationes, quæ ab amoribus ultrò contingunt, ſuaviſſimæ ſunt, meâ quidem ſententiâ. Statim enim redamantis adſpectus mutuus gratus eſt, gratæ interrogationes, gratæ reſponſiones, gratiſſimæ ac inprimis jucundæ pugnæ & contentiones. At amoribus invitis frui, quiddam prædationi ſimilius eſſe videtur, quàm rei venereæ. Immò prædoni voluptates

λῃστῇ παρέχει τινὰς ὅμως ἡδονάς τό, τε κέρδος, καὶ τὸ ἀνιᾷν τὸν ἐχθρόν· ὃ ᾖ, οὗ ἂν ἐρᾷ τις, τούτῳ ἥδεσθαι ἀνιωμένῳ, καὶ φιλοῦντα μισεῖσθαι, καὶ ἅπτεσθαι ἀχθομένου, πῶς οὐχὶ τοῦτο ἤδη δυσχερὲς τὸ πάθημα καὶ οἰκτρόν;

Καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰδιώτῃ εὐθὺς τεκμήριόν ἐστιν, ὅταν ὁ ἐρώμενός τι ὑπουργῇ, ὅτι ὡς φιλῶν χαρίζεται, διὰ τὸ εἰδέναι ὅτι οὐδεμιᾶς ἀνάγκης οὔσης ὑπηρετῇ. Τῷ δὲ τυράννῳ οὔποτ' ἐστὶ πιστεῦσαι, ὡς φιλεῖται. Ἐπιστάμεθα γὰρ [1] αὖ τοὺς διὰ φόβον ὑπηρετοῦντας, ὡς ᾗ μάλιστ' ἂν δύνωνται ἐξεικάζουσιν αὐ-

quaſdam lucrum ipſum ſuppeditat, & quod moleſtiâ hoſtem adficiat: quùm voluptatem ex eo, quod aliquis amet, moleſtiam ſentiente percipere, atque amantem eſſe in odio, gravitérque ferentem adtingere, quo pacto non moleſtum deplorandumque malum ſit?

Nam homini privato mox argumento eſt, quùm qui amatur, obſequentem ſe præbet, fieri hoc tanquam ab amante gratificandi ſtudio; ſcit enim illum id nullâ neceſſitate cogente præſtare. Verùm tyrannus nunquam diligi ſe, credere poteſt. Novimus enim illos, qui metûs cauſâ obſequuntur, quàm poſſunt maximè ſe ita gerere,

1 Forſan αὐτοὺς διὰ &c.

τοὺς τῶν τῶν φιλούντων ὑπουργίαις. Καὶ τοίνυν αἱ ἐπιβουλαὶ ἐξ οὐδένων πλέονες τοῖς τυράννοις εἰσὶν, ἢ ἀπὸ τῶν μάλιστα φιλεῖν αὐτοὺς προσποιησαμένων.

ΚΕΦ. β΄.

ΠΡΟΣ ταῦτα εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἀλλὰ ταῦτα μὲν πάνυ ἔμοι γε μικρὰ δοκεῖ εἶναι, ἃ σὺ λέγεις. Πολλοὺς γὰρ, ἔφη, ἔγωγε ὁρῶ τῶν δοκούντων ἀνδρῶν εἶναι ἑκόντας μειονεκτοῦντας καὶ σίτων, καὶ ποτῶν, καὶ ὄψων, καὶ ἀφροδισίων γε ἀπεχομένους. Ἀλλ' ἐν ἐκείνοις γε πολὺ διαφέρετε τῶν ἰδιωτῶν, ὅτι μεγάλα μὲν ἐπινοεῖτε, ταχὺ

ut amantium obſequia repræſentent. Itaque tyrannis inſidiæ ab aliis nullæ tam ſunt frequentes, quàm ab iis, qui maximè ſe amare ſimulant.

CAP. II.

AD ea Simonides: videntur, inquit, hæc quæ tu profers, admodùm exigua eſſe. Nam multos equidem video viros hominum opinione egregios, qui ſuâ ſponte ſunt aliis inferiores, quod cibos attinet, quod potum, quod obſonia; atque etiam venereis à voluptatibus abſtinent. Verùm in illis multum inter privatos homines ac vos intereſt, quod & magnas res animo concipitis, &

δὲ κατεργάζεσθε. Πλεῖστα δὲ τὰ περιοσὰ ἔχετε, κέκτησθε δὲ διαφέροντας μὲν ἀρετῇ ἵππους, διαφέροντα δὲ κάλλει ὅπλα, ὑπερέχοντα δὲ κόσμον γυναιξὶ, μεγαλοπρεπεστάτας δ' οἰκίας, καὶ ταύτας κατεσκευασμένας τοῖς πλείστου ἀξίοις· ἔτι δὲ πλήθει καὶ ἐπιστήμαις θεράποντας ἀρίστους κέκτησθε· ἱκανώτατοι δὲ ἐστὲ κακῶσαι μὲν ἐχθροὺς, ὀνῆσαι δὲ φίλους.

Πρὸς ταῦτα δὲ ὁ Ιέρων εἶπεν· ἀλλὰ τὸ μὲν πλῆθος τῶν ἀνθρώπων, ὦ Σιμωνίδη, ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τῆς τυραννίδος, οὐδέν τι θαυμάζω. Μάλα γὰρ ὁ ὄχλος μοι δοκεῖ δοξάζειν ὁρῶν καὶ εὐδαίμονάς τινας εἶναι, καὶ ἀθλίους. Η δὲ τυραννὶς τὰ μὲν δοκοῦντα πολλοῦ ἄξια κτή-

celeriter conficitis. Habetis & abundantem rerum copiam, equos insigni virtute, arma pulchritudine eximia, mundum pro uxoribus egregium, ædes magnificentissimas, easque maximi pretii rebus instructas. Sunt item vobis famuli plurimi, & artium cognitione præstantissimi. Potestas vobis est maxima tum lædendi hostes, tum commodandi amicis.

Ad quæ Hiero: sed enim vulgò mortalium, mi Simonides, à regno perstringi oculos, equidem non miror. Nam vulgus hominum valdè mihi videtur ex iis, quæ sub ejus oculos cadunt, opinionem de quorundam felicitate & infelicitate concipere. At regnum eas res, quæ maximi esse

μαλα εἶναι, ἀνεπτυγμένα θεᾶσθαι φανερὰ πᾶσι παρέχεται· τὰ δὲ χαλεπὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν τυράννων κέκτηται ἀποκεκρυμμένα, ἔνθαπερ καὶ τὸ εὐδαιμονεῖν καὶ τὸ [1] κακοδαιμονεῖν τοῖς ἀνθρώποις ἀπόκειται. Τὸ μὲν οὖν τὸ πλῆθος περὶ τούτου λεληθέναι, ὥσπερ εἶπον, οὐ θαυμάζω· τὸ δὲ καὶ ὑμᾶς ταῦτ' ἀγνοεῖν, οἳ διὰ τῆς γνώμης δοκεῖτε θεᾶσθαι κάλλιον, ἢ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ πλεῖστα τῶν πραγμάτων, τοῦτό μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι.

Ἐγὼ δὲ πεπειραμένος σαφῶς οἶδα, ὦ Σιμωνίδη, καὶ λέγω σοι, ὅτι οἱ τύραννοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ἐλάχιστα μετέχουσι, τῶν δὲ μεγίστων κακῶν πλεῖστα κέκτηνται. Αὐτίκα

pretii videntur, explicatas palàm ſpectandas omnibus exhibet: quæ verò moleſta ſunt, ea regum in animis occulta tenet, in quibus & felicitas & infelicitas hominum ſita eſt. Quamobrem hæc multitudinem latere non miror, ut dixi: ſed vobis quoque ignota eſſe, qui animi judicio maximâ ex parte res pulchrius contemplari videmini, quàm oculis, mihi quidem mirum eſt.

Ego verò experiundo planè cognovi, mi Simonides, ac tibi dico, reges maximorum bonorum minimè participes fieri, & graviſſimorum malorum inſignem habere copiam. Protinùs

1 Al. κακοδαιμονᾷν.

γὰρ, εἰ μὲν εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις εἶναι, ταύτης ἐλάχιστον τοῖς τυράννοις μέτεστιν· εἰ δὲ πόλεμος μέγα κακὸν, τούτου πλεῖστον μέρος οἱ τύραννοι μετέχουσιν.

Εὐθὺς γὰρ τοῖς μὲν ἰδιώταις, ἂν μὴ ἡ πόλις αὐτῶν κοινὸν πόλεμον πολεμῇ, ἔξεστιν ὅποι ἂν βούλωνται πορεύεσθαι, μηδὲν φοβουμένους μή τις αὐτοὺς ἀποκτείνῃ· οἱ δὲ τύραννοι πάντες πανταχῆ ὡς διὰ πολεμίας πορεύονται. Αὐτοί τε γοῦν ὡπλισμένοι οἴονται ἀνάγκην εἶναι διάγειν, καὶ ἄλλους ὁπλοφόρους ἀεὶ συμπεριάγεσθαι. Ἔπειτα δὲ οἱ μὲν ἰδιῶται, ἐὰν καὶ στρατεύωνταί που εἰς πολεμίαν, ἀλλ᾽ οὖν ἐπειδάν γε ἔλθωσιν οἴκαδε, ἀσφά-

enim, ſi pax magnum hominibus eſſe bonum videtur, quàm minimùm ejus participes ſunt reges: ſi bellum ingens eſt malum, maxima ejus pars ad reges pertinet.

Primùm hominibus privatis, ſi non ipſorum civitas bellum publicum ſuſcipiat, quocunque lubet, abire licet; nihil metuentibus, nè quis eis vitam adimat: reges verò univerſi ubique tanquam per hoſtium fines proficiſcuntur. Itaque neceſſarium putant, ut & ipſi armati ſint, & armatos ſemper ſecum circumducant. Deindè privati homines, licèt hoſtilem in agrum militatum abeant, nihilominùs ubi domum redierunt, eſſe

λείαν σφίσιν ἡγοῦνται εἶναι. Οἱ δὲ τύραννοι ἐπειδὰν εἰς τὴν ἑαυτῶν πόλιν ἀφίκωνται, τότε ἐν πλείστοις πολεμίοις ἴσασιν ὄντες. Εὰν δὲ δὴ καὶ ἄλλοι στρατεύωσιν εἰς τὴν πόλιν κρείττονες, ἐὰν ἔξω τοῦ τείχους τύχωσιν ὄντες οἱ ἥσσονες, ἐν κινδύνῳ δοκοῦσιν εἶναι· ἀλλ' ἐπειδάν γε εἴσω τοῦ ἐρύματος ἔλθωσιν, ἐν ἀσφαλείᾳ πάντες νομίζουσι καθεστάναι. Ο δὲ τύραννος οὐδ' ἐπειδὰν εἴσω τῆς οἰκίας παρέλθῃ, ἐν ἀκινδύνῳ ἐστὶν, ἀλλ' ἐνταῦθα δὴ καὶ μάλιστα φυλακτέον οἴεται εἶναι.

Επειτα τοῖς μὲν ἰδιώταις καὶ διὰ σπονδῶν καὶ δι' εἰρήνης γίγνεται πολέμου ἀνάπαυσις· τοῖς δὲ τυράννοις οὔ-

tutos ſeſe arbitrantur. At tyranni poſteaquam ad civitatem ſuam pervenerint, inter hoſtes ſe plurimos eſſe ſciunt. Quòd ſi qui potentiores adverſùs urbem aliquam èxpeditionem ſuſcipiant, ac minùs potentes fortè extra mœnia fuerint; eſſe quidem illi videntur in periculo: verùm poſteaquam intra munitionem ſeſe receperint, omnes in tuto ſe eſſe credunt. Tyrannus autem nè tum quidem, cùm domum ingreſſus fuerit, expers eſt periculi; omninóque iſtic maximè ſibi cavendum arbitratur.

Prætereà privati homines, per fœdera & pacem, belli moleſtiâ liberantur: regibus verò ne-

τε εἰρήνη ποτὲ πρὸς τοὺς τυραννευομένους γίγνεται, οὔ-τε σπονδαῖς ἄν ποτε πιστεύσας ὁ τύραννος θαῤῥήσειε. Καὶ πόλεμοι μὲν δή εἰσιν, οὕς τε αἱ πόλεις πολεμοῦσι, καὶ οὓς οἱ τύραννοι πρὸς τοὺς βεβιασμένους. Τούτων δὴ τῶν πολέμων ὅσα μὲν ἔχει χαλεπὰ [1] ὁ σὺν ταῖς πό-λεσι, ταῦτα καὶ ὁ τύραννος ἔχει. Καὶ γὰρ ἐν ὅπλοις δεῖ εἶναι ἀμφοτέρους, καὶ φυλάττεσθαι, καὶ κινδυνεύειν, καὶ, ἄν τι πάθωσι κακὸν ἡττηθέντες, λυποῦνται ἐπὶ τού-τοις ἑκάτεροι.

Μέχρι μὲν δὴ τούτου ἴσοι [2] οἱ πόλεμοι. Ἃ δὲ ἔχου-σιν ἡδέα οἱ σὺν ταῖς πόλεσι πρὸς τὰς πόλεις,

que pax ab iis, qui premuntur eorum imperio, conceditur; neque quiſquam tyrannus confidentèr fœderibus habere fidem auſit. Sunt item bella, quæ à civitatibus, & alia, quæ à regibus adverſùs illos, quos vi oppreſſerunt, geruntur. At ex his bellis quæcunque gravia moleſtaque redeunt ad eum, qui civitatum partes ſequitur, ea cadunt etiam in tyrannum. Nam utroſque neceſſe eſt in armis eſſe, cavere ſibi, adire pericula, & ſi quid calamitatis victis accidat, utrique dolent.

Atque hactenùs paria ſunt *utriuſque* bella. Quæ verò illis jucunda accidunt, qui civitatum ſtant à

1 *Steph.* σὺν ταῖς πόλεσι. 2 Al. οἱ πολέμιοι.

ταῦτα οὐκέτι ἔχουσιν οἱ τύραννοι. Αἱ μὲν γὰρ πόλεις δήπου, ὅταν κρατήσωσι μάχῃ τῶν ἐναντίων, οὐ ῥᾴδιον εἰπεῖν, ὅσην μὲν ἡδονὴν ἔχουσιν ἐν τῷ τρέψασθαι τοὺς πολεμίους, ὅσην δ' ἐν τῷ διώκειν, ὅσην δ' ἐν τῷ ἀποκτείνειν τοὺς πολεμίους· ὡς δὲ γαυροῦνται ἐπὶ τῷ ἔργῳ, ὡς δὲ δόξαν λαμπρὰν ἀναλαμβάνουσιν, ὡς δ' εὐφραίνονται τὴν πόλιν νομίζοντες ηὐξηκέναι. Ἕκαστος δέ τις προσποιεῖται καὶ τῆς βουλῆς μετεσχηκέναι, καὶ πλείστους ἀπεκτονέναι. Χαλεπὸν δὲ εὑρεῖν, ὅπου οὐχὶ καὶ ἐπιψεύδονται, πλέονας φάσκοντες ἀπεκτονέναι, ἢ ὅσοι ἂν τῷ ὄντι ἀποθάνωσιν. Οὕτω καλόν τι αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι [1] τὸ πόλιν νικᾶν.

partibus, apud civitates; ea tyranni non habent. Etenim urbes, cùm adverſarios pugnâ vincunt, dici facilè non poteſt, quantum voluptatis ex eo percipiant, quòd in fugam hoſtes egerint; quantum in perſequendo, quantum in occidendis hoſtibus: quàm ob ipſum facinus exſultent, quàm inſignem gloriam ſibi vindicent, quàm *propterea* gaudeant, quòd rempublicam amplificâſſe ſe exiſtimant. Arrogat quiſque ſibi, quòd & conſilii particeps fuerit, & plurimos interfecerit. Ac difficultèr invenias, ubi non etiam falſò quædam addant; cùm plures ſe interemiſſe prædicant, quàm reipſâ ceciderint. Adeò res ipſis eſſe præclara videtur, civitatem victoriâ potiri.

1 Al. τὸ πολὺ νικᾶν.

Ὁ δὲ τύραννος, ὅταν ὑποπτεύσῃ, καὶ αἰσθανόμενος τῷ ὄντι ἀντιπραττομένους τινὰς ἀποκτείνῃ, οἶδεν ὅτι οὐκ [1]αὔξει ὅλην τὴν πόλιν, ἐπίσταταί τε ὅτι μειόνων ἄρξει, φαιδρός τε οὐ δύναται εἶναι, οὐδὲ μεγαλύνεται ἐπὶ τῷ ἔργῳ. Ἀλλὰ καὶ μειοῖ καθ' ὅσον ἂν δύνηται τὸ γεγενημένον, καὶ ἀπολογεῖται ἅμα πράττων, ὡς οὐκ ἀδικῶν πεποίηκεν. Οὕτως οὐδ' αὐτῷ δοκεῖ καλὰ τὰ ποιούμενα εἶναι. Καὶ ὅταν ἀποθάνωσιν οὓς ἐφοβήθη, οὐδέν τι μᾶλλον τούτου θαρρεῖ, ἀλλὰ φυλάττεται ἔτι μᾶλλον, ἢ τὸ πρόσθεν. Καὶ πόλεμον μὲν δὴ τοιοῦτον ἔχων διατελεῖ ὁ τύραννος, ὃν ἐγὼ δηλῶ.

Tyrannus autem, cùm vel propter ſuſpiciones ſuas, vel quòd reverà quoſdam adverſùs ſe moliri quid deprehenderit, nonnullos interficit; totam ſe urbem non amplificaturum novit, & ſcit etiam paucioribus ſe imperaturum, neque poteſt eſſe hilaris, neque ſe magnificè ob facinus ipſum effert. Immò quantùm poteſt, extenuat rem geſtam, & inter agendum purgat ſeſe, quaſi non per injuriam id fecerit. Uſque adeò nè ipſi quidem honeſta, quæ facit, eſſe videntur. Quòd ſi etiam moriantur ii, quos metuit, nihilo magis fidenti eſt animo; ſed plus etiam ſibi, quàm priùs, cavet. Atque hoc modo tyrannus bello perpetuo vexatur, ut indicavi.

1 Al. ἄξει ὅλην &c.

ΚΕΦ. γ'.

Φιλίας δ' αὖ καταθέασαι [1] ἧς κοινωνοῦσιν οἱ τύραννοι. Πρῶτον μὲν, εἰ μέγα ἀγαθὸν ἀνθρώποις ἡ φιλία, τοῦτο ἐπισκεψώμεθα.

Ος γὰρ ἂν φιλῆται δήπου ὑπό τινων, ἡδέως μὲν τοῦτον οἱ φιλοῦντες παρόντα ὁρῶσιν, ἡδέως δ' εὖ ποιοῦσι, ποθοῦσι δὲ ἂν που ἀπίῃ, ἥδιστα δὲ πάλιν προσιόντα δέχονται, συνήδονται δ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ ἀγαθοῖς, συνεπικουροῦσι δὲ, ἐάν τι σφαλλόμενον ὁρῶσιν. Οὐ μὲν δὴ λέληθεν οὐδὲ τὰς πόλεις, ὅτι ἡ φιλία μέγιστον ἀγαθὸν καὶ ἥδιστον ἀνθρώποις ἐστί. Μό-

CAP. III.

JAM mihi velim etiam amicitias, quarum tyranni participes ſunt, inſpicias. Primùm, an magnum amicitia bonum ſit hominibus, conſideremus.

Nam ſi quis ab aliquibus diligatur, eum adeſſe ſibi lubentèr vident ii, qui diligunt; lubentèr eidem benefaciunt, abſentem deſiderant, redeuntem jucundiſſimè excipiunt, voluptatem ex rebus ipſius proſperis communem percipiunt, opem unà ferunt, ſi quid adverſi accidere videant. Nec ignorant urbes, amicitiam maximum ſuaviſſimumque bonum hominibus eſſe. Ita-

1 *Leuncl.* ἃς κ.

νους γοῦν τοὺς μοιχοὺς νομίζουσι πολλαὶ τῶν πόλεων [1] νηποινὰ ἀποκτείνειν, δηλονότι διὰ ταῦτα, ὅτι λυμαντῆρας αὐτοὺς νομίζουσι τῆς τῶν γυναικῶν φιλίας πρὸς τοὺς ἄνδρας εἶναι. Ἐπεὶ ὅταν γε ἀφροδισιασθῇ κατὰ συμφοράν τινα γυνή, οὐδὲν ἧττον τούτου ἕνεκεν τιμῶσιν αὐτὰς οἱ ἄνδρες, ἐάν περ ἡ φιλία δοκῇ αὐτοῖς ἀκήρατος διαμένειν.

Τοσοῦτον δέ τι ἀγαθὸν κεῖνο ἔγωγε τὸ φιλεῖσθαι εἶναι, ὥστε νομίζω τῷ ὄντι αὐτόματα ἀγαθὰ τῷ φιλουμένῳ γίγνεσθαι καὶ παρὰ θεῶν καὶ παρὰ ἀνθρώπων. Καὶ τούτου τοίνυν τοῦ κτήματος τοιούτου ὄντος μειονεκτοῦσιν οἱ τύραννοι πάντων μάλιστα. Εἰ δὲ βούλει, ὦ

que plerisque in urbibus ea lex valet, ut solos adulteros occidere liceat impunè; nimirùm propterea, quòd eos uxorum erga maritos amicitiæ corruptores esse existiment. Nam cùm mulieres casu quodam congressu venereo sunt usæ, nihilominùs id quod adtinet, apud maritos in honore sunt, si quidem amicitia inter ipsos inviolata constare putetur.

Tantum autem bonum esse judico amari, ut existimem ei, qui diligitur, tum à diis, tum ab hominibus ultrò bona quædam contingere. Atque in hâc tali possessione deterior imprimis est regum, quàm aliorum conditio. Quòd si, mi

1 Al. νηποινεὶ, καὶ νηποινῇ.

Σιμωνίδη, εἰδέναι ὅτι ἀληθῆ λέγω, ὧδε ἐπίσκεψαι. Βεβαιόταται μὲν γὰρ δήπου δοκοῦσι φιλίαι εἶναι γονεῦσι πρὸς παῖδας, καὶ παισὶ πρὸς γονεῖς, καὶ ἀδελφοῖς πρὸς ἀδελφοὺς, καὶ γυναιξὶ πρὸς ἄνδρας, καὶ ἑταίροις πρὸς ἑταίρους. Εἰ τοίνυν ἐθέλεις κατανοεῖν, εὑρήσεις μὲν τοὺς ἰδιώτας ὑπὸ τούτων μάλιστα φιλουμένους, τοὺς δὲ τυράννους πολλοὺς μὲν παῖδας ἑαυτῶν [1] ἀπεκτονότας, πολλοὺς δ' ὑπὸ παίδων ἀπολωλότας, πολλοὺς δὲ ἀδελφοὺς ἐν τυραννίσιν ἀλληλοφόνους γεγενημένους, πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ γυναικῶν τῶν ἑαυτῶν τυράννους διεφθαρμένους, καὶ ὑπὸ ἑταίρων γε τῶν μάλιστα δοκούντων φίλων εἶναι.

Simonides, ſcire vis, num vera loquar, ſic rem conſiderato. Firmiſſimæ videntur eſſe amicitiæ parentum erga liberos, liberûm erga parentes, fratrum erga fratres, uxorum erga maritos, ſodalium erga ſodales. Quod ſi ergò rem animadvertere voles, invenies privatos homines ab his maximè diligi; cùm interim complures tyranni liberos ſuos occiderint, complures ſuis à liberis interfecti ſint, multi fratres in uſurpatione tyrannidum mutuis ſe cædibus confecerint, multi denique tyranni tum ab uxoribus ſuis, tum ſodalibus, qui amiciſſimi viderentur, interempti ſint.

1 *Steph.* ἀπεκτονηκότας.

Οἵτινες οὖν ὑπὸ τῶν φύσει πεφυκότων μάλιστα φιλεῖσθαι καὶ νόμῳ συνηναγκασμένων οὕτω μισοῦνται, πῶς ὑπ᾽ ἄλλου γέ τινος οἴεσθαι χρὴ αὐτοὺς φιλεῖσθαι;

ΚΕΦ. δ΄.

ΑΛΛΑ μὴν καὶ πίστεως ὅστις ἐλάχιστον μετέχει, πῶς οὐχὶ μεγάλου ἀγαθοῦ μειονεκτεῖ; ποία μὲν γὰρ ξυνουσία ἡδεῖα ἄνευ πίστεως τῆς πρὸς ἀλλήλους; ποία δ᾽ ἂν ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ τερπνὴ ἄνευ πίστεως ὁμιλία; ποῖος δὲ θεράπων ἡδὺς ἀπιστούμενος;

Qui ergò apud illos, quos ut maximè diligamus, à naturâ comparatum eſt, ſimul legibus etiam ad hoc nos compellentibus, tanto ſunt in odio: quo pacto exiſtimandum eſt, eos ab alio quopiam diligi?

CAP. IV.

PRæthereà cui quàm minimum fidei habetur, quî non magno in bono cæteris inferior eſt? Nam quæ tandem familiaritas abſque fide mutuâ jucunda fuerit? quæ inter virum ac feminam abſque fide conſuetudo delectationem habere poteſt? quis miniſter gratus fuerit, ſi fides ei non habeatur?

Καὶ τούτου τοίνυν, τοῦ πιστῶς πρός τινας ἔχειν, ἐλάχιστον μέτεστι τυράννῳ· ὁπότε γε οὔτε σιτίοις κρατίστοις, οὔτε ποτοῖς πιστεύων διάγει, ἀλλὰ καὶ τούτων πρὶν ἀπάρχεσθαι τοῖς θεοῖς, τοὺς διακόνους πρῶτον κελεύουσιν ἀπογεύεσθαι, διὰ τὸ ἀπιστεῖν μὴ καὶ ἐν τούτοις κακόν τι φάγωσιν ἢ πίωσιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ πατρίδες τοῖς μὲν ἄλλοις ἀνθρώποις πλείστου ἄξιαι. Πολῖται γὰρ δορυφοροῦσι μὲν ἀλλήλους ἄνευ μισθοῦ ἐπὶ τοὺς δούλους, δορυφοροῦσι δ' ἐπὶ τοὺς κακούργους, ὑπὲρ τοῦ μηδένα τῶν πολιτῶν βιαίῳ θανάτῳ ἀποθνήσκειν. Οὕτω δὲ πόρρω προεληλύθασι φυλακῆς, ὥστε πεποίηνται πολλοὶ νόμον τῷ μιαιφόνῳ

Itaque hoc etiam, nimirùm ut fidem quis aliis habeat, parum admodùm ad tyrannum pertinet: quando ſic vivit, ut neque præſtantiſſimis cibis, neque potui fidem habere poſſit; ſed primùm famulos deguſtare hos jubet antequam diis primitiæ offerantur, idque propter diffidentiam, ne fortè vel in his mali aliquid aut comedat, aut bibat. Quinetiam patria ſua cuique reliquorum hominum maximo eſt in pretio. Nam cives mutuo ſe quaſi ſatellitio quodam ſine ſtipendio adversùs ſervos tuentur, itemque adversùs facinoroſos, ut ne quis civium morte violentâ è medio tollatur. Atque hâc in cuſtodiâ mutuâ cives eò ſunt progreſſi, ut à multis lata lex ſit; quâ ſan-

μηδὲ τὸν συνόντα καθαρεύειν. Ὥστε διὰ τὰς πατρίδας ἀσφαλῶς ἕκαστος βιοτεύει τῶν πολιτῶν.

Τοῖς δὲ τυράννοις καὶ τοῦτο ἔμπαλιν ἀντέστραπται. Ἀντὶ γὰρ τοῦ τιμωρεῖν αἱ πόλεις αὐτοῖς μεγάλως τιμῶσι τὸν ἀποκτείναντα τύραννον· καὶ ἀντί γε τοῦ εἴργειν ἐκ τῶν ἱερῶν, ὥσπερ τοὺς τῶν ἰδιωτῶν φονέας, ἀντὶ τούτου καὶ εἰκόνας ἐν τοῖς ἱεροῖς ἱστᾶσιν αἱ πόλεις τῶν τοιοῦτο ποιησάντων.

Εἰ δὲ σὺ οἴει, ὡς πλείω ἔχων τῶν ἰδιωτῶν κτήματα ὁ τύραννος, διὰ τοῦτο καὶ πλείω ἀπ' αὐτῶν εὐφραίνεται, οὐδὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, ὦ Σιμωνίδη, ἀλλ' ὥσ-

citur, ut ne is quidem purus habeatur, qui cum homicidâ verſetur. Quò fit, ut beneficio patriæ ſuæ quiſque civium tutò vivat.

At in tyrannis contraria ratio eſt. Tantum enim abeſt, ut horum mortem civitates ulciſcantur; ut etiam magnis honoribus eum adficiant, qui tyrannum interfecerit: tantum item abeſt, ut à ſacris eos arceant, quemadmodùm ſolent interfectores privatorum hominum; ut etiam imagines tale quid deſignantium in templis ſtatuant.

Quòd ſi tu tyrannum exiſtimas, propterea quòd fortunas, quàm privati homines, ampliores habeat, etiam majorem ex eis voluptatem percipere; ne id quidem ita ſe habet, mi Simonides, ſed

περ οἱ ἀθληταὶ οὐχ ὅταν ἰδιωτῶν γένωνται κρείττονες, τοῦτο αὐτοὺς εὐφραίνει, ἀλλ᾽ ὅταν τῶν ἀνταγωνιστῶν ἥττους, τοῦτ᾽ αὐτοὺς ἀνιᾷ· οὕτω καὶ ὁ τύραννος, οὐχ ὅταν τῶν ἰδιωτῶν πλείω φαίνηται ἔχων, τότ᾽ εὐφραίνεται, ἀλλ᾽ ὅταν ἑτέρων τυράννων ἐλάττω ἔχῃ, τούτῳ λυπεῖται. Τούτους γὰρ ἀνταγωνιστὰς ἡγεῖται αὐτῷ τοῦ πλούτου εἶναι.

Οὐδέ γε θᾶττόν τι γίγνεται τῷ τυράννῳ, ἢ τῷ ἰδιώτῃ, ὧν ἐπιθυμεῖ. Ὁ μὲν γὰρ ἰδιώτης οἰκίας, ἢ ἀγροῦ, ἢ οἰκέτου ἐπιθυμεῖ· ὁ δὲ τύραννος, ἢ πόλεων, ἢ χώρας πολλῆς, ἢ λιμένων, ἢ ἀκροπόλεων ἰσχυρῶν· ἅ ἐστι πολὺ χαλεπώτερα καὶ ἐπικινδυνώτερα κατερ-

quemadmodùm athletæ non cùm imperitos ſuperant, lætantur; ſed ubi ab adverſariis ſuperantur, tum ſcilicet ingenti moleſtiâ adficiuntur: ſic & tyrannus non cùm plura poſſidere videtur, quàm privati homines, gaudet; ſed magnum ex eo dolorem percipit, ſi minus, quàm tyranni cæteri, habeat. Nam hos in opibus adverſarios ſuos eſſe ſtatuit.

Neque citiùs tyranno, quod concupiſcit, obtingit, quàm homini privato. Homo enim privatus vel domum, vel fundum, vel ſervum adpetit: tyrannus autem vel oppida, vel regionem amplam, vel portus, vel munitas arces: quæ quidem majori cum difficultate ac periculo adqui-

γάσασθαι τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιθυμημάτων. Ἀλλὰ μέντοι καὶ πένητας ὄψει οὐχ οὕτως ὀλίγους τῶν [1] ἰδιωτῶν, ὡς πολλοὺς τῶν τυράννων. Οὐ γὰρ τῷ ἀριθμῷ οὔτε τὰ πολλὰ κρίνεται, οὔτε τὰ ἱκανὰ, ἀλλὰ πρὸς τὰς χρήσεις· ὥστε τὰ μὲν ὑπερβάλλοντα τὰ ἱκανὰ, πολλά ἐστι, τὰ δὲ τῶν ἱκανῶν ἐλλείποντα, ὀλίγα. Τῷ οὖν τυράννῳ τὰ πολλαπλάσια ἧσσον ἱκανά ἐστιν εἰς τὰ ἀναγκαῖα δαπανήματα, ἢ τῷ ἰδιώτῃ. Τοῖς μὲν γὰρ ἰδιώταις ἔξεστι τὰς δαπάνας συντέμνειν εἰς τὰ καθ' ἡμέραν, ὅπῃ βούλονται· τοῖς δὲ τυράννοις οὐκ ἐνδέχεται. Αἱ γὰρ μέγισται αὐτοῖς δαπάναι καὶ ἀναγκαιόταται εἰς τὰς τῆς ψυχῆς

runtur, quàm quæ privati homines concupiſcunt. Quinetiam non tam paucos, inter homines privatos, pauperes videbis, quàm multos, inter tyrannos. Quippè numero nec ea, quæ multa ſunt, nec quæ ſufficiunt, æſtimantur, ſed ex uſu. Quò fit, ut quæ ſuperant ultra id, quod ſatis eſt, multa ſint; quæ verò ſunt infra id, quod ſufficit, pauca. Tyranno igitur multis partibus plura minus ad neceſſarios ſumptus ſufficiunt, quàm homini privato. Nam privatis licet præcidere ſumptus quotidianos, ex animi arbitratu: quod in tyranno locum non habet. Etenim maximos ſumptus, eoſque ſummè neceſſarios in excubias vitæ

1 Al. ἰδιωτικῶν.

φυλακάς εἰσι· τὸ δὲ [1] τούτων συντέμνειν, ὄλεθρος δοκεῖ εἶναι.

Ἔπειτα δὲ ὅσοι μὲν δύνανται ἔχειν ἀπὸ τοῦ δικαίου, ὅσων δέονται, τί τούτους οἰκτείρει τις ὡς πένητας; ὅσοι δ' ἀναγκάζονται δι' ἔνδειαν κακόν τι καὶ αἰσχρὸν μηχανώμενοι ζῆν, πῶς οὐ τούτους ἀθλίους ἄν τις, καὶ πένητας δικαίως νομίζοι; Οἱ τύραννοι τοίνυν ἀναγκάζονται πλεῖστα συλᾶν ἀδίκως καὶ ἱερὰ, καὶ ἀνθρώπους, διὰ τὸ εἰς τὰς ἀναγκαίας δαπάνας ἀεὶ προσδεῖσθαι χρημάτων. Ὥσπερ γὰρ πολέμου ὄντος, ἀεὶ ἀναγκάζονται στράτευμα τρέφειν, ἢ ἀπολωλέναι.

faciunt; de quibus ſi quid decidatur, id cum ipſorum exitio conjunctum eſſe videtur.

Deindè quicunque habere juſtâ ratione poſſunt, quantum requirunt, cur eos quis miſeretur ut inopes? at qui ob egeſtatem malum ac turpe quid excogitare, de quo vivant, coguntur; cur non illos & miſeros, & pauperes eſſe, meritò quis exiſtimet? At enim tyranni plurimis rebus per injuriam, tum fana, tum homines ſpoliare coguntur; propterea quòd ipſis ad ſumptus neceſſarios ſemper pecuniis opus ſit. Etenim perindè ac ſi bellum geratur, vel copias ſemper alant, vel intereant, neceſſe eſt.

1 Al. τούτων τι σ.

ΚΕΦ. ε΄.

Χαλεπὸν δ' ἐρῶ σοι καὶ ἄλλο πάθημα, ὦ Σιμωνίδη, τῶν τυράννων. Γινώσκουσι μὲν γὰρ οὐδὲν ἧττον τῶν ἰδιωτῶν τοὺς κοσμίους γε καὶ σοφοὺς καὶ δικαίους, τούτους δ' ἀντὶ τοῦ ἄγασθαι, φοβοῦνται· τοὺς μὲν ἀνδρείους, μή τι τολμήσωσι τῆς ἐλευθερίας ἕνεκεν· τοὺς δὲ σοφοὺς, μήτι μηχανήσωνται· τοὺς δὲ δικαίους, μὴ ἐπιθυμήσῃ τὸ πλῆθος ὑπ' αὐτῶν προστατεῖσθαι. Οταν δὲ τοὺς τοιούτους διὰ τὸν φόβον ὑπεξαίρωνται, τίνες ἄλλοι αὐτοῖς καταλείπονται χρῆσθαι, ἀλλ' ἢ οἱ ἄδικοί τε, καὶ ἀκρατεῖς, καὶ

CAP. V.

EXponam verò tibi, mi Simonides, etiam aliam quandam regum ſanè gravem calamitatem. Etenim non minus norunt, quàm privati homines, quinam egregii viri ſint, & ſapientes, & juſti; ſed cùm eos ſuſpicere deberent, metuunt; fortes quidem, ne quid libertatis cauſâ audeant; ſapientes, ne quid artificioſè moliantur; juſtos, ne plebs eos ſibi præeſſe cupiat. Cùm verò hujuſmodi homines è medio propter metum ſuſtulerint, quinam alii ſunt ipſis reliqui, quorum ſcilicet uti *operâ* poſſunt, quàm injuſti, in-

ἀνδραποδώδεις; οἱ μὲν ἄδικοι πιστευόμενοι, διότι φοβοῦνται, ὥσπερ οἱ τύραννοι, τὰς πόλεις, μήποτε ἐλεύθεραι γενόμεναι, ἐγκρατεῖς αὐτῶν γένωνται· οἱ δ' ἀκρατεῖς, τῆς εἰς τὸ παρὸν ἐξουσίας ἕνεκα· οἱ δ' ἀνδραποδώδεις, διότι οὐδ' αὐτοὶ ἀξιοῦσιν ἐλεύθεροι εἶναι. Χαλεπὸν οὖν καὶ τοῦτο τὸ πάθημα ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι, τὸ ἄλλους μὲν ἡγεῖσθαι ἀγαθοὺς ἄνδρας, ἄλλοις δὲ χρῆσθαι ἀναγκάζεσθαι.

Ετι δὲ φιλόπολιν μὲν ἀνάγκη καὶ τὸν τύραννον εἶναι· ἄνευ γὰρ τῆς πόλεως οὔτ' ἂν σώζεσθαι δύναιτο, οὔτ' εὐδαιμονεῖν. Η δὲ τυραννὶς ἀναγκάζει καὶ ταῖς ἑαυτῶν πατρίσιν ἐγκαλεῖν. Οὔτε γὰρ ἀλκίμους, οὔτ' εὐό-

temperantes, ſerviles? Injuſti, quòd his fides habeatur, utpote qui metuunt æquè, ac tyranni, nè ad libertatem urbes adſpirent, ac ipſos ſuam in poteſtatem redigant: intemperantes, ob præſentem poteſtatem: ſerviles, quòd nè ipſi quidem liberi eſſe cupiant. Quapropter equidem arbitror, hanc etiam calamitatem gravem eſſe, quòd alios quidem viros bonos eſſe ducant, aliis verò uti cogantur.

Prætereà neceſſe eſt, etiam tyrannum civitatis ſuæ ſtudioſum eſſe, quippè qui abſque civitate neque ſalvus eſſe poſſit, neque beatus. At cogit eadem tyrannis quoſdam, ut patriam quoque ſuam culpâ gravent. Nec enim cives ſuos fortes

πλοῦς χαίρουσι τοὺς πολίτας παρασκευάζοντες, ἀλλὰ τοὺς ξένους δυνατωτέρους τῶν πολιτῶν ποιοῦντες ἥδονται μᾶλλον, καὶ τούτοις χρῶνται δορυφόροις. Ἀλλὰ μὴν οὐδ᾽ ἂν εὐετηριῶν γενομένων ἀφθονία τῶν ἀγαθῶν γίγνηται, οὐδὲ τότε [1] συγχαίρει ὁ τύραννος. Ἐνδεεστέροις γὰρ οὖσι ταπεινοτέροις αὐτοῖς [2] οἴονται χρῆσθαι.

efficere, nec armis inſtruere gaudent; ſed magis ipſis volupe eſt, exterorum potentiam ſupra cives amplificare, atque his ſatellitum loco utuntur. Quinetiam cùm proventus annonæ benignior omnium bonorum ubertatem adfert, nè tum quidem tyrannus communem cum cæteris voluptatem percipit. Exiſtimat enim, ſuos in rerum inopiâ humilioribus animis futuros.

1 *Leuncl.* συγχωρεῖ ὁ τ. 2 Al. οἴεται.

ΚΕΦ. ϛ'.

Βούλομαι δέ σοι, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, κἀκείνας τὰς εὐφροσύνας δηλῶσαι, ὅσαις ἐγὼ χρώμενος ὅτ' ἦν ἰδιώτης· νῦν, ἐπειδὴ τύραννος ἐγενόμην, αἰσθάνομαι στερόμενος αὐτῶν. Ἐγὼ γὰρ ξυνῆν μὲν ἡλικιώταις ἡδόμενος ἡδομένοις ἐμοί· συνῆν δὲ ἐμαυτῷ, ὁπότε ἡσυχίας ἐπιθυμήσαιμι. Διῆγον δ' ἐν συμποσίοις πολλάκις μὲν μέχρι τοῦ ἐπιλαθέσθαι πάντων, εἴ τι χαλεπὸν ἐν ἀνθρωπίνῳ βίῳ ἦν, πολλάκις δὲ μέχρι τοῦ ᾠδαῖς τε, καὶ θαλίαις, καὶ χοροῖς τὴν ψυχὴν συγκαταμιγνύναι, πολλάκις δὲ μέχρι κοίτης ἐπιθυμίας ἐμῆς τε καὶ τῶν παρόντων.

CAP. VI.

VOLO autem tibi, mi Simonides, etiam illas voluptates exponere, quibuſcunque, dum privatus adhuc eſſem, utebar: ſpoliatus eis, utì *quidem* animadverto, poſteaquam regnum adeptus ſum. Verſabar cum æqualibus, quorum ego conſuetudine delectabar, ſicut & illi meâ: verſabar & mecum ſolo, ſi quando quietem expeterem. Aderam ſæpenumerò conviviis eò uſque, dum omnium obliviſcerer, quæ hominum in vitâ moleſta eveniunt; ſæpenumerò dum cantilenis, hilaritatibus, choreis animum commiſcerem; ſæpenumerò quamdiù tum mihi, tum iis, qui aderant, collubitum fuiſſet.

Νῦν δὲ ἀπεστέρημαι μὲν τῶν ἡδομένων ἐμοί, διὰ τὸ δούλους ἀντὶ φίλων ἔχειν τοὺς ἑταίρους· ἀπεστέρημαι [1] δ' αὖ τοῦ ἡδέως ἐκείνοις ὁμιλεῖν, διὰ τὸ μηδεμίαν ἐνορᾶν εὔνοιαν ἐμοὶ παρ' αὐτῶν. Μέθην δὲ καὶ ὕπνον ὁμοίως ἐνέδρᾳ φυλάττομαι. Τὸ δὲ φοβεῖσθαι μὲν ὄχλον, φοβεῖσθαι δ' ἐρημίαν, φοβεῖσθαι δὲ ἀφυλαξίαν, φοβεῖσθαι δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς φυλάσσοντας, καὶ μήτ' ἀνόπλους ἐθέλειν ἔχειν περὶ αὐτὸν, μήθ' ὡπλισμένους ἡδέως θεᾶσθαι, πῶς οὐκ ἀργαλέον ἐστὶ πρᾶγμα; Ἔτι δὲ ξένοις μᾶλλον μὲν ἢ πολίταις πιστεύειν, βαρβάροις τε μᾶλλον ἢ Ἕλλησιν, ἐπιθυμεῖν δὲ τοὺς

Nunc verò ſpoliatus iis ſum, quæ mihi jucunda erant; idque propterea, quòd amicorum loco, ſervorum ſodalitio utar: ſum item ſpoliatus dulci eorum conſuetudine, propterea quòd nullam in eis ampliùs erga me benevolentiam perſpiciam. Ebrietatem & ſomnum non aliter, atque inſidias, vito. Jam quòd hominum turbam metuo, quòd è contrario ſolitudinem; quòd cuſtodum abſentiam, quòd ipſos etiam cuſtodes; quòd neque inermes eos circum me habere volo, neque armatos lubenter adſpicio; quo pacto non res eſt ærumnoſa? Præterea plus exteris habere fidei, quàm civibus; barbaris, quàm Græcis; cu-

1 Al. δ' αὐτὸς τοῦ.

μὴ ἐλευθέροις δούλοις ἔχειν, τοὺς δὲ δούλους ἀναγκάζεσθαι ποιεῖν ἐλευθέρους, οὐ πάντα σοι ταῦτα δοκεῖ ψυχῆς ὑπὸ φόβων καταπεπληγμένης τεκμήρια εἶναι;

Ὁ γέ τοι φόβος οὐ μόνον αὐτὸς ἐνὼν ταῖς ψυχαῖς λυπηρός ἐστιν· ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἡδέων συμπαρακολουθῶν λυμεὼν γίγνεται. Εἰ δὲ καὶ σὺ πολεμικῶν ἔμπειρος εἶ, ὦ Σιμωνίδη, καὶ ἤδη ποτὲ πολεμίᾳ φάλαγγι πλήσιον ἀντετάξω, ἀναμνήσθητι ποῖον μέν τινα σῖτον ᾕρου ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, ποῖον δέ τινα ὕπνον ἐκοιμῶ. Οἷα μέντοι σοι τότ' ἦν τὰ λυπηρὰ, τοιαῦτ' ἐστὶ τὰ τῶν τυράννων, καὶ ἔτι δεινότερα. Οὐ γὰρ ἐξ ἐν-

pere ingenuis hominibus ut ſervis uti, contráque cogi ad concedendum ſervis libertatem; hæc omnia non tibi eſſe videntur indicia perculſi à terroribus animi?

Neque ſolùm metus ipſe in animis moleſtiam doloremque creat; ſed etiam exiſtit voluptatum omnium quoddam exitium, dum me comitatur. Quòd ſi tu quoque, Simonides, res bellicas expertus es, atque aliquando adverſùs hoſtilem phalangem in acie conſtitiſti; quantum id temporis cibi ſumſeris recordare, qualique ſomno ſis uſus. Nimirùm quales tum moleſtias experiebaris, tales tyranni experiuntur, atque etiam graviores. Non

αντίας μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντοθεν πολεμίους ὁρᾶν νομίζουσιν οἱ τύραννοι.

Ταῦτα δ' ἀκούσας ὁ Σιμωνίδης, ὑπολαβὼν εἶπεν· ὑπέρευ μοι δοκεῖς ἔνια λέγειν. Ὁ γὰρ πόλεμος φοβερὸν μέν· ἀλλ' ὅμως, ὦ Ἱέρων, ἡμεῖς τε ὅταν ὦμεν ἐν στρατιᾷ, φύλακας προκαθιστάμενοι, θαῤῥαλέως δείπνου τε καὶ ὕπνου [1] τυγχάνομεν. Καὶ ὁ Ἱέρων ἔφη· ναὶ μὰ Δία, ὦ Σιμωνίδη· αὐτῶν μὲν γὰρ προφυλάττουσιν οἱ νόμοι, ὥστε περὶ ἑαυτῶν φοβοῦνται, καὶ ὑπὲρ ὑμῶν. Οἱ δὲ τύραννοι μισθοῦ φύλακας ἔχουσιν, ὥσπερ θεριστάς. Καὶ δεῖ μὲν δήπου τοὺς φύλακας μηδὲν οὕτω ποιεῖν δύνασθαι, ὡς πιστοὺς εἶναι· πιστὸν δὲ

enim solùm ex adverso, sed omni ex parte hostes videre se putant tyranni.

Quæ cùm Simonides audivisset: Videris, inquit, mihi quædam optimè dicere. Bellum enim terribile quidem illud est, sed tamen nos cùm militamus, Hiero, excubiis ante castra collocatis, securè tum cœnamus, tùm dormimus. Et Hiero inquit; Ita est profectò, Simonides: Nimirùm leges ante illos ipsos excubant, quo fit, ut & suo, & vestro nomine in metu sint. At tyranni custodes habent stipendio conductos, perindè ac messores. Et requiritur sanè potissimùm ab illis custodibus fides; verùm fidelem unum custodem

1 Al. λαγχάνομεν.

ἕνα πολὺ χαλεπώτερον εὑρεῖν, ἢ πάνυ πολλοὺς ἐργάτας ὁποίου βούλει ἔργου· ἄλλως τε καὶ ὁπόταν χρημάτων μὲν ἕνεκα παρῶσιν οἱ φυλάσσοντες, ἐξῇ δ' αὐτοῖς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολὺ πλείω λαβεῖν ἀποκτείνασι τὸν τύραννον, ἢ ὅσα πολὺν χρόνον φυλάττοντες παρὰ τοῦ τυράννου λαμβάνουσι.

Ὃ δ' ἐζήλωσας ἡμᾶς, ὡς τοὺς μὲν φίλους μάλιστα εὖ ποιεῖν δυνάμεθα, τοὺς δ' ἐχθροὺς πάντων μάλιστα χειρούμεθα, οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει. Φίλους μὲν γὰρ πῶς ἂν νομίσαις ποτὲ εὖ ποιεῖν, ὅταν εὖ εἰδῇς, ὅτι ὁ τὰ πλεῖστα λαμβάνων παρὰ σοῦ, ἥδιστ' ἂν ὡς τάχιστα ἐξ ὀφθαλ-

multo difficilius inveneris, quàm multos admodùm operarios, quodvis tandem opus exerceant: præſertim ſi cuſtodes, quos diximus, pecuniæ cauſâ adſint, atque liceat eis, interfecto tyranno, multo majorem pecuniæ vim exiguo tempore conſequi, quàm, diù pro tyranno excubantes, *ab eo* accipiant.

Jam quòd felices nos prædicaſti, ut qui amicos maximè beneficiis adficere poſſimus, & hoſtes facillimè noſtram in poteſtatem redigere; nè id quidem ita comparatum eſt. Nam quo pacto exiſtimare poſſis unquam de amicis benè te promeriturum, ſi planè noris eum, qui accipit abs te plurima, lubentiſſimè tuo ex conſpectu abire

μῶν σου γένοιτο; ὅ, τι γὰρ ἄν τις λάβῃ παρὰ τοῦ τυράννου, οὐδεὶς οὐδὲν αὐτοῦ νομίζει, πρὶν ἂν ἔξω τῆς τούτου ἐπικρατείας γένηται. Ἐχθροὺς δ' αὖ πῶς ἂν φαίης μάλιστα τοῖς τυράννοις ἐξεῖναι χειροῦσθαι, ὅταν εὖ εἰδῶσιν, ὅτι ἐχθροὶ αὐτῶν εἰσι πάντες οἱ τυραννούμενοι; τούτους γὰρ μήτε κατακαίνειν ἅπαντας, μήτε δεσμεύειν οἷόν τε. Η τίνων γὰρ ἔτι ἄρξει; ἀλλ' εἰδότα, ὅτι ἐχθροί εἰσι, τούτους ἅμα μὲν φυλάττεσθαί τε δέῃ, καὶ χρῆσθαι δ' αὐτοῖς ἀναγκάζεσθαι.

Εὖ δ' ἴσθι καὶ τοῦτο, ὦ Σιμωνίδη, ὅτι καὶ οὓς τῶν πολιτῶν δεδίασι, χαλεπῶς μὲν αὐτοὺς ζῶντας ὁρῶ-

quamprimùm cupere? Quidquid enim abs tyranno quis accipit, ejus nihil esse suum arbitratur, priusquàm ex illius potestate evaserit. Et quo pacto dicere possis, tyrannis facultatem imprimis non deesse, redigendi hostes in potestatem suam, cùm certo sciant, omnes illos se hostes habere, qui eorum imperio subjecti sunt? At illos omnes, neque occidere, neque vinculis constringere possunt. Nam in quos tandem imperium esset? Nimirùm necesse est, eum non ignorantem, se illos hostes habere, simul & cavere sibi ab eis, & operâ tamen ipsorum uti.

Hoc quoque scire debes, mi Simonides, à tyrannis etiam illos cives, quos metuant, magnâ

σι, χαλεπῶς δ᾽ ἀποκτείνουσιν. Ὥσπερ γὰρ καὶ ἵππος, εἰ ἀγαθὸς μὲν εἴη, φοβερὸς δὲ μὴ ἀνήκεστόν τι ποιήσῃ, χαλεπῶς μὲν ἄν τις αὐτὸν ἀποκτείναι, διὰ τὴν ἀρετήν, χαλεπῶς δὲ ζῶντι χρῷτο, εὐλαβούμενος μή τι ἀνήκεστον ἐν τοῖς κινδύνοις ἐργάσηται. Καὶ τἄλλά γε κτήματα, ὅσα χαλεπὰ μὲν, χρήσιμα δ᾽ ἐστὶν, ὁμοίως ἅπαντα λυπεῖ μὲν τοὺς κεκτημένους, λυπεῖ δὲ ἀπαλλασσομένους.

cum moleſtiâ vivos adſpici, neque cum minore occidi. Perindè atque equum, qui bonus quidem ille ſit, metuatur autem, nè quod immedicabile det malum, haud facilè quis ob virtutem interficit, nec facilè eo vivo utitur; dum cavet, nè in periculis malum inſanabile ſibi creet. Itidem res aliæ, quæcunque moleſtiam quandam cum utilitate conjunctam habent, tum poſſidentibus, tum abjicientibus eas dolorem adferunt.

ΚΕΦ. ζ'.

ΕΠΕΙ δὲ ταῦτα αὐτοῦ ἤκουσεν ὁ Σιμωνίδης, εἶπεν· Ἔοικεν, ἔφη, ὦ Ἱέρων, μέγα τι εἶναι ἡ τιμή, ἧς ὀρεγόμενοι οἱ ἄνθρωποι πάντα μὲν πόνον ὑποδύονται, πάντα δὲ κίνδυνον ὑπομένουσι. Καὶ ὑμεῖς, ὡς ἔοικε, τοσαῦτα πράγματα ἐχούσης, ὁπόσα λέγεις, τῆς τυραννίδος, ὅμως προπετῶς φέρεσθε εἰς αὐτήν, ὅπως τιμᾶσθε, καὶ ὑπηρετῶσι μὲν ὑμῖν πάντες πάντα τὰ προσταττόμενα ἀπροφασίστως, περιβλέπουσι δὲ πάντες, ὑπανιστῶνται δ' ἀπὸ τῶν θάκων, ὁδῶν τε παραχωροῦσι, γεραίρουσι δὲ καὶ λόγοις καὶ ἔργοις

CAP. VII.

HÆC ubi ex eo audiſſet Simonides: Videtur, inquit, Hiero, præclara quædam eſſe res honor, quem qui adpetunt, laborem omnem ſubeunt, omne periculum ſuſtinent. Vos quoque, ceu videtur, utut tantum moleſtiarum tyrannis habeat, quantum commemoras; nihilominùs præcipiti ad eam impetu ferimini, ut nimirùm honorem adipiſcamini, atque ut vobis omnes in omnibus, quæ mandatis, ullâ ſine recuſatione inſerviant, univerſi vos reſpiciant, de ſellis adſurgant, de viâ cedant; omnes denique familiares veſtri ſemper vobis tum verbis tum factis

πάντες οἱ παρόντες ἀεὶ ὑμᾶς. Τοιαῦτα γὰρ δὴ ποιοῦσι τοῖς τυράννοις οἱ ἀρχόμενοι, καὶ [1] ἄλλον ὅντινα ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνουσι.

Καὶ γάρ μοι δοκεῖ, ὦ Ἱέρων, τούτῳ διαφέρειν ἀνὴρ τῶν ἄλλων ζῴων, τῷ τιμῆς ὀρέγεσθαι. Ἐπεὶ σιτίοις τε, καὶ ποτοῖς, καὶ ὕπνοις, καὶ ἀφροδισίοις πάντα ὁμοίως ἥδεσθαι ἔοικε τὰ ζῶα. Ἡ δὲ φιλοτιμία οὔτ' ἐν τοῖς ἀλόγοις ζῴοις ἐμφύεται, οὔτ' ἐν ἅπασιν ἀνθρώποις. Οἷς δ' ἂν ἐμφυῇ τιμῆς τε καὶ ἐπαίνου ἔρως, οὗτοι εἰσιν ἤδη οἱ πλεῖστον μὲν τῶν βοσκημάτων διαφέροντες, ἄνδρες

honorem deferant. Nam hujuſmodi quidem certè quædam ſubditi regibus exhibent, atque alium etiam quemcunque honore ſemper adficere non deſinunt.

Etenim videtur, Hiero, cæteris ab animantibus homo in hoc mihi differre, quòd honoris ſit appetens. Nam de cibis, potu, ſomno, re venereâ, conſentaneum eſt, pari quodam modo animalia cuncta voluptatem percipere. Verùm honoris cupiditas neque animantibus rationis expertibus à naturâ ineſt, neque cuivis homini. Quibus autem honoris & laudis innata eſt cupiditas, illi verò ſunt, qui plurimum à pecudum naturâ

1 *Leuncl.* ἄλλοις αὐτοὺς ἀεὶ τι.

ᾖ, καὶ οὐκέτι ἄνθρωποι μόνον νομιζόμενοι. Ὥστε ἐμοὶ μὲν εἰκότως δοκεῖτε ταῦτα πάντα ὑπομένειν, ἃ φέρετε ἐν τυραννίδι, ἐπείπερ τιμᾶσθε διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Καὶ γὰρ οὐδεμία ἀνθρωπίνη ἡδονὴ τοῦ θείου ἐγγυτέρω δοκεῖ εἶναι, ἢ ἡ περὶ τὰς τιμὰς εὐφροσύνη.

Πρὸς ταῦτα δὴ εἶπεν ὁ Ἱέρων· Ἀλλ', ὦ Σιμωνίδη, καὶ αἱ τιμαὶ τῶν τυράννων ὅμοιαι ἐμοὶ δοκοῦσιν εἶναι, οἷάπερ ἐγώ σοι τὰ ἀφροδίσια ὄντα αὐτῶν ἀπέδειξα. Οὔτε γὰρ αἱ μὴ ἐξ ἀντιφιλούντων ὑπουργίαι χάριτες ἡμῖν ἐδόκουν εἶναι, οὔτε τὰ ἀφροδίσια τὰ βίαια, ἡδέα ἐφαί-

differunt, ac viri planè, non homines duntaxat exiſtimantur. Quo fit, ut equidem arbitrer, meritò vos omnia in regno, quæ fertis, ferre; quando ſupra mortales cæteros vobis honos defertur. Nulla enim voluptas humana videtur ad divinam accedere propiùs, quàm ea, quæ ex honoribus percipitur, delectatio.

Ad hæc Hiero: Verùm, mi Simonides, ait, etiam tyrannorum honores illis mihi conſimiles venereis congreſſibus eſſe videntur, qualibus eos uti demonſtrabam. Nam neque obſequia *profecta* ab iis, qui non redamarent, pro gratificationibus habenda nobis videbantur; neque congreſſus venerei vi extorti, voluptatis ullam habere ſpe-

νετο. Ὡσαύτως τοίνυν οὐδὲ αἱ ὑπουργίαι ὑπὸ τῶν φοβουμένων τιμαί εἰσι. Πῶς γὰρ ἂν φαίημεν ἢ τοὺς βίᾳ ἐξανισταμένους θάκων, διὰ τὸ τιμᾶν τοὺς ἀδικοῦντας, ἐξανίστασθαι; ἢ τοὺς ὁδῶν παραχωροῦντας τοῖς κρείττοσι, διὰ τὸ τιμᾶν τοὺς ἀδικοῦντας, παραχωρεῖν;

Καὶ δῶρά γε διδόασιν οἱ πολλοὶ τούτοις οὓς μισοῦσι, καὶ ταῦτα ὅταν μάλιστα φοβῶνται μήτι κακὸν ὑπ' αὐτῶν πάθωσιν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, οἶμαι, δουλείας ἔργα εἰκότως ἂν νομίζοιτο, αἱ δὲ τιμαὶ ἔμοιγε δοκοῦσιν ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις γίγνεσθαι. Ὅταν γὰρ οἱ ἄνθρωποι ἄνδρα ἡγησάμενοι εὐεργετεῖν ἱκανὸν εἶναι, καὶ ἀπο-

ciem. Eodem ſcilicet modo nec obſequia præſtita ab illis, qui nos metuunt, pro honoribus haberi debent. Nam quî dicere poſſimus eos, qui vi coacti de ſellis adſurgunt, idcircò ſurgere, quòd homines injuſtos honore cupiant adficere? Vel eos, qui ſuperioribus de viâ cedunt, idcircò decedere, ut injuſtos homines honore adficiant?

Plerique certè etiam iis, quos odêre, munera largiuntur; idque tum maximè, cùm metuunt, nè quid ipſis mali ab eis accidat. Verùm hæc meâ quidem ſententiâ ſervilia putari meritò debent, cum honores ex eis oriantur, quæ his ſunt contraria. Nam cùm hominum ea eſt opinio, ut quis ad benè *de ipſis* promerendum ſatis ſit ido-

λαύειν αὐτοῦ ἀγαθὰ νομίσαντες, ἔπειτα τοῦτον ἀνὰ στόμα τε ἔχωσιν ἐπαινοῦντες, θεῶνταί τ' αὐτὸν ὡς οἰκεῖον ἕκαστος ἀγαθόν, ἑκόντες τε παραχωρῶσι τούτῳ ὁδῶν, καὶ θάκων ὑπανιστῶνται, φιλοῦντές τε καὶ μὴ φοβούμενοι, καὶ στεφανῶσι κοινῆς ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα, καὶ δωρεῖσθαι ἐθέλωσιν, (a) αὐτοὶ οὗτοι ἔμοιγε δοκοῦσιν τιμᾷν τε τοῦτον ἀληθῶς, οἳ ἂν τοιαῦτα ὑπουργήσωσι, καὶ ὁ τούτων ἀξιούμενος, τιμᾶσθαι τῷ ὄντι. Καὶ ἔγωγε τὸν μὲν οὕτω τιμώμενον μακαρίζω. Αἰσθάνομαι γὰρ αὐτὸν οὐκ ἐπιβουλευόμενον, ἀλλὰ φροντιζόμενον, μή τι πάθῃ, καὶ ἀφόβως καὶ ἀνεπιφθόνως καὶ ἀκινδύνως καὶ εὐδαιμόνως τὸν βίον διά-

neus, ejuſque ſe bonis fruituros arbitrantur; tum verò ſi eum & prædicando in ore habeant, & tanquam bonum proprium ſinguli ſpectent, ac lubentibus animis ei de viâ cedant, de ſellis adſurgant, cum benevolentiâ, non metu, virtutis ac beneficiorum in rempublicam cauſâ coronis ornent, munera largiantur; videntur mihi & illi, quotquot hæc obſequia præſtant, reverà ipſum honore proſequi; paritérque is, quem his dignantur, reverà honore adfici. Quinetiam illum, cui talis honos defertur, felicem prædico. Nam animadverto, inſidias ei nullas fieri, ſed aliis eſſe curæ, nè quid ipſi accidat; adeóque hunc metûs, invidiæ, periculi expertem, ævum beatum

γοῦνται. Ὁ δὲ τύραννος, ὡς ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων κατακεκριμένος δι' ἀδικίαν ἀποθνήσκειν, οὕτως, ὦ Σιμωνίδη, εὖ ἴσθι, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν διάγει.

Επεὶ δὲ ταῦτα πάντα διήκουσεν ὁ Σιμωνίδης· καὶ πῶς, ἔφη, ὦ Ιέρων, εἰ οὕτω πονηρόν ἐστι τὸ τυραννεῖν, καὶ τοῦτο σὺ ἔγνωκας, οὐκ ἀπαλλάττῃ οὕτω μεγάλου κακοῦ; οὔτε σὺ, οὔτε ἄλλος μὲν δὴ οὐδεὶς πώποτε ἑκὼν εἶναι τυραννίδος ἀφεῖτο, ὅσπερ ἂν ἅπαξ [1] κτήσαιτο.

Οτι, ἔφη, ὦ Σιμωνίδη, ταύτῃ ἀθλιώτατόν ἐστιν ἡ τυραννίς. Οὐδὲ γὰρ ἀπαλλαγῆναι δυνατὸν αὐτῆς ἐστι. Πῶς

agere. Tyrannus autem, ſat ſcito, mi Simonides, neque noctu, neque interdiu vivit aliter, atque ſi propter injuſtitiam damnatus ad mortem ab hominibus univerſis eſſet.

Poſteaquam hæc omnia Simonides audiviſſet: quî verò fit, inquit, Hiero, quòd cùm tam ærumnoſa res ſit regno potiri, idque tu animadverteris, tanto malo temet non liberes? Nimirùm nec tu, nec quiſquam alius unquam ſponte ſuâ regnum reliquit, poſteaquam ſemel id nactus eſſet.

Quia enim ait, mi Simonides, hâc ipſâ in parte miſerrimum quiddam eſt tyrannis. Nec enim eâ quis liberari poteſt. Nam quî tandem tyran-

1 Al. κτήσηται.

γὰρ ἄν τις ποτὲ ἐξαρκέσειε τύραννος ἢ χρήματα ἐκτίνων, ὅσους ἀφείλετο; ἢ δεσμοὺς ἀντιπαράσχοι, ὅσους δὴ ἐδέσμευσεν; ἢ ὅσους κατέκτανε, πῶς ἂν ἱκανὰς ψυχὰς ἀντιπαράσχοιτο ἀποθανουμένας; Ἀλλ' εἴπερ τῳ ἄλλῳ, ὦ Σιμωνίδη, λυσιτελεῖ ἀπάγξασθαι, ἴσθι, ἔφη, ὅτι τυράννῳ ἔγωγε εὑρίσκω μάλιστα τοῦτο λυσιτελοῦν ποιῆσαι. Μόνῳ γὰρ αὐτῷ οὔτε ἔχειν, οὔτε καταθέσθαι τὰ κακὰ λυσιτελεῖ.

nus quiſpiam tantum opum habeat, quantum ſatis ſit ad perſolvendum iis, quibus abſtulit ſua? quî compenſare poſſit iis vincula, quos vinculis conſtrinxit? quî tot animas occiſas iis reſtituat, quos ſuſtulit? Nimirùm ſi ulli alii, mi Simonides, laqueo vitam ut finiat, expedit; equidem reperio maximè tyranni è re eſſe, ut id faciat. Nam illi ſoli neque retinere, neque deponere quæ mala ſunt, expedit.

ΚΕΦ. η΄.

ΚΑΙ ὁ Σιμωνίδης ὑπολαβὼν, εἶπεν· ἀλλὰ τὸ μὲν νῦν, ὦ Ἱέρων, ἀθύμως ἔχειν σε πρὸς τὴν τυραννίδα οὐ θαυμάζω· ἐπείπερ ἐπιθυμῶν φιλεῖσθαι ὑπ᾽ ἀνθρώπων, ἐμποδών σοι τούτου νομίζεις αὐτὴν εἶναι. Ἐγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ διδάξαι σε, ὡς τὸ ἄρχειν οὐδὲν ἀποκωλύει τοῦ φιλεῖσθαι, ἀλλὰ καὶ [1] πλεονεκτεῖν γε τῆς ἰδιωτείας. Ἐπισκοποῦντες δὲ αὐτὸ, εἰ οὕτως ἔχει, μήπω ἐκεῖνο σκοπῶμεν, εἰ διὰ τὸ μεῖζον δύνασθαι ὁ ἄρχων καὶ χαρίζεσθαι πλείω δύναιτ᾽ ἄν· ἀλλ᾽ ἂν τὰ

CAP. VIII.

ET Simonides hoc ipſius ſermone excepto: Te verò, inquit, non æquo eſſe erga tyrannidem animo non miror, Hiero: quippè dum amari ab hominibus cupis, hanc eſſe tibi impedimento arbitraris. At ego poſſe me docere arbitror, imperium minimè prohibere, quominùs quis diligatur; immò etiam in hoc vitam privatam ſuperare. Verùm in hâc conſideratione non ad hoc reſpiciendum eſt, num is, qui cum imperio eſt, propterea quòd potentiam majorem habeat, beneficia præſtare majora poſſit: ſed ſi

1 Al. πλεονεκτεῖ γε.

ὅμοια ποιῶσιν ὅ, τε ἰδιώτης καὶ ὁ τύραννος, ἐννόει πότερος μείζω ἀπὸ τῶν ἴσων κτᾶται χάριν. Ἄρξομαι δέ σοι ἀπὸ τῶν μικροτάτων παραδειγμάτων.

Ἰδὼν γὰρ πρῶτον προσειπάτω τινὰ φιλικῶς ὅ, τε ἄρχων καὶ ὁ ἰδιώτης, ἐν τούτῳ τὴν ποτέρου πρόσρησιν μᾶλλον εὐφραίνειν τὸν ἀκούσαντα νομίζεις; ἴθι δή, ἐπαινεσάντων ἀμφοτέρων τὸν αὐτόν, τὸν ποτέρου δοκεῖς ἔπαινον ἐξικνεῖσθαι μᾶλλον εἰς εὐφροσύνην; θύσας δὲ τιμησάτω ἑκάτερος, τὴν παρ' ὁποτέρου τιμὴν μείζονος ἂν χάριτος δοκεῖς τυγχάνειν; Κάμνοντα θεραπευσάτωσαν ὁμοίως, οὐκοῦν τοῦτο σαφές, ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων θεραπεῖαι καὶ χα-

paria faciant, homo privatus & rex, cogites velim, uter paribus beneficiis plus ſit initurus gratiæ. Ordiar autem minimis ab exemplis.

Primùm aliquem viſum amantèr tum princeps, tum privatus aliquis, ſalutet; utrius compellationem magis illi, qui audiat, gratam fore arbitraris? Age verò, ſi ambo aliquem laudent, utrius prædicationem exiſtimas eò magis pertingere, ut voluptati ſit? Factâ re ſacrâ, honore aliquem uterque adficiat; ab utro putas exhibitum honorem, majorem mereri gratiam? Adverſâ valetudine laborantis uterque ſimiliter curam habeat, annon clariſſimè adparebit, profectam ab iis, qui plurimum poſſunt, curam & offi-

ῥᾷν ἐμποιοῦσι μεγίστην; δότωσαν δὴ τὰ ἴσα, οὐ καὶ ἐν τούτῳ σαφὲς, ὅτι αἱ ἀπὸ τῶν δυνατωτάτων ἡμίσειαι χάριτες πλέον, ἢ ὅλον ὃ παρὰ τοῦ ἰδιώτου δώρημα, δύναται;

Ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ καὶ ἐκ θεῶν τιμή τις καὶ χάρις συμπαρέπεσθαι ἀνδρὶ ἄρχοντι. Μὴ γὰρ ὅτι καλλίονα ποιεῖ ἄνδρα, ἀλλὰ καὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον θεώμεθά τε μᾶλλον, ὅταν ἄρχῃ, ἢ ὅταν ἰδιωτεύῃ· διαλεγόμενοί τε ἀγαλλόμεθα τοῖς προτετιμημένοις μᾶλλον, ἢ τοῖς ἐκ τοῦ ἴσου ἡμῖν οὖσι. Καὶ μὴν παιδικά γε (ἐν οἷς δὴ καὶ σὺ μάλιστα κατεμέμψω τὴν τυραννί-

cia maximam quoque lætitiam adferre? Donentur æqualia, annon heic etiam perſpicuum erit, profecta ab iis, qui plurimum poſſunt, dimidia beneficia plus poſſe, quàm totam hominis privati largitionem?

Equidem puto etiam divinitùs fieri, ut hominem, qui cum imperio ſit, honor ac gratia quædam comitetur. Non tantùm enim hominem pulchriorem efficit imperium, ſed eundem contemplamur magis, ubi jam nactus eſt imperium, quàm cùm privatus eſſet: atque etiam magis avemus cum illis colloqui, qui eximio ſupra cæteros in honore ſunt, quàm cum aliis, qui nobis ſunt pares. Amores itidem (quâ in parte tu maxi-

δα) ἥκιστα μὲν γῆρας ἄρχοντος δυσχεραίνει· ἥκιστα δ' ἂν αἶσχος [1] περὶ ὃν ἂν τυγχάνοι ὁμιλῶν, τοῦτο ὑπολογίζεται. Αὐτὸ γὰρ τὸ τετιμῆσθαι μάλιστα συνεπικοσμεῖ, ὥστε τὰ μὲν δυσχερῆ ἀφανίζειν, τὰ δὲ καλὰ λαμπρότερα ἀναφαίνειν.

Ὁπότε γε μὴν ἐκ τῶν ἴσων ὑπουργημάτων μειζόνων χαρίτων ὑμεῖς τυγχάνετε, πῶς οὐκ, ἐπειδάν γε ὑμεῖς πολλαπλάσια μὲν διαπράττοντες ὠφελεῖν [2] δύνασθε, πολλαπλάσια δὲ δωρεῖσθαι ἔχητε, ὑμᾶς καὶ πολὺ μᾶλλον φιλεῖσθαι τῶν ἰδιωτῶν προσήκει;

Καὶ ὁ Ἱέρων εὐθὺς ὑπολαβών· ὅτι νὴ Δία, ἔφη, ὦ

mè tyrannidem vituperabas) minimè ſenectutem ejus, qui cum imperio eſt, moleſtè ferunt; neque ullâ ratione id turpe ducitur, cum quocunque tandem ille converſetur. Nam ornamento eſt eis maximo, quòd apud illum in honore ſunt; itaque fit, ut quæ in eo ſunt moleſta, evaneſcant; quæ verò pulchra, ſplendidiùs eluceſcant.

Enimverò cùm ex paribus officiis majores vos ineatis gratias, & multò plura, quàm nos, præſtando, juvare poſſitis alios, atque etiam multò plura largiri; cur non magis vos amari conſentaneum fuerit, quàm privatos homines?

Et excepto ipſius ſermone Hiero: quia, mi

1 Al. περὶ ὃ ἂν τυγχάνῃ. 2 *Steph.* δυνήσεσθε.

Σιμωνίδη, καὶ ἐξ ὧν ἀπεχθάνονται οἱ ἄνθρωποι ἡμᾶς, πολὺ πλείω τῶν ἰδιωτῶν ἀνάγκη ἐστὶ πραγματεύεσθαι. Πρακτέον μέν γε χρήματα, εἰ μέλλοιμεν ἕξειν δαπανᾷν εἰς τὰ δέοντα· ἀναγκαστέον δὲ φυλάσσειν, ὅσα δεῖται φυλακῆς· κολαστέον δὲ τοὺς ἀδίκους, κωλυτέον δὲ τοὺς ὑβρίζειν βουλομένους. Καὶ ὅταν γε τάχους καιρὸς παραστῇ, ἢ πεζῇ, ἢ κατὰ θάλασσαν ἐξορμᾶσθαι, οὐκ ἐπιτρεπτέον τοῖς ῥᾳδιουργοῦσιν. Ετι δὲ μισθοφόρων μὲν ἀνδρὶ τυράννῳ δεῖ, τούτου δὲ βαρύτερον [1] φόρημα οὐδὲν ἐστὶ τοῖς πολίταις. Οὐ γὰρ τυράννοις [2] τιμῆς, ἀλλὰ πλεονεξίας ἕνεκα νομίζουσι τούτους τρέφεσθαι.

Simonides, inquit, neceſſe nos eſt multò etiam plura ejuſmodi agere, quàm privatos, ob quæ hominum in odio ſumus. Exigendæ pecuniæ, ſi quidem ad res neceſſarias ſumptus habere volumus: cogendi quidam ad cuſtodiendum ea, quæ cuſtodiâ indigent: puniendi injuſti, & coercendi, qui petulantes eſſe volunt, Quòd ſi celeritatem occaſio temporis poſtulet, ad ſuſcipiendam vel terrâ vel mari expeditionem, non ignavis res committenda eſt. Prætereà mercenario milite opus eſt regi, quo nullum onus civibus gravius eſt. Arbitrantur enim, hos à tyrannis ali, non ut eis honori ſint, ſed ut viribus ipſi ſint potiores.

1 Al. φρόνημα. 2 *Steph.* ἰσοτίμους pro τιμῆς.

ΚΕΦ. θ'.

ΠΡΟΣ ταῦτα δὴ πάλιν εἶπεν ὁ Σιμωνίδης· ἀλλ' ὅπως μὲν οὐ πάντων τούτων ἐπιμελητέον, ὦ Ἱέρων, οὐ λέγω. Ἐπιμέλειαι μέντοι μοι δοκοῦσιν αἱ μὲν πάνυ πρὸς ἔχθραν ἄγειν, αἱ δὲ πάνυ διὰ χαρίτων εἶναι. Τὸ μὲν γὰρ διδάσκειν ἃ ἐστι βέλτιστα, καὶ τὸν κάλλιστα ταῦτα [1] ἐξεργαζόμενον ἐπαινεῖν καὶ τιμᾶν, αὕτη μὲν ἡ ἐπιμέλεια διὰ χαρίτων γίγνεται· ὃ δὲ τὸν ἐνδεῶς τι ποιοῦντα λοιδορεῖν τε, καὶ ἀναγκάζειν, καὶ ζημιοῦν, καὶ κολάζειν, ταῦτα δὴ ἀνάγκη δι' ἀπεχθείας μᾶλλον γίγνεσθαι.

CAP. IX.

AD hæc rursùs Simonides: ego verò, mi Hiero, non nego harum omnium rerum curam ſuſcipiendam eſſe. Sed tamen videntur mihi curationes aliæ in odium adducere, aliæ magnâ cum gratiâ conjunctæ eſſe. Nam docere, quæ optima ſunt, & pulcherrimè illa præſtantem prædicare atque in honore habere, ea curatio cum gratiâ quâdam fit: at eum, qui non rectè aliquid agit, convitiis inceſſere, cogere, multare, punire; hæc verò cum odio quodam fieri neceſſe eſt.

1 Al. ἐργαζόμενον &c.

Ἐγὼ οὖν φημὶ, ἀνδρὶ ἄρχοντι τὸ μὲν ἀνάγκης δεόμενον ἄλλοις προστακτέον εἶναι κολάζειν, τὸ δὲ τὰ ἆθλα ἀποδιδόναι, δι' αὐτοῦ ποιητέον. Ὡς δὲ ταῦτα καλῶς ἔχει, μαρτυρεῖ τὰ γιγνόμενα. Καὶ γὰρ ὅταν χοροὺς ἡμῖν βουλώμεθα ἀγωνίζεσθαι, ἆθλα μὲν ὁ ἄρχων προτίθησιν, ἀθροίζειν δὲ αὐτοὺς προστέτακται χορηγοῖς, καὶ ἄλλοις, διδάσκειν καὶ ἀνάγκην προστιθέναι τοῖς ἐνδεῶς τι ποιοῦσιν. Οὐκοῦν εὐθὺς ἐν τούτοις τὸ μὲν ἐπίχαρι διὰ τοῦ ἄρχοντος ἐγένετο, τὰ δ' ἀντίτυπα δι' ἄλλων.

Τί οὖν κωλύει καὶ τἄλλα τὰ πολιτικὰ οὕτω περαίνεσθαι; διῄρηνται μὲν γὰρ ἅπασαι αἱ πόλεις αἱ μὲν κατὰ

Quamobrem aio equidem, id quod neceſſitas requirit, debere illum, qui cum imperio eſt, aliis puniendum mandare; præmia verò per ſeipſum largiri. Quod ſanè rectè fieri, rerum eventa teſtantur. Nam cùm choros decertare volumus, præmia quidem præfectus ipſe proponit, congregandi autem ipſos munus choragis datur, itemque aliis, docendi & cogendi eos, qui non ſat rectè aliquid præſtent. Ita ſtatim heic quod cum gratiâ conjunctum eſt, per præfectum ipſum curatur; quæ verò dura ſunt, per alios.

Quid igitur impedimento ſit, quo minùs etiam res civiles cæteræ conſimili ratione peragantur? Diviſæ ſunt enim urbes univerſæ partim

φυλάς, αἱ δὲ κατὰ μοίρας, αἱ δὲ κατὰ λόχους· καὶ ἄρχοντες ἐφ' ἑκάστῳ μέρει ἐφεστήκασιν. Οὐκοῦν εἴτις καὶ τούτοις, ὥσπερ τοῖς χοροῖς, ἆθλα προτιθείη καὶ εὐοπλίας, καὶ εὐταξίας, καὶ ἱππικῆς, καὶ ἀλκῆς τῆς ἐν πολέμῳ, καὶ δικαιοσύνης τῆς ἐν συμβολαίοις· εἰκὸς καὶ ταῦτα πάντα διὰ φιλονεικίαν εὐτόνως ἀσκεῖσθαι.

Καὶ ναὶ μὰ Δία ὁρμῷντο ἂν θᾶττον ὅποι δέοι, τιμῆς ὀρεγόμενοι, καὶ χρήματα θᾶσσον εἰσφέροιεν, ὁπότε τούτου καιρὸς εἴη, καὶ (τὸ πάντων γε χρησιμώτατον, ἥκιστα δὲ ἐθισμένον διὰ φιλονεικίας πράττεσθαι) ἡ γεωργία αὐτὴ

in tribus, partim in classes, partim in centurias, ac singulis partibus præfecti quidam sunt. Quamobrem si quis his quoque, tanquam choris, præmia proponeret ob insignem armaturam, ob ordinis observationem, ob rem equestrem, ob fortitudinem militarem, ob justitiam in commerciis: consentaneum esset, futurum ut etiam hæc omnia per contentionem acriter exercerentur.

Ac profectò ad id, quo opus esset, celerius impellerentur, si quidem honoris cupiditate ducerentur; itemque citiùs pecuniam conferrent, quando sic usus postularet; & (quod quidem fructuosissimum est, quanquam per contentionem agi minime consueverit) ipsa agricultura magnum

ἂν πολὺ ἐπιδοίη, εἴτις ἆθλα προτιθείη κατ' ἀγροὺς, ἢ κατὰ κώμας τοῖς κάλλιστα τὴν γῆν ἐξεργαζομένοις, καὶ τοῖς εἰς τοῦτο τῶν πολιτῶν ἐῤῥωμένως τρεπομένοις πολλὰ ἂν ἀγαθὰ περαίνοιτο. Καὶ γὰρ αἱ πρόσοδοι αὔξοιντ' ἂν, καὶ ἡ σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον σὺν τῇ ἀσχολίᾳ συμπαρομαρτοῖ· καὶ μὴν κακουργίαι γε ἧττον τοῖς ἐνεργοῖς ἐμφύονται. Εἰ δὲ καὶ ἐμπορεία ὠφελεῖ τι πόλιν, τιμώμενος ἂν ὁ πλεῖστα τοῦτο ποιῶν καὶ ἐμπόρους ἂν πλείους ἀγείροι. Εἰ δὲ φανερὸν γένοιτο, ὅτι καὶ ὁ πρόσοδόν τινα ἄλυπον ἐξευρίσκων τῇ πόλει τιμήσεται, οὐδὲ αὕτη ἂν ἡ σκέψις ἀργοῖτο.

incrementum sumeret, si quis per agros, vel per vicos, optimè terram excolentibus præmia constitueret, adeoque civibus, qui totis viribus in id incumberent, multa bona conficerentur. Nam & proventus augerentur, & modestia multo magis occupationum comes esset: nè dicam, etiam facinora minùs in iis, qui opus faciunt, existere. Quòd si etiam mercatura reipublicæ commodum aliquod adfert, major mercatorum numerus excitabitur; si is, qui plurimum negotiatur, adfectus honore fuerit. Quòd si futurum pateat, ut qui sine aliorum molestiâ proventum aliquem reipublicæ excogitat, & ipse ornetur; nè illa quidem consideratio relinquetur.

Ὡς δὲ συνελόντι εἰπεῖν, εἰ καὶ κατὰ πάντων ἐμφανὲς εἴη, ὅτι ὁ ἀγαθόν τι εἰσηγούμενος οὐκ ἀτίμητος ἔσται, πολλοὺς ἂν καὶ τοῦτο ἐξορμήσειεν ἔργον ποιεῖσθαι [1] τὸ σκοπεῖσθαί τι ἀγαθόν. Καὶ ὅταν γε πολλοῖς περὶ τῶν ὠφελίμων μέλῃ, ἀνάγκη εὑρίσκεσθαί τε μᾶλλον καὶ [2] ἐπιτελεῖσθαι. Εἰ δὲ φοβῇ, ὦ Ἱέρων, μὴ ἐν πολλοῖς ἄθλων προτεθειμένων, πολλαὶ δαπάναι γίγνωνται, ἐννόησον ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμπορεύματα λυσιτελέστερα, ἢ ὅσα ἄνθρωποι ἄθλων ὠνοῦνται. Ὁρᾷς ἐν ἱππικοῖς, καὶ γυμνικοῖς, καὶ χορηγικοῖς ἀγῶσιν ὡς μικρὰ ἄθλα μεγάλας δαπάνας, καὶ πολλοὺς πόνους, καὶ πολλὰς ἐπιμελείας ἐξάγεται ἀνθρώπων;

Denique, ſummatim ut dicam, ſi in omnibus perſpicuum eſſet, non cariturum honore, ſi quis boni alicujus auctor exſtiterit; multos hoc etiam impelleret, ut ſtudiosè boni aliquid inveſtigarent. Jam ſi commoda *reipublicæ* multis curæ ſint, neceſſe eſt magis aliquid inveniri & præſtari. Quòd ſi metuis, Hiero, nè propoſitis ad multa præmiis, magni ſumptus fiant; cogitato, nullas eſſe merces utiliores, quàm quæ præmiis redimuntur. Vides in equeſtribus, & gymnicis, & ſcenicis certaminibus, quàm exiguis præmiis ingentes ſumptus, multique labores, & multa etiam hominum ſtudia eliciantur?

1 *Steph.* τοῦ σκοπεῖν. 2 Forſan ἐπιμελεῖσθαι. *Steph.*

ΚΕΦ. ί.

ΚΑΙ ὁ Ἱέρων εἶπεν· Ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὦ Σιμωνίδη, καλῶς μοι δοκεῖς λέγειν. Περὶ δὲ τῶν μισθοφόρων ἔχεις τι εἰπεῖν, ὡς μὴ μισεῖσθαι δι' αὐτοὺς; ἢ λέγεις, ὡς φιλίαν κτησάμενος ἄρχων, οὐδὲν ἔτι δεήσεται δορυφόρων; Ναὶ μὰ Δία, εἶπεν ὁ Σιμωνίδης, δεήσεται μὲν οὖν. Οἶδα γὰρ, ὅτι ὥσπερ ἐν ἵπποις, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρώποις τισὶν ἐγγίγνεται, ὅσῳ ἂν ἔκπλεω τὰ δέοντα ἔχωσι, τοσούτῳ ὑβριστοτέροις εἶναι. Τοὺς μὲν οὖν τοιούτους μᾶλλον ἂν σωφρονίζοι ὁ ἀπὸ τῶν δορυφόρων φόβος· τοῖς δὲ καλοῖς κἀγαθοῖς ἀπ'

CAP. X.

ET Hiero: rectè tu quidem, inquit, illa mihi dicere videris, Simonides. Ceterùm de ſtipendiario milite num proferre quid potes, ut videlicet propter ipſos minùs in odio ſimus? an ais principem, amicitiâ hominum conciliatâ, ſatellitum operâ nihil ampliùs egere? Immò, inquit Simonides, egebit certé. Nam ſcio, perindè ut equis, ita & hominibus quibuſdam accidere, ut quantò magis ipſis neceſſaria ſuppetant, tantò ſint petulantiores. Hos igitur magis modeſtos reddet ortus à ſatellitibus metus: bonis autem egre-

οὐδενὸς ἂν μοι δοκεῖς τοσαῦτα ὠφελήματα παρασχεῖν, ὅσα ἀπὸ τῶν μισθοφόρων.

Τρέφεις μὲν γὰρ δήπου καὶ σὺ αὐτοὺς σαυτῷ φύλακας, ἤδη δὲ πολλοὶ καὶ δεσπόται βίᾳ ὑπὸ τῶν δούλων ἀπέθανον. Εἰ οὖν ἓν πρῶτον τοῦτ' εἴη τῶν προστεταγμένων τοῖς μισθοφόροις, ὡς πάντων ὄντας δορυφόρους τῶν πολιτῶν βοηθεῖν πᾶσιν, ἄν τι τοιοῦτον αἰσθάνωνται· γίγνονται δέ που (ὡς πάντες ἐπιστάμεθα) κακοῦργοι ἐν πόλεσιν· εἰ οὖν καὶ τούτους φυλάττειν εἶεν τεταγμένοι, καὶ τοῦτ' ἂν εἰδεῖεν ὑπ' αὐτῶν ὠφελούμενοι.

Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ ἐργάταις καὶ κτήνεσιν οὗτοι ἂν εἰκότως καὶ θάρσος καὶ ἀσφάλειαν δύναιντο μάλι-

giiſque viris nullâ re tantum mihi poſſe prodeſſe videris, quantum his ipſis ſtipendiariis militibus.

Nam tui *corporis* cuſtodes alis, & multi jamdudum domini vi ſuis à ſervis ſunt interempti. Quòd ſi primum hoc militi mercenario imperetur, ut ſuccurrant omnibus, tanquam ſi eſſent ſatellites omnium civium, ſi quid animadverterint; cúmque ſoleant (ut omnibus notum) exiſtere facinoroſi homines in civitatibus; hos quoque ſi obſervare jubeantur; ſcient cives, hanc ſe utilitatem ex eis percipere.

Deindè ruri opus facientibus, ac jumentis quoque conſentaneum eſt hos & fiduciam, & ſecuritatem præſtare poſſe; idque perindè privatim

στα παρέχειν ὁμοίως μὲν τοῖς σοῖς ἰδίοις, ὁμοίως δὲ τοῖς ἀνὰ τὴν χώραν. Ἱκανοί γε μὴν εἰσι καὶ σχολὴν παρέχειν τοῖς πολίταις τῶν [1] ἰδίων ἐπιμελεῖσθαι, τὰ ἐπίκαιρα φυλάσσοντες. Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ πολεμίων ἐφόδους κρυφαίας καὶ ἐξαπιναίας τίνες ἑτοιμότεροι ἢ προαισθέσθαι, ἢ κωλῦσαι, τῶν ἀεὶ ἐν ὅπλοις τε ὄντων, καὶ συντεταγμένων; Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν [2] τῇ στρατείᾳ τί ἐστιν ὠφελιμώτερον πολίταις μισθοφόρων; Τούτους γὰρ προπονεῖν, καὶ προκινδυνεύειν, καὶ προφυλάττειν εἰκὸς ἑτοιμοτάτους εἶναι.

Τὰς δ᾽ ἀγχιτέρμονας πόλεις οὐκ ἀνάγκη διὰ τοὺς ἀεὶ [3] ἐν ὅπλοις ὄντας, καὶ εἰρήνης μάλιστα ἐπιθυμεῖν;

tuis, atque aliis, qui paſſim in regione degunt. Poſſunt etiam civibus præſtare otium, per quod liceat ipſis res ſuas curare, ſi loca opportuna cuſtodierint. Ad hoſtium præterea repentinas & occultas inſidias vel præſentiendas, vel impediendas, quinam paratiores fuerint, quàm illi, qui ſemper armati ſunt, & uno quaſi corpore conjuncti? Etiam in ipſo bello quid civibus eſt milite ſtipendiario utilius? Nam eos & ad laborandum pro aliis, & adeundum pericula, & excubandum, promptiſſimos eſſe, conſentaneum eſt.

Finitimas quoque civitates annon propter eos, qui ſemper in armis ſunt, neceſſe eſt etiam pacis

1 Al. ἰδιωτῶν. 2 Steph. τῇ στρατιᾷ. 3 Al. ἐνόπλους.

οἱ γὰρ συντεταγμένοι καὶ σώζειν τὰ τῶν φίλων μάλιστα, καὶ σφάλλειν τὰ τῶν πολεμίων δύναιντ' ἄν. Ὅταν γε μὴν γνῶσιν οἱ πολῖται, ὅτι οὗτοι κακὸν μὲν οὐδὲν ποιοῦσι τὸν μηδὲν ἀδικοῦντα, τοὺς δὲ κακουργεῖν βουλομένους κωλύουσι, βοηθοῦσι δὲ τοῖς ἀδικουμένοις, προνοοῦσι δὲ καὶ προκινδυνεύουσι τῶν πολιτῶν, πῶς οὐκ ἀνάγκη καὶ δαπανᾶν εἰς τούτους ἥδιστα; Τρέφουσι γοῦν καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ μείοσι τούτων φύλακας.

maximè cupidas esse? Nam qui merendis stipendiis conscripti sunt milites, maximè tum amicorum fortunas tueri, tum hostium pessundare possunt. Jam si cives intelligant, hos nihil injustè agentibus haud nocere; sed illos impedire, qui alios lædere volunt; injuriam passis succurrere, pro civibus & sollicitos esse, & pericula obire; quî non eos necesse est lubentissimè sumptum in hos conferre? Alunt certè privatim custodes rerum etiam minoris momenti.

ΚΕΦ. ιά.

ΧΡΗ δὲ, ὦ Ἱέρων, οὐδ' ἀπὸ τῶν ἰδίων κτημάτων ὀκνεῖν δαπανᾷν εἰς τὸ κοινὸν ἀγαθόν. Καὶ γὰρ ἔμοιγε δοκεῖ τὰ εἰς τὴν πόλιν ἀναλούμενα μᾶλλον εἰς τὸ δέον τελεῖσθαι, ἢ τὰ εἰς τὸ ἴδιον ἀνδρὶ τυράννῳ. Καθ' ἓν δὲ ἕκαστον σκοπῶμεν.

Οἰκίαν πότερον ὑπερβαλλούσῃ δαπάνῃ κεκαλλωπισμένην μᾶλλον ἡγῇ κόσμον ἄν σοι παρέχειν, ἢ πᾶσαν τὴν πόλιν τείχεσί τε, καὶ ναοῖς, καὶ παραστάσι, καὶ ἀγοραῖς, καὶ λιμέσι κατεσκευασμένην; Ὅπλοις δὲ πότερον τοῖς ἐκπαγλοτάτοις αὐτὸς κατακεκοσμημένος δεινότερος ἂν φαί-

CAP. XI.

NEcesse est etiam, mi Hiero, ut boni publici causâ de tuis quoque facultatibus sumptus facere non recuses. Nam equidem arbitror, ea, quæ civitati impendantur, utilius expendi, quàm quæ rex privatim insumit. Consideremus sanè rem singillatim.

Utrùm existimas domum immenso sumptu elegantissimè exstructam ornamento tibi majori esse, quàm si urbem universam mœnibus, templis, columnis, foris, portubus instruas? Num si armis ipse planè formidabilibus ornatus sis, majori hostibus terrori fueris; quàm si civitas uni-

νοιο τοῖς πολεμίοις, ἢ τῆς πόλεως ὅλης εὐόπλου σοι οὔσης; Προσόδους δὲ ποτέρως ἂν δοκῇς πλείονας γίγνεσθαι, εἰ τὰ [1] σὰ ἴδια μόνον ἐνεργὰ ἔχοις, ἢ εἰ τὰ πάντων τῶν πολιτῶν μεμηχανημένος εἴης ἐνεργὰ εἶναι;

Τὸ δὲ πάντων κάλλιστον καὶ μεγαλοπρεπέστατον νομιζόμενον εἶναι ἐπιτήδευμα, ἁρματοτροφίαν ποτέρως ἂν δοκῇς [2] μάλιστα κοσμεῖν, εἰ αὐτὸς πλεῖστα τῶν Ἑλλήνων ἅρματα τρέφοις τε, καὶ πέμποις εἰς τὰς πανηγύρεις, ἢ εἰ ἐκ τῆς πόλεως πλεῖστοι μὲν ἱπποτρόφοι εἶεν, πλεῖστοι δ' ἀγωνίζοιντο; νικᾷν δὲ [3] πότερα δοκεῖς κάλλιον εἶναι ἅρματος ἀρετῇ,

versa benè tibi sit armis instructa? Utrùm te proventus plures putas habiturum, si tantùm quæ privatim ad te spectant, ad fructum comparata tibi sint; an si viam ac rationem excogitaveris, quâ cives universi quæstum industriâ suâ faciant?

Jam quod omnium præclarissimum & magnificentissimum studium esse ducitur, utrùm te putas majori cum decore currus instructurum, si unus inter omnes Græcos maximam curruum copiam instituas, & ad celebres illos *Græciæ* conventus mittas; an verò si maxima civium pars equos alat, & plurimi decertent? Utrùm putas esse pulchrius, currus præstantiâ vincere; an

1 *Steph.* σοὶ ἰδία. 2 Al. μᾶλλον.
3 Al. πότερα δοκεῖς κάλλιον εἶναι;

ἢ πόλεως, ἧς προστατεύεις, εὐδαιμονίᾳ; Ἐγὼ μὲν γὰρ οὐδὲ προσήκειν φημὶ ἀνδρὶ τυράννῳ πρὸς ἰδιώτας ἀγωνίζεσθαι. Νικῶν μὲν γὰρ οὐκ ἂν θαυμάζοιο, ἀλλὰ φθονοῖο, ὡς ἀπὸ πολλῶν οἴκων τὰς δαπάνας ποιούμενος· νικώμενος δ' ἂν, πάντων μάλιστα καταγελῷο.

Ἀλλ' ἐγώ σοι φημὶ, ὦ Ἱέρων, πρὸς ἄλλους προστάτας πόλεων τὸν ἀγῶνα εἶναι, ὡς ἐὰν σὺ εὐδαιμονεστάτην τὴν πόλιν, ἧς προστατεύεις, παρέχοις, [1] εὖ ἔσῃ νικῶν τῷ καλλίστῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐν ἀνθρώποις ἀγωνίσματι. Καὶ πρῶτον μὲν εὐθὺς κατειργασμένος ἂν εἴης τὸ φιλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀρχομένων, οὗ δὴ σὺ ἐπιθυμῶν τυγχάνεις. Ἔπειτα

urbis, cujus es præſes, felicitate? Equidem nè convenire quidem aio, ut rex cum privatis hominibus certamine congrediatur. Nam ſi vincas, non eris in admiratione, ſed invidiâ, veluti qui ſumptus ex re familiari multorum facias: at ſi vincaris, maximè omnium irriſioni eris expoſitus.

Equidem tibi, mi Hiero, propoſitum eſſe certamen adverſus aliarum urbium præſides aio, inter quos ſi tu civitatem, cujus es princeps, feliciſſimam reddas; ſcito te pulcherrimo & magnificentiſſimo inter homines certaminis genere victorem futurum. Primùm effeceris, ut à ſubditis tuis diligaris, quod tu quidem expetis. Deindè

1 Al. εὖ ἴσθι &c.

δὲ τὴν σὴν νίκην οὐκ ἂν εἷς εἴη ὁ ἀνακηρύττων, ἀλλὰ πάντες ἄνθρωποι ὑμνοῖεν ἂν τὴν σὴν ἀρετήν. Περίβλεπτος δὲ ὤν, οὐχὶ ὑπὸ ἰδιωτῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πολλῶν πόλεων ἀγαπῷο ἄν, καὶ θαυμαστὸς οὐκ ἰδίᾳ μόνον, ἀλλὰ καὶ δημοσίᾳ παρὰ πᾶσιν ἂν εἴης.

Καὶ ἐξείη μὲν ἄν σοι ἕνεκεν ἀσφαλείας, εἴπου βούλοιο, θεωρήσοντι πορεύεσθαι, ἐξείη δ' ἂν αὐτοῦ μένοντι τοῦτο πράττειν. Ἀεὶ γὰρ ἂν παρὰ σοὶ πανήγυρις εἴη τῶν βουλομένων ἐπιδεικνύναι, εἴ τις τι σοφὸν, ἢ καλὸν, ἢ ἀγαθὸν ἔχοι, τῶν δὲ καὶ ἐπιθυμούντων ὑπηρετεῖν.

Πᾶς δὲ ὁ μὲν παρὼν σύμμαχος ἂν εἴη σοι, ὁ δὲ ἀπὼν

victoriam tuam non unus præconio ſuo publicaret, ſed virtutem tuam prædicarent homines univerſi. Suſpicereris itidem, ac diligereris, non ſolùm à privatis hominibus, ſed à multis etiam urbibus; nec privatim eſſes in admiratione, ſed publicè apud omnes.

Liceret tibi, ſi velles, quod ſecuritatem adtinet, ſpectatum aliquò proficiſci; & heic manenti liceret hoc ipſum facere. Semper enim eſſet apud te cœtus frequens eorum, qui edere ſpecimina vellent, ſi quid haberent vel ſapientiæ, vel pulchræ, vel egregiæ rei; atque illorum etiam, qui tibi cuperent operam inſerviendo navare.

Quiſquis adeſſet tibi, ſocius eſſe tibi vellet; &

ἐπιθυμοίη ἂν ἰδεῖν σε. Ὥστε οὐ μόνον φιλοῖο ἂν, ἀλλὰ καὶ ἐρῷο ὑπ' ἀνθρώπων· καὶ τοὺς καλοὺς οὐ πειρῷν, ἀλλὰ πειρώμενον ὑπ' αὐτῶν ἀνέχεσθαι ἄν σε δέοι. Φόβον δὲ οὐκ ἂν ἔχοις, ἀλλ' ἄλλοις παρέχοις, μή τι πάθῃς. Ἑκόντας δὲ τοὺς πειθομένους ἔχοις ἂν, καὶ ἐθελουσίως σου προνοοῦντας θεῷο ἄν. Εἰ δέ τις κίνδυνος εἴη, οὐ συμμάχους μόνον, ἀλλὰ καὶ προμάχους, καὶ προθύμους ὁρῴης ἄν. Πολλῶν μὲν δωρεῶν ἀξιούμενος, οὐκ ἀπορῶν δὲ, ὅτῳ τούτων εὐμενεῖ μεταδώσεις. Πάντας μὲν συγχαίροντας ἔχων ἐπὶ τοῖς σοῖς ἀγαθοῖς, πάντας δὲ πρὸ τῶν σῶν ἰδίων ὥσπερ τῶν ἰδίων μαχομένους.

qui abesset, videre te cuperet. Adeóque non tantùm ab hominibus diligereris, sed etiam amareris. Formâ præstantes non ipse tentares, sed tentari te ab eis patereris. Non esset, quòd tibi metueres; sed potiùs alii, nè quid accideret tibi, metuerent. Parerent tibi subditi, eosque videres suâ sponte de te sollicitos esse. Si quid esset periculi, non auxiliarios tantùm, sed etiam propugnatores, eosque alacres cerneres. Multis muneribus dignus judicareris, neque copia deesset, benè tibi volenti vicissim illa impertiendi. Omnes ob commoda tua tecum gauderent, omnes pro bonis privatim tuis, tanquam propriis, dimicarent.

Θησαυροὺς γε μὴν ἔχοις πάντας τοὺς παρὰ τοῖς φίλοις πλούτους. Ἀλλὰ θαῤῥῶν, ὦ Ἱέρων, πλούτιζε μὲν τοὺς φίλους· σαυτὸν γὰρ πλουτιεῖς. Αὔξει δὲ τὴν πόλιν· σαυτῷ γὰρ δύναμιν περιάψεις. Κτῶ δὲ αὐτῇ συμμάχους.

Νόμιζε δὲ τὴν μὲν πατρίδα οἶκον· τοὺς δὲ πολίτας, ἑταίρους· τοὺς δὲ φίλους, τέκνα σεαυτοῦ· τοὺς δὲ παῖδας, [1]ὅ, τι περ τὴν σὴν ψυχήν. Καὶ τούτους πάντας πειρῶ νικᾷν εὖ ποιῶν. Ἐὰν γὰρ τοὺς φίλους κρατῇς εὖ ποιῶν, οὐ μή σοι δύνωνται ἀντέχειν οἱ πολέμιοι. Κἂν ταῦτα πάντα ποιῇς,

Omnes quæ apud amicos eſſent opes, theſauri tui forent. Tu verò, mi Hiero, amicos collocupletare nè dubites, cùm temetipſum hoc modo ditaturus ſis. Rempublicam augeto, tibimet ipſi potentiam adjuncturus. Comparato reipublicæ belli ſocios.

Patriam exiſtimato, domum tuam eſſe: cives, ſocios: amicos, liberos tuos: liberos, nihil aliud, quàm tuum ipſius animum. Atque hos omnes beneficiis ſuperare contendito. Nam ſi amicos benefaciendo viceris, reſiſtere tibi hoſtes minimè poterunt. Denique ſi hæc omnia præſtiteris, ſci-

1 Forſan ὥσπερ. *Wells.*

εὖ ἴσθι πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις κάλλιστον καὶ μακαριώτατον κτῆμα [1] κεκτῆσθαι· εὐδαιμονῶν γάρ, οὐ φθονηθήσῃ.

to planè quiddam te longè humanis in rebus præclarissimum felicissimumque consequuturum: ut tametsi beatus sis, invidiam tamen haud experiaris.

1 Al. κεκτημένος.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

ΚΕΦ. α'.

ἈΛΛ' ἐγὼ ἐννοήσας ποτὲ, ὡς ἡ Σπάρτη, τῶν ὀλιγανθρωποτάτων πόλεων οὖσα, δυνατωτάτη τε καὶ ὀνομαστοτάτη ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐφάνη· ἐθαύμασα, ὅτῳ ποτὲ τρόπῳ τοῦτ' ἐγένετο. Ἐπεὶ μέντοι κατενόησα τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν Σπαρτιατῶν, οὐκέτι ἐθαύμαζον. Λυκοῦργον μέντοι τὸν θέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους, οἷς πειθόμενοι ηὐδαιμόνησαν, τοῦτον καὶ θαυμάζω,

XENOPHONTIS

LACEDÆMONIORUM RESPUBLICA.

CAP. I.

COGITANTI mihi aliquando Spartam, cùm una ex urbibus minimè populosis sit, nihilominùs & potentissimam, & clarissimam in Græciâ exstitisse; mirum videbatur, quonam modo id fieri potuerit. Sed posteaquam Spartanorum instituta perspexi, non ampliùs mirabar. Lycurgum sanè, qui leges eis tulit, quibus parendo felices evasêre, non solùm admiror;

καὶ εἰς τὰ ἔσχατα μάλα σοφὸν ἡγοῦμαι. Ἐκεῖνος γὰρ οὐ μιμησάμενος τὰς ἄλλας πόλεις, ἀλλὰ καὶ ἐναντία γνοὺς ταῖς πλείσταις, προέχουσαν εὐδαιμονίᾳ τὴν πατρίδα ἐπέδειξεν.

Αὐτίκα γὰρ περὶ τεκνοποιίας (ἵνα ἐξ ἀρχῆς ἄρξωμαι) οἱ μὲν ἄλλοι τὰς μελλούσας τίκτειν, καὶ καλῶς δοκούσας κόρας παιδεύεσθαι, καὶ σίτῳ ἢ ἀνυστὸν μετριωτάτῳ τρέφουσι, καὶ ὄψῳ ἢ δυνατὸν μικροτάτῳ· οἴνου γε μὴν ἢ πάμπαν ἀπεχόμεναι, ἢ ὑδαρεῖ χρώμεναι διάγουσιν. Ὥσπερ δὲ οἱ πολλοὶ τῶν τὰς τέχνας ἐχόντων ἑδραῖοί εἰσιν, οὕτω καὶ τὰς κόρας οἱ ἄλλοι Ἕλληνες ἠρεμιζούσας ἐριουργεῖν ἀξιοῦσι. Τὰς

ſed etiam ſummè ſapientem fuiſſe arbitror. Nam is haudquaquam alias civitates imitatus, immò etiam contraria plurimis ſtatuens, ut patria ſua felicitate cæteris præſtaret, effecit.

Quippè ſtatim (ut ab ipſo principio rem ordiar) quod ſobolis procreationem attinet, alii puellas, quæ pariture ſunt, & rectè videntur educari, modico quàm maximè fieri poteſt pane, ac prout licet obſonio pertenui alunt: & quidem eas ita regunt, ut à vino vel prorſùs abſtineant, vel diluto utantur. Ut autem plerique opifices ſedentarii ſunt, ſic Græci cæteri puellas ſine omni motu lanificium exercere volunt. At quo-

μὲν οὕτω τρεφομένας πῶς χρὴ προσδοκῆσαι μεγαλεῖον ἄν τι γεννῆσαι;

Ο δὲ Λυκοῦργος ἐσθῆτας μὲν καὶ δούλας παρέχειν ἱκανὰς ἡγήσατο εἶναι· ταῖς δ' ἐλευθέραις μέγιστον νομίσας εἶναι τὴν τεκνοποιΐαν· πρῶτον μὲν σωμασκεῖν ἔταξεν οὐδὲν ἧττον τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος φύλου. Επειτα δὲ δρόμου καὶ ἰσχύος, ὥσπερ καὶ τοῖς ἀνδράσιν, οὕτω καὶ ταῖς θηλείαις ἀγῶνας πρὸς ἀλλήλας ἐποίησε, νομίζων ἐξ ἀμφοτέρων ἰσχυρῶν καὶ τὰ ἔκγονα ἐρρωμενέστερα γίγνεσθαι.

Επεί γε μὴν γυνὴ πρὸς ἄνδρα ἔλθοι, ὁρῶν τοὺς ἄλλους τὸν πρῶτον τοῦ χρόνου ἀμέτρως ταῖς γυναιξὶ συνόντας, καὶ τούτου

modò poteſt expectari, ut quæ ſic educantur, inſigne quid pariant?

Lycurgus autem exiſtimabat, vel ipſas ancillas ad veſtem parandam ſufficere: ingenuarum munus in primis eſſe ratus, procreare liberos: itaque primùm non minùs fœmineum ſexum habere corporis exercitia juſſit, quàm maſculum. Deindè ſicut viris inter ſe certamina curſûs & roboris inſtituit, ſic etiam fœminis; quòd ſtatueret, ex utroque parente robuſto, etiam ſobolem robuſtiorem naſci.

Jam ubi ad virum accedit mulier, quòd alios immodicè videret initio cum uxoribus conſueſcere; hâc etiam in parte quiddam diverſum ſta-

τἀναντία ἔγνω. Ἔθηκε γὰρ, αἰδεῖσθαι μὲν εἰσιόντα ὀφθῆναι, αἰδεῖσθαι δ' ἐξιόντα. Οὕτω δὲ συνόντων, ποθεινοτέρως μὲν ἀνάγκη σφῶν αὐτῶν ἔχειν, ἐρρωμενέστερα δὲ γίγνεσθαι [1] εἴτι βλαστάνοιεν, οὕτω μᾶλλον, εἰ ἢ διάκοροι ἀλλήλων εἶεν.

Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἀποπαύσας τοῦ ὁπότε βούλοιντο ἕκαστοι γυναῖκα ἄγεσθαι, ἔταξεν ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων τοὺς γάμους ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο συμφέρον τῇ εὐγονίᾳ νομίζων. Εἴγε μέντοι συμβαίη γεραιῷ νέαν ἔχειν, ὁρῶν τοὺς τηλικούτους φυλάσσοντας μάλιστα τὰς γυναῖκας, τἀναντία

tuit. Quippè ſanxit pudorem eſſe, ut quis *ad uxorem* vel ingrediens, vel egrediens, conſpiceretur. Hoc modo ſi conſueſcant, majori eos erga ſe deſiderio teneri neceſſe eſt; & fœtus, ſi qui producantur, fieri robuſtiores, quàm ſi ſatietas inter eos obrepat.

Præthereà poteſtate ademptâ, nè quivis uxores ducerent, cùm ipſis lubitum eſſet; juſſit, ut dum vigerent corpora, matrimonia contraherent, idque non minùs ad rectam procreandi rationem conducere putabat. Quòd ſi uſuveniret, ut vetulus uxorem juvenculam haberet, quia complures in hâc ætate videbat eſſe, qui uxores diligentiſſimè cuſtodiant, etiam hâc in parte contrarium

1 *Leuncl.* ἔτινα βλαστ.

καὶ τοῦτο ἐνόμισε. Τῷ γὰρ πρεσβύτῃ ἐποίησεν, ὁποίου ἀνδρὸς σῶμά τε καὶ ψυχὴν ἀγασθείη, τοῦτον ἐπαγομένῳ τεκνοποιήσασθαι. Εἰ δέ τις αὖ γυναικὶ μὲν συνοικεῖν μὴ βούλοιτο, τέκνων δὲ ἀξιολόγων ἐπιθυμοίη, καὶ τούτῳ νόμιμον ἐποίησεν, ἥν τινα ἂν εὔτεκνον καὶ γενναίαν ὁρῴη, πείσαντα τὸν ἔχοντα, ἐκ ταύτης τεκνοποιεῖσθαι.

Καὶ πολλὰ μὲν τοιαῦτα συνεχώρει. Αἵ τε γὰρ γυναῖκες διττοὺς οἴκους βούλονται κατέχειν, οἵ τε ἄνδρες ἀδελφοὺς τοῖς παισὶ προσλαμβάνειν, οἳ τοῦ μὲν γένους καὶ τῆς δυνάμεως κοινωνοῦσι, τῶν δὲ χρημάτων οὐκ ἀντιποιοῦνται. Περὶ μὲν δὴ τεκνοποιίας οὕτω τἀναντία γνοὺς τοῖς ἄλλοις,

quiddam ſtatuit. Juſſit enim, ut hic ſenex, eo viro, quem ob corporis & animi dotes ſuſpiceret, ad uxorem adducto, ſobolem ſuſciperet. Quòd ſi quis fœminæ conjugium averſaretur, ac nihilominùs præſtantium liberorum cupidus eſſet; etiam huic lege permiſit, ut quamcunque fœcundam & indolis generoſæ conſpexiſſet, perſuaſo ejus marito, prolem ex eâ procrearet.

Atque hujuſmodi multa conceſſit. Etenim fœminæ binas domos occupant, & mariti earum liberis ſuis fratres adjungunt, qui in generis quidem, ac virium ſocietatem veniunt, à facultatibus tamen excluduntur. Hoc modo cùm de procreatione ſobolis ſtatueret aliud quàm cæteri,

εἴπι διαφέροντας [1] καὶ κατὰ μέγεθος καὶ κατ' ἰσχὺν ἄνδρας τῇ Σπάρτῃ ἀπετέλησεν, ὁ βουλόμενος ἐπισκοπείτω.

ΚΕΦ. β'.

ΕΓΩ μέντοι ἐπεὶ καὶ περὶ γενέσεως ἐξήγημαι, βούλομαι καὶ τὴν παιδείαν ἑκατέρων σαφηνίσαι. Τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ φάσκοντες κάλλιστα τοὺς υἱεῖς παιδεύειν, ἐπειδὰν τάχιστα αὐτοῖς οἱ παῖδες τὰ λεγόμενα ξυνιῶσιν, εὐθὺς μὲν ἐπ' αὐτοῖς παιδαγωγοὺς θεράποντας ἐφιστᾶσι, εὐθὺς δὲ πέμπουσιν εἰς διδασκάλων, μαθησομένους καὶ γράμματα, καὶ μουσικὴν, καὶ τὰ ἐν παλαίστρᾳ.

num Spartæ viros tam proceritate quàm robore præstantes produxerit, consideret, qui volet.

CAP. II.

EQuidem quia de procreatione dixi, etiam utriusque sexûs institutionem exponam. Ex Græcis ergò cæteris ii, qui rectissimè liberos suos instituere se aiunt, ubi primùm pueri ea, quæ dicuntur, intelligunt; mox servos eis pædagogos præficiunt, mox eos ad magistrorum ludos mittunt; ut & litteras, & musicam, & quæ ad palæstram pertinent, discant.

[1] Al. καὶ μέγεθος καὶ ἰσχύν.

Πρὸς δὲ τούτοις, τῶν παίδων πόδας μὲν ὑποδήμασιν ἁπαλύνουσιν, σώματα ἢ ἱματίων μεταβολαῖς διαθρύπτουσι· σίτου γε μὴν αὐτοῖς γαστέρα μέτρον νομίζουσιν.

Ο δὲ Λυκοῦργος ἀντὶ μὲν τοῦ ἰδίᾳ [1] ἑκάστοις παιδαγωγοὺς δούλους ἐφιστάναι, ἄνδρα ἐπέστησε κρατεῖν αὐτῶν, ἐξ ὧνπερ αἱ μέγισται ἀρχαὶ καθίστανται· ὃς δὴ καὶ Παιδονόμος καλεῖται· τοῦτον δὲ κύριον ἐποίησε καὶ [2] ἀθροίζειν τοὺς παῖδας, καὶ ἐπισκοποῦντα εἴ τις ῥᾳδιουργοίη, ἰσχυρῶς κολάζειν. Εδωκεν αὐτῷ καὶ τῶν ἡβώντων μαστιγοφόρους,

Præterea puerorum pedes calceis teneriores reddunt, & corpora veſtium mutationibus ad mollitiem conſuefaciunt: cibi modum ventre metiuntur.

Lycurgus autem, pro eo quòd illi ſeorſùm ſingulis ſervos pædagogos præficiunt, virum eis præeſſe voluit, ex illorum numero, qui magiſtratus ſummos obeunt: huic, *à puerorum gubernatione*, Pædonomi eſt inditum nomen; cui quidem poteſtatem plenam colligendi pueros conceſſit, & eoſdem puniendi gravitèr, inſpectanti, an quis nequitèr agat. Eidem ex ephebis quoſdam, qui flagella geſtarent, adjunxit; ut cùm res poſceret,

1 Al. ἕκαστον. 2 Al. καθίζειν.

ὅπως τιμωροῖεν ὅτε δέοι. Ὥστε πολλὴν μὲν αἰδῶ, πολλὴν δὲ πειθὼ ἐκεῖ συμπαρεῖναι.

Ἀντί γε μὴν τοῦ ἁπαλύνειν τοὺς πόδας ὑποδήμασιν, ἔταξεν ἀνυποδησίᾳ κρατύνειν. Νομίζων, εἰ τοῦτ' ἀσκήσειαν, πολὺ μὲν ῥᾷον ἂν ὄρθιάδε βαίνειν, ἀσφαλέστερον δὲ πρανῆ καταβαίνειν, καὶ πηδῆσαι, καὶ ἀναθορεῖν, καὶ δραμεῖν θᾶττον ἀνυπόδετον, εἰ ἠσκηκὼς εἴη τοὺς πόδας, ἢ ὑποδεδεμένον.

Καὶ ἀντί γε τοῦ ἱματίοις διαθρύπτεσθαι, ἐνόμισεν ἑνὶ ἱματίῳ δι' ἔτους προσεθίζεσθαι· νομίζων οὕτω καὶ πρὸς ψύχη, καὶ πρὸς θάλπη ἄμεινον ἂν παρασκευάσασθαι.

pœnas pueris irrogarent. Quo factum, ut magnum verecundiæ, magnum in pueris obedientiæ ſtudium eſſet.

Pro eo verò, quòd alii calceis pedes emollirent, juſſit ut nuditate pedes duriores efficerent. Exiſtimabat enim futurum, ſi ad hoc ſemet exercitarent, ut multo faciliùs ardua loca conſcenderent, per declivia tutiùs deſcenderent, exſilirent, proſilirent, currerent, diſcalceati, ſiquidem pedes adſuefeciſſent, multo expeditiùs quàm calceati.

Itidem pro eo, quòd illi veſtibus ſeſe emollirent, ſtatuit ut ad unum ſe veſtimentum anno toto adſuefacerent: quòd putaret hâc ipſos ratione tum ad frigora tum calores rectiùs inſtructos fore.

[1] Σῖτόν γε μὴν ἔταξε τοσοῦτον ἔχοντα συμβουλεύειν τὸν ἄῤῥενα, ὡς ὑπὸ πλησμονῆς μὲν μήποτε βαρύνεσθαι, τοῦ δὲ ἐνδεεστέρως διάγειν μὴ ἀπείρως ἔχειν. Νομίζων τοὺς οὕτω παιδευομένους μᾶλλον μὲν ἂν δύνασθαι, εἰ δεήσειεν, [2] ἀσιτήσαντας ἐπιπονῆσαι, μᾶλλον δ' ἄν, εἰ παραγγελθείη, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σίτου πλείω χρόνον ἐπιταθῆναι, ἧττον δ' ἂν ὄψου δεῖσθαι, εὐχερέστερον δὲ πρὸς πᾶν ἔχειν βρῶμα.

Καὶ ὑγιεινοτέρως δ' ἂν διάγειν, καὶ εἰς μῆκος ἂν αὐξάνεσθαι τὴν ῥαδινὰ τὰ σώματα ποιοῦσαν τροφὴν, μᾶλλον συλλαμβάνειν ἡγήσατο, ἢ τὴν διαπλατύνουσαν τῷ σίτῳ. Ὡς δὲ

Cibi tantum maſculo ſumendum cenſuit, ut præ repletione non gravetur, & penuriam tolerandi non ignarus ſit. Exiſtimabat enim, illos, qui ſic inſtituerentur, magis, ubi uſus ita poſceret, labores ſine cibo toleraturos; magiſque futurum, ut ſi eſſet imperatum, ab eodem cibo longius ad tempus abſtinendo durarent, minus obſonii requirerent, quamvis eſcam denique faciliùs admitterent.

Prætereà putabat, alimentum, quod corpora gracilia potiùs efficeret, quàm cibo dilataret, ad ſalubrius vivendum, & ad incrementum proceritatis, adjumenti plus adferre. Ut autem à

1 Σῖτόν γε μὴν τοσ. ἔχειν συνεβούλευεν. *Wel.* 2 Al. ἀσκήσαντας.

μὴ ὑπὸ λιμοῦ ἄγαν αὖ πιέζοιντο, ἀπραγμόνως μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔδωκε λαμβάνειν ὧν ἂν δέωνται, κλέπτειν δ' ἐφῆκεν ἔστιν ἃ τῷ λιμῷ ἐπικουροῦντας. Καὶ ὡς μὲν οὐκ ἀπορῶν ὅ, τι δοίη, ἐφῆκεν αὐτοῖς γε μηχανᾶσθαι τὴν τροφὴν, οὐδένα οἶμαι τοῦτο ἀγνοεῖν.

Δῆλον δὲ, ὅτι τὸν μέλλοντα κλωπεύειν, καὶ νυκτὸς ἀγρυπνεῖν δεῖ, καὶ μεθ' ἡμέραν ἀπατᾷν καὶ ἐνεδρεύειν, καὶ κατασκόπους δὲ ἑτοιμάζειν τὸν μέλλοντά τι λήψεσθαι. Ταῦτα οὖν δὴ πάντα δηλονότι μηχανικωτέρους τῶν ἐπιτηδείων βουλόμενος τοὺς παῖδας ποιεῖν, καὶ πολεμικωτέρους, οὕτως ἐπαίδευσεν.

fame non nimiùm premerentur, non conceſſit eis, ut ſine negotio conſequerentur, quibus ipſis opus eſſet; ſed permiſit, ut ea furto ſubtraherent, quibus levari fames poſſet. Non tamen eum idcircò ipſis conceſſiſſe, ut artificioſâ induſtriâ ſibi victum pararent, quia non haberet, quod aliud illis daret; neminem ignorare arbitror.

Nimirùm patet, eum, qui aliquid furto ſit ablaturus, neceſſe habere, ut noctu vigilet, interdiu fallat, inſidias locet, atque etiam exploratores paret, ſi quidem aliquid accipere velit. Quamobrem pueros ad hæc omnia condocefaciebat, quòd eos ad paranda neceſſaria ſollertiores, adeoque bellicoſiores facere vellet.

Εἴποι δ' ἂν οὖν τις· Τί δῆτα, εἴπερ τὸ κλέπτειν ἀγαθὸν ἐνόμιζε, πολλὰς πληγὰς ἐπέβαλλε τῷ ἁλισκομένῳ; Ὅτι, φημὶ ἐγὼ, καὶ τἄλλα ὅσα ἄνθρωποι διδάσκουσι, κολάζουσι τὸν μὴ καλῶς ὑπηρετοῦντα. Κἀκεῖνοι οὖν τοὺς ἁλισκομένους, ὡς κακῶς κλέπτοντας, τιμωροῦνται. Καὶ ὡς πλείστους δὴ ἁρπάσαι [1] τυροὺς παρ' Ὀρθίας καλὸν θεὶς, μαστιγοῦν τούτοις ἄλλοις ἐπέταξε. Τοῦτο δὲ δηλῶσαι καὶ ἐν τούτῳ βουλόμενος, ὅτι ἔστιν ὀλίγον χρόνον ἀλγήσαντα πολὺν χρόνον εὐδοκιμοῦντα εὐφραίνεσθαι. Δηλοῦται δὲ ἐν τούτῳ, ὅτι

Fortaſſè quis dixerit: Cur igitur, ſi quidem furari bonum quid eſſe arbitrabatur, multis eum verberibus caſtigabat, qui deprehendebatur? Nimirùm ideò, meâ quidem ſententiâ, quòd aliis etiam in rebus, quas homines docent, non rectè aliquid exſequentem plectant. Quamobrem illi quoque in deprehenſos, ut parùm peritos fures, animadvertunt. Cúmque ingenioſum eſſe ſtatuiſſet, ſi qui plurimum tritici raperent; eos tamen ab aliis ad aram Orthiæ flagris cædi juſſit. Quo quidem ſignificare voluit, quòd is, qui exiguo tempore dolores perfert, diuturnâ voluptate cum gloriâ frui poſſit. Præthereà ſignificatur hoc ipſo

1 Πυροὺς καλὸν θεὶς, παρ' Ὀρθίας μαστιγοῦν. *Leuncl.*

καὶ ὅπου τάχους δεῖ, ὁ βλακεύων ἐλάχιστα μὲν ὠφελεῖται, πλεῖστα δὲ πράγματα λαμβάνει.

Ὅπως δὲ μηδ' εἰ ὁ παιδονόμος ἀπέλθοι, ἔρημοί ποτε οἱ παῖδες εἶεν ἄρχοντος, ἐποίησε τὸν ἀεὶ παρόντα τῶν πολιτῶν κύριον εἶναι καὶ ἐπιτάττειν τοῖς παισὶν ὅ, τι ἂν ἀγαθὸν δοκοίη εἶναι, καὶ κολάζειν εἴτι ἁμαρτάνοιεν. Τοῦτο δὲ ποιήσας, διέπραξε καὶ αἰδημονεστέρους εἶναι τοὺς παῖδας. Οὐδὲν γὰρ οὕτως αἰδοῦνται οὔτε παῖδες, οὔτε ἄνδρες, ὡς τοὺς ἄρχοντας. Ὡς δὲ καὶ, εἴποτε μηδεὶς τύχοι ἀνὴρ παρὼν, μηδ' ὣς ἔρημοι οἱ παῖδες ἄρχοντος εἶεν, ἔθηκε τῆς ἴλης ἑκά-

mollem ac ignavum hominem, cùm celeritate opus eſt, utilitatis minimum capere, moleſtiæ plurimum.

Ut autem pueri etiam moderatore ſuo abſente, nunquam aliquo deſtituerentur, qui eis præeſſet; inſtituit, ut ex civibus, quicunque præſens quovis eſſet tempore, poteſtatem haberet tum imperandi pueris, quod ex uſu eſſe videretur, tum plectendi, ſi quid delinquerent. Quâ re perfecit ut etiam pueri verecundiores eſſent. Quippè nihil ita neque pueri, neque viri reverentur, atque præfectos ſuos. Ut autem nè tunc quidem, ubi fortè nullus ætatis virilis adeſſet, rectore pueri ſuo carerent; ſanxit, ut is, qui eſſet

ςης τ̄ τορώταζον τ̄ ἀῤῥένων ἄρχειν. Ὡςε οὐδέποτε ἐκεῖ ὁ παῖδες ἔρημοι ἄρχοντός εἰσι.

Λεκτέον δέ μοι δοκεῖ εἶναι καὶ περὶ τῶν παιδικῶν ἐρώτων· ἔςι γάρ τι καὶ τοῦτο πρὸς παιδείαν. Οἱ μὲν τοίνυν ἄλλοι Ἕλληνες ἢ (ὥσπερ Βοιωτοὶ) ἀνὴρ καὶ παῖς συζυγέντες ὁμιλοῦσιν, ἢ (ὥσπερ Ἠλεῖοι) διὰ χαρίτων τῇ ὥρᾳ χρῶνται. Εἰσὶ δὲ καὶ οἳ παντάπασι τ̄ διαλέγεσθαι τοὺς ἐραςὰς εἴργουσιν ἀπὸ τ̄ παίδων.

Ὁ δὲ Λυκοῦργος ἐναντία καὶ τούτοις πᾶσι γνοὺς, εἰ μέν τις αὐτὸς ὢν οἷον δεῖ, ἀγασθεὶς ψυχὴν παιδὸς, πειρῷτο ἄμεμπτον φίλον ἀποτελέσασθαι καὶ συνεῖναι, ἐπῄνει, καὶ

in classe quâlibet acerrimus, maribus imperaret. Quo fit, ut istic pueri nunquam rectore careant.

Etiam de puerorum amoribus dicendum mihi videtur; quòd hoc quoque ad institutionem pertineat. Aliis in more Græcis est, ut vel conjuncti vir ac puer degant, quod fit apud Bœotos; vel formæ venustate muneribus potiantur, quod Eleis in usu est. Nonnulli sunt, qui prorsùs amatores cum pueris etiam colloqui vetant.

Lycurgus autem his omnibus contraria statuens, si quis vir esset ejusmodi, qualem esse deceret, indolemque pueri admiratus, amicum sibi sincerum efficere cuperet, & cum eo versari; hoc ipsum laudabat, eamque putabat institutio-

καλλίστην παιδείαν ταύτην ἐνόμιζεν. Εἰ δέ τις παιδὸς σώματος ὀρεγόμενος φανείη, αἴσχιστον τοῦτο θεὶς ἐποίησεν ἐν Λακεδαίμονι μηδὲν ἧττον ἐραστὰς παιδικῶν ἀπέχεσθαι, ἢ γονεῖς παίδων, ἢ καὶ ἀδελφοὶ ἀδελφῶν εἰς ἀφροδίσια ἀπέχονται. Τὸ μέν τοι, ταῦτα ἀπιστεῖσθαι ὑπό τινων, οὐ θαυμάζω. Ἐν πολλαῖς γὰρ τῶν πόλεων οἱ νόμοι οὐκ ἐναντιοῦνται ταῖς πρὸς τοὺς παῖδας ἐπιθυμίαις.

nem eſſe optimam. Sin aliquem pueri corpore duntaxat capi adpareret, id verò turpiſſimum eſſe ſtatuit: adeoque perfecit ut apud Lacedæmonios nihilo utique minus amatores à puerorum amatorum congreſſu abſtinerent, quàm vel parentes à filiis, vel à fratribus fratres venereis in rebus abſtinent. Quæ ſanè fidem apud quoſdam non mereri, nihil miror. Nam leges in pleriſque civitatibus libidines ejuſmodi non coërcent.

ΚΕΦ. γʹ.

Ἡ μὲν δὴ παιδεία εἴρηται, ἥτε Λακωνικὴ, καὶ ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Ἐξ ὁποτέρας δ' αὐτῶν καὶ εὐπειθέστεροι, καὶ αἰδημονέστεροι, καὶ ὧν δεῖ ἐγκρατέστεροι ἄνδρες ἀποτελοῦνται, ὁ βουλόμενος καὶ ταῦτα ἐπισκοπείσθω.

Ὅταν γε μὴν ἐκ παίδων εἰς τὸ μειρακιοῦσθαι ἐκβαίνωσι, τηνικαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι παύουσι μὲν ἀπὸ παιδαγωγῶν, παύουσι δὲ καὶ ἀπὸ διδασκάλων, ἄρχουσι δὲ οὐδένες ἔτι αὐτῶν, ἀλλ' αὐτονόμους ἀφιᾶσιν· ὁ δὲ Λυκοῦργος καὶ τούτων τἀναντία

CAP. III.

ATQUE hactenùs de inſtitutione tam Laconicâ quàm cæterorum Græcorum dictum eſt. Utra verò promptiores ad parendum, & verecundiores, & continentiores in iis, ubi neceſſe eſt, viros efficiat; id etiam conſideret, qui volet.

Enimverò poſteaquam è pueritiâ tranſeunt ad adoleſcentiam, tum Græci quidem cæteri pædagogis magiſtriſque liberos ſuos committere deſinunt, neque quiſquam ampliùs eis imperat, ſed juris ſui fiunt: Lycurgus autem his quoque contraria ſta-

ἔγνω. Καταμαθὼν γὰρ τοῖς τηλικούτοις μέγιστον μὲν φρόνημα ἐμφυόμενον, μάλιστα δὲ ὕβριν ἐπιπολάζουσαν, ἰσχυροτάτας ἢ ἐπιθυμίας τῶν ἡδονῶν παρισταμένας· τηνικαῦτα πλείστους μὲν πόνους αὐτοῖς ἐπέβαλε, πλείστην δὲ ἀσχολίαν ἐμηχανήσατο. Επιθεὶς δὲ, καὶ εἴ τις ταῦτα φύγοι, μηδενὸς ἔτι τῶν καλῶν τυγχάνειν· ἐποίησε μὴ μόνον τοὺς ἐκ δημοσίου, ἀλλὰ καὶ τοὺς κηδομένους ἑκάστων ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μὴ ἀποδειλιάσαντες ἀδόκιμοι παντάπασιν ἐν τῇ πόλει γένοιντο.

Πρὸς δὲ τούτοις τὸ αἰδεῖσθαι ἰσχυρῶς [1] ἐμφῦσαι βουλόμενος

tuit. Nam quòd animadverteret, illis, qui hâc essent ætate, spiritus à naturâ maximos inesse, maximamque petulantiam redundare, cupiditates denique voluptatum vehementissimas adesse: idcircò tunc plurimis eos laboribus subjecit, & occupationes eorum plurimas excogitavit. Cúmque addidisset, eum, qui hæc fugeret, expertem fore deinceps rerum egregiarum omnium: perfecit, ut non tantùm publicè constituti, sed illi etiam, qui gererent privatim curam singulorum, operam darent, nè præ ignaviâ contemptui civibus universis essent.

Præthereà cùm vehementer animis eorum pudo-

1 Al. ἐμφυσιῶσαι, & ἐμφυῶσαι.

λόμενος αὐτοῖς, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐπέταξεν ἐντὸς μὲν τοῦ ἱματίου τὼ χεῖρε ἔχειν, σιγῇ δὲ πορεύεσθαι, περιβλέπειν δὲ μηδαμοῖ, ἀλλ' αὐτὰ τὰ πρὸ τῶν ποδῶν ὁρᾷν. Ενθα δὴ καὶ δῆλον γεγένηται, ὅτι τὸ ἄρρεν φῦλον καὶ εἰς τὸ σωφρονεῖν ἰσχυρότερόν ἐστι τῆς τῆς θηλείας φύσεως.

Εκείνων γ' οὖν ἧττον μὲν ἂν φωνὴν ἀκούσαις, ἢ τῶν λιθίνων, ἧττον δ' ἂν ὄμματα μεταστρέψαις, ἢ τῶν χαλκῶν, αἰδημονεστέρους δ' ἂν αὐτοὺς ἡγήσαιο καὶ αὐτῶν τῶν [1] ἐν τοῖς θαλάμοις παρθένων. Καὶ ἐπειδὰν εἰς τὸ [2] φιλίτιόν γε ἀφίκωνται, ἀγαπητὸν αὐτῶν καὶ τὸ ἐρωτηθὲν ἀκοῦσαι. Καὶ τῶν μὲν αὖ παιδικῶν οὕτως ἐπεμελήθη.

rem inſerere cuperet, inſtituit, ut in viâ manum utramque intra veſtem continerent, incederent taciti, nuſquam circumſpicerent, ea tantùm intuerentur, quæ ante pedes eſſent. Undè patuit, ſexum marem etiam fœmineo ſe modeſtiùs poſſe gerere.

Sanè vocem illorum minùs audias, quàm ſi lapidei; minùs oculos flexeris, quàm ſi eſſent ahenei; denique verecundiores eſſe duxeris, quàm ſint eæ, quæ in thalamis degunt, virgines. Quòd ſi etiam ad philitium veniant, ſatis habendum hoc ex eis audiri, de quo interrogati ſunt. Atque hanc *Lycurgus* ætati puerili curam adhibuit.

1 Al. ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς.   2 Al. φιδίτιον.

ΚΕΦ. δ'.

ΠΕΡΙ γε μὴν τῶν ἡβώντων πολὺ μάλιστα ἐσπούδασε, νομίζων, τούτους, εἰ γένοιντο οἵους δεῖ, πλεῖστον ῥέπειν ἐπὶ τὸ ἀγαθὸν τῇ πόλει. Ὁρῶν οὖν, οἷς ἂν μάλιστα φιλονεικία ἐγγένηται, τούτων καὶ χορεὺς ἀξιακροατωτάτους γιγνομένους, καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας ἀξιοθεατωτάτους· ἐνόμιζεν, εἰ καὶ τοὺς ἡβῶντας συμβάλλοι εἰς ἔριν περὶ ἀρετῆς, οὕτως ἂν καὶ τούτους ἐπὶ πλεῖστον ἀφικνεῖσθαι ἀνδραγαθίας. Ὡς οὖν τούτους αὖ συνέβαλεν, ἐξηγήσομαι.

CAP. IV.

CÆterùm multò maximam diligentiam puberibus impendit, quòd eos duceret, ſi tales evaderent, quales eſſe conveniret, plurimum momenti civitatis commodis allaturos. Itaque cùm videret, quibuſcunque maximè ſtudium contentionis innatum eſſet, horum & choros auditu, & certamina gymnica ſpectatu eſſe digniſſima; arbitrabatur, ſi puberes in contentionem virtutis inter ſe committeret, etiam illos hoc modo evaſuros eſſe fortiſſimos. Exponam autem quo modo inter ſe hos commiſerit.

Αἱροῦνται τοίνυν αὐτῶν οἱ Ἔφοροι ἐκ τῶν ἀκμαζόντων τρεῖς ἄνδρας. Οὗτοι δὲ Ἱππαγρέται καλοῦνται. Τούτων δὲ ἕκαστος ἄνδρας ἑκατὸν καταλέγει, διασαφηνίζων ὅτου ἕνεκα τοὺς μὲν προτιμᾷ, τοὺς δὲ ἀποδοκιμάζει. Οἱ οὖν μὴ τυγχάνοντες τῶν καλῶν, πολεμοῦσι τοῖς τε ἀποστείλασιν αὐτοὺς, καὶ τοῖς αἱρεθεῖσιν ἀνθ' αὐτῶν, καὶ παραφυλάττουσιν ἀλλήλους, ἐάν τι παρὰ τὰ καλὰ νομιζόμενα ῥαδιουργῶσι.

Καὶ αὕτη δὴ γίγνεται ἡ θεοφιλεστάτη τε, καὶ πολιτικωτάτη ἔρις, ἐν ᾗ ἀποδέδεικται μὲν, ἃ δεῖ ποιεῖν τὸν ἀγαθὸν, χωρὶς δ' ἑκάτεροι ἀσκοῦσιν, ὅπως ἀεὶ κράτιστοι

Eligunt Ephori ex eorum numero, qui ætate ſunt vegetâ, tres viros, quos Hippagretas vocant. Eorum quiſque centum ſibi viros deligit, ac ſimul declarat quamobrem alios præferat, alios rejiciat. Itaque illi, qui honorem hunc non conſequuntur, inimici fiunt tam iis, à quibus rejecti ſunt, quàm his in electione ſibi prælatis; ſeque obſervant mutuò, num aliquid adverſus ea, quæ honeſta ducuntur, nequiter committant.

Atque hæc eſt Diis acceptiſſima, & imprimis utilis reipublicæ contentio; quâ demonſtratur, quid viro forti faciundum ſit; & utrique ſemet in eo ſeorſùm exercent, ut ſemper ſint præſtan-

ἔσονται· ἐὰν δέ τι δέῃ, καθ᾽ ἕνα ἀρήξουσι τῇ πόλει παντὶ σθένει.

Ἀνάγκη δ᾽ αὐτοῖς καὶ εὐεξίας ἐπιμελεῖσθαι. Καὶ γὰρ πυκτεύουσι διὰ τὴν ἔριν, ὅπου ἂν συμβάλωσι· διαλύειν μέν τοι τοὺς μαχομένους πᾶς ὁ παραγενόμενος κύριος. Ην δέ τις ἀπειθῇ τῷ διαλύοντι, ἄγει αὐτὸν ὁ παιδονόμος ἐπὶ τοὺς Εφόρους· οἱ δὲ ζημιοῦσι, μεγαλείως καθιστάναι βουλόμενοι, εἰς τὸ μήποτε ὀργὴν τοῦ μὴ πείθεσθαι τοῖς νόμοις κρατῆσαι.

Τοῖς γε μὴν τὴν ἡβητικὴν ἡλικίαν πεπερακόσιν, ἐξ

tissimi; ac res si postulet, singillatim reipublicæ totis viribus opitulentur.

Prætereà necesse est, ut bonæ constitutioni studeant. Nam ubicunque congressi fuerint, ob hanc inter se rixam colluctando pugnant: & dirimere pugnantes cujusvis est in potestate, qui fortè intervenerit. Quòd si quis dirimenti non obtemperet, eum moderator Juventutis ad Ephoros deducit: à quibus ille multatur, acerrimo studio id efficere volentibus, nè quis unquam ab irâ superatus impediatur, quominùs legibus pareat.

Qui verò jam pubertatis annos excesserunt, è

ὧν ἤδη καὶ αἱ μέγισται ἀρχαὶ καθίστανται, οἱ μὲν ἄλλοι Ελληνες ἀφελόντες αὐτῶν τὸ ἰσχύος ἔτι ἐπιμελεῖσθαι, στρατεύεσθαι ὅμως αὐτοῖς ἐπιτάττουσιν. Ο δὲ Λυκοῦργος τοῖς τηλικούτοις νόμιμον ἐποίησε κάλλιστον εἶναι τὸ θηρᾷν, εἰ μή τι δημόσιον κωλύοι, ὅπως δύναιντο καὶ οὗτοι μηδὲν ἧττον τῶν ἡβώντων στρατιωτικοὺς πόνους ὑποφέρειν.

quorum numero magiſtratus ſummi creantur, eos Græci cæteri, detractâ virium exercendarum curâ, in militiam nihilominùs proficiſci jubent. Lycurgus autem introduxit, ut illâ in ætate quàm honeſtiſſimum habeatur, venationi operam dare, niſi quod publicum munus impediat; ut etiam hi non minùs quàm puberes, perferre labores militares poſſint.

ΚΕΦ. ε´.

Ἃ Μὲν οὖν ἑκάστῃ ἡλικίᾳ ἐνομοθέτησεν ὁ Λυκοῦργος ἐπιτηδεύματα, σχεδὸν εἴρηται. Οἵαν δὲ καὶ πᾶσι δίαιταν κατεσκεύασε, νῦν πειράσομαι διηγεῖσθαι.

Λυκοῦργος τοίνυν παραλαβὼν τοὺς Σπαρτιάτας, ὥσπερ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἴκοι σκηνοῦντας· γνοὺς ἐν τούτοις πλείστους ῥᾳδιουργεῖσθαι, εἰς φανερὸν ἐξήγαγε τὰ συσκήνια, οὕτως ἡγούμενος ἥκιστ' ἂν παραβαίνεσθαι τὰ προσταττόμενα. Καὶ σῖτόν τε ἔταξεν αὐτοῖς, ὡς μήτε ὑπερπληροῦσθαι, μήτε ἐνδεεῖς γίνεσθαι. Πολλὰ γὰρ

CAP. V.

AC propè jam explicatum eſt, quæ cuilibet ætati ſtudia Lycurgus præſcripſerit. Qualem verò victûs rationem univerſis inſtituerit, jam exponere conabor.

Cùm igitur Lycurgus Spartanos accepiſſet, pro Græcorum reliquorum conſuetudine domi ſuæ victitantes: cúmque animadvertiſſet, in his plurimos nequitèr ſe gerere, convictus illos in publicum eduxit, quòd eâ ratione futurum exiſtimaret, ut minimè imperata tranſgrederentur. Cibum etiam eis ita inſtituit, ut neque nimiùm replerentur, neque penuriâ laborarent. Multa verò

καὶ παράλογα γίγνεται ἀπὸ τῶν ἀγρευομένων. Οἱ δὲ πλούσιοι ἔστιν ὅτε καὶ ἄγραν ἀντιπαραβάλλουσιν. Ὥστε οὔτε ἔρημός ποτε ἡ τράπεζα βρωτῶν γίγνεται, ἔστ᾽ ἂν διασκηνῶσιν, οὔτε πολυδάπανος.

Καὶ μὴν τοῦ ποτοῦ ἀποπαύσας τὰς οὐκ ἀναγκαίας πόσεις, αἳ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας, ἐφῆκεν ὁπότε διψῴη ἕκαστος πίνειν· οὕτω νομίζων ἀβλαβέστατόν τε, καὶ ἥδιστον ποτὸν γίγνεσθαι. Οὕτω γε μὴν [1] σκηνούντων, πῶς ἄν τις ἢ ὑπὸ λιχνείας, ἢ οἰνοφλυγίας ἢ αὑτὸν, ἢ οἶκον διαφθείρειεν;

etiam præter expectationem fiunt de illis, quæ venando capiuntur. Et locupletes nonnunquam prædam venatu captam in commune conferunt. Quo fit, ut menſa nunquam careat iis rebus, quibus veſcantur, quàm quidem diù convictus ille durat; nec tamen ſumptuoſa ſit.

Sublatis etiam potationibus non neceſſariis, quæ tum corpora, tum animos labefactant, poteſtatem eis bibendi reliquit, ubi quiſque ſitiret: nam hâc ratione putabat potum minimè noxium, & longè ſuaviſſimum effici. Quamobrem quî fieri poteſt, ut aliquis ex iis, qui ſimul hoc modo victitant, vel gulâ, vel temulentiâ ſe, remve ſuam familiarem perdat?

1 Forſan συσκηνούντων,

Καὶ γὰρ δὴ ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν ὡς τὸ πολὺ (a) ἥλικες ἀλλήλοις σύνεισι, μεθ' ὧνπερ καὶ ἐλαχίστη αἰδὼς παραγίγνεται. Ο δὲ Λυκοῦργος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἀνέμιξε παιδεύεσθαι τὰ πολλὰ τοὺς νεωτέρους ὑπὸ τῆς τῶν γεραιτέρων ἐμπειρίας. Καὶ γὰρ δὴ ἐπιχώριον ἐν τοῖς φιλιτίοις λέγεσθαι ὅ, τι ἂν καλῶς τις ἐν τῇ πόλει ποιήσῃ· ὥστ' ἐκεῖ ἥκιστα μὲν ὕβριν, ἥκιστα δὲ παροινίαν, ἥκιστα δὲ αἰσχρουργίαν καὶ αἰσχρολογίαν ἐγγίγνεσθαι. Αγαθά γε μὴν ἀπεργάζεται καὶ τάδε ἡ ἔξω σίτησις· περιπατεῖν τε γὰρ ἀναγκάζονται ἐν τῇ οἴκαδε ἀφόδῳ, καὶ μὴν τὸ ὑπὸ οἴνου μὴ σφάλλεσθαι ἐπιμελεῖσθαι, εἰδότας ὅτι οὐκ ἔνθαπερ ἐδείπνουν, καταμενοῦσι, καὶ τῇ ὄρφνῃ

Etenim aliis in urbibus plerumque æquales inter se versantur, inter quos minimum est pudoris. Lycurgus verò Spartæ sic omnia miscuit, ut illic juniores ab experientiâ seniorum ut plurimum erudiantur. Nam, more patrio, commemoratur in publicis illis epulis, quicquid in republicâ quisque præclarè fecerit: quo fit, ut istic minimè vel injuria, vel ex vino petulantia, vel factum turpe, vel turpe dictum interveniat. Etiam ad hoc utiles sunt epulæ foris publicæ, quòd obambulare cogantur, ubi domum discedere volunt; atque operam dare, nè præ vino titubent; quippè qui sciant se non ibi mansuros, ubi cœnaverint, & tenebris perindè sibi uten-

ὅσα ἡμέρᾳ χρηστέον. Οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανοῦ τὸν ἔτι ἔμφρουρον ἔξεστι πορεύεσθαι.

Καταμαθών γε μὴν ὁ Λυκοῦργος καὶ ὅτι ἀπὸ τῶν σίτων οἱ μὲν διαπονούμενοι, εὔχροοί τε, καὶ εὔσαρκοι, καὶ εὔρωστοί εἰσιν, οἱ δ' ἄπονοι, πεφυσημένοι τε, καὶ αἰσχροὶ, καὶ ἀσθενεῖς ἀναφαίνονται, οὐδὲ τούτου ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐννοῶν, ὅτι καὶ ὅταν αὐτός τις τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ φιλοπονῇ, [1] ἀρκοῦν τὸ σῶμα ἔχων ἀναφαίνεται, ἐπέταξε τὸν ἀεὶ πρεσβύτατον ἐν τῷ γυμνασίῳ ἑκάστῳ ἐπιμελεῖσθαι, ὡς μήποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν [2] σιτίων γίγνεσθαι. Καὶ ἐμοὶ μὲν οὐδ' ἐν τού-

dum, ac die. Non enim cum face licet ei, qui necdum militiæ vacationem impetravit, incedere.

Cùm autem animadvertiſſet Lycurgus, eos, qui à cibo ſe laboribus exercent, & boni coloris, & ſucculentos & robuſtos eſſe; qui verò à laboribus abſtinerent, tumentes, ac deformes, imbecilloſque conſpici; nè id quidem neglexit: ſed conſiderans, eum, qui ſponte ſuâ labores ſuſciperet, exhibere corpus ad quævis idoneum ac ſufficiens; præcepit, ut ſemper is, qui quolibet eſſet in gymnaſio natu maximus, curam adhiberet, nè unquam ipſi deteriores evaderent inter eos, qui convictu eodem uterentur. Quâ in re mihi quidem

1 Al. ἀρκούντως.

2 *Leuncl.* legit συσσιτίων pro σιτίων.

τῷ σφαλῆναι δοκεῖ. Οὐκ ἂν οὖν ῥᾳδίως γέ τις εὕροι Σπαρτιατῶν οὔτε ὑγιεινοτέρους, οὔτε τοῖς σώμασι χρησιμωτέρους. Ὁμοίως γὰρ ἀπό τε τῶν σκελῶν, καὶ ἀπὸ χειρῶν, καὶ ἀπὸ τραχήλου γυμνάζονται.

ΚΕΦ. ϛʹ.

ΕΝαντία γε μὴν ἔγνω καὶ τάδε τοῖς πλείστοις. Ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλεσι τῶν ἑαυτοῦ ἕκαστος καὶ παίδων καὶ οἰκετῶν, καὶ χρημάτων ἄρχουσιν· ὁ δὲ Λυκοῦργος, κατασκευάσαι βουλόμενος, ὡς ἂν μηδὲν βλάπτοντες, ἀπολαύοιέν τι οἱ πολῖται ἀλλήλων ἀγαθὸν, ἐ-

non aberrasse videtur. Nec enim facilè quis homines inveniat, qui Spartanis aut bonâ valetudine, aut corporis viribus præstent. Nam paritèr & cruribus, & manibus, & cervicibus exercentur.

CAP. VI.

PRæatereà secùs hâc etiam in parte judicabat, quàm alii plurimi. Nam cæteris in urbibus quisque suis liberis, servis, facultatibus præest: Lycurgus autem, qui efficere vellet, ut cives nullo sibi invicem damno dato, etiam commodis quibusdam operâ mutuâ fruerentur; instituit,

ποίησε παίδων ἕκαστον ὁμοίως τῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἄρχειν. Ὅταν δέ τις εἰδῇ, ὅτι οὗτοι πατέρες εἰσὶ τῶν παίδων, ὧν αὐτὸς ἄρχει, ἀνάγκη οὕτως ἄρχειν, ὥσπερ ἂν καὶ τῶν ἑαυτοῦ ἄρχεσθαι βούλοιτο. Ἢν δέ τις παῖς ποτὲ πληγὰς λαβὼν ὑπ' ἄλλου, κατείπῃ πρὸς τὸν πατέρα, αἰσχρόν ἐστι μὴ οὐκ ἄλλας πληγὰς ἐμβάλλειν τῷ υἱεῖ. Οὕτω πιστεύουσιν ἀλλήλους μηδὲν αἰσχρὸν προστάττειν τοῖς παισίν.

Ἐποίησε δὲ καὶ οἰκέταις, [1] εἴ τις δεηθείη, χρῆσθαι καὶ τοῖς ἀλλοτρίοις· καὶ κυνῶν δὲ θηρευτικῶν συνῆψε κοινωνίαν. Ὥστε

ut quiſque tam ſuis quàm alienis liberis imperaret. Quòd ſi quis ſciat, eos pueros, in quos imperium ipſe ſibi ſumit, hos vel illos habere patres; neceſſe eſt ſic eis imperet, quemadmodùm & ſuo vellet imperari. Si quis autem puer verberibus aliquando cæſus ab alio, patri ſuo id enuntiet; turpe eſt, non eidem alias inſuper plagas addere. Uſque adeò fidem ſibi invicem habent, nequaquam futurum ut turpia pueris præcipiant.

Sanxit etiam, ut famulis, ſi eorum operâ quis egeat, alienis uti liceat: inſtitutâ venaticorum quoque canum communione. Itaque ſi

1 Al. ἄν δέῃ.

οἱ μὲν δεόμενοι παρακαλοῦσιν ἐπὶ θήραν· ὁ δὲ μὴ αὐτὸς σχολάζων, ἡδέως ἐκπέμπει. Καὶ ἵπποις δὲ ὡσαύτως χρῶνται. Ὁ γὰρ ἀσθενήσας, ἢ δεηθεὶς ὀχήματος, ἢ ταχύ που βουληθεὶς ἀφικέσθαι, ἤν που ἴδῃ ἵππον ὄντα, λαβὼν καὶ χρησάμενος καλῶς, ἀποκαθίστησιν. Οὐ μὴν οὐδ' ἐκεῖνο τὸ παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰθισμένον ἐποίησεν ἐπιτηδεύεσθαι. Ὅπου γὰρ ἂν ὑπὸ θήρας ὀψιαθέντες δεηθῶσι τῶν ἐπιτηδείων, ἢν μὴ συνεσκευασμένοι τύχωσι, καὶ ἐνταῦθα ἔθηκε τοὺς μὲν πεπαυμένους καταλείπειν τὰ πεποιημένα, τοὺς δὲ δεομένους, ἀνοίξαντας τὰ σήμαντρα, λαβόντας ὅσων ἂν δέον ᾖ, σημηναμένους καταλιπεῖν. Τοιγαροῦν οὕτως μεταδιδόντες ἀλλήλοις,

qui canibus egeant, ad venationem alios invitant: ac ſi cui non ſit otium, lubentèr canes concedit. Itidem utuntur & equis. Nam qui æger eſt, aut vehiculo indiget, vel celeritèr aliquò pergere cupit, ſicubi equum videat, eum ſumit; ac poſteaquam illo rectè uſus eſt, reſtituit. Ne id quidem apud ſuos fieri voluit, quod cæteris eſt in uſu. Quippè cùm præ venandi ſtudio ita nox eos oppreſſit, ut neceſſariis ad victum egeant, eorumque paratum nihil habeant; ſanxit, ut illi, qui venari deſierunt, inſtructa relinquant; qui verò iis egent, apertis ſigillis, & acceptis neceſſariis, cætera rurſùs obſignata relinquant. Atque hoc modo communicatis inter ſe rebus, etiam illi,

καὶ οἱ τὰ μικρὰ ἔχοντες μετέχουσι πάντων τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, ὁπόταν τινὸς δεηθῶσιν.

ΚΕΦ. ζ'.

ΕΝαντία γε μὴν καὶ τάδε τοῖς ἄλλοις Ελλησι κατέστησεν ὁ Λυκοῦργος ἐν τῇ Σπάρτῃ νόμιμα. Εν μὲν γὰρ δήπου ταῖς ἄλλαις πόλεσι πάντες χρηματίζονται ὅσον δύνανται. Ο μὲν γὰρ γεωργεῖ, ὁ δὲ ναυκληρεῖ· ὁ δ' ἐμπορεύεται, οἱ δὲ καὶ ἀπὸ τεχνῶν τρέφονται. Εν δὲ τῇ Σπάρτῃ ὁ Λυκοῦργος τοῖς μὲν ἐλευθέροις τῶν μὲν ἀμφὶ χρηματισμὸν ἀπεῖπε μηδενὸς ἅπτεσθαι· ὅσα

qui pauca poſſident, participes omnium fiunt, quæ regio illa fert, ubi quid ſuum ad uſum requirunt.

CAP. VII.

ETiam hoc ratione quâdam diverſâ reliquorum à Græcorum conſuetudine Lycurgus Lacedæmone ſanxit. Nam aliis in urbibus omnes, quocunque modo poſſunt, rem faciunt. Hic agrum colit, ille naviculatoriæ deditus eſt; hic mercaturâ, ille opificio exercendo ſe alit. Spartæ verò Lycurgus ingenuis interdixit quominùs ea, quibus rem facere poſſint, attingant: juſſitque,

δ' ἐλευθερίαν ταῖς πόλεσι παρασκευάζει, ταῦτα ἔταξε μόνα ἔργα αὐτῶν νομίζειν.

Καὶ γὰρ δὴ τί πλοῦτος ἐκεῖ γε σπουδαστέος, ἔνθα ἴσα μὲν φέρειν εἰς τὰ ἐπιτήδεια, ὁμοίως δὲ διαιτᾶσθαι τάξας, ἐποίησε μὴ ἡδυπαθείας ἕνεκα χρημάτων ὀρέγεσθαι; Ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἱματίων γε ἕνεκα χρηματιστέον. Οὐ γὰρ ἐσθῆτος πολυτελείᾳ, ἀλλὰ σώματος εὐεξίᾳ κοσμοῦνται. Οὐδὲ μὴν τοῦ γε εἰς τοὺς συσκήνους ἕνεκα ἔχειν δαπανᾶν, χρήματα ἀθροιστέον. Ἐπεὶ τὸ τῷ σώματι πονοῦντα ὠφελεῖν τοὺς συνόντας εὐδοξότερον ἐποίησεν, ἢ

ut illa tantùm ad ſe pertinere ducerent, quæcunque ad libertatem civitatibus parandam faciant.

Nam cur iſtic opes aliquis adfectaret, ubi cùm ipſe inſtituiſſet, ut omnes ex æquo rebus ad vitam neceſſariis potirentur, eâdemque ratione victûs uterentur, hoc ipſum effectum erat, ut opes voluptatis cauſâ non expeterentur? Nè veſtium quidem cauſâ pecuniæ ſtudendum. Non enim magni pretii veſte, ſed corporis egregiâ conſtitutione ornantur. Non item propterea, ut contubernalium cauſâ facere ſumptum poſſint, pecuniæ ipſis cogendæ ſunt. Sanxit enim, ut glorioſius habeatur, corporis labore prodeſſe ſodalibus, quàm faciendis ſump-

τὸ δαπανῶντας· ἐπιδείξας τὸ μὲν ψυχῆς, τὸ δὲ πλέτε ἔργον.

Τό γε μὴν ἐξ ἀδίκων χρηματίζεσθαι καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις διεκώλυσε. Πρῶτον μὲν γὰρ νόμισμα τοιῦτον κατεστήσατο, ὃ δέκα μνῶν μόνον ἂν εἰς οἰκίαν εἰσελθὸν, οὔποτε δεσπότας οὔτε οἰκέτας λάθοι. Καὶ γὰρ χώρας μεγάλης, καὶ ἁμάξης ἀγωγῆς δέοιτ' ἄν. Χρυσίον γε μὴν, καὶ ἀργύριον ἐρευνᾶται, καὶ ἄν τί πε φανῇ, ὁ ἔχων ζημιοῦται. Τί οὖν ἂν ἐκεῖ χρηματισμὸς σπουδάζοιτο, ἔνθα ἡ κτῆσις πλείους λύπας, ἢ ἡ χρῆσις εὐφροσύνας παρέχει;

tibus: quorum alterum ab animo, alterum ab opulentiâ proficiſci demonſtrabat.

Etiam per nefas rem facere, his ipſis rebus vetuit. Nam primùm ejuſmodi monetam inſtituit, cujus ſi tantùm decem minæ in domum inferrentur, nec dominos nec ſervos latere poſſent. Etenim & amplo id collocari ſpatio, & plauſtro neceſſe eſt vehi. Aurum autem argentumque perquiri ſolet, ac ſicubi conſpectum fuerit, poſſeſſor multatur. Cur igitur iſtic quærendis opibus opera detur, ubi comparatio plus moleſtiæ, quàm uſus voluptatis exhibeat?

ΚΕΦ. η'.

ΑΛΛΑ γὰρ ὅτι μὲν ἐν Σπάρτῃ μάλιστα πείθονται ταῖς ἀρχαῖς τε καὶ τοῖς νόμοις, ἴσμεν ἅπαντες. Ἐγὼ μέντοι οὐδ' ἐγχειρῆσαι οἶμαι πρότερον τὸν Λυκοῦργον ταύτην τὴν εὐεξίαν καθιστάναι, πρὶν ὁμογνώμονας ἐποιήσατο τοὺς Κρατίστους τῶν ἐν τῇ πόλει.

Τεκμαίρομαι δὲ ταῦτα, ὅτι ἐν μὲν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οἱ δυνατώτεροι οὔτε βούλονται δοκεῖν τὰς ἀρχὰς φοβεῖσθαι, ἀλλὰ νομίζουσι τοῦτο ἀνελεύθερον εἶναι. Ἐν δὲ τῇ Σπάρτῃ οἱ κράτιστοι καὶ ὑπέρχονται μάλιστα τὰς ἀρχάς, καὶ τῷ ταπεινοὶ εἶναι μεγα-

CAP. VIII.

ENimverò cives Spartanos imprimis & magiſtratibus & legibus parere, ſcimus omnes. At ego Lycurgum nè quidem adgreſſum arbitror egregiam illam reipublicæ conſtitutionem, priuſquàm civitatis optimates ſuam in ſententiam adduxiſſet.

Ejus rei hoc argumentum habeo, quòd qui aliis in urbibus potentiores ſunt, nè videri quidem volunt metuere magiſtratus; adeóque ducunt hoc eſſe ab homine libero alienum. Spartæ verò præſtantiſſimâ dignitate viri maximè magiſtratus obſervant, ac ſibi glorioſum putant, ſi hu-

λύνονται, καὶ τῷ, ὅταν καλῶνται, τρέχοντες, ἀλλὰ μὴ βαδίζοντες ὑπακούειν· νομίζοντες, ἢν αὐτοὶ κατάρχωσι τοῦ σφόδρα πείθεσθαι, ἕψεσθαι καὶ τοὺς ἄλλους· ὅπερ καὶ γεγένηται. Εἰκὸς δὲ καὶ τὴν τῆς Ἐφορείας δύναμιν τοὺς αὐτοὺς τούτους συγκατασκευάσαι, ἐπείπερ ἔγνωσαν τὸ πείθεσθαι μέγιστον ἀγαθὸν εἶναι καὶ ἐν πόλει, καὶ ἐν στρατιᾷ, καὶ ἐν οἴκῳ. Ὅσῳ γὰρ μείζω δύναμιν ἔχει ἡ ἀρχὴ, τοσούτῳ μᾶλλον ἂν ἡγήσαντο αὐτὴν καὶ καταπλήξειν τοὺς πολίτας, τοῦ ὑπακούειν.

Ἔφοροι οὖν ἱκανοὶ μέν εἰσι ζημιοῦν ὃν ἂν βούλωνται, κύριοι δ' ἐκπράττειν παραχρῆμα, κύριοι δὲ καὶ ἄρχον-

miles ſint, & arceſſiti non gradatim incedendo, ſed currendo, dictis audiant: exiſtimant enim, ſi ad ſummam obedientiam præſtandam duces ipſi fuerint, etiam alios ipſorum exemplum ſequuturos: quod quidem ita accidit. Et conſentaneum verò eſt, hos ipſos Ephororum poteſtatem unà *cum Lycurgo* inſtituiſſe; quòd animadverterent, obedientiam ſummum & in urbe, & apud exercitum, & in familiâ bonum eſſe. Nam quanto major magiſtratûs poteſtas eſſet, tanto plus terroris civibus adlaturam arbitrabatur ad hoc, ut dicto eſſent audientes.

Igitur Ephoris poteſtas eſt mulctandi, quem velint, & ſubitò mulctam exigendi, atque etiam

τας μεταξὺ καὶ καταπαῦσαι, καὶ εἷρξαι γε, καὶ περὶ τῆς ψυχῆς εἰς ἀγῶνα καταστῆσαι. Τοσαύτην δὲ ἔχοντες δύναμιν, οὐχ (ὥσπερ αἱ ἄλλαι πόλεις) ἐῶσι τοὺς αἱρεθέντας ἀεὶ ἄρχειν τὸ ἔτος ὅπως ἂν βούλωνται, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τύραννοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσιν ἐπιστάται, ἤν τινα αἰσθάνωνται παρανομοῦντά τι, εὐθὺς παραχρῆμα κολάζουσι.

Πολλῶν δὲ καὶ ἄλλων ὄντων μηχανημάτων καλῶν τῷ Λυκούργῳ εἰς τὸ πείθεσθαι τοῖς νόμοις ἐθέλειν τοὺς πολίτας, ἐν τοῖς καλλίστοις καὶ τοῦτό μοι δοκεῖ εἶναι, ὅτι οὐ πρότερον ἀπέδωκε τῷ πλήθει τοὺς νόμους, πρὶν ἐλθὼν σὺν τοῖς Κρατίστοις εἰς Δελφοὺς ἐπήρετο τὸν Θεὸν,

magiſtratus, dum adhuc cum imperio ſunt, loco movendi, vel carceribus conſtringendi, vel in judicium de vitâ vocandi. Tanta cùm eorum poteſtas ſit, non (quemadmodùm aliis ſit in urbibus) magiſtratus creatos ex animi arbitratu toto anno uti permittunt imperio ſuo; ſed regum inſtar, eorumve præſidum, qui certaminibus gymnicis moderantur, ſi quem in leges aliquid committere animadvertunt, eum mox puniunt.

Cúmque multa præclarè Lycurgus excogitaverit, ut cives legibus obtemperare vellent; in primis hoc pulchrum equidem ſtatuo, quòd multitudini leges non priùs tradiderit, quàm cum optimatibus Delphos profectus, Apollinem con-

εἰ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη τῇ Σπάρτῃ πειθομένῃ οἷς αὐτὸς ἔθηκε νόμοις. Ἐπεὶ δ' ἀνεῖλε τῷ παντὶ ἄμεινον εἶναι, τότε ἀπέδωκεν, οὐ μόνον ἄνομον ἀλλὰ καὶ ἀνόσιον θεὶς τὸ πυθοχρήστοις νόμοις μὴ πείθεσθαι.

ΚΕΦ. θ'.

Ἄξιον δὲ τοῦ Λυκούργου καὶ τόδε ἀγασθῆναι, τὸ κατεργάσασθαι ἐν τῇ πόλει, αἱρετώτερον εἶναι τὸν καλὸν θάνατον ἀντὶ τοῦ αἰσχροῦ βίου. Καὶ γὰρ δὴ ἐπισκοπῶν τις ἂν εὕροι μείους ἀποθνήσκοντας τούτων, τῶν ἐκ τοῦ φοβεροῦ ἀποχωρεῖν αἱρου-

ſuluiſſet, an Spartæ ſtatus melior feliciorque futurus eſſet, ſi legibus, quas tuliſſet ipſe, pareret. Is verò cùm oraculo reſpondiſſet, omninò id ex uſu fore; tum demùm eas tradidit, non modò contra leges, ſed etiam pietatem, facturos ſtatuens, ſi legibus oraculo Pythio comprobatis non obtemperaſſent.

CAP. IX.

HOC etiam in Lycurgo admiratione dignum eſt, quòd in civitate ſuâ perfecerit, ut vitæ turpi mors honeſta præferretur. Nam ſi quis rem conſideret, inveniet pauciores ex his perire, quàm ex illis, qui è periculo ſubducere ſe ma-

μένων. Ὥστ' ἀληθὲς εἰπεῖν, καὶ ἕπεται τῇ ἀρετῇ σώζεσθαι εἰς τὸν πλείω χρόνον μᾶλλον, ἢ τῇ κακίᾳ. Καὶ γὰρ ῥάων, καὶ ἡδίων, καὶ εὐπορωτέρα, καὶ ἰσχυροτέρα. Δῆλον δὲ, ὅτι καὶ εὔκλεια μάλιστα ἕπεται τῇ ἀρετῇ· καὶ γὰρ συμμαχεῖν πως πάντες τοῖς ἀγαθοῖς βούλονται.

Η μέντοι ὥστε ταῦτα γίγνεσθαι ἐμηχανήσατο, καὶ τοῦτο καλὸν μὴ παραλιπεῖν. Εκεῖνος τοίνυν σαφῶς παρεσκεύασε τοῖς μὲν ἀγαθοῖς εὐδαιμονίαν, τοῖς δὲ κακοῖς κακοδαιμονίαν. Εν μὲν γὰρ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ὁπόταν τις κακὸς γένηται, ἐπίκλησιν μόνον ἔχει Κακὸς εἶναι· ἀγοράζει δὲ ἐν τῷ αὐτῷ ὁ κακὸς τῷ ἀγαθῷ, καὶ κάθηται, καὶ γυμνάζεται,

lunt. Adeò verum ut dicam, magis virtutem comitatur incolumitas diuturnior, quàm ignaviam. Nam *virtus* & facilior eſt, & ſuavior, & expeditior, & firmior. Etiam hoc manifeſtum eſt, gloriam imprimis comitem virtutis eſſe: etenim viris fortibus omnes in bello ſocii eſſe volunt.

Quâ verò arte conſequutus ſit, ut hoc efficeret; id quoque rectum erit haud omittere. Nimirùm *Lycurgus* planè præſtitit, ut viri fortes beatam, ignavi miſeram vitam agerent. Nam aliis in urbibus cùm ignavitèr aliquis ſe gerit, duntaxat *hominis ignavi* cognomento notatur: ac nihilominùs negotiatur in eodèm foro vir ignavus, quo ſtrenuus; ibidem & ſedet, & exercet ſe,

ἐὰν βούληται. Ἐν δὲ τῇ Λακεδαίμονι πᾶς μὲν ἄν τις αἰσχυνθείη τὸν κακὸν σύσκηνον παραλαβεῖν, πᾶς δ' ἂν ἐν παλαίσμασι συγγυμναστήν.

Πολλάκις δὲ ὁ τοιοῦτος καὶ διαιρουμένων τοὺς ἀντισφαιριοῦντας, ἀχώριστος περιγίγνεται· καὶ ἐν χοροῖς δ' εἰς τὰς ἐπονειδίστους χώρας ἀπελαύνεται. Καὶ μὴν ἐν ὁδοῖς παραχωρητέον αὐτῷ, καὶ ἐν θάκοις, καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις ὑπαναστατέον· καὶ τὰς μὲν προσηκούσας κόρας οἴκοι θρεπτέον, καὶ ταύταις τῆς ἀνανδρείας αἰτίαν ὑφεκτέον· γυναικὸς δὲ κενὴν ἑστίαν οὐ περιοπτέον, καὶ ἅμα τούτου ζημίαν ἀποτιστέον· λιπαρὸν δὲ οὐ πλανητέον, οὐδὲ μιμητέον τοὺς ἀνεγ-

ſi velit. At Lacedæmone quivis pudendum duxerit, hominem ignavum vel in idem contubernium, vel ad eadem exercitia in luctis admittere.

Sæpenumerò etiam vir hujuſmodi, cùm dividuntur, qui pilâ ex adverſo ludant, neutram ad partem admiſſus, pro ſupervacaneo relinquitur: itidemque in choris ad ignominioſa loca rejicitur. In viâ quoque aliis ut cedat neceſſe habet, & in conſeſſibus, & inter juniores ut adſurgat; præthereà, ut puellas ad ſe pertinentes alat domi, quæ & ipſæ culpam alienæ ignaviæ ſuſtineant: ut caveat, nè domo prodeat uxor; eoque nomine mulctam perſolvat: ut unctus nitiduſque non obambulet, honeſtæ famæ homines non imite-

κλήτους, ἢ πληγὰς ὑπὸ τῶν ἀμεινόνων ληπτέον. Ἐγὼ μὲν δή, τοιαύτης τοῖς κακοῖς ἀτιμίας ἐπικειμένης, οὐδὲν θαυμάζω τὸ προαιρεῖσθαι ἐκεῖ θάνατον ἀντὶ τοῦ οὕτως ἀτίμου τε καὶ ἐπονειδίστου βίου.

ΚΕΦ. ι'.

Καλῶς δέ μοι δοκεῖ ὁ Λυκοῦργος νομοθετῆσαι καὶ ᾗ μέχρι γήρως ἀσκοῖτ' ἂν ἀρετή. Ἐπὶ γὰρ τῷ τέρματι τοῦ βίου τὴν κρίσιν τῆς γεροντίας προσθεὶς, ἐποίησε μηδὲ ἐν τῷ γήρᾳ ἀμελεῖσθαι τὴν καλοκαγαθίαν. Ἀξιάγαστον δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπικουρῆσαι τῷ τῶν ἀγαθῶν γήρᾳ. Θεὶς γὰρ τοὺς γέροντας κυρίους τοῦ περὶ τῆς ψυ-

tur, niſi à melioribus verberari velit. Hujuſmodi cùm ignavos infamia premat, nihil miror, iſtic mortem adeò probroſæ infamique vitæ anteferri.

CAP. X.

Videtur etiam mihi Lycurgus ègregiè ſanxiſſe, quâ ratione virtus ad ſenectutem uſque poſſit exerceri. Nam quia judicium de ſenatoribus ad vitæ metam retulit, hoc ipſo effecit, ut nè quidem in ſenectâ laudis & honeſti ſtudium negligeretur. Hoc quoque dignum admiratione, quòd fortium virorum ſenectuti conſuluerit. Quia enim ſanxit ut judicandi de animo jus penes ſe-

χῆς ἀγῶνος, διέπραξεν ἐντιμότερον εἶναι τὸ γῆρας τῆς τῶν ἀκμαζόντων ῥώμης. Εἰκότως δέ τοι καὶ σπουδάζεται οὗτος ὁ ἀγὼν μάλιστα τῶν ἀνθρώπων. Καλοὶ μὲν γὰρ καὶ οἱ γυμνικοί, ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν σωμάτων εἰσίν· ὁ δὲ περὶ τῆς γεροντίας ἀγὼν ψυχῶν ἀγαθῶν κρίσιν παρέχει. Ὅσῳ οὖν κρεῖττον ψυχὴ σώματος, τοσούτῳ καὶ οἱ ἀγῶνες οἱ τῶν ψυχῶν, ἢ οἱ τῶν σωμάτων ἀξιοσπουδαστότεροι.

Τόδε γε μὴν τοῦ Λυκούργου πῶς οὐ μεγάλως ἄξιον ἀγασθῆναι; ὃς ἐπειδὴ κατέμαθεν, ὅτι οἱ μὴ βουλόμενοι ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς, οὐχ ἱκανοί εἰσι τὰς πατρίδας αὔξειν, ἐκεῖνος ἐν τῇ Σπάρτῃ ἠνάγκασε δημοσίᾳ πάντας, πάσας

niores esset; perfecit ut *hominum* vegetorum robore senectus sit honoratior. Ac meritò sanè certamini huic inter alia mortalium certamina studium maximum adhibetur. Nam & ludi gymnici sunt illi quidem egregii, verùm ad corpora pertinent: cùm in hoc de ordine senum certamine, judicium de fortibus animis exhibetur. Quantò igitur animus corpore præstat, tantò majoris animorum certamina, quàm corporum, fieri debent.

Jam illud etiam in Lycurgo quî non insignem admirationem meretur? quòd cùm animadvertisset, eos, qui virtutis studiosi non sunt, non posse patriam majorem ad potentiam evehere; omnes Spartæ coëgerit in omni se genere virtu-

ἀσκεῖν τὰς ἀρετάς. Ὥσπερ οὖν ἰδιῶται τῶν ἰδιωτῶν διαφέρουσιν ἀρετῇ, οἱ ἀσκοῦντες τῶν ἀμελούντων, οὕτω καὶ ἡ Σπάρτη εἰκότως πασῶν τῶν πόλεων ἀρετῇ διαφέρει, μόνη δημοσίᾳ ἐπιτηδεύουσα τὴν καλοκαγαθίαν. Οὐ γὰρ κἀκεῖνο καλόν, τὸ τῶν ἄλλων πόλεων κολαζουσῶν ἤν τίς τι ἕτερος ἕτερον ἀδικῇ, ἐκεῖνον ζημίας μὴ ἐλάττους ἐπιθεῖναι, εἴ τις φανερὸς εἴη ἀμελῶν τοῦ ὡς βέλτιστος εἶναι;

Ἐνόμιζε γὰρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ μὲν τῶν ἀνδραποδιζομένων τινὰς, ἢ ἀποστερούντων τι, ἢ κλεπτόντων, τοὺς βλαπτομένους μόνον ἀδικεῖσθαι, ὑπὸ δὲ τῶν κακῶν καὶ ἀνάνδρων ὅλας τὰς πόλεις προδίδοσθαι. Ὥστε εἰκότως ἔμοι γε δοκεῖ τούτοις

tum publicè exercere. Itaque ut homines privati privatis virtute præſtant, & ſtudioſi negligentibus; ſic urbibus haud dubiè cunctis Sparta virtute præſtat, quippè quæ ſola publicè honeſti ſtudio teneatur. Annon enim hoc quoque præclarum, quòd cùm urbes cæteræ plectant ſi quis in alium injuriùs exſtiterit; *Lycurgus* nihilo minus in eum animadvertat, qui ſe negligentem in hoc declarat, ut ſit vir optimus?

Exiſtimabat ſcilicet, utì quidem apparet, à plagiariis, vel fraudatoribus, vel furibus, tantùm eos injuriâ adfici, qui damnum accipiunt; ab ignavis autem, effeminatiſque totas civitates prodi. Quo fit, ut, meâ ſententiâ, maximas his pœnas

μεγίστας ζημίας ἐπιθεῖναι. Επέθηκε δὲ καὶ τὴν ἀνυπόστατον ἀνάγκην ἀσκεῖν ἅπασαν πολιτικὴν ἀρετήν. Τοῖς μὲν γὰρ τὰ νόμιμα ἐκτελοῦσιν ὁμοίως ἅπασι τὴν πόλιν οἰκείαν ἐποίησε, καὶ οὐδὲν ὑπελογίσατο οὔτε σωμάτων οὔτε χρημάτων ἀσθένειαν. Εἰ δέ τις ἀποδειλιάσειε τοῦ τὰ νόμιμα διαπονεῖσθαι, τοῦτον ἐκεῖ ἀπέδειξε μήτε νομίζεσθαι ἔτι τῶν ὁμοίων εἶναι.

Αλλὰ γὰρ ὅτι μὲν παλαιότατοι οὗτοι οἱ νόμοι εἰσὶ, σαφές. Ο γὰρ Λυκοῦργος κατὰ τοὺς Ηρακλείδας λέγεται γενέσθαι. Οὕτω δὲ παλαιοὶ ὄντες, ἔτι καὶ νῦν τοῖς ἄλλοις καινότατοί εἰσι. Καὶ γὰρ τὸ πάν-

jure conſtituerit. Prætereà ſuis neceſſitatem quandam, quæ recuſari nequeat, colendi omnem virtutem civilem impoſuit. Nam iis, qui præſcripta legibus perficerent, paritèr univerſis rempublicam propriam eſſe voluit; nullâ neque corporum imbecillitatis, neque tenuitatis facultatum habitâ ratione. At ſi quis præ ignaviâ defugeret labores in obeundis iis, quæ leges jubent; eum *Lacedæmone* in numero parium nè quidem haberi debere decrevit.

Jam quòd hæ leges antiquiſſimæ ſint, patet. Nam Lycurgus temporibus Herculeorum nepotum vixiſſe perhibetur. Sed licèt antiquæ ſint, tamen nunc adhuc maximè novæ ſunt aliis. Etenim

των θαυμαστότατον, ἐπαινοῦσι μὲν πάντες τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύματα, μιμεῖσθαι δὲ αὐτὰ οὐδεμία πόλις ἐθέλει. Καὶ ταῦτα μὲν δὴ κοινὰ ἀγαθὰ καὶ ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἐν πολέμῳ.

ΚΕΦ. ια΄.

Εἰ δέ τις βούλεται καταμαθεῖν, ὅτι καὶ εἰς τὰς στρατιὰς βέλτιον τῶν ἄλλων ἐμηχανήσατο, ἔξεστι καὶ τούτων ἀκούειν. Πρῶτον μὲν τοίνυν οἱ Ἔφοροι προκηρύττουσι τὰ ἔτη, εἰς ἃ δεῖ στρατεύεσθαι καὶ ἱππεῦσι, καὶ ὁπλίταις, ἔπειτα δὲ καὶ τοῖς χειροτέχναις. Ὥστε ὅσοισπερ ἐπὶ πόλεως χρῶνται ἄνθρωποι,

quod admiratione dignissimum est, hujusmodi vitæ studia collaudant omnes, imitari nulla civitas cupit. Atque hæc quidem communia sunt pacis ac belli bona.

CAP. XI.

Si quis autem cognoscere vult, *Lycurgum* bellicis etiam in rebus quiddam invenisse rectius, quàm cæteri; *de eo* licet hæc audiat. Primùm Ephori annos ætatis indicant publicè, quibus in militiam tum equitibus, tum peditibus armatis, atque etiam opificibus eundum sit. Quo fit, ut quorumcunque operâ in urbibus homines

πάντων τούτων καὶ ἐπὶ στρατιᾶς οἱ Λακεδαιμόνιοι εὐποροῦσι. Καὶ ὅσα δὲ ὀργάνων ἡ στρατιὰ κοινῇ δεηθείη ἂν ἁπάντων, τὰ μὲν ἁμάξῃ προστέτακται παρέχειν, τὰ δὲ ὑποζυγίῳ. Οὕτω γὰρ ἥκιστ' ἂν τὸ ἐκλεῖπον διαλάθοι.

Εἴς γε μὴν τὸν ἐν τοῖς ὅπλοις ἀγῶνα τοιάδ' ἐμηχανήσατο. Στολὴν μὲν ἔχειν φοινικίδα, καὶ χαλκῆν ἀσπίδα. Ταύτην νομίζων ἥκιστα μὲν γυναικείᾳ κοινωνεῖν, [1] πολεμικωτάτην δ' εἶναι. Καὶ γὰρ τάχιστα λαμπρύνεται, καὶ σχολαιότατα ῥυπαίνεται. Ἔφηκε δὲ καὶ κομᾷν τοῖς

utuntur, eorum omnium Lacedæmonii copiam in caſtris habeant. Itidem quibuſcunque inſtrumentis exercitui communitèr opus eſt, ea partim plauſtris ſuppeditari mandatum eſt, partim jumentorum ſubvectione. Nam eâ ratione, ſi quid deeſt, obſcurum minùs eſſe poſſit.

Ad armorum certamina, hujuſmodi quædam excogitavit. Veſtem eos puniceam habere voluit, & ſcutum æreum. Exiſtimabat enim, illam minimè cum muliebri commune quidquam habere, hoc autem bello aptiſſimum eſſe. Nam & celerrimè niteſcit, & ſordes haud facilè contrahit. Fecit etiam illis, qui pubertatis annos ex-

1 Forſan πολεμικωτάτην δὲ τήνδ' εἶναι. *Wells.*

ὑπὲρ τ ἡβητικὴν ἡλικίαν· νομίζων οὕτω καὶ μείζους ἂν, καὶ ἐλευθεριωτέρους, καὶ γοργοτέρους φαίνεσθαι.

Οὕτω γε μὴν κατεσκευασμένων μόρας μὲν διεῖλεν ἓξ καὶ ἱππέων καὶ ὁπλιτῶν. Εκάστη δὲ [1] τῶν πολιτικῶν τούτων μορῶν ἔχει πολέμαρχον ἕνα, λοχαγοὺς τέσσαρας, πεντηκοστῆρας ὀκτὼ, ἐνωμοτάρχους ἑκκαίδεκα. Εκ δὲ τούτων τῶν μορῶν διὰ παρεγγυήσεως καθίστανται τοτὲ μὲν εἰς ἐνωμοτίας, τοτὲ δὲ εἰς τρεῖς, τότε δὲ εἰς ἕξ. Ο δὲ οἱ πλεῖστοι οἴονται, πολυπλοκωτάτην εἶναι τ ἐν ὅπλοις Λακωνικὴν τάξιν, ὃ ἐναντιώτατον ὑπειλήφασι

cessissent, comam alendi copiam: quòd eos hoc pacto grandiores, ac vultu magis liberali, terribilioresque visum iri arbitraretur.

Quibus in hunc modum instructis, in sex cohortes equitatum ac gravem armaturam distribuit. Quælibet autem civium cohors polemarchum unum habet, centuriones quatuor, quinquagenum præfectos octo, manipulorum duces sexdecim. Ex his verò cohortibus, ubi sic imperatur, nonnunquam *milites* per manipulos disponuntur, nonnunquam in ternos, nonnunquam in senos. Quod autem complures existimant, armatorum aciem Laconicam valdè implicatam esse; ii verò seciùs opinantur quàm sese

1 Al. πολιτικῶν ἔχει μορῶν πολ.

τοῦ ὄντος. Εἰσὶ μὲν γὰρ ἐν τῇ Λακωνικῇ τάξει οἱ πρωτοστάται ἄρχοντες, καὶ ὁ στίχος ἕκαστος πάντ' ἔχων, ὅσα δεῖ παρέχεσθαι.

Οὕτω δὲ ῥᾴδιον ταύτην τὴν τάξιν μαθεῖν, ὡς ὅστις τοὺς ἀνθρώπους δύναται γιγνώσκειν, οὐδεὶς ἂν ἁμάρτοι. Τοῖς μὲν γὰρ ἡγεῖσθαι δέδοται, τοῖς δὲ ἕπεσθαι τέτακται. Αἱ δὲ παραγωγαί, ὥσπερ ὑπὸ κήρυκος, ὑπὸ τοῦ ἐνωμοτάρχου λόγῳ δηλοῦνται, ἀραιαί τε καὶ βαθύτεραι αἱ φάλαγγες γίγνονται· ὧν δὴ οὐδ' ὁπωστιοῦν χαλεπὸν μαθεῖν. Τὸ μέντοι, κἂν ταραχθῶσι, μετὰ τοῦ παρατυχόντος ὁμοίως μάχεσθαι ταύτην τὴν τάξιν, οὐκέτι

res habeat. Nam in acie Laconicâ præfecti loco principe consistunt, & series quælibet habet omnia, quibus suppeditatis opus est.

Tam facile est autem, hanc aciei rationem intelligere; ut nemo, qui homines queat agnoscere, possit unquam errare. Nam aliis præcedendi munus datum est, aliis imperatum, ut sequantur. Ordinum verò promotiones, tanquam à præcone, manipularis præfecti verbis indicantur; fiuntque phalanges tum rariores tum densiores: quarum rerum nihil omninò cognitu est difficile. Quòd autem hæc acies, etiamsi turbata fuerit, cum obvio quovis similitèr dimicari possit; id in-

ῥᾴδιόν ἐστι μαθεῖν, πλὴν τοῖς ὑπὸ τῶν Λυκούργου νόμων πεπαιδευμένοις.

Εὐπορώτατα δὲ καὶ ἐκεῖνα Λακεδαιμόνιοι ποιοῦσι, τὰ τοῖς ὁπλομάχοις πάνυ δοκοῦντα χαλεπὰ εἶναι. Ὅταν μὲν γὰρ ἐπὶ κέρως πορεύωνται, κατ' οὐρὰν δήπου ἐνωμοτία ἕπεται· ἐὰν δ' ἐν τῷ τοιούτῳ ἐκ τοῦ ἐναντίου πολεμία φάλαγξ ἐπιφανῇ, τῷ ἐνωμοτάρχῃ παρεγγυᾶται εἰς μέτωπον παρ' ἀσπίδα καθίστασθαι· καὶ διὰ παντὸς οὕτως, ἔστ' ἂν ἡ φάλαγξ ἐναντία καταστῇ. Ἢν γε μὴν οὕτως ἐχόντων ἐκ τοῦ ὄπισθεν οἱ πολέμιοι ἐπιφανῶσιν, ἐξελίττεται ἕκαστος ὁ στίχος, ἵνα οἱ κράτιστοι ἐναντίοι ἀεὶ τοῖς πολεμίοις ὦσιν.

tellectu facile non est, extraquam iis, qui Lycurgi legibus instituti sunt.

Facillima sunt & ea Lacedæmoniis factu, quæ vel gladiatoribus per esse difficilia videntur. Nam cùm in cornu pergunt, sequitur à tergo manipularia series: at si phalanx hostilis ex adverso intereà se ostentaverit, manipulario duci denuntiatur, ut ad frontem clypeum versus consistat; atque ita fit penitùs, donec phalanx hostibus adversa steterit. Jam si *acie* ipsorum hoc pacto dispositâ, hostes à tergo venientes apparuerint; quælibet series evolvitur, ut fortissimi quique semper hostibus oppositi sint.

Ὅτι ᾗ ὁ ἄρχων εὐώνυμος γίγνηται, οὐδ᾽ ἐν τούτῳ μειονεκτεῖν ἡγοῦνται, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ πλεονεκτεῖν. Εἰ γάρ τινες κυκλοῦσθαι ἐπιχειρήσειεν, οὐκ ἂν κατὰ τὰ γυμνά, ἀλλὰ κατὰ τὰ ὡπλισμένα περιβάλλοιεν ἄν. Ἢν δέ ποτε ἕνεκά τινος δοκῇ συμφέρειν τὸν ἡγεμόνα δεξιὸν κέρας ἔχειν, στρέψαντες τὸ ἄγημα ἐπὶ κέρας, ἐξελίττουσι τὴν φάλαγγα, ἔστ᾽ ἂν ὁ μὲν ἡγεμὼν δεξιὸς ᾖ, ἡ δὲ οὐρὰ εὐώνυμος γένηται. Ἢν δ᾽ αὖ ἐκ τῶν δεξιῶν πολεμίων τάξις [1] ἐπιφαίνηται ἐπὶ κέρως πορευομένων, οὐδὲν ἄλλο πραγματεύονται, ἢ τὸν λόχον ἕκαστον, ὥσπερ τριήρη, ἀντίπρῳρον τοῖς ἐναντίοις στρέφου-

Quòd ſi aliquando dux agminis ad latus lævum ſit, nè tum quidem conditione ſe deteriore eſſe putant, immò nonnunquam meliore. Nam ſi qui eos undique cingere conarentur, non verſus partes nudas, ſed armis munitas, eos circumdarent. Si certâ de cauſâ viſum aliquando ſit expedire, ut cornu dextrum ductor obtineat; verſo in cornu agmine phalangem evolvunt, donec ad dextram ſit ductor, & agmen extremum ad lævam. *Rursùs* ſi ab hoſtibus ad dextram conſtitutis acies ſeſe oſtenderit progredientium in cornu, nihil agunt aliud, quàm quòd centurias ſingulas, triremis inſtar, hoſtibus velut objectâ prorâ, con-

1 Al. ἐπιφέρηται.

σι· καὶ οὕτως αὖ γίγνεται ὁ κατ' οὐρὰν λόχος παρὰ δόρυ. Ἢν γε μὴν κατὰ τὰ εὐώνυμα πολέμιοι προσίωσιν, οὐδὲ τοῦτο ἐῶσιν, ἀλλ' ἀπωθοῦσιν, ἢ ἐναντίους ἀντιπάλοις τοὺς λόχους στρέφουσι. Καὶ οὕτως αὖ ὁ κατ' οὐρὰν λόχος παρ' ἀσπίδα καθίσταται.

ΚΕΦ. ιβ'.

ΕΡΩ δὲ καὶ ἣν στρατοπεδεύεσθαι ἐνόμισε χρῆναι Λυκοῦργος. Διὰ μὲν γὰρ τὸ τὰς γωνίας τοῦ τετραγώνου ἀχρήστους εἶναι, κύκλον ἐστρατοπεδεύσατο, εἰ μὴ ὄρος ἀσφαλὲς εἴη, ἢ τεῖχος, ἢ ποταμὸν ὄπισθεν ἔχοιεν. Φύλα-

vertunt; quâ ratione ſeries ea, quæ extremo eſt in agmine, haſtam verſus conſtituitur. At ſi à lævo latere acceſſerint hoſtes, nè hoc quidem permittunt; ſed repellunt eos, vel adverſas ſeries adverſariis obvertunt. Quâ ratione fit, ut extremi agminis ſeries clypeum verſus conſtituatur.

CAP. XII.

DIcam etiam, quo pacto Lycurgus caſtra eſſe metanda cenſuerit. Nam quia quadrati agminis anguli ſunt inutiles, in orbem caſtra ponebat, extraquam ſi monte tuti eſſent, vel à tergo murum fluviumve haberent. Excu-

κὰς γε μὴν ἐποίησε μεθημερινὰς, τὰς μὲν ¹ περὶ τὰ ὅπλα εἴσω βλεπούσας· οὐ γὰρ πολεμίων ἕνεκα, ἀλλὰ φίλων αὗται καθίστανται. Τούς γε μὴν πολεμίους ἱππεῖς φυλάττουσιν ἀπὸ χωρίων, ὧν ἂν ἐκ πλείστου προορῷεν. Εἰ δέ τις προΐοι νύκτωρ ἔξω τῆς φάλαγγος, ἐνόμισεν ὑπὸ Σκιριτῶν προφυλάττεσθαι, νῦν δ' ἤδη καὶ ὑπὸ ξένων, αὐτῶν τινων συμπαρόντων.

Τὸ δὲ, ἔχοντας τὰ δόρατα ἀεὶ ² περιϊέναι, εὖ καὶ τοῦτο δεῖ εἰδέναι, ὅτι τοῦ αὐτοῦ ἕνεκά ἐστιν, οὗπερ καὶ τοὺς δούλους εἴργουσιν ἀπὸ τῶν ὅπλων. Καὶ τοὺς ἐπὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀπιόντας οὐ δεῖ θαυμάζειν, ὅτι οὔτε ἀλλήλων, οὔτε τῶν ὅπλων

bias quidem diurnas inſtituit, quæ interiùs caſtra verſus ſpectarent: nam amicorum, non hoſtium cauſâ, illæ conſtituuntur. Hoſtes ab equitibus obſervantur iis è locis de quibus proſpici longiſſimè poteſt. Quòd ſi quis noctu extra phalangem progrediatur, à Sciritis *eâ de cauſâ* inſtituit habendas excubias; & hoc tempore præſtant id mercenarii *milites*, quibus aliqui *Lacones* adſunt.

Jam quòd cum haſtis ſemper obverſantur, id ſciendum eâdem de cauſâ fieri, ob quam ſervos etiam ab armis arcent. Prætereà mirum videri non debet, eos, qui ad naturæ neceſſaria ſecedunt, neque ab ſe invicem, neque ab exercitu longiùs

1 Al. παρά. 2 Al. περιϊόντων.

πλέον, ἢ ὅσον μὴ λυπεῖν ἀλλήλους, ἀπέρχονται. Καὶ γὰρ ταῦτα ἀσφαλείας ἕνεκα ποιοῦσιν. Μεταστρατοπεδεύονταί γε μὴν πυκνὰ, καὶ τοῦ σίνεσθαι τοὺς πολεμίους ἕνεκα, καὶ τοῦ ὠφελεῖν τοὺς φίλους· καὶ γυμνάζεσθαι δὲ παραγορεύεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἅπασι Λακεδαιμονίοις, ὅσοιπερ ἂν στρατεύωνται· ὥστε μεγαλοπρεπεστέρους μὲν αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτοῖς γίγνεσθαι, ἐλευθεριωτέρους δὲ τῶν ἄλλων φαίνεσθαι. Δεῖ δὲ εἴτε περίπατον, εἴτε δρόμον ἐλάσσω ποιεῖσθαι, ἢ ὅσον ἂν ἡ μόρα ἐφήκῃ, ὅπως μηδεὶς τῶν αὐτοῦ ὅπλων πόῤῥω γίγνηται.

Μετὰ δὲ τὰ γυμνάσια καθίζειν μὲν ὁ πρῶτος

progredi, quàm utì caveant, nè ſibi mutuò moleſtiam creent. Hæc enim ſecuritatis cauſâ faciunt. Caſtra ſæpiùs mutant, partim ut hoſtibus detrimentum adferant, partim ut amicis proſint: etiam à lege mandatur Lacedæmoniis omnibus, qui expeditionibus interſunt, ut exercitiis utantur: quo fit, ut ipſi magis inter ſe magnanimi evadant, ac ſupra cæteros indole magis eſſe liberali videantur. Locus exercitationis & curſûs intra id ſpatium neceſſariò deſcribitur, quouſque cohors ipſa pertinet, nè quis ab ſuis armis recedat longiùs.

Peractis exercitiis, Polemarchus primus, utì ſe-

πολέμαρχος κηρύττει, (ἔστι δὲ τοῦτο ὥσπερ ἐξέτασις) ἐκ τούτου δὲ ἀριστοποιεῖσθαι, καὶ ταχὺ τὸν προσκοπὸν ὑπολύεσθαι. Εκ τούτου δ' αὖ διατριβαὶ καὶ ἀναπαύσεις πρὸ τῶν ἑσπερινῶν γυμνασίων. Μετά γε μὴν ταῦτα δειπνοποιεῖσθαι κηρύττεται, καὶ ἐπειδὰν ᾄσωσιν εἰς τοὺς θεοὺς οἷς ἂν κεκαλλιερηκότες ὦσιν, ἐπὶ τῶν ὅπλων ἀναπαύεσθαι. Οτι δὲ πολλὰ γράφω, οὐ δεῖ θαυμάζειν. Ηκιστα γὰρ Λακεδαιμονίοις εὕροι ἄν τις παραλελειμμένα ἐν τοῖς στρατιωτικοῖς, ὅσα δεῖ ἐπιμελείας.

deant, per præconem edicit; quod quidem lustrationis cujusdam instar est: deindè prandium utì sumant, ac speculatorem mox demittant. Hinc inter se conversantur *milites*, ac se quiescendo recreant ante vespertina exercitia. Secundum hæc per præconem denuntiatur, sumendam esse cœnam; & posteaquam hymnos Diis cecinerint, quibus est facta res sacra, armis incubando quietem capiendam. Nemo verò miretur, tam multa me scribere. Nam minimè quis à Lacedæmoniis omissum aliquid reperiat in re militari, quod quidem curandum veniat.

ΚΕΦ. ιγ΄.

Διηγήσομαι δὲ καὶ ἣν ἐπὶ στρατιᾶς ὁ Λυκοῦργος βασιλεῖ δύναμιν καὶ τιμὴν παρεσκεύασε. Πρῶτον μὲν γὰρ ἐπὶ φρουρᾶς τρέφει ἡ πόλις βασιλέα καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. Συσκηνοῦσι δὲ αὐτῷ οἱ πολέμαρχοι, ὅπως ἀεὶ συνόντες, μᾶλλον καὶ κοινοβουλῶσιν, ἤν τι δέωνται. Συσκηνοῦσι δὲ καὶ ἄλλοι τρεῖς ἄνδρες τῶν ὁμοίων, οὗτοι τούτοις ἐπιμελοῦνται πάντων τῶν ἐπιτηδείων, ὡς μηδεμία ἀσχολία ᾖ αὐτοῖς τῶν πολεμικῶν ἐπιμελεῖσθαι.

Επαναλήψομαι δὲ ὡς ἐξορμᾶται σὺν στρατιᾷ ὁ βα-

CAP. XIII.

COmmemorabo etiam, quam Lycurgus regi poteſtatem & dignitatem in exercitu adſignaverit. Primò regem cinctum ſatellitio, cum iis, qui adſunt regi, civitas alit. In ejus contubernio ſunt Polemarchi, ut ſemper illi præſto ſint communicandorum conſiliorum cauſâ, ſi quidem uſus ita poſtulet. In eodem *regis* contubernio viri prætereà tres ex parium numero degunt, qui quidem eis omnia neceſſaria procurant; nè ab ullâ impediantur occupatione, quominùs res bellicas ſtudioſè tractent.

Repetam verò altiùs, quo pacto Rex cum co-

σιλεύς. Θύει μὲν γὰρ πρῶτον οἴκοι ὢν Διὶ ἀγήτορι, καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ· ἢν δὲ ἐνταῦθα καλλιερήσῃ, λαβὼν ὁ πυρφόρος πῦρ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ, προηγεῖται ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς χώρας· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκεῖ αὖ θύεται Διὶ καὶ Ἀθηνᾷ. Ὅταν δὲ ἀμφοῖν τούτοιν τοῖν θεοῖν καλλιερηθῇ, τότε διαβαίνει τὰ ὅρια τῆς χώρας. Καὶ τὸ πῦρ μὲν ἀπὸ τούτων τῶν ἱερῶν προηγεῖται οὔποτε ἀποσβεννύμενον, σφάγια δὲ παντοῖα ἕπεται. Ἀεὶ δὲ ὅταν θύηται, ἄρχεται μὲν τούτου τοῦ ἔργου ἔτι κνεφαῖος, προλαμβάνειν βουλόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ [1] εὔνοιαν.

Πάρεισι δὲ περὶ τὴν θυσίαν πολέμαρχοι, λοχαγοί, πεν-

piis in expeditionem *domo* proficiſcatur. Primùm domi adhuc ſacrum Jovi ductori, & adjunctis ei *Diis* facit; ac ſi litatum illuc fuerit, Ignifer, *ſive fecialis*, ſublato ab arâ igne, ad regionis fines præcedit; ubi Rex Jovi Minervæque rurſùm ſacrificat. Ubi Diis hiſce litatum ambobus eſt, tum deindè limites regionis tranſit. Atque ab his ſacris ſublatus ignis præfertur, & nunquam extinguitur, ſequente omni hoſtiarum genere. Quoties autem *Rex* ſacrificat, primo id crepuſculo facere occipit, quaſi benevolentiam Dei cupiens antevertere.

Adſunt ſacrificio polemarchi, centuriones, quin-

1 Al. ἔννοιαν.

τηκοστῆρες, ξένων στρατίαρχοι, στρατοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες, καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πόλεων δὲ στρατηγῶν ὁ βουλόμενος. Πάρεισι δὲ καὶ τῶν ἐφόρων δύο, οἳ πολυπραγμονοῦσι μὲν οὐδέν, ἢν μὴ ὁ βασιλεὺς προσκαλῇ· ὁρῶντες δὲ ὅ, τι ποιεῖ ἕκαστος, πάντας σωφρονίζουσιν, ὡς τὸ εἰκός. Ὅταν δὲ τελεσθῇ τὰ ἱερά, ὁ βασιλεὺς προσκαλέσας πάντας, παραγγέλλει τὰ ποιητέα. Ὥστε ὁρῶν ταῦτα, ἡγήσαιο ἂν τοὺς μὲν ἄλλους αὐτοσχεδιαστὰς εἶναι τῶν στρατιωτικῶν, Λακεδαιμονίους δὲ μόνους τῷ ὄντι τεχνίτας τῶν πολεμικῶν.

Ἐπειδὰν γε μὴν ἡγῆται ὁ βασιλεύς, ἢν μὲν μηδεὶς ἐναντίος φαίνηται, οὐδεὶς αὐτοῦ πρόσθεν πορεύεται,

quagenum præfecti, militum ſtipendiariorum duces, impedimentis præfecti, ex civitatum denique prætoribus cui lubet. Adſunt præterea duo Ephori, qui nihil illi quidem agunt curioſius, niſi à Rege adhibiti: ſed conſiderantes tamen, quid quiſque faciat, omnes, ceu fieri par eſt, modeſtiores reddunt. Poſteaquam facta eſt res ſacra, Rex arceſſitis omnibus, quid faciendum ſit, imperat. Quo fit, ut ſi hæc videas, exiſtimes cæteros quidem homines ſtudio ſubitario rem militarem tractare; Lacedæmonios autem ſolos reapſe bellicorum operum artifices eſſe.

Poſteaquam Rex ducere copias cœpit, ſi quidem hoſtis ſe nullus oſtendat; nemo ipſum præ-

πλὴν Σκιρῖται, καὶ οἱ προερευνώμενοι ἱππεῖς· ἢν δέ ποτε μάχην οἴωνται ἔσεσθαι, λαβὼν τὸ ἄγημα τῆς πρώτης μόρας ὁ βασιλεὺς, ἄγει στρέψας ἐπὶ δόρυ, ἔστ' ἂν γένηται ἐν μέσῳ δυοῖν μόραιν, καὶ δυοῖν πολεμάρχοιν. Οὓς δὲ δεῖ ἐπὶ τούτοις τετάχθαι, ὁ πρεσβύτατος τῶν περὶ δημοσίαν συντάττει. Εἰσὶ δὲ οὗτοι, ὅσοι ἂν σύσκηνοι ὦσι τῶν ὁμοίων, καὶ μάντεις, καὶ ἰατροὶ, καὶ αὐληταὶ, οἱ τοῦ [1] στρατοῦ ἄρχοντες, καὶ ἐθελούσιοι ἤν τινες παρῶσιν. Ὥστε τῶν δεομένων γίγνεσθαι, οὐδὲν ἀπορεῖται· οὐδὲν γὰρ ἀπρόσκεπτόν ἐστι.

cedit, præter Sciritas, & equites exploratores: ſin prœlium committendum eſſe putant, Rex agmine primæ cohortis ſecum ſumpto, converſoque ad haſtam pergit, donec medio inter duas cohortes ac duos polemarchos loco ſit. Qui verò poſt hos collocandi ſunt, illos maximus natu inter eos, qui ad tabernaculum publicum pertinent, ordinat. Sunt autem hi, quicunque contubernio cum paribus eodem utuntur, & haruſpices, & medici, & tibicines, & copiarum *apud impedimenta* præfecti, & ſi qui ſponte ſuâ *expeditioni* adſunt. Quo fit, ut eorum, quæ fieri neceſſe eſt, nihil deſideretur; quippè quòd nihil non antè proſpectum ſit.

1 Poſt στρατοῦ ſupple σκευοφορικοῦ. *Wells.*

Καλὰ δὲ καὶ ὠφέλιμα τάδε, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, ἐμηχανήσατο Λυκοῦργος εἰς τὸν ἐν ὅπλοις ἀγῶνα. Ὅταν γὰρ ὁρώντων ἤδη τῶν πολεμίων χίμαιρα σφαγιάζηται, αὐλεῖν τε πάντας τοὺς παρόντας αὐλητὰς νόμος, καὶ μηδένα Λακεδαιμονίων ἀστεφάνωτον εἶναι· καὶ ὅπλα δὲ λαμπρύνεσθαι προαγορεύεται. Ἔξεστι δὲ τῷ νέῳ, καὶ κεκριμένῳ εἰς μάχην συνιέναι, καὶ φαιδρὸν εἶναι, καὶ εὐδόκιμον. Καὶ παρακελεύονται δὲ τῷ ἐνωμοτάρχῃ. Οὐδ᾽ ἀκούεται γὰρ εἰς ἑκάστην πᾶσαν τὴν ἐνωμοτίαν ἀφ᾽ ἑκάστου ἐνωμοτάρχου ἔξω. Ὅπως δὲ καλῶς γίγνηται, πολεμάρχῳ δεῖ μέλειν.

Etiam hæc præclarè Lycurgus utilitérque, meâ ſanè ſententiâ, ad armatum certamen excogitavit. Nam cùm jam hoſtium in conſpectu capra mactatur, lege conſtitutum eſt, ut omnes, quotquot adſunt, tibicines tibiâ canant, ac nemo Lacedæmoniorum ſerto careat: etiam ut arma polita niteant, edicitur. Juveni quoque, ac delecto ad pugnam ineundam permittitur, ut hilarem & egregium ſe gerat. Atque hi etiam manipularium præfectum incitando cohortantur. Nam à quovis manipularium præfecto exterius ad unumquemque manipulum nihil auditur. Ut autem omnia rectè fiant, polemarchi curæ committitur.

Ὅταν γε μὴν καιρὸς δοκῇ εἶναι στρατοπεδεύεσθαι, [1] τούτου μὲν κύριος βασιλεύς, καὶ τοῦ δεῖξαί γε, ὅπου δεῖ. Τὸ μέντοι πρεσβείας ἀποπέμπεσθαι καὶ φιλίας καὶ πολεμίας, τοῦτ' αὖ βασιλέως. Καὶ ἄρχονται μὲν πάντες ἀπὸ βασιλέως, ὅταν βούλωνται πρᾶξαί τι. Ἢν δ' οὖν δίκης δεόμενός τις ἔλθῃ, πρὸς Ἑλλανοδίκας τοῦτον ὁ βασιλεὺς ἀποπέμπει· ἢν χρημάτων, πρὸς ταμίας· ἢν δὲ ληΐδα ἄγων, πρὸς λαφυροπώλας. Οὕτω δὲ πραττομένων, βασιλεῖ οὐδὲν ἄλλο ἔργον καταλείπεται ἐπὶ φρουρᾶς, ἢ ἱερεῖ μὲν τὰ πρὸς τοὺς θεοὺς εἶναι, στρατηγῷ δὲ τὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

Quodnam tempus eſſe metandi caſtra videatur, regis eſt in arbitrio ſitum; itemque locum commonſtrandi. Præterea ſive fœderatorum, ſeu hoſtium dimittere legationes, ad Regem pertinet. Quoties aliquid agendum eſt, omnes è Rege initium ſumunt. Si quis judicio diſceptaturus *ad Regem* veniat, ad Hellanodicas, *ſive Græcorum judices*, à Rege remittitur: ſi pecuniâ quis egeat, ad quæſtores: ſin prædam adferat, ad manubiarum diſtractores. Quæ cùm ita gerantur, Regi nihil aliud in exercitu reſtat negotii, quàm ut rerum divinarum reſpectu ſit Sacerdos, humanarum verò, Imperator.

1 Al. τούτου μὲν Λυκοῦργος βασιλεῖ λέγει μέλειν, καὶ τοῦ δ. &c.

ΚΕΦ. ιδ'.

Εἰ δέ τις με ἔροιτο, εἰ ἔτι καὶ νῦν μοι δοκοῦσιν οἱ Λυκούργου νόμοι ἀκίνητοι διαμένειν, τοῦτο μὰ Δία οὐκ ἂν ἔτι θρασέως εἴποιμι. Οἶδα γὰρ πρότερον μὲν Λακεδαιμονίους αἱρουμένους οἴκοι τὰ μέτρια ἔχοντας ἀλλήλοις συνεῖναι μᾶλλον, ἢ ἁρμόζοντας ἐν ταῖς πόλεσι, καὶ κολακευομένους διαφθείρεσθαι. Καὶ πρόσθεν μὲν οἶδα αὐτοὺς φοβουμένους, χρυσίον ἔχοντας φαίνεσθαι· νῦν δ' ἔστιν οὓς καὶ καλλωπιζομένους ἐπὶ τῷ κεκτῆσθαι.

Ἐπίσταμαι δὲ καὶ πρόσθεν τούτου ἕνεκα ξενηλασίας

CAP. XIV.

QUOD ſi quis me roget, an hâc etiam tempeſtate Lycurgi leges immotæ mihi permanere videantur; id profectò non audactèr dixero. Nam ſcio Lacedæmonios pridem maluiſſe domi modicis cum facultatibus conſuetudine mutuâ uti, quàm in præfecturis civitatum per adſentationes degenerare. Scio metuiſſe antehac eos ſibi, nè aurum poſſidere deprehenderentur: jam nonnulli ſunt, qui hoc ipſo ſemet oſtentant, quòd aurum poſſideant.

Prætereà ſcio peregrinos ob eam cauſam olim

γιγνομένας, καὶ ἀποδημεῖν οὐκ ἐξόν, ὅπως μὴ ῥᾳδιουργίας οἱ πολῖται ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπίπλαιντο· νῦν δ' ἐπίσταμαι τοὺς δοκοῦντας πρώτους εἶναι, ἐσπουδακότας, ὡς μηδέποτε παύωνται ἁρμόζοντες ἐπὶ ξένης. Καὶ ἦν μὲν ὅτε ἐπεμελοῦντο, ὅπως ἄξιοι εἶεν ἡγεῖσθαι· νῦν δὲ πολὺ μᾶλλον πραγματεύονται, ὅπως ἄρξουσιν, ἢ ὅπως ἄξιοι τούτων ἔσονται.

Τοιγαροῦν οἱ Ἕλληνες πρότερον μὲν ἰόντες εἰς Λακεδαίμονα, ἐδέοντο αὐτῶν ἡγεῖσθαι ἐπὶ τοὺς δοκοῦντας ἀδικεῖν· νῦν δὲ πολλοὶ παρακαλοῦσιν ἀλλήλους ἐπὶ τὸ διακωλύειν ἄρξαι πάλιν αὐτούς. Οὐ-

ejectos fuiſſe, neque conceſſas peregrinationes; nè ab exteris cives improbitatem haurirent: nunc mihi conſtat, eos, qui loco videntur apud ipſos eſſe principe, ſtudioſè in hoc incubuiſſe; ut nunquam non apud exteros urbium præfecti eſſent. Fuit item aliquando *tempus*, cùm in id operam dabant, ut principatu digni eſſent: nunc id magis enituntur, ut imperent, quàm ut imperio digni ſint.

Itaque fit, ut Græci, qui olim Spartam profecti *Lacedæmonios* orabant, ut duces adverſus illos eſſent, qui injuſtè agere viderentur: nunc magnâ ex parte ſeipſos ad impediendum cohortentur, nè *ad Lacedæmonios* rerum ſumma redeat. Ne-

δὲν μέντοι δεῖ θαυμάζειν τούτων τῶν ἐπιψόγων αὐτοῖς γινομένων, ἐπειδὴ φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ Θεῷ πειθόμενοι, οὔτε τοῖς Λυκούργου νόμοις.

ΚΕΦ. ιέ.

Βούλομαι δὲ καὶ, ἃς βασιλεῖ πρὸς τὴν πόλιν συνθήκας ὁ Λυκοῦργος ἐποίησε, διηγήσασθαι. Μόνη γὰρ δὴ αὕτη ἀρχὴ διατελεῖ οἵαπερ ἐξ ἀρχῆς κατεστάθη· τὰς δὲ ἄλλας πολιτείας εὕροι ἄν τις μετακεκινημένας, καὶ ἔτι καὶ νῦν μετακινουμένας. Ἔθηκε γὰρ θύειν μὲν βασιλέα πρὸ τῆς πόλεως τὰ δημόσια ἅπαντα, ὡς ἀπὸ τοῦ

que verò mirum videri debet, quòd in has reprehensiones incurrant; quandò palàm eſt, eos neque *Apollini*, neque Lycurgi legibus parere.

CAP. XV.

LUbet etiam commemorare, quæ pacta Lycurgus inter Regem & civitatem conſtituit. Nam ſolus hic principatus in eodem permanet ſtatu, quo fuit ab initio: cæteras adminiſtrationum publicarum formas vel immutatas, vel etiam nunc aliquis mutari comperiat. Sanxit igitur, ut Rex pro ſalute civitatis rem divinam in omnibus ſacris publicis faceret, veluti ortus à

θεοῦ ὄντα· καὶ στρατιὰν ὅποι ἂν ἡ πόλις ἐκπέμπῃ, ἡγεῖσθαι.

Ἔδωκε δὲ καὶ γέρα ἀπὸ τῶν θυομένων λαμβάνειν· καὶ γῆν τε ἐν πολλαῖς τῶν περιοίκων πόλεων ἀπέδειξεν ἐξαίρετον τοσαύτην, ὥστε μήτε δεῖσθαι τῶν μετρίων, μήτε πλούτῳ ὑπερφέρειν. Ὅπως δὲ καὶ οἱ βασιλεῖς ἔξω σκηνοῖεν, σκηνὴν αὐτοῖς δημοσίαν ἀπέδειξε, καὶ διμοιρίᾳ γε ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐτίμησεν, οὐχ ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν, ἀλλ' ἵνα καὶ ἀπὸ τοῦδε τιμῆσαι ἔχοιεν, [1] εἴ τινα βούλοιντο.

Deo: ut, quocunque civitas militum copias mitteret, ducis munere fungeretur.

Adtribuit hoc quoque, ut de victimis cæsis honoris causâ quædam ipse caperet: prætereà tantum agri eximii multis in urbibus finitimis secrevit, ut mediocrium quidem illi *facultatum* copia non desit, non tamen opibus antecellat. Atque utì Reges etiam foris uti contubernio possent, ad hoc eis tabernaculum publicum ordinavit, eumque honorem illic addidit, ut in cœnâ duplex ipsis portio cederet; non id quidem, ut duplo plus, *quàm alii*, vorarent; sed ut aliquid indè honoris causâ dare possent, cui libuisset.

1 Al. ἅπινα προσελέσαι βούλ.

Εδωκε δ' αὖ καὶ συσκήνους δύω ἑκατέρῳ προσελέσθαι· οἱ δὴ καὶ Πύθιοι καλοῦνται. Εδωκε δὲ καὶ πασῶν τῶν συῶν ἀπὸ τόκου χοῖρον λαμβάνειν, ὡς μήποτε ἀπορήσαι βασιλεὺς ἱερῶν, ἤν τι δεηθῇ θεοῖς συμβουλεύσασθαι. Καὶ πρὸς τῇ οἰκίᾳ δὲ λίμνη ὕδατος ἀφθονίαν παρέχει. Οτι δὲ καὶ τοῦτο πρὸς πολλὰ χρήσιμον, οἱ μὴ ἔχοντες αὐτὸ μᾶλλον γιγνώσκουσι. Καὶ ἕδρας δὲ πάντες ὑπανίστανται βασιλεῖ, πλὴν οὐκ Εφοροι ἀπὸ τῶν Εφορικῶν δίφρων. Καὶ ὅρκους δὲ ἀλλήλοις κατὰ μῆνα ποιοῦνται, Εφοροι μὲν ὑπὲρ τῆς πόλεως, βασιλεὺς δ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Ο δὲ ὅρκος ἐστὶ τῷ μὲν βασιλεῖ, "Κατὰ τοὺς τῆς πόλεως κειμένους νόμους βασιλεύσειν·" Τῇ δὲ

Præterea *Regi* utrique poteſtatem deligendi contubernales binos conceſſit, quos Pythios vocant. Permiſit etiam, ut de omnium ſcrofarum partu porcum acciperet, nè unquam Rex victimis careret, ſi quâ in re Dii conſulendi eſſent. Propter domum *regiam* ſtagnum aquæ copiam ſuppeditat. Quod quidem ad multa per eſſe utile, magis intelligunt ii, qui eo carent. Etiam de ſellâ Regi adſurgunt omnes, præterquam Ephori de ſellis Ephoricis. Menſibus ſingulis jurejurando ſe invicem adſtringunt, Ephori quidem nomine civitatis, Rex autem ſuo. Regis jusjurandum eſt, "Regnum ſe geſturum ex "præſcripto legum latarum:" Civitatis, "Con-

πόλει, "Ἐμπεδορκοῦντος ἐκείνου ἀστυφέλικτον τὴν βασι-
" λείαν παρέξειν."

Αὗται μὲν οὖν αἱ τιμαὶ οἴκοι ζῶντι βασιλεῖ δέδονται, οὐδέν τι πολὺ ὑπερφέρουσαι τῶν ἰδιωτικῶν. Οὐ γὰρ ἐβουλήθη οὔτε τοῖς βασιλεῦσι τυραννικὸν φρόνημα παραστῆσαι, οὔτε τοῖς πολίταις φθόνον ἐμποιῆσαι τῆς δυνάμεως. Αἱ δὲ τελευτήσαντι τιμαὶ βασιλεῖ δέδονται, τῇδε βούλονται δηλοῦν οἱ Λυκούργου νόμοι, ὅτι οὐχ ὡς ἀνθρώπους, ἀλλ' ὡς ἥρωας τοὺς Λακεδαιμονίων βασιλεῖς προτετιμήκασιν.

" ſervaturam ſe regnum ipſius inconcuſſum, ſi
" quidem jusjurandum hoc ſanctè ſervaret."

Atque hi honores in patriâ Regi, quamdiù vivit, conceſſi ſunt; non multùm privatorum honoribus potiores. Etenim neque Regibus animos addere tyrannicos voluit, neque civibus eorum poteſtatem inviſam reddere. Qui autem Regi mortuo conceſſi ſunt honores, iis Lycurgi leges indicare volunt, non ſe Lacedæmoniorum Reges ut homines, ſed tanquam heroas honore eximio adfeciſſe.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

ΚΕΦ. α'.

ΠΕΡΙ δὲ τῆς Αθηναίων πολιτείας, ὅτι μὲν εἵλοντο τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας, οὐκ ἐπαινῶ διὰ τόδε· ὅτι ταῦθ' ἑλόμενοι, εἵλοντο τοὺς πονηροὺς ἄμεινον πράττειν ἢ τοὺς χρηστούς. Διὰ μὲν οὖν τοῦτο οὐκ ἐπαινῶ. Επεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔδοξεν αὐτοῖς, ὡς εὖ διασώζονται τὴν πολιτείαν, καὶ τἄλλα διαπράττονται, ἃ δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν τοῖς ἄλλοις Ελλησι, τοῦτ' ἀποδείξω.

XENOPHONTIS

ATHENIENSIUM RESPUBLICA.

Cap. I.

JAM de Athenienſium republicâ, quòd eam reipublicæ formam ſecuti ſint, propterea non laudo: quia dum illam voluerunt, voluerunt improbos *homines* meliori eſſe conditione, quàm probos. Hanc itaque ob cauſam non laudo. Quia verò ita eis viſum eſt, equidem oſtendam, rempublicam eos ſuam incolumem conſervare, atque etiam alia perficere, in quibus aberrare Græcis cæteris exiſtimentur.

Πρῶτον μὲν οὖν τοῦτο ἐρῶ, ὅτι δικαίως αὐτόθι καὶ οἱ πένητες καὶ ὁ δῆμος πλέον ἔχει τῶν γενναίων καὶ τῶν πλουσίων, διὰ τόδε, ὅτι ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἐλαύνων τὰς ναῦς, καὶ ὁ τὴν δύναμιν περιτιθεὶς τῇ πόλει· καὶ οἱ κυβερνῆται, καὶ οἱ κελευσταὶ, καὶ οἱ πεντηκόνταρχοι, καὶ οἱ πρωρᾶται, καὶ οἱ ναυπηγοὶ, οὗτοί εἰσιν οἱ τὴν δύναμιν περιτιθέντες τῇ πόλει πολὺ μᾶλλον, ἢ οἱ πολῖται καὶ οἱ γενναῖοι καὶ οἱ χρηστοί. Επειδὴ οὖν ταῦτα οὕτως ἔχει, δοκεῖ δίκαιον εἶναι πᾶσι τῶν ἀρχῶν μετεῖναι, ἔν τε τῷ κλήρῳ, καὶ ἐν τῇ χειροτονίᾳ· καὶ λέγειν ἐξεῖναι τῷ βουλομένῳ τῶν πολιτῶν.

Επειτα ὁπόσαι μὲν σωτηρίαν φέρουσι τῶν ἀρχῶν, χρη-

Primùm igitur hoc dicam, meritò pauperes ac plebem ibi plus posse, quàm nobiles & divites, idque ob hanc causam, quòd plebs & naves agat, & potentiam civitati conciliet: adeóque gubernatores, & incitatores nautarum, & quinquaginta remigibus præfecti, & proretæ, & navium fabricatores, hi sunt, qui multo magis reipublicæ potentiam amplificant, quàm cives, quàm nobiles, quàm homines frugi. Hæc cùm ita se habeant, æquum esse videtur, ut omnes magistratuum participes fiant, sive per sortem, seu per suffragium; utque cuivis civium dicere liceat, qui quidem velit.

Deindè quotquot magistratus, sive superio-

σταὶ ὅσαι καὶ μὴ χρησταὶ, ἢ κίνδυνον τῷ δήμῳ ἄπαντι, τούτων μὲν τῶν ἀρχῶν οὐδὲν δεῖται ὁ δῆμος μετεῖναι, οὔτε τῶν στρατηγικῶν κλήρων οἴονται σφίσι χρῆναι μετεῖναι, οὔτε τῶν ἱππαρχιῶν. Γιγνώσκει γὰρ ὁ δῆμος, ὅτι πλείω ὠφελεῖται ἐν τῷ μὴ αὐτὸς ἄρχειν ταύτας τὰς ἀρχὰς, ἀλλ' ἐᾷν τοὺς δυνατωτάτους ἄρχειν. Ὁπόσαι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ μισθοφορείας ἕνεκα καὶ ὠφελείας εἰς τὸν οἶκον, ταύτας ζητεῖ ὁ δῆμος ἄρχειν.

Ἔπειτα δὲ ὅ ἔνιοι θαυμάζουσιν, ὅτι πανταχοῦ πλέον νέμουσι τοῖς πονηροῖς, καὶ πένησι, καὶ δημοτικοῖς, ἢ τοῖς χρηστοῖς, ἐν αὐτῷ τούτῳ φανοῦνται τὴν δημοκρατίαν διασώζοντες.

res ſeu inferiores, univerſo populo vel ſalutis vel periculorum auctores ſunt, eorum utì particeps ſit vulgus, non eſt neceſſe; neque *plebs* ſortes prætorias, neque præfecturas equitum ad ſe pertinere putat. Animadvertit enim, ſe plus emolumenti capere, dum magiſtratus hoſce non obit, ſed illis relinquit gerendos, qui plurimum poſſunt. Quotquot verò magiſtratus habent ſtipendia, reique familiari conducunt, hos etiam vulgus ambit.

Quod autem nonnulli mirantur, ubique plus eos hominibus nullius momenti, & pauperibus, & plebeis, quàm egregiis viris tribuere; in hoc ipſo popularem *civitatis* ſtatum apertè conſervant.

Οἱ μὲν γὰρ πένητες καὶ οἱ δημόται καὶ οἱ χείρους εὖ πράττοντες, καὶ πολλοὶ οἱ τοιοῦτοι γιγνόμενοι, τὴν δημοκρατίαν αὔξουσιν. Ἐὰν δ' εὖ πράττωσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ χρηστοὶ, ἰσχυρὸν τὸ ἐναντίον σφίσιν αὐτοῖς καθιστᾶσιν οἱ δημοτικοί. Ἐστι δὲ πάσῃ γῇ τὸ βέλτιστον ἐναντίον τῇ δημοκρατίᾳ. Ἐν γὰρ τοῖς βελτίστοις ἔνι ἀκολασία τε ὀλιγίστη καὶ ἀδικία, ἀκρίβεια δὲ πλείστη εἰς τὰ χρηστά· ἐν δὲ τῷ δήμῳ ἀμαθία τε πλείστη καὶ ἀταξία καὶ πονηρία. Ἥτε γὰρ πενία αὐτοὺς μᾶλλον ἄγει ἐπὶ τὰ αἰσχρὰ, καὶ ἡ ἀπαιδευσία καὶ ἡ ἀμαθία δι' ἔνδειαν χρημάτων [1] ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων.

Quippè dum pauperes, & plebei, & nauci homines benè agunt, & ad aliquem numerum excreſcunt, ſtatum *civitatis* popularem augent. Sin divitibus & egregiis *hominibus* benè ſit; tum verò plebei contrariam ſibi partem corroborant. Sunt autem ubique terrarum optimates dominatui plebeio contrarii. Nam in optimatibus petulantiæ ac injuſtitiæ minimum eſt, ſtudium verò rerum honeſtarum accuratiſſimum: *contrà*, in plebe plurimum inſcitiæ, confuſionis, improbitatis. Etenim paupertas magis eos adducit ad turpia, & plerique mortalium propter penuriam neque literaliter educari, neque rectè inſtitui poſſunt.

1 Forſan ἔνεστιν ἐνίοις. *Wells.*

Εἴποι δ' ἄν τις, ὡς ἐχρῆν αὐτοὺς μὴ ἐᾶν λέγειν πάντας ἐξῆς μηδὲ βουλεύειν, ἀλλὰ τοὺς δεξιωτάτους καὶ ἄνδρας ἀρίστους. Οἱ δὲ καὶ ἐν τούτῳ ἄριστα βουλεύονται, ἐῶντες καὶ τοὺς πονηροὺς λέγειν. Εἰ μὲν γὰρ οἱ χρηστοὶ ἔλεγον καὶ ἐβουλεύοντο, τοῖς ὁμοίοις σφίσιν αὐτοῖς ἦν ἀγαθὰ, τοῖς δὲ δημοτικοῖς οὐκ ἀγαθά· νῦν δὲ λέγων ὁ βουλόμενος ἀναστὰς ἄνθρωπος πονηρὸς, ἐξευρίσκει τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ.

Εἴποι τις ἂν, Τί ἂν οὖν γνοίη ἀγαθὸν αὐτῷ ἢ τῷ δήμῳ τοιοῦτος ἄνθρωπος; Οἱ δὲ γιγνώσκουσιν, ὅτι ἡ τούτου ἀμαθία

Fortaſſè dixerit aliquis non permittendum eſſe, ut omnes vel dicendi poteſtatem habeant, vel conſulendi; ſed peritiſſimos *tantùm* & præſtantiſſimos viros. At illi in hoc quoque ſibi rectiſſimè conſulunt, dum futilibus etiam dicendi poteſtatem faciunt. Nam ſi duntaxat egregii viri & orationes haberent, & ſententias dicerent, ſui ſimilibus prodeſſent, non autem plebeiis: nunc cùm ſurgat *ad concionandum* aliquis nullius pretii quicunque voluerit; facilè tum ſibi, tum ſui ſimilibus quod expediat, invenit.

At inquiet aliquis, Ecquid hujuſmodi homo boni vel ſibi vel populo poſſit excogitare? Nimirùm intelligunt illi, hujus imperitiam ac fu-

καὶ πονηρία καὶ εὔνοια μᾶλλον λυσιτελεῖ, ἢ ἡ τοῦ χρηστοῦ ἀρετὴ καὶ σοφία καὶ κακόνοια. Εἴη μὲν οὖν ἂν πόλις οὐκ ἀπὸ τοιούτων διαιτημάτων ἡ βελτίστη, ἀλλ' ἡ δημοκρατία μάλιστ' ἂν σώζοιτο οὕτως. Ὁ γὰρ δῆμος οὐ βούλεται εὐνομουμένης τῆς πόλεως αὐτὸς δουλεύειν, ἀλλ' ἐλεύθερος εἶναι, καὶ ἄρχειν· τῆς δὲ κακονομίας αὐτῷ ὀλίγον μέλει. Ὃ γὰρ σὺ νομίζεις οὐκ εὐνομεῖσθαι, αὐτὸς ἀπὸ τούτου ἰσχύει ὁ δῆμος, καὶ ἐλεύθερός ἐστιν.

Εἰ δ' εὐνομίαν ζητεῖς, πρῶτα μὲν ὄψει τοὺς δεξιωτάτους αὐτοῖς τοὺς νόμους τιθέντας· ἔπειτα κολάσουσιν οἱ χρηστοὶ τοὺς πονηρούς, καὶ βουλεύσουσιν οἱ χρηστοὶ περὶ τῆς

tilitatem, cum benevolentiâ, plus *ſibi* prodeſſe, quàm viri egregii virtutem & ſapientiam, cum malevolentiâ. *Poteſt igitur fieri*, ut his moribus civitas non efficiatur optima; ſed ſtatus tamen popularis hâc ratione conſervabitur. Populus enim non vult rempublicam benè conſtitutam, in quâ ſibi ſit ſerviendum; ſed liber eſſe vult, & imperio potiri, ac malum interim *civitatis* ſtatum flocci pendit. Nam quod tu non rectè conſtitutum exiſtimas, id ipſum potentiam plebis libertatemque ſuſtinet.

Quòd ſi bonum *reipublicæ* ſtatum requiris, primùm videbis in eo peritiſſimos leges ferre: deindè boni malos punient, deque republicâ con-

πόλεως, καὶ οὐκ ἐάσουσι μαινομένους ἀνθρώπους βουλεύειν, οὐδὲ λέγειν, οὐδὲ ἐκκλησιάζειν. Ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τάχιστ' ἂν ὁ δῆμος εἰς δουλείαν καταπέσοι. Τῶν δούλων δ' αὖ καὶ τῶν μετοίκων πλείστη ἐστὶν Ἀθήνησιν ἀκολασία, καὶ οὔτε πατάξαι ἔξεστιν αὐτόθι, οὔτε ὑπεκστήσεταί σοι ὁ δοῦλος. Οὗ δ' ἕνεκέν ἐστι τοῦτο ἐπιχώριον, ἐγὼ φράσω. Εἰ νόμος ἦν τὸν δοῦλον ὑπὸ τοῦ ἐλευθέρου τύπτεσθαι, ἢ τὸν μέτοικον, ἢ τὸν ἀπελεύθερον, πολλάκις ἂν οἰηθεὶς εἶναι τὸν Ἀθηναῖον δοῦλον, ἐπάταξεν ἄν. Ἐσθῆτα τε γὰρ οὐδὲν βελτίων ὁ δῆμος αὐτόθι, ἢ οἱ δοῦλοι καὶ οἱ μέτοικοι, καὶ τὰ εἴδη οὐδὲν βελτίους εἰσίν.

ſultabunt, & homines inſanos neque conſiliis adeſſe, neque orationem habere, neque concionari permittent. Quapropter ex his bonis celerrimè plebs ad ſervitutem reciderit. Servorum autem & advenarum maxima eſt Athenis petulantia, neque pulſandi eos cuiquam illic jus eſt, neque ſervus tibi cedet. Cur autem hoc moribus illic ita receptum ſit, equidem exponam. Si conſuetudo ferret ſervum hominem ab ingenuo verberari, vel advenam, vel libertum; ſæpè quis Athenienſem pulſaret, ſervum eſſe ratus. Nam neque veſtitu, neque formâ, quidquam iſtic plebs ſervis adveniſve præſtat.

Ει δέ τις καὶ τοῦτο θαυμάζει, ὅτι ἐῶσι τοὺς δούλους τρυφᾶν αὐτόθι, καὶ μεγαλοπρεπῶς διαιτᾶσθαι ἐνίους, καὶ τοῦτο γνώμῃ φανεῖεν ἂν ποιοῦντες. Οπου γὰρ ναυτικὴ δύναμίς ἐστιν ἀπὸ χρημάτων, ἀνάγκη τοῖς ἀνδραπόδοις δουλεύειν, ἵνα λαμβάνων μὲν πράττῃ τὰς ἀποφορὰς, καὶ ἐλευθέρους ἀφιέναι. Οπου δ' εἰσὶ πλούσιοι δοῦλοι, οὐκέτι ἐνταῦθα λυσιτελεῖ τὸν ἐμὸν δοῦλον σὲ δεδιέναι. Εν ᾗ τῇ Λακεδαίμονι ὁ ἐμὸς δοῦλος σὲ [1] δέδοικεν. Αν δὲ δεδίῃ ὁ σὸς δοῦλος ἐμὲ, κινδυνεύσει καὶ τὰ χρήματα διδόναι τὰ ἑαυτοῦ, ὥστε μὴ κινδυνεύειν περὶ ἑαυτοῦ. Διὰ τοῦτ' οὖν ἰσηγορίαν καὶ τοῖς δούλοις πρὸς τοὺς ἐλευθέρους ἐποιήσαμεν, καὶ τοῖς μετοίκοις πρὸς τοὺς ἀστοὺς, διότι δεῖται

Jam ſiquis etiam miratur, quòd iſtic & delicatè ſervos & ſplendidè quidem nonnullos vivere patiantur, hoc quoque certo eos judicio facere conſtat. Nam ubi potentia navalis ab opibus pendet, ibi poſthabitis hominibus liberis, ſervire mancipiis oportet, ut qui ea capit, quæſtum faciat; ubi verò ſervi opulenti ſunt, ibi meus ut ſervus te metuat, non expedit. Lacedæmone quidem meus ſervus te metuit. Jam ſi me ſervus tuus metuat, ſanè verendum, ut res ſuas mihi det, nè quo ipſe ſit in periculo. Quamobrem æqualitatem quandam ſervis & liberis conceſſimus, itemque advenis & civibus, quòd advenarum e-

1 *Steph.* δεδίκει.

ἡ πόλις μετοίκων, διά τε τὸ πλῆθος τῶν τεχνῶν, καὶ διὰ τὸ ναυτικόν. Διὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῖς μετοίκοις εἰκότως τὴν ἰσηγορίαν ἐποιήσαμεν.

Τοὺς δὲ γυμναζομένους αὐτόθι, καὶ τὴν μουσικὴν ἐπιτηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος, νομίζων τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι, γνοὺς ὅτι οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐστιν ἐπιτηδεύειν. Ἐν ταῖς χορηγίαις αὖ καὶ γυμνασιαρχίαις καὶ τριηραρχίαις γιγνώσκουσιν, ὅτι χορηγοῦσι μὲν οἱ πλούσιοι, χορηγεῖται δὲ ὁ δῆμος· καὶ τριηραρχοῦσι καὶ γυμνασιαρχοῦσιν οἱ πλούσιοι, ὁ δὲ δῆμος τριηραρχεῖται καὶ γυμνασιαρχεῖται. Ἀξιοῖ οὖν ἀργύριον λαμβάνειν ὁ δῆμος, καὶ ᾄδων, καὶ τρέχων, καὶ ὀρχούμενος, καὶ

geat operâ civitas, cùm propter opificiorum multitudinem, tum ob rem navalem. Igitur hâc de causâ meritò quædam æqualitas inter *cives* & advenas à nobis facta est.

Cæterùm eos, qui corporum exercitiis ibi Musicæque dediti sunt studiis, plebs non sustulit; quòd existimaret id expedire, ac nè posse quidem *ab se* his dari operam sentiret. In chori verò principatu, ac gymnasiorum triremiumque præfecturis intelligunt penes opulentos esse chori principatum, vulgus verò in choris versari: eodemque modo locupletes triremibus & gymnasiis præesse, vulgus autem in triremibus & gymnasiis parere. Vult igitur pecuniam accipere vulgus, atque ita canere, currere, salta-

πλέων ἐν ταῖς ναυσίν· ἵνα αὐτός τε ἔχῃ, καὶ οἱ πλούσιοι πενέστεροι γίγνωνται. Ἔν τε τοῖς δικαστηρίοις οὐ τοῦ δικαίου αὐτοῖς μέλει μᾶλλον, ἢ τοῦ αὐτοῖς συμφέροντος.

Περὶ δὲ τῶν συμμάχων, ὅτι ἐκπλέοντες συκοφαντοῦσιν, ὡς δοκοῦσι, καὶ μισοῦσι τοὺς χρηστοὺς, γιγνώσκοντες ὅτι μισεῖσθαι μὲν ἀνάγκη τὸν ἄρχοντα ὑπὸ τοῦ ἀρχομένου· εἰ δὲ ἰσχύσουσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἐν ταῖς πόλεσιν, ὀλίγιστον χρόνον ἡ ἀρχὴ ἔσται τοῦ δήμου [1] τοῦ Ἀθήνησιν. Διὰ ταῦτα οὖν τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀτιμοῦσι, καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται, καὶ [2] ἐξελαύνονται, καὶ ἀποκτείνουσι, τοὺς δὲ πονηροὺς αὐ-

re, navigare; ut & ipſum habeat aliquid, & divites reddantur tenuiores. Nec in judiciis quidem magis ejus quod juſtum eſt, quàm commodi ſui rationem habent.

De ſociis autem, quòd navigiis eos adeuntes, calumniari & odiſſe videntur egregios illic *viros*, ita ſentiunt, fieri non poſſe, quin qui ſub imperio eſt, oderit eum, qui eſt cum imperio: ac ſi majores locupletum & potentium vires ſint in civitatibus, imperium populi Athenienſis haud diù duraturum. Ob has inquam cauſas *viris* egregiis honores adimunt, facultates auferunt, exilia capitiſque pœnas irrogant, dum nihili homines eve-

1 *Stobæus* omittit τοῦ Ἀθήνησιν. 2 *Stob.* ἐξελαύνουσι.

ξουσιν. Οἱ δὲ χρηστοὶ Ἀθηναίων τοὺς χρηστοὺς ἐν ταῖς συμμαχίσι πόλεσι σώζουσι, γινώσκοντες ὅτι σφίσιν ἀγαθόν ἐστι τοὺς βελτίστους σώζειν ἀεὶ ἐν ταῖς πόλεσιν.

Εἴποι δέ τις ἂν, ὅτι ἰσχύς ἐστιν αὕτη Ἀθηναίων, ἐὰν οἱ σύμμαχοι δυνατοὶ ὦσι χρήματα εἰσφέρειν. Τοῖς δὲ δημοτικοῖς δοκεῖ μεῖζον ἀγαθὸν εἶναι, τὰ τῶν συμμάχων χρήματα ἕνα ἕκαστον ἔχειν Ἀθηναίων, ἐκείνους δὲ ὅσον ζῆν καὶ ἐργάζεσθαι, ἀδυνάτους ὄντας ἐπιβουλεύειν. Δοκεῖ δὲ ὁ δῆμος Ἀθηναίων καὶ ἐν τῷδε κακῶς βουλεύεσθαι, ὅτι τοὺς συμμάχους ἀναγκάζουσι πλεῖν ἐπὶ δίκας Ἀθήναζε. Οἱ δὲ ἀντιλογίζονται ὅσα ἐν τούτῳ ἔνι ἀγαθὰ τῷ δήμῳ

hunt. Contrà qui Athenienſes frugi ſunt, ii ſalutem *virorum* egregiorum in civitatibus ſociis tuentur, quòd animadvertant ſibi ex uſu eſſe, conſervari ſemper in urbibus optimates.

At dixerit aliquis, in eo potentiam Athenienſium eſſe ſitam, ſi pecunias eorum ſocii conferre poſſint. At plebeiis hominibus magis expedire videtur, ut Athenienſium unuſquiſque facultates ſociorum obtineat; illi, quantum opus ſit ad victum & opera, nè poſſint inſidiari. Hâc etiam in parte populus Athenienſis uti conſilio malo exiſtimatur, quòd ſocios Athenas navigare ad petendum jus cogant. Verùm illi contrà ratiocinantur, quantum in hoc inſit Athenienſium populo

τῶν Ἀθηναίων. Πρῶτον μὲν, ἀπὸ τοῦ πρυτανείου τὸν μισθὸν δι' ἐνιαυτοῦ λαμβάνειν· εἶτ' οἴκοι καθήμενοι, ἄνευ νεῶν ἔκπλου, διοικοῦσι τὰς πόλεις τὰς συμμαχίδας, καὶ τοὺς μὲν τοῦ δήμου σώζουσι, τοὺς δ' ἐναντίους ἀπολλύουσιν ἐν τοῖς δικαστηρίοις. Εἰ δὲ οἴκοι εἶχον ἕκαστοι τὰς δίκας, ἅτε ἀχθόμενοι Ἀθηναίοις, τούτους ἂν σφῶν αὐτῶν ἀπώλλυσαν, οἵτινες φίλοι μάλιστα ἦσαν Ἀθηναίων τῷ δήμῳ.

Πρὸς δὲ τούτοις, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων τάδε κερδαίνει τῶν δικῶν Ἀθήνησιν οὐσῶν τοῖς συμμάχοις. Πρῶτον μὲν γὰρ ἡ ἑκατοστὴ τῇ πόλει πλείων ἡ ἐν Πειραιεῖ· ἔπειτα εἴ τῳ συνοικία ἐστίν, ἢ ἀνδράποδον μισθοφοροῦν. Ἐπει-

commodi. Primum eſt, quòd à Prytaneis anno toto mercedem percipiant; deindè, quòd domi reſidentes, nullis emiſſis navibus, civitates ſocias adminiſtrent; plebeioque ſtatui addictos incolumes ſervent, adverſariis eorum in judiciis oppreſſis. Quòd ſi judicia ſinguli exercerent in patriâ, nimirùm Athenienſibus infenſi, eos ipſos de numero ſuorum opprimerent, quicunque populo Athenienſium imprimis amici eſſent.

Præterea populus Athenienſis, dum jus Athenis ſocii petunt, hæc lucratur. Primùm è centeſſimo in Piræo civitati proventus major accedit: deindè *lucrum percipit*, cui vel cœnaculis inſtructa domus eſt, vel jumentum meritorium. Iti-

τα οἱ κήρυκες ἄμεινον πράττουσι διὰ τὰς ἐπιδημίας τὰς τῶν συμμάχων. Πρὸς δὲ τούτοις, εἰ μὲν μὴ ἐπὶ δίκας ᾔεσαν οἱ σύμμαχοι, τοὺς ἐκπλέοντας Ἀθηναίων ἐτίμων ἂν μόνους, τούς τε στρατηγοὺς, καὶ τοὺς τριηράρχους, καὶ πρέσβεις. Νῦν δ' ἠνάγκασται τὸν δῆμον κολακεύειν τὸν Ἀθηναίων εἷς ἕκαστος τῶν συμμάχων, γιγνώσκων, ὅτι δεῖ μὲν ἀφικόμενον Ἀθήναζε δίκην δοῦναι καὶ λαβεῖν οὐκ ἐν ἄλλοις τισὶν, ἀλλ' ἐν τῷ δήμῳ· ὅς ἐστι δὴ νόμος Ἀθήνησι. Καὶ ἀντιβολῆσαι ἀναγκάζεται ἐν τοῖς δικαστηρίοις, καὶ εἰσιόντος του, ἐπιλαμβάνεσθαι τῆς χειρός. Διὰ τοῦτο οὖν οἱ σύμμαχοι δοῦλοι τοῦ δήμου τῶν Ἀθηναίων καθεστᾶσι μᾶλλον.

dem ſociorum adventus emolumentum præconibus adfert. Prætereà ſi *Athenas* ſocii jus petitum non irent, ſolos ex Athenienſibus illos honoribus adficerent, qui ad ipſos navigant; nimirùm prætores, triremium præfectos, legatos. Nunc verò ſociorum unuſquiſque populum Athenienſem blandiendo demereri cogitur; quippè qui intelligat, Athenas ſibi proficiſcendum, cauſamque agendam, non apud alios, quàm apud populum: quæ ſanè lex Athenis eſt. Etiam in judiciis ſupplicare cogitur, & ſi quis ingrediatur, manum ejus prenſare. Quæ cauſa eſt, quamobrem ſocii multo magis populo Athenienſi ſerviant.

Πρὸς δὲ τούτοις διὰ τὴν κτῆσιν τὴν ἐν τοῖς ὑπερορίοις, καὶ διὰ τὰς ἀρχὰς τὰς εἰς τὴν ὑπερορίαν, λελήθασι μανθάνοντες ἐλαύνειν τῇ κώπῃ αὐτοί τε καὶ οἱ ἀκόλουθοι. Ανάγκη γὰρ ἄνθρωπον πολλάκις πλέοντα κώπην λαβεῖν καὶ αὐτὸν, καὶ τὸν οἰκέτην, καὶ ὀνόματα μαθεῖν τὰ ἐν τῇ ναυτικῇ. Καὶ κυβερνῆται ἀγαθοὶ γίνονται, δι' ἐμπειρίαν τε τῶν πλοίων, καὶ διὰ μελέτην. Εμελέτησαν δὲ οἱ μὲν, πλοῖον κυβερνῶντες, οἱ δὲ, ὁλκάδα· οἱ δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ τριήρη κατέστησαν. Οἱ δὲ πολλοὶ ἐλαύνειν εὐθὺς ὡς οἷόν τε εἰσβάντες εἰς ναῦς, ἅτε ἐν παντὶ τῷ βίῳ προμεμελετηκότες.

Præterea propter id quòd extra fines patriæ poſſident, & propter magiſtratus gerendos apud exteros, ſenſim remo navem agere, tum ipſi, tum comites, diſcunt. Eſt enim neceſſe, ut qui ſæpiùs navigat, remum in manus ſumat, tam ipſe, quàm famulus, reique navalis adpellationes diſcat. Etiam boni gubernatores fiunt, partim propter uſum navigiorum, partim propter exercitationem. Exercent autem ſeſe alii navigium minus gubernando, alii navim onerariam: ac nonnulli ad triremes hinc tranſeunt. Complures ſtatim in ipſo ingreſſu in naves, remigare poſſunt, exercitati jam ita nimirùm in hoc per omnem vitam.

ΚΕΦ. β'.

ΤΟ δὲ ὁπλιτικὸν αὐτοῖς, ὃ ἥκιστα δοκεῖ εὖ ἔχειν Ἀθήνησιν, οὕτω καθέστηκε. Καὶ τῶν μὲν πολεμίων ἥττους τε σφᾶς αὐτοὺς ἡγοῦνται εἶναι, καὶ μείζους· τῶν δὲ συμμάχων, οἳ φέρουσι τὸν φόρον, καὶ κατὰ γῆν κράτιστοί εἰσι, καὶ νομίζουσι τὸ ὁπλιτικὸν ἄρχειν, εἰ τῶν συμμάχων κρείττονές εἰσι. Πρὸς δὲ καὶ κατὰ τύχην τι αὐτοῖς τοιοῦτον καθέστηκε. Τοῖς μὲν κατὰ γῆν ἀρχομένοις οἷόν τ' ἐστὶν ἐκ μικρῶν πόλεων συνοικισθέντας, ἀθρόους μάχεσθαι. Τοῖς δὲ κατὰ θάλατταν ἀρχομένοις, ὅσοι νησιῶταί εἰσιν, οὐχ οἷόν τε συνάρασθαι εἰς τὸ

CAP. II.

CÆterùm terreſtris militiæ, quæ Athenis non ſatis benè comparata eſſe videtur, hæc eſt ratio. Arbitrantur *Athenienſes*, hoſtibus ſe & inferiores, & ſuperiores eſſe: Sociis verò, qui tributum eis pendunt, longè etiam terrâ præſtant, ac ſe terreſtribus copiis præcipuè valere putant, ſi ſociis ſint ſuperiores. Præthereà fortunâ quâdam talis ipſorum eſt conditio. Poſſunt ſubditi in continenti parvis ex oppidis coire, conjunctiſque copiis pugnare. At verò maritimorum ſubditorum, hominum videlicet inſularium oppida conjungere

αὐτὸ τὰς πόλεις. Η γὰρ θάλαττα ἐν τῷ μέσῳ, οἱ δὲ κρατοῦντες θαλασσοκράτορές εἰσιν. Εἰ δὲ οἷόν τε καὶ λαθεῖν συνελθοῦσιν εἰς ταυτὸ τοῖς νησιώταις εἰς μίαν νῆσον, ἀπολοῦνται λιμῷ.

Οπόσαι δὲ ἐν τῇ ἠπείρῳ εἰσὶ πόλεις ὑπὸ τῶν Αθηναίων ἀρχόμεναι, αἱ μὲν μεγάλαι διὰ δέος ἄρχονται, αἱ δὲ μικραὶ πάνυ διὰ χρείαν. Οὐ γάρ ἐστι πόλις οὐδεμία, ἥτις οὐ δεῖται εἰσάγεσθαί τι ἢ ἐξάγεσθαι. Ταῦτα τοίνυν οὐκ ἔσται αὐτῇ, ἐὰν μὴ ὑπήκοος ᾖ τῶν ἀρχόντων τῆς θαλάττης. Επειτα δὲ τοῖς ἄρχουσι τῆς θαλάττης οἷόν τ' ἐστι ποιεῖν, ἅπερ οὐ τοῖς τῆς γῆς, ἐνίοτε τέμνειν τὴν γῆν

vires non poſſunt. Eſt enim in medio mare, quique rerum potiuntur, etiam maris imperium obtinent. Quòd ſi etiam fieri poſſit, ut inſulares clàm in unam conveniant inſulam, fame peribunt.

Quotquot autem civitates ſubjectæ Athenienſium imperio, in continenti ſitæ ſunt; earum quæ majuſculæ ſunt, metûs cauſâ parent; quæ minores, propter penuriam. Nec enim oppidum ullum eſt, cui non opus ſit aliquid vel importari, vel exportari. Nequit autem hæc conſequi, ſi non iis obtemperet, qui maris imperio potiuntur. Deindè poſſunt ii, qui mare ſuâ in poteſtate habent, ea facere, quæ rerum terrâ domini non poſſunt, nimirùm nonnunquam vaſtare agrum

τῶν κρειττόνων· παραπλεῖν γὰρ ἔξεστιν, ὅπου ἂν μηδεὶς ᾖ πολέμιος, ἢ ὅπου ἂν ὀλίγοι· ἐὰν ᾗ προσίωσιν, ἀναβάντα ἀποπλεῖν. Καὶ τοῦτο ποιῶν ἧττον ἀπορεῖ, ἢ ὁ πεζῇ παραβοηθῶν.

Ἔπειτα δὲ τοῖς μὲν κατὰ θάλατταν ἄρχουσιν οἷόν τ' ἀποπλεῦσαι ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν, ὁπόσον βούλει πλοῦ, τοῖς δὲ κατὰ γῆν οὐχ οἷόν τε ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ἀπελθεῖν πολλῶν ἡμερῶν ὁδόν. Βραδεῖαί τε γὰρ αἱ πορεῖαι, καὶ σῖτον οὐχ οἷόν τε ἔχειν πολλοῦ χρόνου πεζῇ ἰόντα. Καὶ τὸν μὲν πεζῇ ἰόντα δεῖ διὰ φι-

etiam potentiorum: poſſunt enim propter ea loca naves adpellere, ubi vel nullus ſit hoſtis, vel pauci: at ſi *hoſtes* adcurrant, conſcenſis navibus, diſcedere licet. Atque hoc qui facit, minori eſt in difficultate, quàm qui terreſtribus *cum copiis* expeditionem ſuſcipit.

Deindè poſſunt ii, qui maris imperium tenent, ſuis à finibus quamlibet longo itinere navigare; cùm iis, quibus eſt potentia terreſtris, non liceat multorum dierum itinere ab agro ſuo diſcedere. Sunt enim tardi progreſſus, & fieri non poteſt, ut is, qui terrâ facit iter, commeatum longo tempore ſufficientem ſecum ferat. Itidem qui pedes incedit, neceſſe habet, utì vel per amicorum fi-

λίας ἰέναι, ἢ νικᾷν μαχόμενον· τῷ δὲ πλέοντι, οὗ μὲν ἂν ᾖ κρεῖττον, ἔξεστιν ἀποβῆναι· οὗ δ᾽ ἥττων ταύτης τῆς γῆς [1] ἄλλα παραπλεῦσαι, ἕως ἂν ἐπὶ φιλίαν χώραν ἀφίκηται, ἢ ἐπὶ ἥττους αὐτοῦ. Ἔπειτα νόσους τῶν καρπῶν, αἳ ἐκ Διός εἰσιν, οἱ μὲν κατὰ γῆν κράτιστοι χαλεπῶς φέρουσι, οἱ δὲ κατὰ θάλατταν, ῥᾳδίως. Οὐ γὰρ ἅμα πᾶσα γῆ νοσεῖ. Ὥστε ἐκ τῆς εὐθηνούσης ἀφικνεῖται τοῖς τῆς θαλάσσης ἄρχουσιν.

Εἰ δὲ δεῖ καὶ σμικροτέρων μνησθῆναι, διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης πρῶτον μὲν τρόπους εὐωχιῶν ἐξ-

nes eat, vel pugnando vincat: qui autem navigat, ubi ſuperior eſt, *de navibus* poteſt egredi; ubi inferior præterlegere licet mare *proximum* ei terræ, donec vel amicorum ad fines pervenerit, vel eorum, qui ſunt ipſo inferiores. Deindè frugum labes, quæ à Jove ſunt, graves illis accidunt, qui terrâ rerum potiuntur; qui verò mari, facilè has ferunt. Non enim omnes unà regiones iis laborant. Quo fit, ut ex eâ quæ fructus uberes tulit, commeatus ad illos perveniat, quibus mare paret.

Quòd ſi etiam leviorum quorundam facienda eſt mentio, primùm propter imperium maris *A-*

1 Forſan ἀποβῆναι ταύτης τῆς γῆς, καὶ ἄλλας παραπ. *Steph.*

εὗρον ἐπιμισγόμενοι ἀλλήλοις. Ὅ, τι ἐν Σικελίᾳ ἡδὺ, ἢ ἐν Ἰταλίᾳ, ἢ ἐν Κύπρῳ, ἢ ἐν Αἰγύπτῳ, ἢ ἐν Λυδίᾳ, ἢ ἐν τῷ Πόντῳ, ἢ ἐν Πελοποννήσῳ, ἢ ἄλλοθί που, ταῦτα πάντα εἰς ἓν [1] ἠθροῖσθαι, διὰ τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης. Ἔπειτα φωνὴν τὴν πᾶσαν ἀκούοντες, ἐξελέξαντο τοῦτο μὲν ἐκ τῆς, τοῦτο δ' ἐκ τῆς. Καὶ οἱ μὲν Ἕλληνες ἰδίᾳ μᾶλλον καὶ φωνῇ, καὶ διαίτῃ, καὶ σχήματι χρῶνται· Ἀθηναῖοι δὲ κεκραμένῃ ἐξ ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων.

Θυσίας δὲ, καὶ ἱερὰ, καὶ ἑορτὰς, καὶ τεμένη, γνοὺς ὁ δῆμος ὅτι οὐχ οἷόν τέ ἐστιν ἑκάστῳ τῶν πενήτων θύειν,

thenienses ex commerciis mutuis varios epulandi modos invenierunt. Quicquid rei ſuavis vel in Siciliâ, vel in Italiâ, vel Cypro, vel Ægypto, vel Lydiâ, vel Ponto, vel Peloponeſo, vel alibi erat; hæc omnia in unum congeſta ſunt, propter maris imperium. Deindè cùm linguas omnes audiant, aliud ex aliâ delegerunt. Et Græci quidem magis peculiari tum linguâ, tum victûs ratione, tum habitûs, utuntur: Athenienſes verò miſtâ quâdam ex omnibus, tum Græcis, tum barbaris.

Jam ſacrificia, fana, feſta, lucos & delubra quod adtinet, qui apopulus intelligebat, non poſſe quem-

1 Rectiùs ἠθροίσθη. *Wells.*

καὶ εὐωχεῖσθαι, καὶ κτᾶσθαι ἱερά, καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, ἐξεῦρεν ὅτῳ τρόπῳ ἔσται ταῦτα. Θύουσιν οὖν δημοσίᾳ μὲν ἡ πόλις ἱερεῖα πολλά· ἔστι δὲ ὁ δῆμος ὁ εὐωχούμενος, καὶ διαλαγχάνων τὰ ἱερεῖα. Καὶ γυμνάσια, καὶ λουτρά, καὶ ἀποδυτήρια, τοῖς μὲν πλουσίοις ἐστὶν ἴδια ἐνίοις, ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὑτῷ οἰκοδομεῖται ἰδίᾳ παλαίστρας πολλάς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας· καὶ πλείω τούτων ἀπολαύει ὁ ὄχλος, ἢ οἱ ὀλίγοι, καὶ οἱ εὐδαίμονες.

Τὸν δὲ πλοῦτον μόνοι οἷοί τ' ἔχειν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν βαρβάρων. Εἰ γάρ τις πόλις πλουτεῖ ξύλοις ναυπηγησίμοις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θα-

vis pauperem sacrificare, epulari, fana sua possidere, civitatem pulchram & amplam incolere; quo pacto hæc quoque fierent, excogitavit. Itaque civitatis sumptu multæ hostiæ publicè mactantur: & populus est is, qui epulatur, & sorte victimas *inter se* partitur. Gymnasia, lavacra, apodyteria privatim homines quidam opulenti habent; ac populus sibi peculiariter multas palæstras, apodyteria, lavacra ædificat: eorumque pluribus fruitur vulgus, quàm pauci ac beati.

Divitias etiam soli ex Græcis ac barbaris *Athenienses* habere possunt. Nam si qua civitas lignis abundat ad naves fabricandas, ubinam ea vendet, si non dominum maris priùs sibi conci-

λάσῃς; Εἰ δέ τις σιδήρῳ, ἢ χαλκῷ, ἢ λίνῳ πλουτεῖ πόλις, ποῖ διαθήσεται, ἐὰν μὴ πείσῃ τὸν ἄρχοντα τῆς θαλάττης; ἐξ αὐτῶν μέντοι τούτων καὶ δὴ νῆές μοι εἰσί, παρὰ μὲν οὗ, ξύλα· παρὰ δὲ οὗ, σίδηρος· παρὰ δὲ οὗ, χαλκός· παρὰ δὲ τοῦ, λίνον· παρὰ δὲ τοῦ, κηρός. Πρὸς δὲ τούτοις, ἄλλοσε ἄγειν οὐκ ἐάσουσιν οἵτινες ἀντίπαλοι ἡμῖν εἰσίν, ἢ οὐ χρήσονται τῇ θαλάττῃ. Καὶ ἐγὼ μὲν οὐδὲν ποιῶν ἐκ τῆς γῆς, πάντα ταῦτα ἔχω διὰ τὴν θάλατταν. Ἀλλη δ' οὐδεμία πόλις δύο τούτων ἔχει, οὐδ' ἔστι τῇ αὐτῇ ξύλα καὶ λίνον· ἀλλ' ὅπου λίνον ἐστὶ πλεῖστον, λεία χώρα καὶ ἄξυλος. Οὐδὲ χαλκὸς καὶ σίδηρος ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως,

liaverit? Rursùm si qua civitas ferri, vel æris, vel lini copiam habeat, ubinam ea vendet, si non priùs eum, qui mari potitur, sibi conciliaverit? Atqui ab his ipsis naves mihi sunt, & ab uno ligna, ferrum ab alio, ab alio æs, ab alio linum, ab alio cera. Prætereà non patientur, qui adversarii nobis sunt, hæc exportari alio, vel mari non utentur. Equidem qui nihil ex terrâ comparo, per mare omnia hæc habeo. Nulla verò civitas alia utrumque horum habet, nec suppetunt eidem ligna & linum: sed ubi maxima lini est copia, ibi regio lævis est, & sylvis caret. Nè quidem æs, ac ferrum, ex eâdem est civitate;

οὐδὲ τἄλλα δύο, ἢ τρία, μιᾷ πόλει· ἀλλὰ τὸ μὲν τῇ, τὸ δὲ τῇ.

Ετι δὲ πρὸς τούτοις παρὰ πᾶσαν ἤπειρόν ἐστιν ἢ ἀκτὴ προέχουσα, ἢ νῆσος προκειμένη, ἢ στενόπορόν τι. Ωστε ἔξεστιν ἐνταῦθα ἐφορμοῦσι τοῖς τῆς θαλάττης ἄρχουσι λωβᾶσθαι τοὺς τὴν ἤπειρον οἰκοῦντας. Ενὸς δὲ ἐνδεεῖς εἰσιν. Εἰ γὰρ νῆσον οἰκοῦντες θαλασσοκράτορες ἦσαν Αθηναῖοι, ὑπῆρχεν ἂν αὐτοῖς ποιεῖν μὲν κακῶς, εἰ ἠβούλοντο, πάσχειν δὲ μηδὲν, ἕως τῆς θαλάττης ἦρχον, μηδὲ τμηθῆναι τὴν ἑαυτῶν γῆν, μηδὲ προσδέχεσθαι τοὺς πολεμίους. Νῦν δὲ οἱ γεωργοῦντες καὶ οἱ

neque alterius generis duo, vel tria, oppido uni *ſuppetunt:* ſed hoc huic, illud iſti.

Prætereà juxta quamvis continentem, vel littus eſt porrectum, vel adjacet inſula, vel fretum aliquod. Itaque domini maris iſtis in locis adpellere poſſunt, ac illos, qui continentem incolunt, damno adficere. Unum tamen eis deeſt. Nam ſi Athenienſes inſulam incolerent, ſimulque maris imperio potirentur; facultatem haberent ex arbitratu ſuo lædendi alios, neque tamen detrimenti quidquam acciperent, quàm quidem diù mari dominarentur, neque vaſtationem agri paterentur, neque hoſtis adventum metuerent. Nunc verò cultores agrorum, & quot-

πλούσιοι Ἀθηναίων ὑπέρχονται τοὺς πολεμίους μᾶλλον· ὁ δὲ δῆμος, ἅτε εὖ εἰδὼς, ὅτι οὐδὲν τῶν σφῶν ἐμπρήσουσιν, οὐδὲ τεμοῦσιν, ἀδεῶς ζῇ, καὶ οὐχ ὑπερχόμενος αὐτούς.

Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ἑτέρου δέους ἀπηλλαγμένοι ἂν ἦσαν, εἰ νῆσον ᾤκουν· μηδέποτε προδοθῆναι τὴν πόλιν ὑπ' ὀλίγων, μηδὲ πύλας ἀνοιχθῆναι, μηδὲ πολεμίους ἐπεισπεσεῖν. Πῶς γὰρ νῆσον οἰκούντων ταῦτ' ἐγίγνετο; μηδ' αὖ στασιάσαι τῷ δήμῳ μηδὲν, εἰ νῆσον ᾤκουν. Νῦν μὲν γὰρ εἰ στασιάσαιεν, ἐλπίδα ἂν ἔχοντες τοῖς πολεμίοις στασιάσειαν, ὡς κατὰ γῆν ἐπαξόμενοι. Εἰ δὲ νῆσον ᾤκουν, καὶ ταῦ-

quot ex Athenienſibus locupletes ſunt, hoſtibus ſe ſubmittunt; plebs autem, quòd ſciat eos nihil *rerum* ſuarum, neque igni, neque ferro vaſtaturos, ab omni metu libera vivit, nec hoſtibus ſe ſubmittit.

Præterea ſi inſulam incolerent, ab alio etiam metu eſſent liberi: nimirùm ut nunquam civitas à paucis proderetur, neque portæ aperirentur, neque hoſtes unà irrumperent. Nam quo pacto hæc inſulam incolentibus acciderent? Nec populus inter ſe diſſideret, ſi inſulam habitarent. Nunc enim, ſi exiſterent inter eos ſeditiones, hâc ſpe tumultuarentur, quòd terrâ hoſtes arceſſituri eſſent. At verò ſi incolerent inſulam, nihil eſ-

τα ἂν ἀδεῶς αὐτοῖς εἶχεν. Ἐπειδὴ οὖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἔτυχον οἰκήσαντες νῆσον, νῦν τάδε ποιοῦσι· τὴν μὲν οὐσίαν ταῖς νήσοις παρατίθενται, πιστεύοντες τῇ ἀρχῇ τῇ κατὰ θάλατταν, τὴν δὲ Ἀττικὴν γῆν περιορῶσι τεμνομένην· γιγνώσκοντες, ὅτι εἰ αὐτὴν ἐλεήσουσιν, ἑτέρων ἀγαθῶν μειζόνων στερήσονται.

Ἔτι δὲ συμμαχίας καὶ τοὺς ὅρκους ταῖς μὲν ὀλιγαρχουμέναις πόλεσιν ἀνάγκη ἐμπεδοῦν. Ἢν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις, ἢ ὑφ' ὅτου ἀδικεῖν ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων, οἳ συνέθεντο; Ἅσσα δ' ἂν ὁ δῆμος συνθῆται, ἔξεστιν αὐτῷ ἑνὶ ἀνατιθέντι τὴν αἰτίαν τῷ λέγοντι, καὶ τῷ ἐπιψηφίσαντι, ἀρνεῖσθαι τοῖς

ſet cur illud metuerent. Poſteaquam igitur ab initio inſulam non habitarunt, nunc id agunt; ut facultates ſuas committant inſulis, maris imperio freti; atque *interim* vaſtari agrum Atticum patiantur: animadvertunt enim ſe, ſi ejus miſereantur, alia quædam majora bona amiſſuros.

Præterea neceſſe eſt ut in ſocietatibus ac fœderibus civitates eæ conſtantèr perſtent, quæcunque paucos rerum adminiſtrationi præficiunt. Quòd ſi pactis conventis non ſteterint, à quonam profecta eſſe injuria putari poſſit, quàm ab illis paucis, qui pepigêre? At quæ populus pepigerit, in iis licet ei conferenti culpam in illum, qui vel ſuaſerit, vel decretum fecerit, negare ſe

ἄλλοις ὅτι οὐ παρῆν, οὐδὲ ἀρέσκει, οἵγε τὰ συγκείμενα πυνθάνονται ἐν πλήρει τῷ δήμῳ. Καὶ εἰ μὴ δόξαι εἶναι ταῦτα, προφάσεις μυρίας ἐξεύρηκε τοῦ μὴ ποιεῖν ὅσον ἂν μὴ βούλωνται. Καὶ ἂν μέντοι κακὸν ἀναβαίνῃ ἀπὸ ὧν ὁ δῆμος ἐβούλευσεν, αἰτιᾶται ὁ δῆμος, ὡς ὀλίγοι ἄνθρωποι αὐτῷ ἀντιπράττοντες διέφθειραν· ἐὰν δέ τι ἀγαθὸν, σφίσιν αὐτοῖς τὴν αἰτίαν ἀνατιθέασι.

Κωμῳδεῖν δ' αὖ, καὶ κακῶς λέγειν τὸν μὲν δῆμον οὐκ ἐῶσιν, ἵνα μὴ αὐτοὶ ἀκούωσι κακῶς· ἰδίᾳ δὲ κελεύουσιν, εἴ τις τινὰ βούλεται, εὖ εἰδότες, ὅτι οὐχὶ τοῦ δήμου ἐστὶν οὐδὲ τοῦ πλήθους ὁ κωμῳδούμενος ὡς ἐπιτο-

aliis adfuiſſe, neque ſententiam illorum probaſſe, qui de iis, de quibus convenerit, populum frequentem ſciſcitantur. Idem ſi aliter ſentiat, prætextus innumeros invenerit, quominùs id faciat, quod nolint. Quòd ſi mali quiddam acciderit ex eo quod populus ſcivit; queritur populus, paucos quoſdam homines adverſantes ſibi, *rem totam* corrupiſſe: ſin boni quid *evenerit*, ejus cauſam ad ſeipſum refert.

Salibus comicis in populum agi, eumque proſcindi conviciis non patiuntur; nè ipſimet malè audiant, ſed privatim præcipiunt, ſiquis aliquem velit; norunt enim plerumque non è populo, neque de plebe illum eſſe, qui in comœdiis exagi-

πολὺ, ἀλλ' ἢ πλούσιος, ἢ γενναῖος, ἢ δυνάμενος. Ὀλίγοι δέ τινες τῶν πενήτων καὶ τῶν δημοτικῶν κωμῳδοῦνται· καὶ οὐδὲ οὗτοι, ἐὰν μὴ διὰ πολυπραγμοσύνην, καὶ διὰ τὸ ζητεῖν πλέον τι ἔχειν τοῦ δήμου· ὥστε οὐδὲ τοὺς τοιούτους ἄχθονται κωμῳδουμένους.

Φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθήνησι γιγνώσκειν, οἵτινες χρηστοί εἰσι τῶν πολιτῶν, καὶ οἵτινες πονηροί. Γιγνώσκοντες δὲ, τοὺς μὲν σφίσιν αὐτοῖς ἐπιτηδείους καὶ συμφόρους φιλοῦσι, κἂν πονηροὶ ὦσι, τοὺς δὲ χρηστοὺς μισοῦσι μᾶλλον. Οὐ γὰρ νομίζουσι τὴν ἀρετὴν αὐτοῖς πρὸς τῷ σφετέρῳ ἀγαθῷ πεφυκέναι, ἀλλ' ἐπὶ τῷ κακῷ. Καὶ τοὐναντίον γε τούτου, ἔνιοι ὄντες ὡς ἀληθῶς τοῦ δήμου

tetur; ſed vel opulentum, vel nobilem, vel potentem. Nimirùm pauci ex egentibus ac plebeiis exagitantur; ac nè illi quidem aliam ob cauſam, quàm propter curioſitatem, & quòd populo eſſe potiores quærant: quo fit ut homines hujuſmodi exagitari moleſtè non ferant.

Equidem dico, intelligere populum Athenienſem, qui ſint egregii cives, qui nullius momenti. Cúmque hoc intelligant, amant eos, qui ſunt utiles ipſis, & commodi, licèt nullius pretii ſint; egregios autem potiùs odêre. Non enim exiſtimant, virtutem multitudini utilem eſſe, ſed damnoſam. Contrà, cùm nonnulli naturâ ſint ex

τὴν φύσιν, οὐ δημοτικοί εἰσι. Δημοκρατίαν δ' ἐγὼ μὲν αὐτῷ τῷ δήμῳ συγγινώσκω· αὑτὸν μὲν γὰρ εὖ ποιεῖν παντὶ συγγνώμη ἐστίν. Ὅστις δὲ μὴ ὢν τοῦ δήμου εἵλετο ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει οἰκεῖν μᾶλλον, ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ, ἀδικεῖν παρεσκευάσατο, καὶ ἔγνω, ὅτι μᾶλλον οἷόν τε [1] διαλαθεῖν κακῷ ὄντι ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει, ἢ ἐν ὀλιγαρχουμένῃ.

plebe, idque reipsâ; non tamen indole plebeiâ præditi sunt. Ac populi quidem dominatum ipsi populo condono: nam cuivis concessum est sibi-ipsi benefacere. Verùm qui, cùm ex populo non sit, mavult habitare in urbe populi dominatui subjectâ, quàm in eâ, quæ à paucis regatur; is injustè agere constituit, & scit faciliùs latere se posse, si malus sit, in republicâ populari, quàm quæ à paucis administretur.

1 Vulg. διαφυγεῖν.

ΚΕΦ. γ΄.

ΚΑΙ περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐπαινῶ· ἐπειδὴ δὲ παρέδοξεν αὐτοῖς δημοκρατεῖσθαι, εὖ μοι δοκοῦσι διασώζεσθαι τὴν δημοκρατίαν, τούτῳ τῷ τρόπῳ χρώμενοι, ᾧ ἐγὼ ἐπέδειξα. Ἔτι δὲ καὶ τῷδε τινας ὁρῶ μεμφομένους Ἀθηναίους, ὅτι ἐνίοτε οὐκ ἔστιν αὐτόθι χρηματίσαι τῇ βουλῇ, οὐδὲ τῷ δήμῳ, ἐνιαυτὸν καθήμενον ἀνθρώπῳ. Καὶ τοῦτο Ἀθήνησι γίνεται οὐδὲν δι' ἄλλο, ἢ ὅτι διὰ τὸ πλῆθος τῶν πραγμάτων οὐχ οἷοί τε πάντας ἀποπέμπειν εἰσὶ χρηματίσαντες.

CAP. III.

DE Athenienſium republicâ inſtitutum quidem non probo: ſed quia ſic viſum eſt ipſis, ut imperio populi pareant; rectè mihi ſtatum popularem *civitatis* incolumem ſervare videntur, idque hoc pacto, quo demonſtravi. Præter hoc, video nonnullos eam ob cauſam Athenienſes reprehendere, quòd interdum illic reſponſum nec à ſenatu aliquis, nec à populo poſſit impetrare, qui totum iſtic annum hæret. Fitque hoc Athenis nullam aliam ob cauſam, quàm quòd ob negotiorum multitudinem omnes, reſponſo dato, dimittere non poſſint.

Πῶς γὰρ ἂν καὶ οἷοί τε εἶεν; οὓς τινας πρῶτον μὲν δεῖ ἑορτάσαι ἑορτὰς, ὅσας οὐδεμία τῶν Ελληνίδων πόλεων, ἐν δὲ ταύταις ἧττόν τινα δυνατόν ἐστι διαπράττεσθαι τῶν τῆς πόλεως. Επειτα δὲ δίκας, καὶ γραφὰς, καὶ εὐθύνας ἐκδικάζειν, ὅσας οὐδ' οἱ σύμπαντες ἄνθρωποι ἐκδικάζουσι. Τὴν δὲ βουλὴν βουλεύεσθαι πολλὰ μὲν περὶ τοῦ πολέμου, πολλὰ δὲ περὶ πόρου χρημάτων, πολλὰ δὲ περὶ νόμων θέσεως, πολλὰ δὲ περὶ τῶν κατὰ πόλιν ἀεὶ γιγνομένων, πολλὰ δὲ καὶ τοῖς συμμάχοις, καὶ φόρον δέξασθαι, καὶ νεωρίων ἐπιμεληθῆναι, καὶ ἱερῶν. Αρα δή τι θαυμαστόν ἐστιν, εἰ τοσούτων ὑπαρχόντων πραγμάτων μὴ οἷοί τ' εἰσὶ πᾶσιν ἀνθρώποις χρηματίσαι;

Nam quî poſſint? cùm eos neceſſe ſit primùm tot dies feſtos celebrare, quot nulla Græci nominis civitas *celebrat*; quibus *occupati* minùs expedire reipublicæ negotia poſſunt. Deindè de *tot* litibus, cauſis publicis, actorum rationibus cognoſcere, de quot nè homines quidem univerſi cognoſcunt. Itidem ſenatus neceſſariò multa de bello deliberat, multa de ratione pecuniæ conficiundæ, multa de legum latione, multa de iis, quæ in urbe quovis tempore accidunt, multa ſociorum agit in negotiis, tributum exigit, navalium *paritèr* & templorum curam gerit. An verò fuerit mirandum, ſi, cùm tot ſint negotia, dare omnibus reſponſa nequeant?

Λέγουσι δέ τινες, ἢν τις ἀργύριον ἔχων προσίῃ πρὸς βουλὴν, ἢ δῆμον, χρηματίσαι. Ἐγὼ δὲ τούτοις ὁμολογήσαιμ' ἂν, ἀπὸ χρημάτων πολλὰ διαπράττεσθαι Ἀθήνησι, καὶ ἔτι ἂν πλείω διαπράττεσθαι, εἰ πλείους ἐπεδίδοσαν ἀργύριον. Τοῦτο μέντοι εὖ οἶδα, διότι πᾶσι διαπράττεσθαι ἡ πόλις τῶν δεομένων οὐχ ἱκανὴ, οὐδ' εἰ ὁποσονοῦν χρυσίον καὶ ἀργύριον διδοίη τις αὐτοῖς.

Δεῖ δὲ καὶ τάδε διαδικάζειν, εἴτις τὴν ναῦν μὴ 'πισκευάζει, ἢ κατοικοδομεῖ τι τὸ δημόσιον. Πρὸς δὲ τούτοις, χορηγοῖς διαδικάσαι εἰς Διονύσια, καὶ Θαργήλια, καὶ Παναθήναια, καὶ Προμήθεια, καὶ Ἡφαίστεια, ὅσα ἔτη. Καὶ

Verùm dicunt nonnulli, dari reſponſa, ſiquis cum pecuniâ vel ſenatum vel populum adeat. His ego fatebor, multa poſſe Athenis pecuniâ impetrari; atque etiam futurum, ut plura impetrentur, ſi plures pecuniam numerent. Sed ſcio tamen, civitatem non poſſe ſufficere ad hoc, ut omnibus ea conficiantur, quæ requirunt; nè quidem ſi multo plus auri & argenti quis eis donet.

De his etiam cognoſci neceſſe eſt, ſi quis navim non reficit, vel ſi publicum aliquid inædificat. Prætereà danda judicia choragis ad Bacchanalia, Thargelia, Panathenæa, Promethealia, Vulcanalia, idque quotannis. Et triremi-

τριήραρχοι καθίστανται τετρακόσιοι ἑκάστου ἐνιαυτοῦ, καὶ τούτων τοῖς βουλομένοις διαδικάσαι ὅσα ἔτη. Πρὸς δὲ τούτοις ἀρχὰς δοκιμάσαι καὶ διαδικάσαι, καὶ ὀρφανοὺς δοκιμάσαι, καὶ φύλακας δεσμωτῶν καταστῆσαι. Ταῦτα μὲν οὖν ὅσα ἔτη. Διὰ δὲ χρόνου διαδικάσαι δεῖ στρατιᾶς, καὶ ἐάν τι ἄλλο ἐξαπιναῖον ἀδίκημα γίγνηται, ἐάν τε ὑβρίζωσί τινες ἄηθες ὕβρισμα, ἐάν τε ἀσεβήσωσι. Πολλὰ ἔτι πάνυ παραλείπω. Τὸ δὲ μέγιστον εἴρηται, πλὴν αἱ τάξεις τοῦ φόρου. Τοῦτο δὲ γίγνεται ὡς τὰ πολλὰ δι' ἔτους πέμπτου.

Φέρε δὴ τοίνυν, ταῦτα οὐκ οἴεσθαι χρὴ διαδι-

bus quadringenti ſingulis annis præficiuntur, quibus petentibus judicia quotannis danda ſunt. Præterea in magiſtratus examina judiciaque habenda ſunt, inquirendæ cauſæ pupillares, cuſtodes captivorum conſtituendi. Et hæc quidem ſingulis annis. Interdum & cauſæ militares diſceptandæ ſunt, & ſi quod aliud injuſtum facinus repentè exſtiterit, & ſi nonnulli petulantiam inſolitam & impium facinus commiſerint. Præter hæc valdè multa ſunt, *quæ ſilentio* prætereo. Maxima verò pars commemorata eſt, exceptis tributorum indictionibus. Eæ plerumque quinto quolibet anno fiunt.

Age igitur, nonnè exiſtimandum eſt, de his om-

κάζειν ἅπαντα; Εἰπάτω γάρ τις, ὅτι οὐ χρῆν αὐτόθι διαδικάζεσθαι. Εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖν δεῖ ἅπαντα χρῆναι διαδικάζειν, ἀνάγκη δι' ἐνιαυτοῦ. Ὡς οὐδὲ νῦν δι' ἐνιαυτοῦ [1] δικάζοντες [2] ὑπάρχουσιν, ὥστε παύειν τοὺς ἀδικοῦντας ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων. Φέρε δή, ἀλλὰ φησί τις χρῆναι δικάζειν μὲν, ἐλάττους δὲ δικάζειν. Ἀνάγκη τοίνυν, ἐὰν μὲν ὀλίγα ποιῶνται δικαστήρια, ὀλίγοι ἐν ἑκάστῳ ἔσονται τῷ δικαστηρίῳ· ὥστε καὶ διασκευάσασθαι ῥᾴδιον ἔσται πρὸς ὀλίγους δικαστὰς, καὶ συνδικάσαι [3] πολὺ ἧττον δικαίως δικάζειν.

Πρὸς δὲ τούτοις οἴεσθαι χρὴ, καὶ ἑορτὰς ἄγειν χρῆναι Α-

nibus cognoſci debere? Dicat aliquis, ibi non eſſe cognoſcendum. At ſi fateri oportet, omninò cognoſcendum eſſe de omnibus; neceſſe eſt, per annum *id fieri*. Sed nunc nè quidem ad hoc anno toto judicando ſufficiunt, ut injuſtè agentes coerceant, idque præ hominum multitudine. Age verò, dixerit aliquis, judicare quidem debent, ſed pauciores. Ergò neceſſe eſt, ſi tribunalia pauca inſtituant, ut quolibet in judicio pauci ſint. Itaque facile fiet, ut ad paucos judices machinatio quædam inſtituatur, & per advocationes ſententiæ ferantur injuſtiores.

Præterea cogitandum eſt, neceſſarium eſſe A-

1 Al, δικάζοντος. 2 Forſan ἐπαρκοῦσιν. *Steph.*
3 Forſan ἐς τὸ πολύ. *Wells.*

θηναίους, ἐν αἷς οὐχ οἷόν τε δικάζειν. Καὶ ἄγουσι μὲν ἑορτὰς διπλασίους ἢ οἱ ἄλλοι· ἀλλ' ἐγὼ μὲν τίθημι ἴσας τῇ ὀλιγίστας ἀγούσῃ πόλει. Τούτων τοίνυν τοιούτων ὄντων, οὔ φημι οἷόν τ' εἶναι ἄλλως ἔχειν τὰ πράγματα Ἀθήνησιν, ἢ ὥσπερ νῦν ἔχει· πλὴν εἰ κατὰ μικρόν τι οἷόν τε τὸ μὲν ἀφελεῖν, τὸ δὲ προσθεῖναι. Πολὺ δ' οὐχ οἷόν τε μετακινεῖν, ὥστε μὴ οὐχὶ τῆς δημοκρατίας ἀφαιρεῖν τι. Ὥστε μὲν γὰρ βέλτιον ἔχειν τὴν πολιτείαν, οἷόν τε πολλὰ ἐξευρεῖν· ὥστε μέντοι ὑπάρχειν, δημοκρατίαν μὲν εἶναι, ἀρκούντως δὲ τοῦτο ἐξευρεῖν, ὅπως δὴ βέλτιον πολιτεύσονται, οὐ ῥᾴδιον· πλὴν, (ὅπερ ἄρτι εἶπον) κατὰ μικρόν τι προσθέντα, ἢ ἀφελόντα.

thenienſibus, ut feſtos dies agant, quibus exerceri judicia non poſſint. Et agunt illi dies feſtos duplo plures, quàm alii: quanquam ego pares ponam civitati, quæ pauciſſimos agit. Quæ cùm ita ſe habeant, nego poſſe rerum Athenis alium eſſe ſtatum, quàm qui modò ſit: niſi paulatim tolli hoc, illud addi queat. Multum certè immutari non poteſt, ut non aliquid de populi poteſtate decedat. Nam ut reſpublica meliùs adfecta ſit, excogitari multa poſſunt: ut autem forma popularis maneat, & ſimul hoc idoneè reperiatur, quo meliùs adminiſtretur, id facile non eſt: extraquam, ſi paulatim, (ut modò aiebam) vel aliquid addatur, vel detrahatur.

Δοκοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό μοι οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθαι, ὅτι τοὺς χείρους αἱροῦνται ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς στασιαζούσαις. Οἱ δὲ τοῦτο γνώμῃ ποιοῦσιν. Εἰ μὲν γὰρ ᾑροῦντο τοὺς βελτίους, ᾑροῦντ' ἂν οὐχὶ τοὺς ταυτὰ γιγνώσκοντας σφίσιν αὐτοῖς. Εν οὐδεμιᾷ γὰρ πόλει τὸ βέλτιστον εὔνουν ἐστὶ τῷ δήμῳ, ἀλλὰ τὸ κάκιστον ἐν ἑκάστῃ ἐστὶ πόλει εὔνουν τῷ δήμῳ. Οἱ γὰρ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις εὖνοί εἰσι. Διὰ ταῦτα οὖν Ἀθηναῖοι τὰ σφίσιν αὐτοῖς προσήκοντα αἱροῦνται. Οποσάκις δ' ἐπεχείρησαν αἱρεῖσθαι τοὺς βελτίστους, οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς, ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ δῆμος ἐδούλευσεν. Τὸ μὲν Βοιωτοῖς. Τοῦτο δὲ, ὅτε Μιλησίων εἵλοντο τοὺς

In hoc quoque Athenienſes non rectum mihi ſequi conſilium videntur, quòd in oppidis ſeditione agitatis deteriores *aliis* præferant. Faciunt hoc autem certo judicio. Nam ſi meliores anteferrent, anteferrent eos, qui non in eâdem cum ipſis eſſent ſententiâ. Quippè nullâ in civitate benevoli ſunt optimates vulgo, ſed deterrimi quique ſingulis in urbibus vulgo benè volunt. Exiſtit enim in paribus erga pares benevolentia. Quapropter etiam Athenienſes ſibi congruentia præferunt. Quoties autem partes optimatum ſequi conſtituerunt, nequaquam hoc eis profuit, ſed brevi plebs in ſervitutem redacta fuit. Id à Bœotis *contigit*. Rurſùs ubi Mileſiorum optimates

βελτίστους, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀποστάντες τὸν δῆμον κατέκοψαν· τοῦτο δὲ, ὅτε εἵλοντο Λακεδαιμονίους ἀντὶ Μεσσηνίων, ἐντὸς ὀλίγου χρόνου Λακεδαιμόνιοι καταστρεψάμενοι Μεσσηνίους, ἐπολέμουν Ἀθηναίοις.

Ὑπολάβοι δέ τις ἂν, ὡς οὐδεὶς ἄρα ἀδίκως ἠτίμωται Ἀθήνησιν. Ἐγὼ δέ φημι τινὰς εἶναι οἳ ἀδίκως ἠτίμωνται, ὀλίγοι μέντοι τινές. Ἀλλ' οὐκ ὀλίγων δεῖ τῶν ἐπιθησομένων τῇ δημοκρατίᾳ τῇ Ἀθήνησιν. Ἐπεί τοι καὶ οὕτως ἔχει, οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι ἀνθρώπους, οἵτινες δικαίως ἀτιμῶνται, ἀλλ' οἵτινες ἀδίκως. Πῶς ἂν οὖν ἀδίκως οἴοιτό τις ἂν τοὺς πολλοὺς ἠτιμῶσθαι Ἀθήνη-

amplexi fuiſſent, intra modicum tempus illi defecerunt, & plebem trucidarunt: itidem cùm Lacedæmonios Meſſeniis prætuliſſent, non multò poſt ſubactis Lacedæmonii Meſſeniis, bellum adverſus Athenienſes ſuſceperunt.

Fortaſſis autem ſuſpicetur aliquis, neminem Athenis injuſtè ſuis honoribus ſpoliari. Ego verò quoſdam eſſe dico, qui per injuriam ab honoribus remoti fuerint, ſed paucos. At paucos eſſe non oportet, qui popularem Athenis ſtatum adgredi velint. Quippè ſic *ſe res* habet, ut nihil animis ii concipiant, quibus jure honores adempti ſunt, ſed quibus injuriâ. Quonam autem modo putare poſſit aliquis, multos Athenis infamiâ no-

σιν, ὅπου ὁ δῆμός ἐστιν ὁ ἄρχων τὰς ἀρχάς; Ἐκ γὰρ τοῦ μὴ δικαίως ἄρχειν, μηδὲ λέγειν τὰ δίκαια, ἢ πράττειν, ἐκ τοιούτων ἄτιμοί εἰσιν Ἀθήνησι. Ταῦτα χρὴ λογιζόμενον μὴ νομίζειν εἶναί τι δεινὸν ἀπὸ τῶν ἀτίμων Ἀθήνησιν.

tari, cùm illic vulgus *hominum* magiſtratus gerat? Ex eo verò quòd non juſtè gerant imperia, neque juſta dicant, aut faciant, ex his, *inquam*, cauſis Athenis ſint inhonorati. Hæc qui ſecum expendit, non eſt quod cogitet, Athenis quidquam eſſe periculi ab inhonoratis.

ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ

ΠΟΡΟΙ,

Η ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΟΔΩΝ.

ΚΕΦ. α΄.

ΕΓΩ τοῦτο μὲν ἀεί ποτε νομίζω, ὁποῖοί τινες οἱ προστάται ὦσι, τοιαύτας καὶ τὰς πολιτείας γίγνεσθαι. Ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων ἐλέγοντό τινες, ὡς γιγνώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἧσσον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους

XENOPHONTIS

RATIONES REDITUUM,

SEU DE PROVENTIBUS.

CAP. I.

EQUIDEM in hâc ſententiâ ſum perpetuò, quales ſint præſides, tales & reſpublicas eſſe. Quia verò nonnulli ex iis, qui *hactenùs* Athenienſium *reipublicæ* præſunt, ſcire quidem illi, quid juſtum ſit, non minùs quàm homines cæteri, perhibentur, at propter inopiam

πενίαν ἀναγκάζεσθαι ἔφησαν ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις· ἐκ τούτου ἐπεχείρησα σκοπεῖν, εἴπῃ δύναιντ' ἂν οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν, ὅθεν περ καὶ δικαιότατον· νομίζων, εἰ τοῦτο γένοιτο, ἅμα τῇ τε πενίᾳ αὐτῶν ἐπικεκουρῆσθαι ἄν, καὶ τὸ ἀνυπόπτοις τοῖς Ελλησιν εἶναι.

Σκοποῦντι δέ μοι ἃ ἐπενόησα, τοῦτο μὲν εὐθὺς ἀνεφαίνετο, ὅτι ἡ χώρα πέφυκεν οἵα πλείστας προσόδους παρέχεσθαι. Οπως δὲ γνωσθῇ, ὅτι ἀληθὲς τοῦτο λέγω, πρῶτον διηγήσομαι τὴν φύσιν τῆς Αττικῆς. Οὐκοῦν τὸ μὲν τὰς ὥρας ἐνθάδε πρᾳοτάτας εἶναι, καὶ αὐτὰ τὰ γιγνόμενα μαρτυρεῖ. A

plebis cogi, ut paulò ſe gerant erga civitates *ſuas* iniquiùs: conſiderare mecum ipſe adgreſſus ſum, an aliquâ ratione cives ſuis ex finibus ali poſſint; quæ quidem ratio *eſſet* juſtiſſima: exiſtimabam *enim*, ſi id accideret, *eâdem operâ* conſultum inopiæ ipſorum eſſe: *ipſoſ*que Græcis aliis minimè ſuſpectos evadere.

Conſideranti verò mihi ea, quæ cogitaram, primùm viſa eſt ipſa regio eſſe talis à naturâ, quæ maximam proventuum vim ſuppeditare *poſſit*. Atque ut intelligatur, hoc verè me dicere; primùm, quæ Atticæ natura ſit, commemorabo. *Anni* ergò tempora hîc admodùm eſſe mitia, *fructus ipſi*, qui proveniunt, teſtantur. Etenim

γοῦν πολλαχοῦ οὐδὲ βλαστάνειν δύναιτ' ἄν, ἐνθάδε καρποφορεῖ. Ωσπερ δὲ ἡ γῆ, οὕτω καὶ ἡ περὶ τὴν χώραν θάλαττα παμφορωτάτη ἐστί. Καὶ μὴν ὅσα περ οἱ Θεοὶ ἐν ταῖς ὥραις ἀγαθὰ παρέχουσι, καὶ ταῦτα πάντα ἐνταῦθα πρωϊαίτατα μὲν ἄρχεται, ὀψιαίτατα δὲ λήγει.

Οὐ μόνον δὲ κρατεῖ τοῖς ἐπ' ἐνιαυτὸν θάλλουσί τε καὶ γηράσκουσιν, ἀλλὰ καὶ ἀΐδια ἀγαθὰ ἔχει ἡ χώρα. Πέφυκε μὲν γὰρ [1] λίθος ἐν αὐτῇ ἄφθονος, ἐξ οὗ κάλλιστοι μὲν ναοί, κάλλιστοι δὲ βωμοὶ γίγνονται, εὐπρεπέστατα δὲ Θεοῖς ἀγάλματα· πολλοὶ δ' αὐτοῦ

multa, quæ alibi nè pullulare quidem poſſent, hîc fructus ſuos proferunt. Atque ut ſolum ipſum, ita etiam mare, quod regionem ambit, omnium rerum feraciſſimum eſt. Quinetiam quæcunque bona Dei *ſingulis anni* temporibus ſuppeditant, ea *bona* omnia hîc & tempeſtivè admodùm incipiunt, & tardiſſimè deficiunt.

Neque tantùm potior eſt iis, quæ in annos ſingulos & florent, & ſeneſcunt; ſed habet etiam hæc regio perpetua *quædam* bona. Nam ſaxi nativi perennis eſt in eâ copia, de quo fana pulcherrima, pulcherrimæ aræ, ſigna Deorum maximè decora fiunt: quod quidem *ſaxum* com-

1 Marmor *Hymetti* montis in *Atticâ*. W.

καὶ Ἕλληνες καὶ βάρβαροι προσδέονται. Ἔστι δὲ καὶ γῆ, ἣ σπειρομένη οὐ φέρει καρπὸν, ὀρυττομένη δὲ πολλαπλασίους τρέφει, ἢ εἰ σῖτον ἔφερε. Καὶ μὴν ὑπάργυρός ἐστι σαφῶς θείᾳ μοίρᾳ. Πολλῶν γοῦν πόλεων παροικουσῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, εἰς οὐδεμίαν τούτων οὐδὲ μικρὰ φλὲψ ἀργυρίτιδος διήκει.

Οὐκ ἂν ἀλόγως δέ τις οἰηθείη τῆς Ἑλλάδος καὶ πάσης δὲ τῆς οἰκουμένης ἀμφὶ τὰ μέσα ᾠκῆσθαι τὴν πόλιν. Ὅσῳ γὰρ οὖν τινες πλεῖον ἀπέχωσιν αὐτῆς, τοσούτῳ χαλεπωτέροις ἢ ψύχεσιν ἢ θάλπεσιν ἐντυγχάνουσιν. Ὁπόσοι τ' ἂν οὖν βουληθῶσιν ἀπ' ἐσχάτων τῆς Ἑλλάδος ἐπ' ἔσχατα

plures & Græci & barbari desiderant. Præterea solum *quoddam* est, quod aratum non ferret fructum; at si fodiatur, multò plures alit, quàm si frumenti ferax esset. Etenim divino quodam munere haud dubiè *sub eo* est argentum. Cúmque multæ sint urbes tum terrâ tum mari finitimæ, nè quidem in ullam earum vel exigua terræ argentiferæ vena pertinet.

Neque verò absque ratione quis existimet, urbem hanc Græciæ, immò verò totius terrarum orbis, in medio sitam esse. Quantò scilicet longiùs absunt aliqui ab eâ, tantò molestiora vel frigora vel æstus experiuntur. Quotquot item ab extremis Græciæ finibus ad alios *itidem* extremos

ἀφικέσθαι, πάντες οὗτοι ὥσπερ κύκλου τόρνον τὰς Ἀθήνας ἢ παραπλέουσιν, ἢ παρέρχονται.

Καὶ μὴν οὐ περίῤῥυτός γε οὖσα, ὅμως (ὥσπερ νῆσος) πᾶσιν ἀνέμοις προσάγεταί τε ὧν δεῖται, καὶ ἀποπέμπεται ἃ βούλεται· ἀμφιθάλασσος γάρ ἐστι. Καὶ κατὰ γῆν δὲ πολλὰ δέχεται ἐμπόρια, ἤπειρος γάρ ἐστι. Ἔτι δὲ ταῖς μὲν πλείσταις πόλεσι βάρβαροι προσοικοῦντες πράγματα παρέχουσιν, Ἀθηναίοις δὲ γειτονεύουσιν αἳ καὶ αὐταὶ πλεῖστον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων.

pergere voluerint, omnes tanquam circuli umbilicum Athenas vel præternavigant, vel prætereunt.

Ac tametſi aquis non circumfuſa eſt, nihilominùs (tanquam inſula) quovis vento, quæ neceſſaria ſunt, adfert; & quæ vult, exportat: quippè *quæ* à mari utrinque ambiatur. Etiam terrâ mercatus multos admittit; quòd *terra* ſit continens. Prætereà cùm barbari plurimis urbibus vicini negotia faceſſant, Athenienſes vicinas illas habent *civitates*, quæ maximo à barbaris intervallo diſtant.

ΚΕΦ. β'.

Τούτων μὲν οὖν ἁπάντων, ὥσπερ εἶπον, νομίζω αὐτὴν τὴν χώραν αἰτίαν εἶναι. [1] εἰ δὲ πρὸς τοῖς αὐτοφυέσιν ἀγαθοῖς πρῶτον μὲν τῶν μετοίκων ἐπιμέλεια γένοιτο. Αὕτη γὰρ ἡ πρόσοδος τῶν καλλίστων ἔμοιγε δοκεῖ εἶναι· ἐπείπερ αὐτοὺς τρέφοντες, καὶ πολλὰ ὠφελοῦντες τὰς πόλεις, οὐ λαμβάνουσι μισθὸν, ἀλλὰ μετοίκιον προσφέρουσιν. Επιμέλειά γε μὴν ἥδ' ἂν ἀρκεῖν μοι [2] δοκεῖ, εἰ ἀφέλοιμεν μὲν ὅσα μηδὲν ὠφελοῦντα τὴν πόλιν, ἀτιμίας δοκεῖ τοῖς μετοίκοις παρέχειν· ἀφέλοιμεν δὲ καὶ

CAP. II.

Horum igitur omnium causam, ut dixi, positam in ipso esse solo arbitror: quòd si ad nativa bona, primùm accedat advenarum cura. Nam hic mihi proventus ex optimis esse videtur: quippè cùm *illi* seipsos alant, & multis commodis civitates adficiant; non *tamen ullam* mercedem accipiunt, sed *potiùs etiam* pensionem advenis impositam offerunt. Existimo autem curam eam suffecturam, si adimamus illa, quæcunque reipublicæ nulli sunt usui, *ac potiùs* advenis infamiæ *notam* inurere videntur: itemque si adi-

1 Meliùs legeretur ἔτι δὲ. *Steph.*   2 Forsan δοκοῖ. *Steph.*

τὸ συστρατεύεσθαι ὁπλίτας μετοίκους τοῖς ἀστοῖς. Μέγα μὲν γὰρ ὁ κίνδυνος ἀπῶν, μέγα δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τῶν τέκνων καὶ τῶν οἰκιῶν ἀπιέναι.

Ἀλλὰ μὴν καὶ ἡ πόλις γ' ἂν ὠφεληθείη, εἰ οἱ πολῖται μετ' ἀλλήλων στρατεύοιντο μᾶλλον, ἢ εἰ συντάττοιντο αὐτοῖς (ὥσπερ νῦν) Λυδοὶ, καὶ Φρύγες, καὶ Σύροι, καὶ ἄλλοι παντοδαποὶ βάρβαροι· πολλοὶ γὰρ τοιοῦτοι τῶν μετοίκων. Πρὸς δὲ τῷ ἀγαθῷ τῷ τούτους ἐκ τοῦ συντάττεσθαι ἀφεθῆναι· καὶ κόσμος ἂν τῇ πόλει εἴη, εἰ δοκοῖεν Ἀθηναῖοι εἰς τὰς μάχας αὐτοῖς μᾶλλον πιστεύειν, ἢ ἀλλοδαποῖς. Καὶ μεταδιδόντες δ' ἄν μοι δοκοῦμεν τοῖς μετοίκοις τῶν ἄλλων, ὧν καλὸν

mamus id, quòd advenæ unà cum civibus armati pedites militatum eant. Etenim magnum *quiddam est*, si periculum *ab eis* absit; magnum, liberis & domo *quemque* suâ discedere.

Quinetiam utile civitati fuerit, si potiùs cives unà militatum eant, quàm si (quod modò fit) eorum *ordinibus* adjungantur Lydi, Phryges, Syri, aliique diversi generis barbari; cujusmodi plerique *sunt* advenæ. Præter hoc verò bonum, quòd his ordinum militarium societate liberatis *existeret*; etiam ornamento esset civitati, si viderentur Athenienses in præliis sibimet ipsis potiùs fidere, quàm exteris. Quòd si cum advenis communicemus præter alia, quæ communicari

μεταδιδόναι, καὶ τοῦ ἱππικοῦ, εὐνουστέρους ἂν ποιεῖσθαι, καὶ ἅμα ἰσχυροτέραν ἂν καὶ μείζω τὴν πόλιν ἐπιδεικνύναι.

Εἶτα, ἐπειδὴ καὶ πολλὰ οἰκιῶν ἔρημά ἐστιν ἐντὸς τῶν τειχῶν, καὶ οἰκόπεδα, εἰ καὶ ἡ πόλις διδοίη οἰκοδομησαμένοις ἐγκεκτῆσθαι, οἳ ἂν αἰτούμενοι ἄξιοι [1] δοκοῦσιν εἶναι, πολὺ ἂν οἴομαι καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε καὶ βελτίους ὀρέγεσθαι τῆς Ἀθήνησιν οἰκήσεως. Καὶ εἰ μετοικοφύλακάς γε, ὥσπερ ὀρφανοφύλακας, ἀρχὴν καθισταῖμεν, καὶ τούτοις τιμή τις ἐπείη, οἵτινες πλείους μετοί-

convenit, etiam rei equeſtris *uſum*; *arbitror nos* id effecturos, ut magis benevolo ſint animo, & civitas viribus augeatur majorque reddatur.

Deindè cùm magna pars urbis intra muros, & areæ domorum vacuæ ſint, ſi decreto civitatis concederetur, ut domos exſtructas poſſiderent, quicunque hoc petentes digni eſſe viderentur; multò plures ac præſtantiores etiam ob has cauſas arbitror expetituros, ut Athenis habitent. Quòd ſi etiam magiſtratum inſtitueremus, qui, ut pupillorum ſunt cuſtodes, ita & ipſe inquilinorum cuſtos diceretur, atque illis præmium quoddam proponeretur, quorum operâ plures inqui-

1 *Steph.* mavult δοκῶσιν.

κοῦς ἀποδείξειαν· καὶ τοῦτο εὐνουστέρους ἂν τοὺς μετοίκους ποιοίη, καὶ (ὡς τὸ εἰκὸς) πάντες ἂν οἱ ἀπόλιδες τῆς Ἀθήνηθεν μετοικίας ὀρέγοιντο, καὶ τὰς προσόδους ἂν αὔξοιεν.

ΚΕΦ. γʹ.

ΩΣ γε μὴν ἐμπορεύεσθαι ἡδίστη τε καὶ κερδαλεωτάτη ἡ πόλις, νῦν ταῦτα λέξω. Πρῶτον μὲν γὰρ δή που ναῦς καλλίστας καὶ ἀσφαλεστάτας ὑποδοχὰς ἔχει, ὅπου γ' ἔστιν εἰσορμισθέντας ἡδέως ἕνεκα χειμῶνος ἀναπαύεσθαι. Ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς ἐμπόροις ἐν μὲν ταῖς πλείσταις τῶν πόλεων ἀντιφορτί-

lini existerent: hoc quoque inquilinos efficeret magis benevolos; & omnes (utì *quidem* consentaneum *est)* quotquot alibi cives non *essent*, Athenis *consequi jus* inquilinorum cuperent, & proventus augerent.

CAP. III.

URbem verò *hanc nostram* ad exercendam mercaturam tum optatissimam esse, tum maximè quæstuosam, nunc exponam. Primùm enim navis quælibet hîc pulcherrimos ac tutissimos receptus habet, ubi licet adpulsis tempestatis causâ suavitèr quiescere. Prætereà mercatores plurimis in civitatibus commutare oneribus one-

ζεσθαί τι ἀνάγκη· νομίσμασι γὰρ οὐ χρησίμοις ἔξω χρῶνται. Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις πλεῖστα μέν ἐστιν ἀντεξάγειν, ὧν ἂν δέωνται ἄνθρωποι· ἢν δὲ μὴ βούλωνται ἀντιφορτίζεσθαι, καὶ τὸ ἀργύριον ἐξάγοντες καλὴν ἐμπορίαν ἐξάγουσιν. Ὅπου γὰρ ἂν πωλῶσιν αὐτὸ, πανταχοῦ πλεῖον τοῦ ἀρχαίου λαμβάνουσιν. Εἰ δὲ καὶ τῇ τοῦ ἐμπορίου ἀρχῇ ἆθλα προτιθείη τις, ὅστις δικαιότατα καὶ τάχιστα διαιροίη τὰ ἀμφίλογα, ὡς μὴ ἀποκωλύεσθαι ἀποπλεῖν τὸν βουλόμενον, πολὺ ἂν καὶ διὰ ταῦτα πλείους τε καὶ ἥδιον ἐμπορεύοιντο.

Ἀγαθὸν δὲ καὶ καλὸν καὶ προεδρίαις τιμᾶσθαι ἐμ-

ra necesse est; quòd nummis *illæ* forìs inutilibus utantur. Athenis verò maxima *rerum* est ad exportandum *copia*, quibus homines egent: sin *onerare navem* mercibus permutatis nolint, egregias avehunt merces, quicunque argentum avehunt. Nam ubicunque tandem illud vendiderint, ubique plus recipiunt, quàm priùs *habebant*. Quòd si quis mercaturæ præfecto præmia proponat, qui æquissimè celerriméque dijudicet ea, de quibus controvertitur, ut non impediantur ii, qui navigiis discedere volunt; etiam has ob causas, longè plures, & quidem libentiùs *hîc* negotiarentur.

Esset etiam tum utile, tum honestum, merca-

πόρους καὶ ναυκλήρους, καὶ [1] ἐπὶ ξενία γ' ἔστιν ὅτε καλεῖσθαι, οἳ ἂν δοκῶσιν ἀξιολόγοις καὶ πλοίοις καὶ ἐμπορεύμασιν ὠφελεῖν τὴν πόλιν. Ταῦτα γὰρ τιμώμενοι, οὐ μόνον τοῦ κέρδους ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς ἕνεκεν πρὸς φίλους ἐπισπεύδοιεν ἄν. Ὅσῳ γε μὴν πλείονες εἰσοικίζοιντό τε, καὶ ἀφικνοῖντο, [2] δῆλον ὅτι τοσούτῳ ἂν πλεῖον καὶ εἰσάγοιτο, καὶ ἐξάγοιτο, καὶ ἐκπέμποιτο, καὶ πωλοῖτο, καὶ μισθοφοροῖτο, καὶ τελεσφοροίη. Εἰς μὲν οὖν τὰς τοιαύτας αὐξήσεις τῶν προσόδων οὐδέ πως δαπανῆσαι δεῖ οὐδὲν, ἀλλὰ ψηφίσματά τε φιλάνθρωπα καὶ ἐπιμελείας. Ὅσαι δ' ἂν ἄλλαι δοκοῦσί μοι πρόσοδοι γίγνεσθαι,

tores & naucleros *loco magis honorato* in confeſſibus ornari; atque *illos* etiam ad hoſpitii neceſſitudinem invitari, qui navibus ac mercibus egregiis civitati prodeſſe viderentur. Hoc enim honore adfecti, non tam quæſtûs, quàm honoris, cauſâ redire ad amicos properarent. Enimverò quò plures in urbem admitterentur, *Athenaſ*que venirent, eò plus *mercium* importaretur, exportaretur, emitteretur, venderetur, tributi acciperetur. Nec ad hæc proventuum incrementa ſumptus ulli requirerentur, præter decreta humanitatis plena, & ipſam diligentiam. Quotquot autem proventus alios nobis accedere poſſe puto,

1 *Steph.* pro ἐπὶ ξενίᾳ mavult ἐπὶ ξένια. 2 Al. δηλονότι.

γιγνώσκω ὅτι ἀφορμῆς δεήσει εἰς αὐτάς. Οὐ μέντοι δύσελπίς εἰμι, τὸ μὴ οὐχὶ προθύμως ἂν τοὺς πολίτας εἰς τὰ τοιαῦτα εἰσφέρειν, ἐνθυμούμενος ὡς πολλὰ μὲν εἰσήνεγκεν ἡ πόλις, ὅτε Αρκάσιν ἐβοήθει ἐπὶ Λυσιστράτου ἡγουμένου, πολλὰ δὲ ἐπὶ Ηγησίλεω.

Επίσταμαι δὲ καὶ τριήρεις πολλάκις ἐκπεμπομένας σὺν πολλῇ δαπάνῃ, καὶ ταύτας γιγνομένας, τούτου μὲν ἀδήλου ὄντος, εἴτε βέλτιον εἴτε χεῖρον ἔσται· ἐκείνου δὲ δήλου, ὅτι οὐδέποτε ἀπολήψονται ἃ ἂν εἰσενέγκωσιν, οὐδὲ μεθέξουσιν ὧν ἂν εἰσενέγκωσιν. Κτῆσιν δὲ ἀπ᾽ οὐδενὸς ἂν οὕτω καλὴν κτήσαιντο, ὥσπερ ἀφ᾽ οὗ ἂν προτελέσωσιν εἰς τὴν ἀφορμήν.

ad eos impenſis opus fore animadverto. Neque tamen deſpero, quin cives perlubentèr ad has collaturi ſint, cùm mecum cogito, civitatem hanc multa contuliſſe, cùm Lyſiſtrato duce opem Arcadibus ferret; multa item, *duce* Hegeſilao.

Scio item, ſæpenumerò triremes magno ſumptu emiſſas *eſſe*, cùm quidem, illis effectis, eſſet obſcurum, utrum id profuturum potiùs, quàm obfuturum eſſet: minimè autem dubitaretur, nunquam recepturos quæ contuliſſent, nec participes futuros eorum, quæ contribuiſſent. Neque verò tam egregium aliundè lucrum paraverint, quàm ex illis ipſis in quæ factæ priùs impenſæ fuerint.

Ὡ μὲν γὰρ ἂν δέκα μναῖ εἰσφορὰ γένηται, ὥσπερ ναυτικὸν σχεδὸν ἐπίπεμπτον αὐτῷ γίγνεται τριώβολον τῆς ἡμέρας λαμβάνοντι· ᾧ δέ γ᾽ ἂν πέντε μναῖ, πλεῖον ἢ ἐπίτριτον. Οἱ δέ γε πλεῖστοι Ἀθηναίων πλείονα λήψονται κατ᾽ ἐνιαυτὸν, ἢ ὅσα ἂν εἰσενέγκωσιν. Οἱ γὰρ μνᾶν προτελέσαντες, ἐγγὺς δυοῖν μναῖν πρόσοδον ἕξουσι, καὶ ταῦτα ἐν πόλει· ὃ δοκεῖ τῶν ἀνθρωπίνων ἀσφαλέστατόν τε καὶ πολυχρονιώτατον εἶναι.

Οἶμαι δὲ ἔγωγε, εἰ μέλλοιεν ἀναγραφήσεσθαι εὐεργέται εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, καὶ ξένους ἂν πολλοὺς εἰσενεγκεῖν· ἔστι δὲ ἃς ἂν καὶ πόλεις, τῆς ἀναγρα-

Etenim qui decem minas contribueret, is ſingulos in dies ſeſquiquintum velut triobolum nauticum reciperet: qui verò quinque minas, ampliùs ſeſquitertio. Plurimi autem Athenienſes quotannis plura recepturi eſſent, quàm contribuerent. Nam qui minam priùs expenderint, propè duarum minarum proventum habituri ſunt, & eum quidem in urbe: quod humanis *in rebus* tutiſſimum eſſe, maximéque durabile videtur.

Atque arbitror quidem, ſi literis mandaturi ſimus *eorum nomina*, qui beneficium *reipublicæ* præſtituri ſint, ad omnem poſteritatem; etiam multos hoſpites contributuros; & quidem urbes quoque nonnullas id expetituras, ut monumentis

φῆς [1] ὀρεγομένας. Ελπίζω δὲ καὶ βασιλέας ἄν τινας, καὶ τυράννους, καὶ σατράπας ἐπιθυμῆσαι μετασχεῖν ταύτης τῆς χάριτος. Οπότε γε μὴν ἀφορμὴ ὑπάρχοι, καλὸν μὲν καὶ ἀγαθὸν ναυκλήροις οἰκοδομεῖν καταγώγια περὶ λιμένας πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι· καλὸν δὲ καὶ ἐμπόροις ἐπὶ προσήκοντας τόπους ὠνῇ τε καὶ πράσει, καὶ τοῖς εἰσαφικνουμένοις δὲ δημόσια καταγώγια.

Εἰ δὲ καὶ τοῖς ἀγοραίοις οἰκήσεις τε, καὶ πωλητήρια κατασκευασθείη, καὶ ἐν Πειραιεῖ, καὶ ἐν τῷ ἄστει, ἅμα τ' ἂν κόσμος εἴη τῇ πόλει, καὶ πολλαὶ ἂν ἀπὸ τούτων πρόσοδοι

literarum inſerantur. Quinetiam reges quoſdam, & tyrannos, & ſatrapas *fore* ſpero, qui deſideraturi ſint, ut hujus beneficii participes fiant. Cæterùm, ubi jam ſubſidium comparatum erit, bonum atque utile *fuerit*, naucleris diverſoria *quædam*, præter illa, quæ jam facta ſunt, exſtrui propter *ipſos* portus: bonum item mercatoribus, ad loca emptioni ac venditioni opportuna; denique publicà diverſoria venientibus *Athenas adſignari*.

Quòd ſi etiam nundinatoribus habitationes, & tabernæ vendendis mercibus idoneæ, tum in Piræo, tum in urbe parentur; ſimul id & civitati ornamento foret, & multi proventus indè perci-

1 *Steph.* mavult ὀρεξομένας, omiſſo ἄν.

γίγνοιντο. Αγαθὸν δέ μοι δοκεῖ εἶναι πειραθῆναι, εἰ καὶ ὥσπερ τριήρεις δημοσίας ἡ πόλις κέκτηται, οὕτω καὶ ὁλκάδας δημοσίας δυνατὸν ἂν γένοιτο κτήσασθαι, καὶ ταύτας ἐκμισθοῦν ἐπ᾽ ἐγγυητῶν, ὥσπερ καὶ τἆλλα δημόσια. Εἰ γὰρ καὶ τοῦτο οἷόν τε ὂν φανείη, πολλὴ ἂν καὶ ἀπὸ τούτων πρόσοδος γίγνοιτο.

ΚΕΦ. δ′.

ΤΑ γε μὴν ἀργυρεῖα εἰ κατασκευασθείη, ὡς δεῖ, πάμπολλα ἂν νομίζω χρήματα ἐξ αὐτῶν καὶ ἄνευ τῶν ἄλλων προσόδων προσιέναι. Βούλομαι δὲ καὶ τοῖς μὴ εἰδόσι τὴν τούτων δυνα-

perentur. Videtur etiam mihi conducere, ut periculum fiat, num quemadmodùm triremes publicas habet civitas, ita & onerarias naves publicas parare possit, ut eas acceptis fidejussoribus locet, velut alia quoque publica. Nam si hoc fieri posse videretur, magnus etiam hinc proventus accederet.

CAP. IV.

PRæstereà si argenti fodinæ instruerentur, ita ut debebant, existimarem ex iis insignem pecuniæ vim præter fructus cæteros proventuram. Lubet autem ignaris, quæ potissimùm vis atque

μὲν δηλῶσαι· ταύτην γὰρ γνόντες, καὶ ὅπως χρῆσθαι δεῖ αὐτοῖς, ἄμεινον ἂν βουλεύοισθε.

Οὐκοῦν ὅτι μὲν παλαιὰ ἐνεργά ἐστι, πᾶσι σαφές· οὐδεὶς γοῦν οὐδὲ πειρᾶται λέγειν, ἀπὸ ποίου χρόνου ἐπεχειρήθη. Οὕτω δὲ πάλαι ὀρυσσομένης τε καὶ ἐκφορουμένης τῆς ἀργυρείτιδος, κατανοήσατε τί μέρος οἱ ἐκβεβλημένοι σωροὶ τῶν αὐτοφυῶν τε καὶ ὑπαργύρων λόφων. Οὐδὲ μὴν ὁ ἀργυρώδης τόπος εἰς μεῖόν τι συστελλόμενος, ἀλλ᾽ ἀεὶ ἐπὶ πλεῖον ἐκτεινόμενος φανερός ἐστιν. Ἐν ᾧ γε μὴν χρόνῳ οἱ πλεῖστοι ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐν αὐτοῖς, οὐδεὶς πώποτε ἔργου ἠπόρηκεν, ἀλλ᾽ ἀεὶ τὰ ἔρ-

commoditas earum ſit, exponere: quâ cognitâ, rectiùs etiam iniri à vobis ratio poterit, quo pacto ſit eis utendum.

Ignotum autem nemini eſt, & veteres illas eſſe, & operas in eis fieri: ac nè conatur quidem indicare quiſquam à quo tempore cœptæ ſint. Cùm autem hoc modo jam ab antiquo argentifera terra fodiatur, & egeratur; *velim* conſideretis, quantula pars ſint ejecti hactenùs acervi collium ſponte naſcentium, quique ſubargentei ſunt. Neque locum illum argento abundantem diminui conſtat, ſed ampliùs ſemper extendi. Quo etiam tempore maxima hominum in eis copia fuit, nemini unquam defuit, quod ageret; ſed ſemper ea,

γα τῶν ἐργαζομένων πλείω. Καὶ νῦν γε οἱ κεκτημένοι ἐν τοῖς μετάλλοις ἀνδράποδα, οὐδεὶς τοῦ πλήθους ἀφαιρεῖ, ἀλλ' ἀεὶ προσκτᾶται, ὁπόσα ἂν πλεῖστα δύνηται. Καὶ γὰρ δὴ ὅταν μὲν ὀλίγοι ὀρύττωσι καὶ ζητῶσιν, ὀλίγα, οἶμαι, καὶ τὰ χρήματα εὑρίσκεται· ὅταν γε πολλοὶ, πολλαπλασία ἡ ἀργυρείτις ἀναφαίνεται. Ὥστε ἐν μόνῳ τούτῳ, [1] ᾧ ἐγὼ οἶδα, ἔργων οὐδὲ φθονεῖ οὐδεὶς τοῖς ἐπισκευαζομένοις.

Ἔτι δὲ οἱ μὲν ἀγροὺς κεκτημένοι πάντες ἔχοιεν ἂν εἰπεῖν, ὁπόσα ζεύγη ἀρκεῖ εἰς τὸ χωρείον, καὶ ὁπόσοι ἐργάται· ἢν δ' ἐπὶ [2] πλεῖον τῶν ἱκανῶν ἐμβάλ-

quæ agenda erant, operarum *numerum* ſuperabant. Et nunc quoque *illorum*, qui in metallis habent mancipia, nemo diminuere numerum cupit; ſed plura potiùs, quantum poteſt, adquirit. Etenim cùm pauci fodiunt & quærunt, etiam paucæ, *ut equidem* arbitror, opes reperiuntur: ſin multi, multis partibus copioſior argenti materies prodit. Quo fit, ut hoc ſolo in opere, quod quidem ſciam, nemo *fabricas novas* inſtituentibus invideat.

Prætereà qui agros poſſident, norunt omnes dicere, quot jumentorum juga, quot operarii ad fundum colendum ſatis ſint: ac ſi plures, quàm

1 *Steph.* legit ὧν ἐγὼ οἶδα, ἔργων. 2 Vulg. πλέιον.

N n

λῃ τις, ζημίαν λογίζονται. Εν δὲ τοῖς ἀργυρείοις ἔργοις πάντας δή φασιν ἐνδεῖσθαι ἐργατῶν. Καὶ [1] γὰρ οὐδὲ ὥσπερ ὅταν πολλοὶ χαλκοτύποι γένωνται, ἀξίων γενομένων τῶν χαλκευτικῶν ἔργων, καταλύονται οἱ χαλκοτύποι, καὶ οἱ σιδηρεῖς γε ὡσαύτως· καὶ ὅταν γε πολὺς σῖτος καὶ οἶνος γένηται, ἀξίων ὄντων τῶν καρπῶν, ἀλυσιτελεῖς αἱ γεωργίαι γίγνονται· ὥστε πολλοὶ ἀφιέμενοι τοῦ τὴν γῆν ἐργάζεσθαι, ἐπ᾽ ἐμπορίας καὶ καπηλείας καὶ τοκισμοὺς τρέπονται.

Αργυρίτις δὲ ὅσῳ ἂν πλείων φαίνηται, καὶ ἀργύριον πλεῖον γίγνηται, τοσούτῳ πλείονες ἐπὶ τὸ ἔργον

ſufficiant, adhibeantur, hoc ipſum in damno ponunt. At in his eruendi argenti operibus omnes operariis egere dicunt. Nec enim *hîc idem accidit*, quod in artificum ærariorum copiâ, ubi cùm facta ex ære opera vili venduntur, everti fortunæ horum ſolent, & ferrariorum ſimilitèr: itemque ubi magna frumenti vinique copia provenit, fructibus vili væneuntibus, agrorum culturæ ſunt inutiles; adeò quidem, ut multi relictâ ſoli cultione ad mercaturam, ad cauponariam, ad uſuras *ſe* convertant.

Nimirum argenti materies quanto copioſior extiterit, & argenti plus fuerit, tanto plures ad illud

1 Καὶ περ οὐχ ὥσπερ mavult *Steph.*

τοῦτο ἔρχονται. Καὶ γὰρ δὴ ἔπιπλα μὲν ἐπειδὰν ἱκανά τις κτήσηται τῇ οἰκίᾳ, οὐ μάλα ἔτι προσωνοῦνται· ἀργύριον δὲ οὐδείς πω οὕτω πολὺ ἐκτήσατο, ὥστε μὴ ἔτι προσδεῖσθαι. Ἀλλ' ἤν τισι γένηται παμπληθές, τὸ περιττεῦον κατορύττοντες, οὐδὲν ἧττον ἥδονται ἢ χρώμενοι αὐτῷ. Καὶ μὴν ὅταν γε εὖ πράττωσιν αἱ πόλεις, ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι ἀργυρίου δέονται. Οἱ μὲν γὰρ ἄνδρες ἀμφὶ ὅπλα τε καλὰ, καὶ ἵππους ἀγαθούς τε, καὶ οἰκίας, καὶ κατασκευὰς μεγαλοπρεπεῖς βούλονται δαπανᾶν· αἱ δὲ γυναῖκες εἰς ἐσθῆτα πολυτελῆ, καὶ χρυσοῦν κόσμον τρέπονται.

Ὅταν τε αὖ νοσήσωσι πόλεις ἢ ἀφορίαις καρπῶν, ἢ

opus ſe conferre ſolent. Etenim ſupellectili familiæ neceſſariâ comparatâ, non multum ulterius coëmi ſolet: at argenti nemo adhuc tam multum habuit, ut nihil ampliùs requireret. Sed ſi qui permultum nacti fuerint, quod redundat, defodiunt; quo quidem non minùs delectantur, quàm ſi eo uterentur. Quinetiam cùm civitates ſecundâ utuntur fortunâ, tum civibus maximè argento eſt opus. Viri enim in arma elegantia, & generoſos equos, in ædes & ſtructuras magnificas pecuniam impendere volunt: mulieres verò ad cultum ſumptuoſum, & mundum aureum animos adjiciunt.

Rurſùs cùm civitates caritate annonæ laborant,

πολέμῳ, ἔτι καὶ πολὺ μᾶλλον ἀργοῦ τῆς γῆς γιγνομένης, καὶ εἰς ἐπιτήδεια καὶ εἰς ἐπικούρους νομίσματος δέονται. Εἰ δέ τις φήσειε καὶ χρυσίον μηδὲν ἧσσον χρήσιμον εἶναι ἢ ἀργύριον, τοῦτο μὲν οὐκ ἀντιλέγω· ἐκεῖνο μέντοι οἶδα, ὅτι καὶ χρυσίον ὅταν πολὺ παραφανῇ, αὐτὸ μὲν ἀτιμότερον γίγνεται, τὸ δὲ ἀργύριον τιμιώτερον ποιεῖ. Ταῦτα μὲν οὖν ἐδήλωσα τούτου ἕνεκα, ὅπως θαρσοῦντες μὲν ὅτι πλείστους ἀνθρώπους ἐπὶ [1] τὰ ἀργυρεῖα ἄγωμεν, θαρσοῦντες δὲ κατασκευαζώμεθα ἐν αὐτοῖς, ὡς οὔτε ἐπιλειψούσης ποτὲ ἀργυρίτιδος, οὔτε τοῦ ἀργυρίου ἀτίμου ποτὲ ἐσομένου.

aut bello, quia terra nullo cultu adhibito otiosa eſt, tum ad commeatum, tum ad auxiliares *copias* nummos requirunt. Quòd ſi quis dixerit, aurum nihilo eſſe minùs utile quàm argentum; huic non repugnabo: illud tamen ſcio, quòd etiam aurum, ſi magna ejus eſſe copia videatur, minoris eſſe ſoleat æſtimationis, & argentum reddat pretioſius. Atque hæc à me idcircò explicata ſunt, ut fidentèr quamplurimos homines in argenti fodinas mittamus, atque illic ſubſtruamus haud dubitantèr; cùm neque argentifera terra defectura, neque futurum ſit, ut argentum ullo unquam tempore vileſcat.

1 Al. τὰ ἀργύρια. malè.

Δοκεῖ δέ μοι καὶ ἡ πόλις πρότερα ἐμοῦ ταῦτα ἐγνωκέναι. Παρέχει γοῦν ἐπὶ ἰσοτελείᾳ καὶ τῶν ξένων ¹ τῷ βουλομένῳ ἐργάζεσθαι ἐν τοῖς μετάλλοις. Ινα δὲ καὶ σαφέστερον περὶ τῆς τροφῆς εἴπω, νῦν διηγήσομαι ὡς κατασκευασθένλα τὰ ἀργυρεῖα ὠφελιμώτατ' ἂν εἴη τῇ πόλει. Απ' αὐτῶν μὲν οὖν ἔγωγε, ἀφ' ὧν μέλλω λέγειν, οὐδέν τι ἀξιῶ θαυμάζεσθαι, ὡς δυσεύρετόν τι ἐξευρηκώς. Τὰ μὲν γὰρ ὧν λέξω, καὶ νῦν ἔτι πάντες ὁρῶμεν, τὰ δὲ παροιχόμενα τῶν πραγμάτων κατὰ ταῦτα ἂν ἀκούοιμεν.

Τῆς μέντοι πόλεως πάνυ ἄξιον θαυμάσαι, τὸ αἰσθανομένην πολλοὺς πλουτιζομένους ἐξ αὐτῆς ἰδιώ-

Videtur autem mihi civitas ipſa hæc ante me perſpexiſſe. Nam peregrinis etiam, ſi qui velint, excolendi metalla, *poteſtatem* facit æquali penſione. Ut autem etiam apertiùs de adquirendo victu loquar, nunc exponam, quâ ratione inſtauratæ argenti fodinæ civitati poſſint eſſe utiliſſimæ. Nec ex iis, quæ dicturus ſum, ullam quæro mei admirationem, quaſi aliquid difficile repertu invenerim. Nam quæ dicturus ſum, *partim* etiam nunc omnes cernimus, *partim* verò eâdem ratione *ſe habere* præterita, licet audiendo *cognoſcere*.

Illud admodùm admiratione dignum eſt, quòd cùm ſentiat civitas multos privatos ex ſe locuple-

¹ Al. τῶν βουλομένων.

τας, μὴ μιμεῖσθαι τούτους. Πάλαι μὲν γὰρ δήπου οἷς μεμέληκεν, ἀκηκόαμεν, ὅτι Νικίας ποτὲ ὁ Νικηράτου ἐκτήσατο ἐν τοῖς ἀργυρείοις χιλίους ἀνθρώπους, οὓς ἐκεῖνος Σωσίᾳ τῷ Θρᾳκὶ ἐξεμίσθωσεν, ἐφ᾽ ᾧ ὀβολὸν μὲν ἀτελῆ ἑκάστου τῆς ἡμέρας ἀποδιδόναι, τὸν δ᾽ ἀριθμὸν ἴσους ἀεὶ παρέχειν. Ἐγένετο δὲ καὶ Ἱππονίκῳ ἑξακόσια ἀνδράποδα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τοῦτον ἐκδεδομένα, ἃ προσέφερε μνᾶν ἀτελῆ τῆς ἡμέρας· Φιλημονίδῃ δὲ τριακόσια ἡμιμναῖον, ἄλλοις δέ γε, ὡς (οἶομαι) δύναμις ἑκάστοις ὑπῆρχεν.

Ἀτὰρ τί τὰ παλαιὰ δεῖ λέγειν; καὶ γὰρ νῦν πολλοί εἰσιν ἐν τοῖς ἀργυρείοις ἄνθρωποι οὕτως ἐκδεδομένοι. Περαινομέ-

tatos eſſe, tales non imitetur. Jampridem enim de iis, quibus ea res curæ fuit, audivimus; Niciam, Nicerati *filium*, in argenti-fodinis mille homines habuiſſe, quos Soſiæ Thraci locârit, qui ultra impenſas obolum pro ſingulis quotidiè perſolveret, numerumque ſemper parem exhiberet. Fuerunt & Hipponico ſexcenta mancipia, eodem iſto modo elocata, quæ quotidiè minam ferebant ultra impenſas: & Philemonidi *mancipia* trecenta minæ ſemiſſem; aliis, ut cuique facultates ſuppetebant.

Sed quid neceſſe eſt vetera commemorare? cùm & hoc tempore multi ſint homines in argenti fodinis iſtâ ratione locati. Et hæc qui-

νων γε μὴν ὧν λέγω, τοῦτ᾽ ἂν μόνον καινὸν γένοιτ᾽, εἰ ὥσπερ οἱ ἰδιῶται κτησάμενοι ἀνδράποδα, πρόσοδον ἀέναον κατεσκευασμένοι εἰσὶν, οὕτω καὶ ἡ πόλις κτῷτο [1] δημόσια ἀνδράποδα, ἕως γίγνοιτο τρία ἑκάστῳ Ἀθηναίων. Εἰ δὲ δυνατὰ λέγομεν, καθ᾽ ἓν ἕκαστον αὐτῶν σκοπῶν ὁ βουλόμενος κρινέτω. Οὐκοῦν τιμὴν μὲν ἀνθρώπων εὔδηλον ὅτι μᾶλλον ἂν τὸ δημόσιον δύναιτο, ἢ οἱ ἰδιῶται παρασκευάσασθαι. Τῇ γε μὴν βουλῇ ῥᾴδιον καὶ κηρύξαι, ἄγειν τὸν βουλόμενον ἀνδράποδα, καὶ τὰ προσαχθέντα πρίασθαι.

Ἐπειδὰν δὲ ὠνηθῇ, τί ἂν ἧττον μισθοῖτό τις παρὰ

dem, quæ à me dicuntur, ſi peragantur, illud tantum novi fit, ut quemadmodum privati comparatis mancipiis proventum *ſibi* perennem adquiſiverunt; ita coëmat & ipſa civitas mancipia publica, donec unicuique Athenienſium tria contigerint. An hæc autem, quæ dicimus, fieri poſſint; ſecum de ſingulis cogitans, qui volet, judicet. Hoc quidem planè perſpicuum eſt, poſſe fiſcum faciliùs quàm privatos, pretium mancipiorum cogere. Senatui quidem certè facile eſt, per præconem edicere, ut, qui volet, adducat ſua mancipia; atque *ita* quæ oblata fuerint, *pretio* redimere.

Poſteaquam autem coëmpta fuerint, cur aliquis

1 Al. δημόσια.

τοῦ δημοσίου, ἢ παρὰ τοῦ ἰδιώτου, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς μέλλων ἕξειν; μισθοῦνται γοῦν καὶ τεμένη, καὶ ἱερὰ, καὶ οἰκίας, καὶ τέλη ὠνοῦνται παρὰ τῆς πόλεως. Οπως γε μὴν τὰ ὠνηθέντα σώζηται, τῷ δημοσίῳ ἔστι λαμβάνειν ἐγγύους παρὰ τῶν μισθουμένων, ὥσπερ καὶ παρὰ τῶν ὠνουμένων τὰ τέλη. Αλλὰ μὴν καὶ ἀδικῆσαί γε ῥᾷον τῷ τέλος πριαμένῳ, ἢ τῷ ἀνδράποδα μισθουμένῳ. Αργύριον μὲν γὰρ πῶς καὶ φωράσειεν ἄν τις τὸ δημόσιον ἐξαγόμενον, ὁμοίου τοῦ ἰδίου ὄντος αὐτῷ; ἀνδράποδα δὲ σεσημασμένα τῷ δημοσίῳ σημάντρῳ, καὶ προσκειμένης ζημίας τῷ τε πωλοῦντι καὶ τῷ ἐξάγοντι, πῶς ἄν τις ταῦτα κλέψειεν; Οὐκοῦν μέ-

minùs velit à republicâ conducere, quàm à privato, cùm iiſdem *conditionibus* obtenturus ſit? Conducunt enim à republicâ lucos, ſacra, domos; & ab eâdem vectigalia redimunt. Ut autem redemptæ res ſalvæ ſint, licet fiſco fidejuſſores à conductoribus accipere, quemadmodùm etiam ab iis, qui vectigalia redimunt. Immò verò facilius eſt emptori vectigalis, fraudare, quàm conductori mancipiorum. Nam quo pacto deprehendere quis poſſit, argentum publicum averti, cùm ſit huic ſimile privatum? Mancipia verò ſigno publico notata, ſi pæna conſtituta ſit & vendenti & exportanti, quomodò ſubduci furto poſſint? Atque

χει μὴ τούτου δυνατὸν ἐφάνη τῇ πόλει εἶναι), τὸ ἀνθρώπους καὶ κτήσασθαι καὶ φυλάξαι.

Εἰ δ' αὖ τις τοῦτ' ἐνθυμεῖται, ὡς ἐπειδὰν πολλοὶ ἐργάται γένωνται, πολλοὶ φανοῦνται καὶ οἱ μισθωσόμενοι, ἐκεῖνο κατανοήσας θαῤῥείτω, ὅτι πολλοὶ μὲν τῶν κατεσκευασμένων προσμισθώσονται τοὺς δημοσίους, (πολλὰ γάρ ἐστι τὰ ὑπάρχοντα) πολλοὶ δ' εἰσὶ καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς ἔργοις γηρασκόντων, πολλοὶ δὲ ἄλλοι Ἀθηναῖοί τε καὶ ξένοι, οἳ τῷ σώματι μὲν οὔτε βούλοιντ' ἂν, οὔτε δύναιντ' ἂν ἐργάζεσθαι, τῇ δὲ γνώμῃ ἐπιμελούμενοι ἡδέως ἂν τὰ ἐπιτήδεια πορίζοιντο.

Ην γε μέντοι τὸ πρῶτον συστῇ διακόσια καὶ χίλια.

hactenùs civitatem & comparare *hujusmodi* homines, & conservare posse patuit.

Si quis rursùs cogitet, existentibus multis operariis, extituros etiam multos, qui *mancipia* locare velint; illud animadvertat & confidat fore ut multi jam *à mancipiis* instructi, *alios* insuper *homines* publicos conducant, (nam magnæ sunt opum facultates) & in ipsis operibus multi senescunt, & multi quoque alii tum Athenienses, tum peregrini, corpore quidem illi nec velint nec possint opus facere; sed animi tamen adhibitâ curâ, libentèr necessaria *sibi* adquisiverint.

Itaque si primùm cogantur mille ducenta man-

ἀνδράποδα, εἰκὸς ἤδη ἀπ' αὐτῆς τῆς προσόδου ἐν ἔτεσι πέντε ἢ ἓξ μὴ μεῖον αὐτῇ ἑξακισχιλίων γενέσθαι. Ἀπὸ γε μὴν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ, ἢν ὀβολὸν ἕκαστος ἀτελῆ τῆς ἡμέρας φέρῃ, ἡ μὲν πρόσοδος ἑξήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἀπὸ δὲ τούτων ἢν εἰς ἄλλα ἀνδράποδα [1] τίθεται εἴκοσι, τοῖς τεσσαράκοντα ἤδη ἐξέσται τῇ πόλει χρῆσθαι εἰς ἄλλ' ὅ, τι ἂν δέῃ. Ὅταν δέ γε μύρια ἀναπληρωθῇ, ἑκατὸν τάλαντα ἡ πρόσοδος ἔσται.

Ὅτι δὲ δέξεται πολλαπλάσια τούτων, μαρτυρήσαιεν ἄν μοι εἴ τινες ἔτι εἰσὶ τῶν μεμνημένων, ὅσον τὸ τέ-

cipia, conjici poteſt, intra quinque annos, aut ſex, de hoc ipſo proventu civitatem non pauciora ſex millibus habituram. Jam ex hoc numero, ſi obolum unuſquiſque diebus ſingulis immunem adferat, ſexaginta talentorum proventus annuus erit. Ex iis autem viginti *talenta* in alia mancipia impendantur, reliqua quadraginta, prout res poſtulabit, in alium aliquem uſum conferre civitati licebit. Cúmque numerus ad decem millia excreverit, jam centum talentorum proventus exiſtet.

Verùm longè plus accepturam *rempublicam*, teſtes mihi eſſe poſſunt, ſi qui ſunt adhuc, qui me-

1 *Steph.* vult legi πθῆται.

λος εὕρισκε τῶν ἀνδραπόδων περὶ τῶν ἐν Δεκελείᾳ. Μαρτυρεῖ δὲ κἀκεῖνο, ὅτι εἰργασμένων ἀνθρώπων ἐν τοῖς ἀργυρείοις ἐν τῷ παντὶ χρόνῳ ἀναριθμήτων, νῦν οὐδὲν διαφέρει τὰ ἀργύρεια, ἢ ἃ οἱ πρόγονοι ἡμῶν ὄντα ἐμνημόνευον αὐτά. Καὶ τὰ νῦν δὲ γιγνόμενα πάντα μαρτυρεῖ, ὅτι οὐκ ἄν ποτε πλείω ἀνδράποδα ἐκεῖ γένοιτο, ἢ ὅσων ἂν τὰ ἔργα δέηται. Οὔτε γὰρ βάθους πέρας, οὔτε ὑπονόμων οἱ ὀρύσσοντες εὑρίσκουσι. Καὶ μὴν καινοτομεῖν γε οὐδὲν ἧττον ἔξεστι νῦν, ἢ πρότερον. Οὐ τοίνυν οὐδ' εἰπεῖν ἂν ἔχοι εἰδὼς οὐδεὶς, πότερον ἐν τοῖς κατατετμημένοις πλείων ἀργυρεῖτις, ἢ ἐν τοῖς ἀτμήτοις ἐστί.

minêre, quantum vectigal ex mancipiis *civitas* ante res ad Deceleam *geſtas* perceperit. Illud quoque teſtimonio eſt, quòd cùm innumerabiles omni tempore in argentifodinis opus fecerint, nihil hæ tamen *ab illis* hoc tempore differant, quarum mentionem majores noſtri fecerunt. Et ea quidem, quæ nunc fiunt, omnia teſtantur; nunquam plura mancipia illic eſſe poſſe, quàm ipſa requirant opera. Nec enim illi, qui fodiunt, vel profunditatis vel cuniculorum finem inveniunt. Atqui licet hoc tempore nihilo minùs novum opus facere, quàm priùs. Neque quiſquam certo ſe ſcire poſſit dicere, num in *locis* hactenùs excìſis plus argenteæ materiei ſit, an necdum apertis.

Τί δῆτα, φαίη ἄν τις, οὐ καὶ νῦν, ὥσπερ ἔμπροσθεν, πολλοὶ καινοτομοῦσιν; ὅτι πενέστεροι μέν εἰσιν οἱ περὶ τὰ μέταλλα· νεωστὶ γὰρ πάλιν κατασκευάζονται. Κίνδυνος δὲ μέγας τῷ καινοτομοῦντι. Ο μὲν γὰρ εὑρὼν ἀγαθὴν ἐργασίαν, πλούσιος γίγνεται· ὁ δὲ μὴ εὑρὼν, πάντα ἀπόλλυσιν, ὅσα ἂν δαπανήσῃ. Εἰς τοῦτον οὖν τὸν κίνδυνον οὐ μάλα πως ἐθέλουσιν οἱ νῦν ἰέναι.

Εγὼ μέντοι ἔχειν μοι δοκῶ καὶ περὶ τούτου συμβουλεῦσαι, ὡς ἂν ἀσφαλέστατα καινοτομοῖτο. Εἰσὶ μὲν γάρ δήπου Αθηναίων δέκα φυλαί· εἰ δὲ ἡ πόλις δοίη ἑκάστῃ αὐτῶν ἴσα ἀνδράποδα, αἱ δὲ κοινωσάμεναι τὴν

Cur igitur, dicat aliquis, non nunc etiam, ficut antea, multi novum opus faciunt? Quia pauperiores funt, qui res metallicas faciunt; non ita pridem inftaurari cœptas. Operis etiam novi adgreffio periculofa eft. Nam qui fructuofum opus *excolendum* invenit, *copiofus* & dives efficitur: qui verò non invenit, ei fumptus impenfi pereunt. Itaque periculum illud non admodùm adire hujus ætatis *homines* volunt.

Mihi tamen habere videor, quod dem, confilium in hoc quoque negotio, quomodò novum *opus* tutiffimè inftituatur. Athenis enim decem funt tribus; quarum cuique fi civitas parem mancipiorum numerum concederet, ipfæ verò fortunâ com-

τύχην καινοτομοῖεν, οὕτως ἂν, εἰ μία εὕροι, πάσαις ἂν λυσιτελὲς ἀποδείξειεν. Εἰ δὲ δύο, ἢ τρεῖς, ἢ τέτταρες, ἢ αἱ ἡμίσειαι εὕροιεν, δῆλον ὅτι λυσιτελέστερα ἂν τὰ ἔργα ταῦτα γίγνοιτο. Τό γε μὴν πάσας ἀποτυχεῖν, οὐδενὶ τῶν παρεληλυθότων ἐοικός.

[1] Οἷόντε δὲ οὕτως καὶ ἰδιώτας συνισταμένους καὶ κοινουμένους τὴν τύχην ἀσφαλέστερον κινδυνεύειν. Μηδὲν μέντοι τοῦτο φοβεῖσθαι, ὡς ἢ τὸ δημόσιον οὕτω κατασκευαζόμενον παραλυπήσῃ τοὺς ἰδιώτας, ἢ οἱ ἰδιῶται τὸ δημόσιον· ἀλλ᾽ ὥσπερ σύμμαχοι ὅσῳ ἂν πλείους συνιῶσιν, ἰσχυροτέρους ἀλλήλους ποιοῦσιν, οὕτω

muni novum opus adgrederentur; ita fieret, ut inventum ab unâ quidpiam, univerſis utilitatem exhiberet. Sin duæ, aut tres, aut quatuor, aut etiam dimidia pars *tribuum* inveniret, haud dubiè majores ex ejuſmodi operibus utilitates caperentur. Omnes enim ſpe ſuâ fruſtrari, præteritorum exemplo caret.

Poſſent etiam privati eâdem ratione ſe conjungendo & conſociando, fortunam tutiùs periclitari. Neque verò metuendum eſt, nè vel fiſcus ita conſtitutus privatos lædat, vel privati fiſcum: ſed ut *armorum ac* belli ſocii, quò plures conjuncti fuerint, hoc ſe mutuò firmiores reddunt, ſic

1 Forſan οἴομαι δεῖ, *Steph.*

καὶ ἐν τοῖς ἀργυρείοις ὅσῳ περ ἂν πλείους ἐργάζωνται, τόσῳ πλεῖον τἀγαθὰ εὑρήσουσί τε καὶ φορήσουσι. Καὶ ἐμοὶ μὲν δὴ εἴρηται, ὡς ἂν ἡγοῦμαι κατασκευασθείσης τῆς πόλεως ἱκανὴν ἂν πᾶσιν Ἀθηναίοις τροφὴν ἀπὸ κοινοῦ γενέσθαι.

Εἰ δέ τινες λογιζόμενοι παμπόλλης ἂν δεῖν ἀφορμῆς εἰς ταῦτα πάντα, οὐχ ἡγοῦνται ἱκανὰ ἄν ποτε χρήματα εἰσενεχθῆναι, μηδὲ οὕτως ἀθυμούντων. Οὐ γὰρ οὕτως ἔχει, ὡς ἀνάγκη ἅμα πάντα ταῦτα γίγνεσθαι, ἢ μηδὲν ὄφελος αὐτῶν εἶναι· ἀλλ᾽ ὁπόσα ἂν ἢ οἰκοδομηθῇ, ἢ ναυπηγηθῇ, ἢ ἀνδράποδα ὠνηθῇ, εὐθὺς ταῦτα ἐν ὠφελείᾳ ἔσται. Ἀλλὰ

in argenti ſodinis quò plures erunt, qui faciant opus, eò plus bonorum & reperient & reportabunt. Expoſitum, quâ ratione conſtitutâ republicâ, univerſis Athenienſibus de publico ad victum neceſſaria ſuppeditari poſſe arbitrer.

Quòd ſi qui exiſtiment, ad hæc conficienda permagnis impenſis opus eſſe, nec unquam ſatis magnam pecuniam conferri poſſe; nè ſic quidem animum deſpondere *debent*. Non enim ita comparata *res* eſt, ut aut ſimul omnia fieri, aut ex eis utilitatem nullam capi neceſſe ſit; ſed ubi quæque *primùm* ædificata fuerint, vel domus, vel naves, vel empta fuerint mancipia, ſtatim hæc utilitatem allatura ſunt. Quinetiam

μὴν καὶ τῇ γε συμφορώτερον τὸ κατὰ μέρος, ἢ τὸ ἅμα πάντα περαίνεσθαι. Οἰκοδομοῦντές τε γὰρ ἀθρόοι, πολυτελέστερον ἂν καὶ οὐ κάλλιον, ἢ κατὰ μέρος ἀποτελοῖμεν. Ανδράποδα δὲ παμπληθῆ ζητοῦντες ἀναγκαζοίμεθα ἂν καὶ χείρω καὶ τιμιώτερα ὠνεῖσθαι.

Κατά γε μὴν τὸ δυνατὸν περαίνοντες, τὰ μὲν καλῶς γνωσθέντα καὶ αὖθις ἂν [1] μιμοίμεθα· εἰ δέ τι ἁμαρτηθείη, [2] ἀπεχοίμεθα ἂν αὐτοῦ. Ετι δὲ, πάντων ἅμα γιγνομένων, ἡμᾶς ἂν ἅπαντα δέοι ἐμπορίζεσθαι· εἰ δὲ τὰ μὲν περαίνοιτο, τὰ δὲ μέλλοι, ἡ ὑπάρξασα πρόσοδος τὸ ἐπιτήδειον συγκατασκευάζοι ἄν. Ο δὲ ἴσως

vel ob hanc *causam* utilius erit hæc particulatim, quàm simul omnia fieri. Nam si subitò ædificemus multi, majori cum sumptu, & pejus absolvemus, quàm si *res* particulatim fiat. Mancipiorum autem permagnum quærentes numerum, & deteriora, & cariùs emere cogemur.

Sin verò pro ratione facultatum rem conficiemus, quæ erunt rectè instituta, rursùs imitari licebit: sin autem in aliquo peccatum fuerit, ab eo abstinebimus. Præterea si omnia simul fierent, paranda quoque nobis esset omnium copia. Sin alia perficiantur, alia differantur; adquisitus jam antè proventus necessaria suppeditabit. Illud for-

1 Al. ἡμῖν οἰόμεθα. 2 Al. ἀπεχθοίμεθα.

φοβερώτατον δοκεῖ πᾶσιν εἶναι, μὴ, εἰ ἄγαν πολλὰ κτήσαιτο ἡ πόλις ἀνδράποδα, ὑπεργεμισθῇ ἂν τὰ ἔργα, καὶ τούτου τοῦ φόβου ἀπηλλαγμένοι εἴημεν, εἰ μὴ πλείονας ἀνθρώπους, ἢ ὅσους αὐτὰ τὰ ἔργα προσαιτοίη, καθ' ἐνιαυτὸν ἐμβάλλοιμεν.

Οὕτως ἔμοιγε δοκεῖ ᾗπερ ῥᾷστον, ταύτῃ καὶ ἄριστον εἶναι ταῦτα πράσσειν. Εἰ δ' αὖ διὰ τὰς ἐν τῷ νῦν πολέμῳ γεγενημένας εἰσφορὰς [1] νομίζετ' ἂν μηδ' ὁτιοῦν δύνασθαι εἰσενεγκεῖν· ὑμεῖς δὲ, ὅσα μὲν πρὸ τῆς [2] εἰρήνης χρήματα εὕρισκε τὰ τέλη, ἀπὸ τοσούτων καὶ τὸ ἐπιὸν ἔτος διοικεῖτε τὴν πόλιν· ὅσα δ' ἂν ἐφευρίσκῃ διὰ τὸ εἰρήνην τε εἶναι καὶ διὰ τὸ

tassè videri possit summoperè metuendum, nè, si civitas valdè multa mancipia compararit, etiam opera nimis magnâ copiâ onerentur; verùm hoc quoque metu liberati erimus, si non plures, quàm ipsa requirunt opera, singulis annis immittemus.

Ita mihi quidem videtur in his *rebus* eam sequi rationem optissimum esse, quæ sit facillima. Quòd si rursùs existimatis, ob tributa, hoc bello exacta, nè tantulum quidem posse contribui; sanè quantum ante *factam* pacem vectigalia reddebant, tantum in *administratione* reipublicæ anno proximo impendite: quæ verò *ampliùs illa* reddent, tum propterea quia pax est, tum quia

1 *Steph.* legit νομίζοιτ' ἄν. 2 Vulg. ἐρημένης.

θεραπεύεσθαι μετοίκους καὶ ἐμπόρους, καὶ διὰ τὸ πλειόνων συναγειρομένων ἀνθρώπων πλείω εἰσάγεσθαι καὶ ἐξάγεσθαι, καὶ διὰ τὸ ἐν λιμένι καὶ ταῖς ἀγοραῖς αὔξάνεσθαι, ταῦτα λαμβάνοντες κατασκευάσασθαι, ὡς ἂν πλεῖστοι πρόσοδοι γίγνοιντο. Εἰ δέ τινες αὖ φοβοῦνται, μὴ ματαία ἂν γένοιτο αὕτη ἡ κατασκευὴ, εἰ πόλεμος ἐγερθείη, ἐννοησάτω ὅτι τούτων γιγνομένων πολὺ φοβερώτερος ὁ πόλεμος τοῖς ἐπιφέρουσιν, ἢ τῇ πόλει.

Τί γὰρ δὴ εἰς πόλεμον κτῆμα χρησιμώτερον ἀνθρώπων; πολλὰς μὲν γὰρ ναῦς πληροῦν ἱκανοὶ ἂν εἶεν δημοσίᾳ, πολλοὶ δ' ἂν καὶ πεζοὶ δημοσίᾳ δύναιντ' ἂν βαρεῖς εἶναι τοῖς πολε-

inquilinorum & mercatorum ratio habebitur, ac pluribus huc confluentibus & importabuntur, & exportabuntur plurima, & ad portum mercatus erunt frequentiores; hæc, *inquam*, recipientes, ut quàm maximi ſint proventus, efficere *debetis*. At ſi quis eſt, qui vereatur, nè, ſi bellum ingruat, hoc ſit inane inſtitutum; *is* cogitare debebit, ſiquidem hæc efficiantur, bellum fore formidoloſius iis ipſis, qui inferent, quàm civitati *noſtræ*.

Quid enim ad belli uſum hominum multitudine utilius? Nimirùm hi multis reipublicæ navibus explendis idonei fuerint, multi terrâ graves hoſtibus eſſe pro republicâ poſſint, modò

μίοις, εἴπερ αὐτοὺς θεραπεύοι. Λογίζομαι δ' ἔγωγε καὶ πολέμου γιγνομένου οἷόν τ' εἶναι μὴ ἐκλείπεσθαι τὰ ἀργύρεια. Ἔστι μὲν γὰρ δήπου περὶ τὰ μέταλλα ἐν τῇ πρὸς μεσημβρίαν θαλάττῃ τεῖχος ἐν [1] Ἀναφαύστῳ, ἔστι δ' ἐν τῇ πρὸς ἄρκτον τεῖχος ἐν Θορικῷ, ἀπέχει δὲ ταῦτα ἀπ' ἀλλήλων ἀμφὶ τὰ ἑξήκοντα στάδια.

Εἰ οὖν καὶ ἐν μέσῳ τούτων γένοιτο ἐπὶ τῷ ὑψηλοτάτῳ Βήσσης τρίτον ἔρυμα, συνήκοιτ' ἂν τὰ ἔργα εἰς ἓν ἐξ ἁπάντων τῶν τειχῶν· καὶ εἴ τι αἰσθάνοιτο πολεμικὸν, βραχὺ ἂν εἴη ἑκάστῳ εἰς τὸ ἀσφαλὲς ἀποχωρῆσαι. Εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν πλείους πολέμιοι, δηλονότι εἰ μὲν σῖτον, ἢ

quis eorum curam suscipiat. Mea quoque fert ratio, belli etiam tempore fieri posse, ut argentifodinæ non deserantur. Cùm non procul à metallis ad mare, *quod* meridiem versus *extenditur*, una sit munitio in Anaphausto, altera verò in Thorico, versus *mare* aquilonale; quorum locorum alter ab altero stadiis circiter sexaginta distat.

Si igitur inter hæc duo tertium aliquod castellum in editissimo saltûs loco excitetur, in unum *locum* ex omnibus his castellis operas convenire licebit: ac si quid hostile senserint, breve spatium quilibet ad tutum *receptum* habebit. Quòd si majores hostium copiæ irruerint, ac frumentum, aut

1 *Leuncl.* vult legi Ἀναφλυστῷ.

οἶνον, ἢ πρόβατα ἔξω εὕροιεν, ἀφέλοιντ' ἂν ταῦτα. Αργυρίτιδος δὲ κρατήσαντες, τί ἂν μᾶλλον, ἢ λίθοις ἔχοιεν χρῆσθαι;

Πῶς δὲ καὶ ὁρμήσειάν ποτε πολέμιοι πρὸς τὰ μέταλλα; Απέχει μὲν γὰρ δήπου τῶν ἀργυρείων ἐγγύτατα πόλις Μέγαρα πολὺ πλεῖον τῶν πεντακοσίων σταδίων· ἀπέχει δὲ ἡ μετὰ ταῦτα πλησιαίτατα Θῆβαι πολὺ πλεῖον τῶν ἑξακοσίων. Ην οὖν πορεύωνται ἐντεῦθέν ποθεν ἐπὶ τὰ ἀργυρεῖα, παριέναι αὐτοὺς δεήσει τὴν πόλιν· κἂν μὲν ὦσιν ὀλίγοι, εἰκὸς αὐτοὺς ἀπόλλυσθαι καὶ ὑπὸ ἱππέων καὶ ὑπὸ περιπόλων. Πολλῇ γε μὴν δυνάμει

vinum, aut pecudes invenerint extra *munitiones*; ea nimirùm *secum* auferent. Si *maximè* argenti metallis potiti fuerint, quid aliud habituri sunt, quo utantur, nisi saxa?

Et quo tandem modo in metalla hostes irruptionem facere possint? Abest enim à metallis ex intervallo proximo urbs Megara multo longiùs quingentis stadiis: absunt deindè proximo ex intervallo Thebæ multo ampliùs sexcentis. Itaque si ad argentifodinas illinc alicundè venerint, ut ipsam urbem prætereant, necesse est: ac si pauci fuerint, ab equitibus, & illis, qui *præsidii causâ* regionem circumeunt, eos interemptum iri consentaneum est. Ut verò desertâ regione

προσδέεσθαι ἐξερημοῦντας τὰ ἑαυτῶν χαλεπόν· πολὺ γὰρ ἐγγύτερον ἂν εἴη ταῖς πόλεσιν αὐτῶν τὸ τῶν Ἀθηναίων ἄστυ, ἢ αὐτοὶ οἱ πρὸς τοῖς μετάλλοις ὄντες.

Εἰ δὲ καὶ ἔλθοιεν, πῶς ἂν καὶ δύναιντο μένειν, μὴ ἔχοντες τὰ ἐπιτήδεια; Επισιτίζεσθαί γε μὴν μέρει, μὲν κίνδυνος καὶ περὶ τῶν μετιόντων καὶ περὶ ὧν ἀγωνίζονται· πάντες δὲ ἀεὶ μετιόντες πολιορκοῖντ' ἂν μᾶλλον, ἢ πολιορκοῖεν. Οὐ τοίνυν μόνον ἡ ἀπὸ τῶν ἀνδραπόδων εἰσφορὰ τὴν διατροφὴν τῇ πόλει αὔξοι ἄν, ἀλλὰ πολυανθρωπίας περὶ τὰ μέταλλα ἀθροιζομένης, καὶ ἀπ' ἀγορᾶς τῆς ἐκεῖ

suâ, cum magnis copiis *è finibus suis* exeant, non facile fuerit; propterea quòd urbs Atheniensis ita longè propior esset futura civitatibus eorum, quàm illi ipsi, qui ad metalla se conferrent.

Si tamen accedant, quonam modo *illic* manere possint, à commeatu destituti? Quòd si *copiarum aliquâ cum* parte pabulando necessaria parere *velint*, erunt in periculo tum pabulatores, tum res ipsæ, de quibus contendendum: sin exeant semper omnes, non tam oppugnabunt *alios*, quàm *ipsi* oppugnabuntur. Non igitur illa tantùm de mancipiis pensio civitati ad alendos suos incrementum adferet, verùm etiam ubi magnus hominum ad metalla concursus erit, plures & ex foro,

οὔσης, καὶ ἀπ' οἰκιῶν περὶ τἀργύρεια δημοσίων, καὶ ἀπὸ καμίνων, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων πρόσοδοι ἂν πολλαὶ γίγνοιντο. Ἰσχυρῶς γὰρ καὶ αὕτη πολυάνθρωπος γένοιτο πόλις, εἰ οὕτω κατασκευασθείη. Καὶ οἵ γε χῶροι οὐδὲν ἂν εἶεν μείονος ἄξιοι τοῖς κεκλημένοις ἐνταῦθα, ἢ τοῖς περὶ τὸ ἄστυ.

Πραχθέντων γε μὴν ὧν εἴρηκα, ξύμφημι ἐγὼ οὐ μόνον ἂν χρήμασιν εὐπορωτέραν τὴν πόλιν εἶναι, ἀλλὰ καὶ εὐπειθεστέραν, καὶ εὐτακτοτέραν, καὶ εὐπολεμωτέραν γενέσθαι. Οἵ τε γὰρ ταχθέντες γυμνάζεσθαι, πολὺ ἂν ἐπιμελέστερον πράττοιεν τὰ ἐν τοῖς γυμνασίοις, τὴν τροφὴν ἀπολαμβάνοντες πλείω ἢ ἐν ταῖς λαμπάσι γυμνα-

quod illic inſtituetur, & ex publicis ad argentifodinas ædificiis, & ex fornacibus, & omnibus aliis, proventus accedent. Fiet enim & illic civitas admodùm populoſa, ſi ad hunc modum inſtructa fuerit. Nec fundi minoris erunt iſtic dominis ſuis, quàm hîc ad urbem *fundos poſſidentibus*.

Itaque, ſi quæ dixi, facta fuerint, non ſolùm pecuniis copioſiorem, verùm etiam magis obedientem, magiſque ſtudioſam ordinis, & bellicoſiorem fore civitatem *noſtram* confirmo. Nam qui *ſe* juſſi fuerint exercere, multo diligentiùs obibunt in exercitiis peragenda, ſi victus eis copioſior ſuppetet, quàm qui gymnaſiarchæ parent *in*

διατεταγμένοι· οἵτε φρουρεῖν ἐν τοῖς φρουρίοις, οἵτε πελτάζειν, καὶ περιπολεῖν τὴν χώραν, πάντα ταῦτα μᾶλλον ἂν πράσσοιεν, ἐφ' ἑκάστοις τῶν ἔργων τῆς τροφῆς ἀποδιδομένης.

ΚΕΦ. έ.

Εἰ δὲ σαφὲς δοκεῖ εἶναι, ὡς εἰ μέλλουσι πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ἐκ πόλεως προσιέναι, ὅτι εἰρήνην δεῖ ὑπάρχειν· ἆρ' οὐκ ἄξιον καὶ εἰρηνοφύλακας καθιστάναι; Πολὺ γὰρ ἂν καὶ αὕτη αἱρεθεῖσα ἡ ἀρχὴ προσφιλεστέραν καὶ πυκνοτέραν εἰσαφικνεῖσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις ποιήσειε τὴν πόλιν. Εἰ δέ τινες οὕτω γινώσκουσιν, ὡς ἐὰν ἡ πόλις εἰρήνην ἄγουσα διατελῇ,

decursione cum facibus: itidemque *constituti* ad præsidia castellorum, & gestare parmas, & regionem obire *jussi*, hæc omnia majore studio facient, si victus cuique pro laboribus suis tribuatur.

CAP. V.

QUOD si evidens esse videtur, pace ad hoc opus fore, si proventibus hisce potiri civitas velit: annon par fuerit, etiam pacis custodes quosdam constitui? Nam delectus hic magistratus efficiet, ut omnes mortales & lubentiùs & frequentiùs hanc urbem adeant. Si qui verò judicant, eandem civitatem in pace perpetuâ mi-

ἀδυνατωτέρα τε, καὶ ἀδοξοτέρα, καὶ ἧττον ὀνομαστὴ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἔσται, καὶ οὗτοί γε ὡς ἐμῇ δόξῃ παραλόγως σκοποῦσιν. Εὐδαιμονέσταται μὲν γὰρ δήπου πόλεις λέγονται, αἳ ἂν πλεῖστον χρόνον ἐν εἰρήνῃ διατελῶσι. Πασῶν δὲ πόλεων Ἀθῆναι μάλιστα πεφύκασιν ἐν εἰρήνῃ αὔξεσθαι.

Τίνες γάρ, ἡσυχίαν ἀγούσης τῆς πόλεως, οὐ προσδέοιντ' ἂν αὐτῆς; Ἀρξάμενοι ἀπὸ ναυκλήρων καὶ ἐμπόρων. Οὐχ οἱ πολύσιτοι, οὐχ οἱ πολύοινοι, οὐχ οἱ ἡδύοινοι; τί δὲ οἱ πολυέλαιοι; τί δὲ οἱ πολυπρόβατοι; οἱ δὲ γνώμῃ καὶ ἀργυρίῳ δυνάμενοι χρηματίζεσθαι; Καὶ μὴν χειροτέχναι γε, καὶ σοφισταί, καὶ φιλόσοφοι, οἱ δὲ ποιηταί, οἱ δὲ τὰ τούτων μεταχειρι-

nius potentiæ, gloriæ, celebritatis habituram in Græciâ; hi ſanè rem opinione meâ non ritè conſiderant. Nam beatiſſimæ dicuntur reſpublicæ, quæ longiſſimo tempore in pace permanſerint. Et Athenarum *ea ratio eſt*, ut in pace ſupra civitates alias omnes incrementum ſumant.

Quis eſt enim omnium, qui hujus urbis, ſi quieta ſit, adjumento non indigeat? Atque ut à naucleris & mercatoribus ordiamur. Annon qui frumento, vino, eoque ſuavi; oleo, pecudibus abundant? item qui & conſilio, & re quæſtum facere poſſunt? *His addantur* opifices, ſapientiæ profeſſores, philoſophi, poetæ, quique iſtorum

ζόμενοι, οἱ δὲ ἀξιοθεάτων, ἢ ἀξιακούστων, ἱερῶν ἢ [1] ὁσίων ἐπιθυμοῦντες· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ δεόμενοι πολλὰ ταχὺ ἀποδίδοσθαι ἢ πρίασθαι, ἢ οὐ τούτων μᾶλλον ἂν τύχοιεν Ἀθήνησιν;

Εἰ δὲ πρὸς ταῦτα μὲν οὐδεὶς ἀντιλέγει, τὴν δὲ ἡγεμονίαν βουλόμενοί τινες ἀναλαβεῖν τῇ πόλει, ταύτην διὰ πολέμου μᾶλλον, ἢ δι' εἰρήνης ἡγοῦνται ἂν καταπραχθῆναι· ἐννοησάτωσαν πρῶτον μὲν τὰ Μηδικά, πότερον βιαζόμενοι, ἢ εὐεργετοῦντες τοὺς Ἕλληνας, ἡγεμονίας τε τοῦ ναυτικοῦ καὶ [2] Ἑλληνοταμίας ἐτύχομεν. Ἔτι δ' ἐπεὶ ὠμῶς ἄγαν δόξασα προστατεύειν ἡ πόλις ἐστερήθη τῆς ἀρχῆς· οὐ

opera tractant, & qui rerum ſpectatu, qui auditu dignarum, qui ſacrarum & religioſarum ſtudio tenentur: præterea ſiqui multa citò vendere vel emere velint, ubi faciliùs *quod cupiunt*, adſequentur, quàm Athenis?

Quòd ſi nemo his contradicit, ſed nonnulli dum civitati principatum recuperare cupiunt, bello magis, quàm pace, id effici poſſe arbitrantur: ii *velim* primùm Medica *mihi bella* conſiderent, utrum vi potiùs, an noſtris erga Græcos beneficiis, & maris principatum, & Græciæ quæſturam adepti ſimus. Prætereà cùm ſæviùs uti hâc præfecturâ viſa civitas, imperium amiſiſſet; an-

1 Forſan δημοσίων. *Wells.* 2 Vulg. Ἕλληνος ταμίας.

καὶ τότ', ἐπεὶ τοῦ ἀδικεῖν ἀπεχόμεθα, πάλιν ὑπὸ τῶν νησιωτῶν ἑκόντων προστάται τοῦ ναυτικοῦ ἐγενόμεθα;

Οὐκοῦν καὶ Θηβαῖοι εὐεργετούμενοι, ἡγεμονεύειν αὐτῶν ἔδωκαν Ἀθηναίοις; Ἀλλὰ μὴν καὶ Λακεδαιμόνιοι οὐ βιασθέντες ὑφ' ἡμῶν, ἀλλ' εὖ πάσχοντες, ἐπέτρεψαν Ἀθηναίοις περὶ τῆς ἡγεμονίας θέσθαι ὅπως βούλοιντο. Νῦν δέ γε διὰ τὴν ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχὴν παραπεπτωκέναι μοι δοκεῖ τῇ πόλει, ὥστε καὶ ἄνευ πόνων, καὶ ἄνευ κινδύνων, καὶ ἄνευ δαπάνης ἀνακτᾶσθαι τοὺς Ἕλληνας. Ἔστι μὲν γὰρ πειρᾶσθαι διαλλάττειν τὰς πολεμούσας πρὸς ἀλλήλας

non tum quoque ab injuriis abſtinentes, rurſùs ab Inſulanis ad hoc ſponte ſuâ permotis navalem præfecturam conſecuti ſumus?

Quid? annon Thebani quoque provocati beneficiis imperii ſummam Athenienſibus conceſſerunt? Quin & Lacedæmonii, non vi coacti à nobis, ſed beneficiis adfecti, Athenienſibus, ut quod vellent de principatu conſtituerent, permiſerunt. Nunc verò propter hanc rerum in Græciâ perturbationem hoc accidiſſe civitati noſtræ videtur, ut nullo negotio, ſine periculo, ſine ſumptu, Græcos ſibi rurſùs adjungere poſſit. Civitates enim, quæ inter ſe bella gerunt, niti licet ut reconcilie-

πόλεις· ἔτι δὲ συναλλάττειν εἴ τινες ἐν αὐταῖς στασιάζουσιν.

Εἰ καὶ ὅπως τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν αὐτόνομον (ὥσπερ πρόσθεν) γένοιτο, φανεροὶ εἴητε ἐπιμελούμενοι, μὴ συμπολεμοῦντες, ἀλλὰ πρεσβεύοντες ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα· ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν οἶμαι θαυμαστὸν εἶναι, εἰ καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας ὁμογνώμονάς τε, καὶ συνόρκους, καὶ συμμάχους λάβοιτε ἐπ' ἐκείνους, οἵ τινες ἐκλιπόντων Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο. Εἰ δὲ καὶ ὅπως ἀνὰ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν εἰρήνη ἔσται, φανεροὶ εἴητε ἐπιμελόμενοι, ἐγὼ μὲν οἶμαι πάντας ἂν εὔχεσθαι, μετὰ τὰς ἑαυτῶν πατρίδας, Ἀθήνας μάλιστα σώζεσθαι.

mus: licet etiam, ſiqui in illis diſſideant, in gratiam ut redeant, efficere.

Si declaretis *vobis* eſſe curæ, ut templo Delphico libertas priſtina reſtituatur, *idque efficiatis* non belli cum aliis ſocietate, ſed mittendis per Græciam legatis: nihil erit mirum, ſi Græcos omnes vobiſcum unanimes, confœderatos, ſocios habebitis adverſus illos, qui templum *Delphicum* à Phocenſibus deſertum occupare conati ſunt. Quòd ſi etiam apertè detis operam, ut terrâ marique omnia pacata ſint; equidem cunctos exiſtimo votis expetituros, ut Athenæ, ſecundum patriam cujuſque ſuam, maximè ſalvæ ſint.

Εἰ δέ τις αὖ εἰς χρήματα κερδαλεώτερον νομίζει εἶναι τῇ πόλει πόλεμον, ἢ εἰρήνην· ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα, πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη, ἢ εἴ τις τὰ προγεγενημένα ἐπὶ ἀνασκοποίη τῇ πόλει πῶς ἀποβέβηκεν. Εὑρήσει γὰρ τό, τε παλαιὸν ἐν εἰρήνῃ μὲν πάνυ πολλὰ χρήματα εἰς τὴν πόλιν ἀνενεχθέντα, ἐν πολέμῳ δὲ ταῦτα πάντα καταδαπανηθέντα· γνώσεται δέ, ἢν σκοπῇ, καὶ ἐν τῷ νῦν χρόνῳ διὰ μὲν τὸν πόλεμον καὶ τῶν προσόδων πολλὰς ἐκλειπούσας, καὶ τὰς εἰσελθούσας εἰς παντοδαπὰ [πολλὰ] καταδαπανηθείσας. Ἐπεὶ δὲ εἰρήνη κατὰ θάλατταν γεγένηται, ηὐξημένας τε προσόδους, καὶ ταύταις ἐξὸν τοῖς πολίταις χρῆσθαι ὅ, τι βούλονται.

Si rurſus quiſquam eſt, qui exiſtimet, bellum, quàm pacem, eſſe reipublicæ *noſtræ* magis fructuoſum ad pecuniam conficiendam; non video, quâ ratione hæc meliùs dijudicari poſſint, quàm ſiquis res antè geſtas conſideret, qui fuerint earum eventus civitati *noſtræ*. Reperiet enim, quondam in pace permultum pecuniæ in urbem invectum, quæ omnis bello abſumpta fuerit: intelliget etiam, ſi conſiderare volet, hoc quoque tempore multos proventus bello defeciſſe; & eos, qui percepti ſint, in omnis generis uſus exhauſtos eſſe. Jam verò pacato mari, eoſdem & auctos eſſe, & iis uti licere civibus arbitratu ſuo.

Εἰ δέ τίς με ἐπερωτῴη, εἰ καὶ ἄν τις ἀδικοίη τὴν πόλιν, λέγεις ὡς χρὴ καὶ πρὸς τοῦτον εἰρήνην ἄγειν; οὐκ ἂν φαίην· ἀλλὰ μᾶλλον λέγω, ὅτι πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτοὺς, εἰ μηδένα παρέχοιμεν ἀδικοῦντα· οὐδένα γὰρ ἂν ἔχοιεν σύμμαχον.

ΚΕΦ. ϛʹ.

ΑΛΛ' εἰ γε μὴν τῶν εἰρημένων ἀδύνατον μὲν μηδέν ἐστι, μηδὲ χαλεπὸν, πραττομένων ἢ αὐτῶν προσφιλέστεροι μὲν τοῖς Ἕλλησι γενησόμεθα, ἀσφαλέστερον δὲ οἰκήσομεν, εὐκλεέστεροι δὲ ἐσόμε-

Si quis autem me roget, an etiam aliquo injuriâ civitatem hanc adficiente, censeam cum eo pacem colendam? equidem id dicere nolim; sed hoc potiùs affirmo, nos hostes faciliùs ulcisci posse, siquidem à nobis auctor injuriæ nullus existat: quippè sic *adversarii* nullos habebunt belli socios.

CAP. VI.

SED enim si nihil est eorum, quæ à me dicta sunt, quod fieri non possit, & quidem facilè; ac istæc agendo si Græcis amiciores & *gratiores* erimus, urbem tutiùs incolemus, gloriâ ma-

θα, καὶ ὁ μὲν δῆμος τροφῆς εὐπορήσει, οἱ δὲ πλούσιοι τῆς εἰς τὸν πόλεμον δαπάνης ἀπαλλαγήσονται· περιουσίας δὲ πολλῆς γενομένης, μεγαλοπρεπέστερον μὲν ἔτι ἢ νῦν ἑορτὰς ἄξομεν, ἱερὰ δὲ ἐπισκευάσομεν, τείχη δὲ καὶ νεώρια ἀνορθώσομεν, ἱερεῦσι δὲ καὶ βουλῇ, καὶ ἀρχαῖς, καὶ ἱππεῦσι τὰ πάτρια ἀποδώσομεν· [1] πῶς οὐκ ἄξιον ὡς τάχιστα τούτοις ἐγχειρεῖν, ἵνα ἔτι ἐφ' ἡμῶν ἐπίδωμεν τὴν πόλιν μετ' ἀσφαλείας εὐδαιμονοῦσαν;

Εἴ γε μὴν ταῦτα δόξειεν ὑμῖν πράττειν, συμβουλεύσαιμ' ἂν ἔγωγε πέμψαντας καὶ εἰς Δωδώνην καὶ εἰς Δελ-

jore fruemur, plebs rebus omnibus ad victum necessariis abundabit, locupletes impensis bellicis liberabuntur: cúmque futura sit major omnium rerum copia, magnificentiùs etiam quàm nunc dies festos celebrabimus, & templa instaurabimus, itemque muros & navalia reficiemus; sacerdotibus, senatui, magistratibus, equitibus more patrio *præberi solita* restituemus: quo pacto non fuerit operæ pretium, *nos* hæc quàm primùm adgredi, ut etiam nobis adhuc *superstitibus* rempublicam in tuto collocatam felicemque videamus?

Quòd si vobis hæc agenda placuerit, equidem id consilii dederim, ut aliquibus Dodonam Del-

1 Πῶς ἂν οὐκ. *Steph.*

φοὺς, ἐπέρεσθαι τοὺς θεοὺς, Εἰ λῷον καὶ ἄμεινον εἴη ἂν τῇ πόλει οὕτω κατασκευαζομένη, καὶ αὐτίκα καὶ εἰς τὸν ἔπειτα χρόνον. Εἰ δὲ ταῦτα συναινοῖεν, τότ᾽ ἂν αὖ φαίην χρῆναι ἐπερωτᾷν, Τίνας θεῶν προσποιούμενοι, ταῦτα κάλλιστα καὶ ἄριστα πράττοιμεν ἄν. Οὓς δ᾽ ἂν ἕλοιεν θεοὺς, τούτοις εἰκὸς καλλιερήσαντας ἄρχεσθαι τοῦ ἔργου. Σὺν γὰρ θεῷ πραττομένων εἰκὸς καὶ τὰς πράξεις προϊέναι ἐπὶ τὸ λῷον καὶ ἄμεινον ἀεὶ τῇ πόλει.

phoſque miſſis, deos illos conſulatis; An ſatiùs meliúſve ſit huic civitati, tam in præſentia, quàm in poſterum, hanc ejus formam inſtitui. Si adnuerint, cenſerem rurſùs interrogandos; Quoſnam deos nobis conciliando, quàm rectiſſimè atque optimè ſimus hæc effecturi. Quoſcunque verò Deos illi ſelegerint, iis litando placatis, rem ordiri par erit. Nam quæ res numine propitio ſuſcipiuntur, eas ſemper reipublicæ meliùs feliciúſque ceſſuras, conſentaneum eſt.

N O T Æ.

PAG. 1. *Ἀγησιλάου ἀρετῆς τε καὶ δόξης*] De virtute ac gloriâ Agesilai varios passim auctores consulas; præcipuè *Corn. Nep.* in vitâ *Agesil.* & *Cragium* de Repub. Laced. — De hâc Oratione vide *Ciceronem* ad Famil. l. 5. epist. 12. & ad *Quintum* l. 1. epist. 2. — De potestate Regum *Lacedæmoniorum*, Hæc *Cragius:* Regibus *Spartanis* non erat *παμβασιλεία*, seu *plena & liberrima omnium rerum potestas*, nec quidvis faciendi arbitrium penes ipsos. Non alia eorum fuit potestas, quàm quæ legibus initio constituta, quarum vinculis quoque prorsùs ea erat adstricta. Ideò rectè *Aristoteles*, *ἡ ἐν τῇ Λακωνικῇ πολιτείᾳ δοκεῖ μὲν εἶναι βασιλεία μάλιστα τῶν κατὰ νόμον. Οὐκ ἐστὶ δὲ κυρία πάντων*, id est, *quod in Laconum Repub. regnum est, videtur esse maximè legibus adstrictum. Non sunt omnia enim arbitrii ipsius.* Ac ut securi hujus essent *Lacedæmonii* solemne sacramentum quot mensibus exigebatur à Regibus, quo jurabant regnum se secundum leges administraturos, adigentibus eos in sua verba *Ephoris:* ut & ipsi exigebant vicissim ab *Ephoris* juramentum, quo promittebant se regnum iis hoc facientibus conservaturos. vide Nostrum in Repub. Laced. p. 227.

Ibid. *Διὰ τοῦτο οὐδὲ μειόνων*] In *Ald.* edit. legitur *διὰ τούτων οὐδὲ μειόνων* &c. quam lectionem ex vet. cod. emendatam non inveni: cùm tamen, quin *διὰ τοῦτο* legi debeat, (ut in *Reuchlini* editione legitur) minimè dubitari possit. Sed quantum ad alteram mutationem attinet, videlicet particulæ *οὐδὲ* in *δὲ*, eam, licèt ex vetusto quodam libro sumptam, non perindè necessariam esse, & *οὐδὲ* ferri posse, arbitror: ut sit sensus — *ideò nè minores quidem consequatur laudes.* Intelligo autem *minores se:* atque ita totius loci hæc erit sententia, *Non enim æquum fuerit, eum, quòd dignè laudari perfecta & absoluta ejus fortitudo nequeat, nè laudes quidem suâ virtute minores consequi, sed prorsùs illaudatum relinqui.* At si legatur, *ἀλλὰ τοῦτο δὲ μειόνων* &c. particula *δὲ* ità usurpata fuerit, ut Latina *verò* in hoc *Ciceronis* loco, *Quod laudas quia oblivisci me scripsi ante facta & dicta nostri amici, ego verò ità facio.* Item in isto, *Quod scribis te audire me etiam mentis errore & dolore adfici, mibi verò mens integra est.* At *μειόνων* paulò aliter, quàm modò exposuimus, accipiendum erit: ut sit sensus, *ideò minùs laudetur:* i. e. *ideò pauciores extent ejus laudatores.* Certè *ἀλλὰ τοῦτο οὐδὲ μειόνων*, non minùs lubenter scripserim. Cæterùm omnibus cum *Horatio* laudare aliquem recusantibus, quòd ejus laudes culpâ sui ingenii deterere vereantur, quod hîc dicit *Xenophon*, aptissimè responderi possit. *Steph.*

P. 2.

P. 2. Ἀφ᾽ Ἡρακλέους ἐγένετο] Sicut apud gentes ferè omnes, Regiæ dignitatis faſtigium, ſummo in Repub. ſemper loco fuit: ità præcipuus, idemque antiquiſſimus magiſtratus *Lacedæmoniorum* erat, cui Regium nomen dabatur. Sed ut nomen diverſum ab aliis gentibus uſurpabant *Lacedæmonii* in appellandis ſuis Regibus, Ἀρχαγέτας eos vocantes, ut teſtatur *Plutarchus:* ità fuêre permulta alia, quæ quaſi propria & peculiaria circa Reges ſuos obſervabant, nec alibi uſpiam ità moribus uſurpabantur. Ea verò ſita potiſſimùm animadverti in hiſce ſex: in familiæ præeminentiâ, in ſucceſſionis jure, in puerili educatione, in corporis externâ ſpecie, in imperandi poteſtate, & honoris exhibitione. Familia regia, poſt recuperatam à *Doribus* Peloponneſum, non fuit alia quàm *Heraclidarum*, ſeu ex divinâ *Herculis* ſtirpe oriundorum. Quorum jus unde exſtiterit fuſiùs explicat *Cragius* de Repub. Laced. p. 18.

Ibid. Τὸ γένος αὐτῶν] Scil. *Heraclidarum*, de quibus conſule Scriptorem ſuprà citatum.

P. 3. Οὔτε δημοκρατία, οὔτε ὀλιγαρχία, οὔτε τυραννίς] Nam fuit hæc Græcorum ratio: Reges, urbes gubernari à ſingulis: Oligarchici, ut *Lacedæmonii*, à paucis: Democratici, ut *Athenienſes*, à multis, hoc eſt à plebe, voluerunt. Hoc illud eſt, quod ait *Thucydides*, p. 14. Ed. *Æm. Port.* τοὺς Λακεδαιμονίους βούλεσθαι τοὺς συμμάχους ἐπιτηδείως σφίσιν αὐτοῖς πολιτεύεσθαι, τουτέστιν ὀλιγαρχικῶς. Vide *Wolfium* ad *Demoſt.*

Ibid. Ἆγις βασιλεὺς ὢν ἐτελεύτησεν] *Agis*, Ageſilai frater, cùm Rempub. moribus pravis corruptam, & avaritiâ imbutam perturbâſſet, odio expoſitus Potentiorum ab *Ephoris* eſt necatus, cùm factum Spartâ dignum ſuſcepiſſet, inquit *Plutarchus*. Vide ſis *Crag.* de R. L. p. 198.

P. 4. Ἀνεπικλητότερον — τῷ γένει] Scilicet *Heraclidarum* — Regum hujus familiæ uſque adeò Regnum erat proprium & quaſi peculiare, ut genuinos & veros prorſùs *Heraclidas* eos eſſe oporteret, qui ad illud capeſcendum exiſtimarentur idonei. Aliàs ſi tantùm eſſent ab alterâ parte ejus proſapiæ, vel ſi ſpuriæ progeniei, non admittebantur, ſed admiſſi potiùs removebantur. Hâc ratione *Leotychidæ* Agidis filio, quòd pater inconſideratâ garrulitate eum *Alcibiade* exule genitum effutiiſſet, *Ageſilaus*, adnitente in id potiſſimùm *Lyſandro*, præfertur. Quæ hiſtoria copioſè exponitur apud *Plutarchum* in *Ageſilao*, & *Alcibiade*, itemque in Laconicis *Pauſaniæ*. *Crag.* de R. L. p. 86.

Ibid. Ἔτι μὲν νέος ὤν] Quo tempore Regnum *Ageſilao* delatum erat, annos habuit tres atque quadraginta; nam *Plutarcho* auctore, ſub fine vitæ ejus, — ἀπέθανε (ſcil. *Ageſilaus)* βιώσας μὲν ὀγδοήκοντα καὶ τέσσαρα ἔτη, βασιλεύσας δὲ τῆς Σπάρτης ἑνὶ τῶν τεσσαράκοντα πλέον — Quare idem ferè valeat hìc oportet νέος, atque νεανίσκος, K. A. p. 119. Ubi hæc doctiſſ. *Hutchinſonus:* Vocem *adoleſcens*

adolescens in majorem, quàm termini vulgò positi volunt, ætatem, scriptores apud latinos, cadere ostendit doctiss. Cortius ad *Sallust.* Catil. c. 38. n. 1. Quadragenarius certè apud *Nepot.* in vitâ *Attici* c. 8. audit *adolescens.*

Ibid. Βασιλεὺς ὁ Περσῶν] *Scil.* Artaxerxes. Alii passim Scriptores *Persarum* Regem solo Βασιλέως seu *Regis* titulo designant. *Aristoph.* in Acharn. ver. 647. Οτι καὶ Βασιλεὺς & quæ sequuntur. Idem in Equit. 476. —— ἃ Μήδοις καὶ Βασιλεῖ ξυνόμνυτε. Usitatiùs autem Μέγας Βασιλεὺς appellabatur. Sic idem in *Pluto* ver. 170. Μέγας δὲ Βασιλεὺς οὐχὶ διὰ τοῦτον κομᾷ; ad quem locum hæc *Car. Giraldus:* — "*Magnum Regem* absolutè vocant regem *Persarum.* Cum enim Cyrus Assyriæ & Mediæ regna in *Persas* transtulisset, Asiam debellasset (unde argenti quingenta millia talentorum reportavit, præter Craterem *Semiramidis,* cujus pondus erat quindecim talentorum) vocatus est μέγας Βασιλεὺς; à quo posteà *Persarum* reges μεγάλους βασιλέας appellari se voluerunt." Vide sis *Mounten.* ad *Demosth.* Philip. 1. Imperatorem Romanum simpliciter τὸν Βασιλέα appellat *D. Petrus* 1. Epis. c. 2. v. 13.

P. 5. Τριάκοντα] Lectionem receptam, τριάκοντα *scil.* pro πεντήκοντα, confirmat *Xenophon.* Hist. Gr. l. 5. ferè medio: — ἡγεμόνα μὲν Αγησίπολιν τὸν βασιλέα ἐκπέμπουσι, μετ' αὐτοῦ δὲ, ὥσπερ Αγησιλάῳ εἰς τὴν Ἀσίαν, τριάκοντα Σπαρτιατῶν. & *Plutarch.* in *Agesil.* p. 616. Οθεν ἀθροίσας (*Agesilaus*) μισθοφόρους ——— ἀνήχθη, τριάκοντα συμβούλους ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ Σπαρτιάτας, ὡς πρότερον. MS. *Harl.* repræsentat literam Λ, quæ numerum hunc indicat; cujus cùm in locum librarii Ν substituissent, mendosè scribi deindè cœpit πεντήκοντα. *H.*

Ibid. Νεοδαμώδεις] Quasi νέος δαμώδης, *novus popularis,* recens populo adscriptus. *Cragius* existimat hosce dictos Νεοδαμώδεις, qui libertatem consequuti Lacedæmone remanserunt, & posteà in civium numerum relati fuerunt. *Pollux* simpliciter *libertinos* hoc nomine donat, inquiens —— τοὺς μὲν τοὶ εἰς ἐλευθερίαν τῶν εἱλώτων ἀφιεμένους, οἱ Λακεδαιμόνιοι νεοδαμώδεις καλοῦσιν. Cui consentit *Hesychius,* apud quem νεοδαμώδεις sunt, οἱ κατὰ δόσιν ἐλεύθεροι ἀπὸ τῆς εἱλωτείας. Quorum uterque hoc à *Thucydide* didicit, qui vim hujus vocis explicans inquit: δύναται δὲ τὸ νεοδαμῶδες ἐλεύθερον ἤδη εἶναι. Ubi & Græcus Scholiastes addit —— νεοδαμώδης ὁ ἐλεύθερος παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίοις. Sed cives fuisse νεοδαμώδεις, vel inde colligi potest, quòd *Agesilaus* contentus duobus millibus *Neodamodon* fuerit, cùm tamen sex millia sociorum requireret, profecturus in Asiam; haudquaquam, Rex cùm esset, tam paucis confisurus, nisi Lacedæmoniis civibus. Vide *Crag.* de Repub. Laced. p. 75. & *Meurs.* Miscell. Lacon. l. 2. c. 7.

Ibid. Βάρβαρος] Græci omnes alias Nationes, non exceptâ Macedoniâ, pro *barbaris* habebant. *Alexander,* qui *Xerxis* tempore

Macedoniæ rex erat, ludis olympicis, ut qui *barbarus* eſſet, excluſus eſt, neque iis tandem aliquando admiſſus antequam ſe *Argis* oriundum eſſe probâſſet. Idem *Alexander*, cùm à Perſarum caſtris ad Græcos tranſiiſſet, ut iis prædiceret *Mardonium* primâ luce eos de improviſo aggreſſurum, perfidiæ crimen diluit antiquâ ſuâ origine, quam ad Græcos referebat. Ægyptii *barbaros* omnes vocabant, qui non ipſorum linguâ loquebantur. Sic *Herodotus* lib. 2. βαρβάρους πάντας οἱ Αἰγύπτιοι καλέουσι τοὺς μὴ σφίσιν ὁμογλώσσους. Videtur *Herodotus* ſignificare, vocabulum hoc eſſe origine *Ægyptiacum*. Lege ſis quæ ſcripſit *Raphel.* ad 1. Corin. c. 14. v. 11.

Ibid. Τό, τε αἱρεῖσθαι ἐπιόντα] *Hic* (Ageſilaus) *ſimul atque imperii potitus eſt, perſuaſit Lacedæmoniis, ut exercitum mitterent in Aſiam, bellumque regi facerent: docens, ſatiùs eſſe in Aſiâ, quàm in Europâ dimicari.* C. *Nep.* Ageſil. c. 2.

P. 6. Τισσαφέρνης] C. *Nep.* Ageſil. c. 2. *Id ut cognovit* Tiſſaphernes, *qui ſummum imperium tum inter præfectos habebat regios, inducias à Lacone petivit, ſimulans ſe dare operam, ut Lacedæmoniis cum rege conveniret: re autem verâ, ad copias comparandas:* &c.

P. 7. Ορλισάμενος τῆς πράξεως] Ejus *ſcil.* rei perficiendæ cauſâ, de quâ cum rege *Perſarum*, nuntiis ad eum miſſis, acturum ſe pollicitus fuerat *Tiſſaphernes*. H.

Ibid. Τισσαφέρνης ὰ ὤμοσεν] *Juravit autem uterque, ſe ſine dolo inducias conſervaturum, in quâ pactione ſummâ fide manſit* Ageſilaus: *contra ea*, Tiſſaphernes *nihil aliud quàm bellum comparavit.* C. *Nep.* Ageſil. c. 2.

Ibid. Ομως ἐνέμεινε ταῖς σπονδαῖς] *Perſtitit in induciis. Noſter* in Memorab. lib. 4. Ινα τοῖς νόμοις πείθωνται. Τούτοις γὰρ τῶν πολιτῶν ἐμμενόντων αἱ πόλεις ἰσχυρόταταί τε καὶ εὐδαιμονέσταται γίγνονται. *Ut legibus pareant. Nam ſi cives in his* perſiſtant, *urbes potentiſſimæ beatiſſimæque fiunt.* Hìc ἐμμένειν idem ſonat, quod πείθεσθαι, *obedire*; atque ampliùs quid, nimirùm in obſequendi ſtudio *perſeverare*, & *permanere*. Item *Hiſt. Græc.* lib. 6. Εμμενῶ ταῖς σπονδαῖς. *Perſiſtam in fœderibus.* Cujuſmodi conſtantiam hoc verbo ſignificari, declarat præcipuè *Epicteti* locus c. 74. Οσα προτίθεται, τούτοις, ὡς νόμοις, καὶ ὡς ἀσεβήσων ἂν παραβῇς τι τούτων, ἔμμενε· ὅ, τι δ' ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἐπιστρέφου. *Quæcunque proponuntur, in his, velut legibus*, perſevera; *& tanquam impius ſis futurus, ſi quid eorum tranſgrediaris.* Huc adde verba *D. Pauli* ad Gal. c. 3. v. 10. Εμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις. *Manet in omnibus, quæ ſcripta ſunt*, i. e. ea *conſtanter ſervat.* Ita *manere promiſſis*, eſt *ſtare promiſſis.* Virg. Æn. 2. v. 160.

Tu modo promiſſis maneas, ſervataque ſerves
Troja fidem.

Ubi

Ubi *promiſſis manere*, Servius *in promiſſis manere* interpretatur. Idem Virg. Æn. 8. v. 643.

——*At tu dictis, Albane, maneres.*

Quod loquendi genus à Græcis Poeta videtur mutuatus. Vide Doctiſſ. *Raphel.* Annot. Philolog. T. 2. p. 438.

P. 8. Αγησίλαος δὲ μάλα φανδρῶ] *Jusjurandum ſervabat* (Ageſilaus,) *multumque in eo ſe conſequi dicebat, quòd Tiſſaphernes perjurio ſuo & homines ſuis rebus abalienaret, & deos ſibi iratos redderet: ſe autem* &c. *C. Nep.* Ageſil. c. 2.

Ibid. Επιορκήσας αὐτὸς] *Caſaubonus*, ad Equit. Ariſtoph. ver. 298. v. ἐπιορκῶ, hæc obſervat. ὅρκος, *jusjurandum*: ἐπιορκεῖν, propriè *jusjurandum aliud addere, iterum jurare.* Uſus auctorum obtinuit, ut ponatur in malam partem de *pejerante*; quaſi monerent nos viri ſapientes non multum intereſſe inter *pejerantem*, & *ſæpe jurentem.* Hoc verbum in optimis quidem Scriptoribus ſignificat *pejerare*, ſive *promiſſis non ſtare.* Quo ſenſu extat apud Matt. c. 5. v. 33. Οὐκ ἐπιορκήσεις: ubi Salvatoris noſtri ſermo eſt proculdubiò de fide in pollicitationibus, quia mox ſubjungitur—— ἀποδώσεις δὲ τῷ Κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου. Ad quem locum hæc doctiſſimus *Raphelius*, T. 1. p. 219. "Diſſenſerunt de hoc verbo, ut *Grotius* annotavit, *Cleanthes* & *Chryſippus*, veteres philoſophi Græci, curioſè, ut mos fuit Stoicorum, exquirentes, quæ propria hujus verbi vis ſit. Quorum ille ſentiebat, ἐπιορκεῖν de eo tantùm dici, qui verbis quidem juret, animo autem promiſſa ſibi ſervanda eſſe non ſtatuat. Ut ille ait apud Euripidem ——*Juravi linguâ, mentem injuratam gero.* *Chryſippus* contrà pugnabat, ſi quis, quæ jurando affirmaſſet ſe facturum, non præſtet, etiam ſi ex animi ſui ſententiâ, ut *Romani* loquebantur, juraſſet, hunc ἐπιορκεῖν intelligi oportere, nec de quoquam hoc verbum ante dici poſſe, quàm ex eventu conſtet, jusjurandum ab ipſo non ſervari; ſin quis *falſum juret*, eum ψευδορκεῖν. Utroque verùm modo uſurpari hoc verbum re ipſâ oſtendit Noſter. K. A. l. 2. p. 169. Κλέαρχος ἐπεὶ ἐπιορκῶν τε ἐφάνη καὶ τὰς σπονδὰς λύων, ἔχει τὴν δίκην καὶ τέθνηκε. *Clearchus cùm jurisjurandi fœderiſque violati compertus eſſet, pœnas meritas ſubiit atque adeò mortuus eſt.* Et lib. 2. p. 171. Κλέαρχος μὲν τοίνυν, εἰ παρὰ τοὺς ὅρκους ἔλυε τὰς σπονδὰς, τὴν δίκην ἔχει· δίκαιον γὰρ ἀπόλλυσθαι τοὺς ἐπιορκοῦντας. *Clearchus quidem certè, ſi præter jurisjurandi fidem fœdera ſolvit, meritò pœnas dedit: æquum eſt enim perjuros interire.* Rectè igitur *Chryſippus*, quatenùs ἐπιορκεῖν eſſe contendit, —*non facere promiſſa ſacramento confirmata.* Nec *Cleanthis* Sententia exemplis deſtituitur. Sic manifeſtè uſurpatur à Xenophonte in *Apolog. Socratis* —— μάρτυρας ἐπιορκοῦντας καταψευδομαρτυρεῖν αὐτοῦ. *Teſtes pejerando falſum adverſus ſe teſtimonium dicere.* Demonſtratâ itaque utrâque verbi ſignificatione,

nificatione, si jam quæratur, utra *Christi* orationi sit convenientior: causam nullam video, quare non utrique locus esse queat; —— "ut tum jurantis animus ab omni fraude prohibeatur, omnesque *reservationes*, utì nunc loquuntur, *mentales*, cum decipiendi voluntate conjunctæ, à jurejurando excludantur" —— "tum, ut fides promisso extet."

P. 9. Ἀγορὰν παρασκευάζειν] Vox ἀγορὰ (utì ad Polyb. observavit *Casaub.*) apud historicos Græcos passim denotat non *forum* tantùm aut *mercatum*, sed & *commeatum*, eamque in primis *annonam*, *quæ venum est exposita* —— ὅτι γὰρ ἀγορὰ ἐστιν ἱκανή. K. A. p. 355. ubi vide sis doctiss. *Hutchinsonum.*

Ibid. Ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον] C. *Nep.* c. 3. *Barbarus non dubitans, quòd ipsius erant plurima domicilia in Cariâ* —— *eò potissimùm hostes impetum facturos, omnes suas copias eò contraxerat.*

P. 10. Παῖδα ἀπέδειξε τὸν Τισσαφέρνην] Similiter vox παῖδα *imperitum* denotat apud *Lucian.* in *Hipp.* ferè medio: ἐπι δὲ καὶ ἀστρονομίαν, ἐν ᾗ παῖδας τοὺς περὶ αὐτοῦ ἀπέφηνεν, σὺν &c. H. Ἀπέδειξε &c. Sic *Plat.* Phæd. p. 194. ed. Oxon. Ἀποδέξεις λῆρον τὸν Ενδυμίωνα. *Lysias*, p. 57. μεγίστην ἀπέδειξαν τὴν ἑαυτῶν πατρίδα.

P. 12. Προσάγεσθαι] Eandem vim verbum hoc medium apud Nostrum obtinet *Memorab.* l. 3. Συμμάχους δὲ καὶ βοηθοὺς προσάγεσθαι, δοκεῖ &c. Et apud *Euripid.* Androm. v. 225. —— τῇ ῥέτῃ προσηγόμην πόσιν. Suidâ exponente, est οἰκειοῦσθαι. Sed προσάγειν & προσάγεσθαι malè inter se à Lexicographo confundi suspicor. Suspicionem auget exemplum illud ipsum, quod subjicit — ὡς προσάγοιτο μὲν τὰ ἔθνη &c. i. e. *eum gentes sibi adjungere* &c. ubi verbum certè *medium* est; atque adeò vim obtinet, quam *activo* rarissimè tribuunt auctores. H.

Ibid. Μεταστρατοπεδεύοιτο] Hanc lectionem ex margine MSti Harl. revocavi. H.

Ibid. Παιδάρια μικρά] Simili diminutione usus Noster K. Π. p. 605. μικρὸν γήδιον dixit. Ubi vid. n. 1. H.

P. 14. Ἱππείαν] Rectè *Hesych.* & *Phavor.* Ἱππείαν, τὴν ἵππον. eo *scil.* sensu, quo συλληπτικῶς ἐπὶ τῶν ἱππέων λέγεται. Confer *Joh.* 8. 32. Ubi ἀλήθεια optimè de *Christo* ipso accipitur. H.

P. 15. Τὸν δὲ Ἱππόδρομον] *Hesychius*, Ἱππόδρομος, ἀγὼν Ἀθήνησι Θησεῖ ἀγόμενος: eadem sunt & *Phavorini* verba. De loco autem ipso, in quo cursu equestri certatum est, vocem usurpant Auctores. *Hutch.* ad K. A. p. 85.

P. 16. Ἐστεφανωμένους τε] K. A. p. 289. πρῶτος Χειρίσοφος ἐστεφανωμένος &c. Adquem locum hæc doctiss. *Hutch.* Dicitur is forsan ἐστεφανωμένος, quòd modò rem sacram fecerat: nam veteres coronatos sacrificâsse, satis notum est: nisi mavis illum ominis boni causâ coronam, lætitiæ utique & victoriæ quasi animo præceptæ indicium, sumpsisse.

Ibid.

Ibid. Ανατηθέντας τοὺς στεφάνους] Doctiss. *Salmas.* Plinian. Exercit. p. 767. edit. *Traject.* scribit, ἀνάθημα Græcis non dici de omni re, quæ diis consecrabantur, sed de illo tantùm genere donorum, quæ suspendi poterant, aut in excelso & conspicuo loco statui, ut essent templis ornamento. Hæc autem donaria partim ad ornatum, partim ad usum fuisse destinata probat Doctiss. *Raphel.* ad Luc. c. 21. v. 5. ubi citat *Polyb.* lib. 4. c. 62. ——— καὶ τὰ λοιπὰ διέφθειρε τῶν ἀναθημάτων, ὅσα πρὸς κόσμον, ἢ χρείαν ὑπῆρχε, τοῖς εἰς τὰς πανηγύρεις συμπορευομένοις. *Cætera omnia donaria corrupit, quæ vel ornatûs causâ eo loci posita erant, vel ad usus eorum, qui ad solennium celebrationem undique illuc soliti convenire.* Vide *Hutch.* ad K. A. p. 373. n. 8.

Ibid. Τῇ Αρτέμιδι] *Plin.* N. H. l. 36. c. 14. *Magnificentiæ vera admiratio exstat templum* Ephesiæ Dianæ, *ducentis viginti annis factum à totâ Asiâ.* ——— *Universo templo longitudo est* 425 *pedum, latitudo ducentorum viginti, columnæ centum viginti septem à singulis Regibus factæ,* 60 *pedum altitudine:* Adde *Liv.* l. 1. c. 45. *Pausan.* l. 4. c. 31. *Salmas.* Plinian. Exercit. p. 569. Porrò, *Act. Apost.* c. 19. v. 28. ideò forsan *Diana* audit μεγάλη, quòd insignis esset templi istius magnificentia, cultûsque ejus permagna celebritas. Videndi tamen ad locum eruditi interpretes, à *Wolfio* citati. Vide sis *Hutch.* ad K. A. p. 378.

P. 18. Ο μέντοι Τισσαφέρνης] C. *Nep.* Agesil. c. 3. *Vidit* (Agesilaus) *si, quò esset iter facturus, palàm pronuntiâsset, hostes non credituros, aliasque regiones præsidiis occupaturos, nec dubitaturos aliud esse facturum, ac pronuntiâsset. Itaque cùm ille Sardis iturum se dixisset, Tissaphernes eandem Cariam defendendam putavit.*

P. 19. Αφ' ἥβης] Servârunt autem *Lacedæmonii* præsertim hunc morem numerandi annos ἀφ' ἥβης, in re militari: & primus quidem delectus habebatur eorum, qui erant δέκα ἀφ' ἥβης: secundus eorum, qui πεντεκαίδεκα: at tertius, qui τριάκοντα: quartus, qui πέντε καὶ τριάκοντα: quintus & postremus (nec nisi rebus in summum discrimen adductis) eorum, qui τετταράκοντα. Locutio est certè elliptica, breviloquentiæ Laconicæ satis consentanea, atque hoc forsan modo supplenda, τοὺς δέκα ἔτη ἀφ' ἥβης γεγονότας vel διαπλέσαντας. *Steph.*

P. 20. Υφηγεῖσθαι] Quod interpretes pessimè reddiderunt *subsequi:* cùm reverà sonet *præire, præcedere.* Sensum hunc isti verbo tribuendum esse, etiam, quæ mox sequuntur, ista satis declarant, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἑπομένου. H.

P. 21. Εἰ δέ τινες τὴν Ασίαν] Locum hunc sic distinguit & vertit Leuncl. ——— εἰ δέ τινες τὴν Ἀσίαν ἑαυτῶν ποιοῦνται, πρὸς τὸ ἐλευθεροῦν τοὺς διαμαχομένους, ἐν ὅπλοις παρεῖναι. *Sin aliqui Asiam sibi vindicarent, ad liberandum eos, de quibus disceptaretur, armati adessent.* Mihi contrà, ista omnia, πρὸς τὸ ἐλευθεροῦν τοὺς διαμαχομένους

νους

νους ἐν &c. ad *Agesilaum* ejusque copias referri debere videntur. Cum ἐλάυθερῶν autem intelligas velim τὴν Ασίαν, cum τοὺς διαφερομένους intelligas μάχῃ. H.

Ibid. Προσκυνεῖν] De verbo προσκυνεῖν hæc Doctiss. *Hutch.* ad K. Π. lib. 4. De ratione, quâ inter Persas salutationes fieri solebant, ita *Herodotus* lib. 1. c. 134. Εντυγχάνοντες, inquit, ἀλλήλοισι ἐν τῇσι ὁδοῖσι, τῷδε ἄν τις διαγνοίη εἰ ὁμοῖοί εἰσι οἱ ἐντυγχάνοντες· ἀντὶ γὰρ τοῦ προσαγορεύειν ἀλλήλους, φιλέουσι τοῖσι στόμασι· ἢν δὲ ᾖ οὕτερος ὑποδεέστερος ὀλίγῳ, τὰς παρειὰς φιλέονται· ἢν δὲ πολλῷ ᾖ οὕτερος ἀγενέστερος, προσπίπτων προσκυνέει τὸν ἕτερον. Hâc postremâ ratione regem venerari iis moris erat: sic enim *Tithraustes*, qui res nuntiatas ad regem perferre, & rogantes introducere solebat, *Ismeniam* Thebanum adloquutus est —— Νόμος ἐστὶν ἐπιχώριος Πέρσαις, τὸν εἰς ὀφθαλμοὺς ἐλθόντα τοῦ βασιλέως, μὴ πρότερον λόγου μεταλαγχάνειν, πρὶν ἢ προσκυνήσαι αὐτόν. *Ælian.* hist. var. lib. 1. cap. 21.

P. 22. Δεκάτην ἀποθῦσαι] Decimarum Diis suis ab Ethnicis consecratarum haud pauca reperiuntur exempla. *Diod. Sic.* lib. 20. p. 756. de *Carthaginiensibus*: —— εἰώθεισαν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις δεκάτην ἀποστέλλειν τῷ θεῷ πάντων τῶν εἰς πρόσοδον πιπτόντων. Plura lege sis apud *Grot.* de jure B. ac P. l. 3. c. 6. *Archæol. Gr.* l. 2. c. 4. *Clerici* Comment. ad *Gen.* c. 14. 20. Vide sis *Hutch.* ad K. A. p. 373.

Ibid. Απέτεμεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν] Nihil frequentius in bello, quàm ut ipse dux *facere* dicatur, quod *jubet* fieri. Sallust. *Jugurth.* c. 26. *Jugurtha — omnes puberes — interfecit*, i. e. interfici jussit. Sic Lucas *Act.* c. 16. v. 23. de *magistratibus* Philipp. dicit; Πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγὰς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν &c. Et *Paulus* de iisdem, v. 37. ait, Δείραντες ἡμᾶς —— ἔβαλον εἰς φυλακὴν &c. Priùs verò v. 22. *Magistratus* isti dicuntur κελεύσαι ῥαβδίζειν. Iisdem utique quibus *jussa*, & ipsæ tribuuntur *actiones*. Vide sis *Hutch.* ad K. A. p. 30.

P. 24. Εν τῷ ἐφορείῳ] Sic rectè edit. *Steph.* Eandem vocem reponendam censuit etiam *Leuncl.* & in suo exemplari reperisse videtur *Philelphus*: quippè vertit *in Ephorio. H.* Præcipua quæque Reipub. *Ephororum* curæ subjecta erant. Illi concionem populi regebant, bellum sciscebant, pacem rogabant, fœdus inibant, exercitum mittebant, commeatum præbebant, præmiis & pœnis dignos afficiebant, καὶ τὰ ἄλλα διοικοῦσι σπουδῆς μάλιστα ἄξια, ait *Pausanias*, id est, *Omnia administrabant, in quibus aliquid momenti situm erat.* Tanta itaque cùm esset eorum potentia, unum tamen inventum remedium contra eos, videlicet mutua eorum inter se dissensio. Cujus ea vis erat, ut quâ parte plures se eorum conjunxissent, ea prævaleret. Itaque haud dubiè quantum potuit *tribuni* intercessio apud Romanos; tantum valuit *Ephororum* dissensio apud Lacedæmonios. Mansit hic status *Ephororum* usque ad *Cleomenem* Leonidæ

dæ filium Reipub. ſtatum convellentem, qui eos interficiens ſuſtulit. Quod ejus factum ruina Reipub. conſecuta eſt, & non ità multò poſt, quæ Rempub. prorsùs oppreſſit, Tyrannis exorta. Vide ſis *Crag*. de Rep. Laced. p. 134.

Ibid. Παρὰ τὰς πίστεις] Scil. *Ephoros*. —— *Scholiaſt*. in *Thucyd*. l. 1. c. 86. Ἴσμεν ὅτι ἦσαν τινες παρὰ Λακεδαιμονίοις ἄρχοντες, τὸν ἀριθμὸν πέντε, ὡς Ἐφόρους ἐκάλουν, διὰ τὸ ἐφορᾷν τὰ τῆς πόλεως πράγματα. Adde *Meurſ*. Miſcell. Lacon. l. 2. c. 4. H.

P. 25. Καὶ ταῦτα] Sic Noſter in Κ. Α. p. 151. Ubi hæc habet *Hutch*. Valet hìc καί περ, i. e. *tametſi, quanquam:* cùm aliàs, idque ἐμφατικῶς, ſonet *præſertim, idque.*

P. 26. Διαβὰς δὲ τὸν] C. *Nep*. c. 4. *Hâc igitur mente Helleſpontum copias trajecit, tantâque uſus eſt celeritate, ut, quod iter Xerxes anno vertente confecerat, hic tranſierit triginta diebus.*

Ibid. Μακεδονίαν] Nonnulli Auctores diſtinguunt *Macedoniam* à Græciâ, Ut *Curt*. *Cum magno deinde exercitu mare trajecit, illato Macedoniæ & Græciæ bello*, Et rursùs —— *Nec Macedonum hæc erat culpa, ſed Græcorum.* Credo id eò fieri (inquit *Raphel*. ad Act. c. 20. v. 2.) quòd cum aliis rebus multis differrent *Macedones* à reliquis Græcis, tum linguâ uterentur Græcâ quidem, ſed tamen dialecto ejuſmodi, quæ nè quidem ſatis intelligi à cæteris Græcis potuerit. Quin *Demoſthenes*, infenſus *Philippo* Macedoni, eum *barbarum* appellat. Erat nihilominùs *Macedonia* pars Græciæ. Unde *Alexander* apud *Arrianum* —— Ἐλθόντες εἰς Μακεδονίαν καὶ εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. *Ingreſſi Macedoniam, reliquamque Græciam.*

Ibid. Λαρισσαῖοι] Λάρισσα, πόλις πρώτη Θεσσαλίας, ἡ πρὸς τῷ Πηνειῷ, ἣν Ἀκρίσιος ἔκτισε. *Steph*. Byz.

Ibid. Κραννώνιοι] Κράννων, πόλις τῆς Θεσσαλίας τῆς Πελασγιώτιδος, ἐν τοῖς Τέμπεσιν — ὁ πολίτης, Κραννώνιος. *Idem.*

Ibid. Σκοτουσσαῖοι] Σκότουσσα, πόλις καὶ χωρίον τῆς ἐν Θετταλίᾳ Πελασγίας. *Idem.*

Ibid. Φαρσάλιοι] Φάρσαλος, πόλις Θεσσαλίας, ἀπὸ Φαρσάλου τοῦ Ἀκρισίου. *Idem.*

Ibid. Θετταλοί] *Theſſali* Græciæ populi inter Macedoniam & Thermopylas ſiti; qui ob perfidiæ crimen malè audiunt apud omnes auctores. *Euripides:* Πολλοὶ γὰρ ἦσαν ἀλλ᾽ ἄπιστοι Θετταλοί. Unde natum proverbium, ut *Theſſala fides*, de vanâ dicatur & fluxâ. Θεσσαλὸν σόφισμα, *Theſſalum commentum:* & Θεσσαλὸν νόμισμα pro adulterinâ pecuniâ. Ab *Ariſtophane* in *Plut*. v. 521. etiam ἀνδραποδισταὶ appellantur. Vide ſis *Mount*. ad *Demoſth*. p. 386.

P. 27. Πλαισίῳ] Πλαίσιον dicitur phalanx, cum figura quadrata eſt, cujus inæqualia ſunt latera. Quòd ſi πλαίσιον fiat ἰσόπλευρον, tum demùm uno nomine dicitur πλίνθιον: quod à πλαισίῳ ſimplici ſic diſtinguitur, ut iſtius quidem figura ſit quadrata, lateribus æquis:

æquis: hujus itidem quadrata, ſed oblonga. Vide ſis *Hutch.* ad K. A. p. 240.

P. 28. Ἀναστροφήν.] *Budæus* Comm. L. G. p. 630. ἀναστρέφειν dici ſcribit de cedentibus & fugientibus, cùm converſi pugnam reſtituunt: nec dubium eſt, quin ἀναστροφὴ ſit ea converſio. H.

Ibid. Ἐλαύνοντας] Sic Noſter K. A. p. 235. *οἱ ἱππεῖς ἤλαυνον*, ſcil. ἵππους. Abſolutè itidem ſæpiſſimè apud Noſtrum occurrunt verba ἐλαύνω, ἐξελαύνω, *παρελαύνω*, &c. ad locum ſuprà citatum vide ſis doctiſſ. *Hutch.*

P. 29. Ἀνθρακιῶν] *Hutchinſonus* mavult Ἀτρακίων. Conjecturæ favet *Steph.* Byz. Ἄτραξ καὶ Ἀτρακία, πόλις Θεσσαλίας, τῆς Πελασγιώτιδος μοίρας — τὸ ἐθνικὸν, Ἀτράκιος. Etiam *Ptolem.* l. 3. c. 13. hanc urbem inter Pelaſgiotidas recenſet. H.

Ibid. Τρόπαιόν τε ἐστήσατο] Vide ſis *Hutch.* ad K. A. p. 211. Ubi hæc Vir eruditus: De tropæis vide *Archæol. Gr.* l. 3. c. 12. Valer. Maxim. l. 5. c. 3. *Lucet Marathon Perſicis tropæis: Salamis & Artemiſium Xerxis naufragia numerantur.* C. *Nep.* in vitâ Themiſt. *Sic unius viri* (Themiſtoclis) *prudentiâ Græcia liberata eſt, Europæque ſuccubuit Aſia. Hæc altera victoria,* (à Xerxe reportata) *quæ cum Marathonio poſſit comparari tropæo.*

Ibid. Θηβαίους] *Thebæ*, princeps *Bœotiæ* urbs, atque una ex maximis Græciæ Rebuſpublicis, inter quas proximè parem *Athenis* ac *Lacedæmoni* locum obtinuit. T.

Ibid. Εὐβοίας] *Eubœa*, inſula maris Ægæi, quam Euripus à *Bœotiâ* ſeparabat; (tam modica ut ponte jungatur) ita olim nominata propter lata ejus & opima paſcua: hodiè vocatur *Negrepont.* (*Macrin* etiam ab antiquis appellatam fuiſſe diſcimus, ob anguſtiam ſuam & longitudinem.) Athenienſes hanc inſulam ſub ditione ſuâ habuerant. *Thucydides* dicit, lib. 8. Athenienſes, tempore belli *Peloponneſiaci*, ejus defectione conſternatos fuiſſe, proptereà quòd majores ex eâ fructus, quàm ex totâ Atticâ, percipiebant. Vide ſis *Tourrel.* ad *Demoſth.* Philip.

P. 30. Μόραν καὶ &c.] Quot fuerint milites in unaquâque morâ, inter auctores non convenit. De quâ diſſenſione ita ſcribit *Plutarchus* in *Pelopidâ*: τὴν μόραν Ἔφορος μὲν ἄνδρας εἶναι πεντακοσίους φησὶν, Καλλισθένης δὲ ἑπτακοσίους, ἄλλοι δέ τινες ἐννεακοσίους, ὧν Πολύβιός ἐστιν. i. e. *Ephorus moram ait eſſe quingentorum virorum, Calliſthenes ſeptingentorum, alii quidem nongentorum, ex quibus eſt Polybius.* Quorum ego *Ephori* ſententiæ accedo, utpotè maximè concinnæ. Ac ſic *mora* fuerit initio peditum quadringentorum, quibus additi poſtea equites centum. Quod tamen haud potuit eſſe perpetuum aucto vel diminuto civium numero, ut idcircò diverſæ iſtæ auctorum ſententiæ ſimul veræ eſſe poſſint, de diverſis intellectæ temporibus. Vide ſis *Crag.* de Repub. Laced. p. 403.

P. 32.

P. 32. Κηφισοῦ] MS. *Harl.* Κηφισοῦ. quocum conſentiunt edit. *Ald. Flor.* —— Suid. Κηφισσός· ὄνομα ποταμοῦ. *H.*

Ibid. Ισομάλους] Vocem hanc Lexicogr. non agnoſcunt. Reponenda forſan ἰσομάχους, quam habent quidem Lexic. at ſine auctore: eâ tamen uſus eſt *Dionyſ. Hal.* A. R. lib. 3. c. 52. Vel, ἰσοπάλους reſcribenda: cujus vocis eadem eſt vis, atque ἰσοπαλεῖς iſtius, quâ uſus eſt *Thucyd.* l. 4. c. 94. ὄντες πλήθει ἰσοπαλεῖς τοῖς &c. & *Herod.* l. 5. c. 49. ἀπὸ τε Μεσσηνίους ἐόντας ἰσοπαλέας. — *Hutch.*

P. 33. Ησαν δ᾽ αὐτοὶ τῶν] I. e. — Τινὲς τῶν τε &c. Ejuſdem ferè ἐλλείψεως videre eſt exempla *Lucæ* c. 21. v. 16. *Apocal.* c. 2. v. 10. *Act.* c. 21. v. 16. Συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ſcil. τινὲς &c. Vide etiam *Joan.* c. 6. v. 39. c. 16. v. 17. Vide *Hutch.* ad K. A. p. 50.

Ibid. Εχόμενοι] Similis eſt uſus hujus participii *Marc.* c. 1. v. 38. ubi quidam cod. pro τὰς ἐχομένας &c. habent τὰς ἐγγὺς &c. perperàm, & ex interpremento; *Luc.* c. 13. 33. ubi in quodam cod. pro ἐχομένῃ legitur ἐρχομένῃ, quod ex parùm accepto priore illo participio forſan profluxit. *H.* Quo ſenſu τὸ ἔχεσθαι & alibi in ſacris occurrit, ut *Act.* c. 21. c. 26. τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ. Ubi vide ſis doctiſſ. *Raphel.* Apud profanos Scriptores dantur exempla innumera. Sic apud *Herodotum* lib. 1. Λίμνη δὲ ἔχεται τοῦ σήματος μεγάλη. *Confinis eſt eidem ſepulchro lacus ingens.*

Ibid. Εστεφάνουν ἤδη τὸν] Veteres paſſim tradunt auctores, in more fuiſſe poſitum, ut coronæ pro præmio rei benè geſtæ, vel gratulationis honoriſve cauſâ viris donarentur præclarè meritis. Sic *Cyro*, poſt inſignes victorias in *Mediam* reverſo, *Cyaxarem* coronam auream miſiſſe ſcribit Noſter K. Π. p. 631. *H.*

P. 34. Εξελίξας τὴν φάλαγγα] Εξελιγμὸς quid ſit, docet *Hutch.* in indice vocab. ad rem militarem ſpectantium. Erat, inquit, exercitûs evolutio, in quâ ſinguli milites, alii poſt alios ordine incedentes à fronte ad tergum & vice verſâ, necnon ab uno latere ad alterum migrabant. De evolutionum differentiâ, & modis quibus fiunt, vide *Æl.* c. 26, 27. & *Archæol. Græc.* l. 3. c. 6.

Ibid. Εξὸν] De ſignificatione hujus Vocis vide ſis doctiſſ. *Raphel.* ad 2 *Cor.* c. 12. v. 4. Ubi ex plurimis Noſtri locis adtulit exempla, quæ planè oſtendunt ἐξὸν non ſolam agendi licentiam atque libertatem, ſed etiam facultatem, potentiam, robur atque vires ſignificare. Vide Αθην. Πολ. c. 2.

Ibid. Εωθοῦντο, ἐμάχοντο, &c.] Noſter in K. A. p. 244. ἐώθουν, ἐσφενδόνων, ἐτόξευον &c. Ad quem locum hæc doctiſſ. Editor — Fervet opus: quod & verba hæc ἀσυνδέτως prolata ſignificanter indicant.

P. 35. Πρὸς τὴν φάλαγγα] Φάλαγξ ſumitur aliquando pro agmine viginti octo millium, aliàs verò octo millium: ſed perfecta φάλαγξ ſexdecim millium trecentorum octoginta quatuor virorum numerum adæquabat. Varii alii numeri hoc nomine efferuntur, quod non rarò uſurpatur pro toto peditatu, & generatim pro quovis militum agmine. *Archæol. Græc.* l. 3. c. 6. Vide *Hutch.* indicem vocab. ad rem militarem ſpectantium ſub fin. K. Π.

Ibid. Ὁ δ', καίπερ] Hujus victoriæ vel maxima fuit laus, quòd cùm plerique ex fugâ ſe in templum Minervæ conjeciſſent, quærereturque ab eo, quid his fieri vellet; etſi aliquot vulnera acceperat eo prælio, & iratus videbatur omnibus, qui adverſus arma tulerant; tamen antetulit iræ religionem, & eos vetuit violari. Neque verò hoc ſolùm in Græciâ fecit, ut templa Deorum ſancta haberet; ſed etiam apud Barbaros ſummâ religione omnia ſimulacra, araſque conſervavit. Itaque prædicabat, "*Mirari ſe, non ſacrilegorum numero haberi, qui ſupplicibus Deorum nocuiſſent, aut non gravioribus pœnis affici, qui religionem minuerent, quàm qui fana ſpoliarent.*" C. Nep. *Ageſil.* c. 4.

P. 36. Ἐπεὶ γε μὴν ἔληξεν &c.] In his ſe Noſter & iis, quæ modò legeras p. 35. de ipſâ conflictione, admirandum planè dicendi artificem & ζωγραφικὸν adeò præſtitit, ut geri coràm omnia atque oculis uſurpari videantur. *H. Euſtath.* citat hunc locum *Xenophontis* ad *Homer.* Il. Κ'. v. 298. Ubi videas doctiſſ. *Clarkium.*

Ibid. Ἀσπίδας δὲ διατεθρυμμένας] *Euſtathii* ad *Hom.* Il. γ'. v. 363. verba hæc adferre libet: ἔποις ἂν σιδήρου θραυομένου ἀκούειν· τοιοῦτον γάρ τινα ἦχον ἡ τῶν λέξεων ὑπηχεῖ τραχύτης, ἐπιτηδὲς οὕτω φράζοντος τοῦ ποιητοῦ, ὀνοματοποιίας τρόπῳ. *H.*

Ibid. Γύλον τὸν πολέμαρχον] Vide Λακεδαιμ. Πολιτ. c. 13. ſub finem.

P. 37. Ἑλόμενος ἀντὶ τοῦ &c.] Ageſilaus *opulentiſſimo regno præpoſuit bonam exiſtimationem, multóque glorioſius duxit, ſi inſtitutis patriæ paruiſſet, quàm ſi bello ſuperâſſet Aſiam.* C. Nep. in *Ageſil.* c. 4.

P. 38. Ὑακίνθια] *Heſych.* Ὑακίνθια, ἑορτὴ ἐν Λακεδαίμονι. Hoc utique feſtum ſingulis annis per trium dierum ſpatium, menſe, qui Ἑκατομβεὺς erat nuncupatus, apud *Amyclæos*, in honorem *Apollinis* & *Hyacinthi* celebrabant *Lacones.* Ejus meminit *Herodot.* l. 9. c. 6, & 11. *Euripid.* Helen. v. 1485. *H.*

Ibid. Ἐν τῷ Πειραίῳ] Receptam ſcripturam tuetur *Steph.* Byz. Πειραιὸς, οὕτως ἐκαλεῖτο ὁ λιμὴν τῆς Ἀττικῆς — Ἐστι καὶ τῆς Κορινθίας λιμήν. *H.*

P. 41. Τὰς Κυνὸς κεφαλὰς] *Steph.* Byz. Κυνὸς κεφαλαὶ, λόφος τῆς Θεσσαλίας — ἦν δὲ καὶ χωρίον Θηβῶν. *H.*

Ibid. Σκῶλον] *Steph.* Byz. Σκῶλος, πόλις Βοιωτίας· ἀρσενικῶς δὲ κώμη τις. Ubi vide quæ notavit doctiſſ. *Holſten. H.*

P. 42.

P. 42. Λεύκτροις] De pugnâ *Leuctricâ* lege quæ ſcripſit *Diodor. Sic.* l. 15. p. 370. *Pauſan.* l. 8. c. 27. Cladem quo tempore eam acceperunt Lacedæmonii, *Cleombrotus* dux eorum erat, Thebanorum *Epaminondas*. *H.*

P. 43. Σπαρτιατῶν οὐ μειόνων] De Spartanorum (inquit *Hutch.*) in Leuctricâ pugnâ cæſorum numero multa variant Auctores. *Dionyſ. Hal.* tradit Lacedæmonios *mille tantùm & ſeptingentos* amiſiſſe: *Pauſan.* lib. 9. c. 13. extremo, & *Ariſtid.* T. 1. p. 411. *plures quàm mille*: *Plutarch.* in Ageſil. p. 612. *mille* tantùm: *Diodor. Sic.* l. 15. p. 371. non pauciores quàm *quater mille*. Huic potiſſimùm fidem habendam eſſe docent, quæ *Xenophon* hoc in loco prodidit.

Ibid. Ατείχιστον οὖσαν·] Urbem hanc multos annos ἀτείχιστον manſiſſe plurimi docent auctores. Secundum *Plutarchum* hoc inſtitutum fuit *Lycurgi*. Legiſlator (inquit *Crag.*) vetando urbem muris circumdari, in primis virtutem animis accendere voluit. Hâc enim potiùs fidendum cenſuit quàm muris & foſſis. Deindè voluit etiam Legiſlator hanc legem conſtituens, nè ex aris & focis *Spartani* contra hoſtes dimicarent; ſed ut arma potiùs extra fines ſuæ regionis efferrent. *Lacedæmonii* ut ignavos deſpiciebant eos, qui muris civitates cinxerunt. *Ageſilaus* monſtrante ei quodam urbis alicujus muros validè extructos, & quærente pulchros nè eos judicaret? Reſpondit: *Ita per Deos, inquit, ſed non ut viri, verùm ut mulieres intùs habitent.* Meminit hujus inſtituti *Epictetus* apud *Stob.* ubi hæc præclara ejus extat ſententia: εἰ θέλεις τὴν οἰκίαν εὖ οἰκεῖσθαι μίμου τὸν Σπαρτιάτην Λυκοῦργον. Ον γὰρ τρόπον οὗτος οὐ τείχεσι τὴν πόλιν ἔφραξεν, ἀλλ' ἀρετῇ τοὺς ἐνοικοῦντας ὠχύρωσε, καὶ διαπαντὸς ἐτήρησεν ἐλευθέραν τὴν πόλιν· οὕτω καὶ σὺ μὴ μεγάλην αὐλὴν περίβαλλε, καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἄνιστα, ἀλλὰ τοὺς ἐνοικοῦντας εὐνοίᾳ καὶ πίστει, καὶ φιλίᾳ στήριζε, καὶ οὐδὲν εἰς αὐτὴν εἰσελεύσεται βλαβερὸν, οὐδ' ἂν τὸ σύμπαν τῆς κακίας παρατάξηται στῖφος. Vide *Crag.* de Repub. Laced. p. 203. ubi plura petenda ſunt: & C. *Nep.* in Ageſil. c. 6.

Ibid. Εἰς μὲν τὸ πλατὺ] Supple χωρίον.

P. 44. Χρημάτων δὲ ἑώρα] C. Nep. c. 7. *Interim* Ageſilaus *non deſtitit, quibuſcunque rebus poſſet, patriam juvare. Nam cùm præcipuè Lacedæmonii indigerent pecuniâ, ille omnibus, qui à rege defecerant, præſidio fuit: à quibus magnâ donatus pecuniâ, patriam ſublevavit.*

Ibid. Αὐτοφραδάτης] *Autophradatis*, Lydiæ ſatrapæ meminit *Diodor. Sic.* lib. 15. p. 398. & ibidem, *Ariobarzanis*, Phrygiæ ſatrapæ; necnon *Mauſoli*, Cariæ principis. *H.*

Ibid. Κότυς δ' αὖ Σηστὸν] Κότυς Noſtro, *Hiſt. Gr.* lib. 4. ineunte, dicitur βασιλεύων πολλῆς χώρας καὶ δυνάμεως: *Plutarcho* in Ageſil. p. 601. βασιλεὺς τῶν Παφλαγόνων. *Steph.* Byz. Σηστὸς, πόλις πρὸς τῇ Προποντίδι. H.

Ibid.

Ibid. Καὶ οὗτος] Vox hæc (inquit *Hutch.*) vim simul & elegantiam sermoni Græco conciliat. Parem *ille* efficit dicendi venustatem apud *Virgil.* Æn. 5. v. 457.

Nunc dextrâ ingeminans ictus, nunc ille *sinistrâ.*

Ibid. Πολιορκίαν ἀπηλλάγη·] Πολιορκία apud optimos scriptores dicitur de *obsidione*, qualis ferè esse solet, quæ morâ & tractu temporis peragitur. Passim etiam additur apud *Herod. Thucyd.* &c. verbo πολιορκεῖν participium προσκαθεζόμενος, quando significare volunt, *aliquem diutiùs obsidere urbem*, & quasi *assidere ei.* Vide *Horr.* Observ. Crit. p. 509.

P. 46. Αἰγυπτίων βασιλέα] C. *Nep.* in Agesil. c. 8. — *cum annorum octaginta, subsidio* Thaco *in Ægyptum ivisset*, &c.

P. 47. Τῆς Φοινίκης·] Supple πόλιν, quod deest etiam *Act.* c. 22. v. 3. ἐν Ταρσῷ (*scil.* πόλει) τῆς Κιλικίας.

Ibid. Διοσὺς βασιλέας] Scil. *Nectanabum*, & alterum, ex urbe Ægypti, quæ M*endes* dicebatur. *Nectanabo* se adjunxit *Agesilaus*, utì testantur *Plutarch.* T. 1. p. 617. & C. *Nep.* c. 8. Pergravitèr autem *Agesilaum* reprehendit *Plutarch.* quòd à *Thaco* in *Nectanabi* partes transîerat. *H.*

Ibid. Χρήματα πολλὰ] *Hic* (Agesilaus) *cùm ex Ægypto reverteretur, donatus à rege Nectanabe ducentis viginti talentis, quæ ille muneri populo suo daret*; &c. C. *Nep.* in *Agesil.* c. 8.

Ibid. Μὴ ἀργὸς &c.] *Scil.* propterea quòd pecuniis indigeret. *Hutch.*

P. 50. Δύναμιν ἐνεχείρισε.] *Leunclavius* rectè de δυνάμει χρημάτων vocem accepit. Secundum *Hutch.* forsan de *Satellitio* sumi possit.

Ibid. Δεξιὰν πέμποντι, &c.] K. A. p. 145. δεξιὰς ἔνιοι παρὰ βασιλέως φέροντες — *nonnullis etiam fidem à rege datam adferentibus.* K. Π. l. 4. πιστὰ ποίησον, καὶ δεξιὰν δὸς &c. ad quem locum doctiss. *Hutch.* Dextrâ nempè alteri aut præsenti aut per internuntium datâ, fidem obstringere solebant *Persarum* reges; eratque hoc apud eos sanctissimum fidei pignus. Sed, aliis quoque gentibus hunc fidem dandi accipiendique morem observatum fuisse, neminem ferè latet.

P. 52. Πιστὸν εἶναι] —— *Multò optimus ille*
Militiæ, cui postremum est primumque tueri
Inter bella fidem: —— Sil. Ital. l. 14. v. 169.

P. 53. Χάριτας] *Suidâ* exponente — τιμάς, εὐεργεσίας. *H.*

P. 54. Μισθοῦ] Cum quo intellige ἀντὶ, ὑπὲρ vel ἕνεκα. Vide K. A. p. 231. Καὶ τούτων (*scil.* ἀντὶ) τῷ μὲν &c. ad quem locum Cel. Editor —— Harum præpositionum ellipsis auctorum interpretes grammaticosque passim latuisse videtur. — *Act.* c. 7. v. 16. τιμῆς ἀργυρίου ponitur pro ἀντὶ τιμῆς &c.

Ibid.

Ibid. Παρακαταθήκην — φυλάττειν.] Idem loquendi genus est 1. *Tim.* c. 6. v. 20. τὴν παρακαταθήκην φύλαξον.

Ibid. Σὺν αὐτῷ γενναίῳ] Sonare videtur phrasis, *incolumi ingenuitate*; vel, *cum id omne observaret, quod animi generosa postularet indoles*. Eadem est vis præpositionis K. Π. p. 31. Σὺν τῷ νόμῳ ὂν &c. i. e. *ex legis præscripto*, vel, *ità ut lex jubet*. Similiter *Memorab.* l. 4. ferè medio. *H.*

P. 56. Αγησίλαον ἡττηθέντα;] Quo sensu vox accipitur 2 *Petr.* c. 2. v. 19. Αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς φθορᾶς· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.

Ibid. Μέθης μὲν ἀπέχεσθαι] Creditum est (inquit *Crag.* de Laced. Repub. p. 247.) Græcos reliquos vino deditos fuisse: itaque ob luxum & perpotationes malè audierunt. Undè in ipsorum opprobrium Latini verbum finxerunt *pergræcari*: sicut & *Cicero* eos ebrietatis nomine notat. Hoc si ita est, ut de iis, qui in magnâ Græciâ vixerunt, *Sybaritis* & aliis, itemque de Græcis *Asiaticis* non dubitatur, fuerunt certè ab hoc vitio immunes Lacedæmonii. Nam iis non licebat nisi sitientibus bibere. Vide Nostrum in Λακεδαιμ. Πολ. c. 5.

Ibid. Μανίας —— καὶ ἀργίας.] Hæc *Stephanus* de hujus loci scripturâ: —— Hunc locum μέθης μὲν ἀπέχεσθαι, &c. citat *Athen.* l. 4. pro ἀπέχεσθαι legens ἀπέχεσθαι, pro λαιμαργίας autem μανίας, item ὑπερκαίρων pro ὑπὲρ καιρὸν: subjungens ὁμοίως καὶ ἀργίας pro ὁμοίως ὡς καὶ ἁμαρτίας. In hâc autem præsertim lectione, videlicet ἀργίας pro ἁμαρτίας, eum sequor: nam ille genitivus mihi semper suspectus fuit. At *Philelphus* pro ἁμαρτίας legisse videtur ἀναιδείας: vertit enim, *intempestivo autem cibo tanquam & impudentiâ*. Imò verò illum quoque genitivum ἁμαρτίας retinuisse, sed ejus sedem mutâsse, ex totius loci interpretatione colligere possumus: ea est hujusmodi, *qui ab ebrietate ac edacitate, non secùs atque ab ingenti flagitio, alienari decere diceret, intempestivo autem cibo, tanquam & impudentiâ*. *Leunclavius* mihi adsentiens vocem ἀργίας, non ἁμαρτίας est interpretatus; ita enim locum hunc vertit, *qui ab ebrietate perindè putabat abstinendum atque ab ingluvie*; *ab intempestivis cibis, perindè atque ab otio*. Ubi tamen ἀργίαν *desidiam* quàm *otium* eum maluissem interpretari, aut certè hæc conjungere: ut junxit *Livius*, cùm *marcescere otio & desidiâ* dixit. Puto tamen ἀργίας, id est, *desidiæ*, mentionem facere, tanquam hæc sit τῶν ὑπερκαίρων σίτων effectum: ac cùm μανία sit itidem effectum μέθης, vereor ut in illo etiam priore membro lectionem *Athenæi* sequi oporteat, ὃς μὲν ἀπέχεσθαι ὁμοίως ᾤετο χρῆναι καὶ μανίας. Atque adeò movere aliquem ad eum sequendum hoc quoque possit, quòd post λαιμαργίαν non videatur mentionem τῶν ὑπερκαίρων σίτων facturus *Xenophon* fuisse, cùm illa de his dicatur. Neque enim, cùm ὑπὲρ καιρὸν (aut τὸν καιρὸν) dicitur, tam ad *intempesti-*

tempestivitatem, quàm ad *non servatum modum* respicitur: præsertim cùm ὑπὲρ καιρὸν ἐμπίπλασθαι dicunt. Adde sis verba Doctiss. *Hutchinsoni* — Pro voce λαιμαργίας ex *Athenæo* huc, opinor, revocanda est μανίας. *Insaniam* utique ab *ebrietate* oriri passim tradunt auctores. Cùm itaque ebrietati insania, tanquam effectum causæ, tribuatur, rectè statuit *Agesilaus illam* omnibus vitandam esse, qui in *hanc* incidere noluerint.

Ibid. Διμοιρίαν] Vide sis Nostrum in Λακεδ. Πολ. cap. 15.

P. 58. Φύσις] Similiter Latini *naturam* adhibent, pro *adfectione animi*, seu *voluntatis inclinatione naturali* & in hominibus *insitâ*. *H.*

Ibid. Διαμάχεσθαι &c.] *Agesilaus* (inquit *Crag.* de Repub. Laced.) osculum sui amasii declinabat, addens vocem Rege prorsùs dignam: *malle se vincere cupiditates, quàm populosissimam hostium repugnantium urbem capere.*

Ibid. Μανικόν;] Latinis itidem *insanum* est nonnunquam *magnum*. Virgil. Æn. l. 2. v. 776.

Quid tantùm insano juvat indulgere dolori,
O dulcis conjux? Ubi *Servius*: Insano, *magno*. *H.*

P. 59. Μάχεσθαι — μάχην] Forma dicendi elegans atque emphatica, quâ etiam utuntur sacri Scriptores. *Luc.* c. 2. v. 8. φυλάσσοντες φυλακάς.

Ibid. Ομνυμι πάντας τοὺς θεοὺς] Eâdem ellipsi utuntur Latini. Virgil. *Æn.* l. 12. 197.

Hæc eadem, Ænea, terram, mare, sidera juro.

Ubi *Servius* hæc: Et ornatior elocutio, & crebra apud majores, quàm si velis addere præpositionem; ut dicas, *juro per maria, per* &c. *H.*

P. 62. Αλλ' ὅσα ἐστρατεύσατο,] I. e. ὅσα ἐν ταῖς στρατείαις, vel στρατευόμενος, ἔπραξε. Eum, utique, ex sententiâ auctoris, in omnibus, in quas exercitum eduxerat, expeditionibus se præbuit *Agesilaus*, qui publica quædam virtutis suæ testimonia promeruerit. *H.*

Ibid. Στεφανοῦσι.] Scil. ἀγωνοθέται seu ἀθλοθέται, vel, iis jubentibus, κήρυκες. Ubi scilicet non exstante ullo antagonistâ, qui posset coronæ controversiam facere, ad illum, qui se certamini pentathli potissimùm obtulerat, & *sine pulvere* victor à præcone renuntiatus fuerat, haud dubiè pertinebat. *H.* Horat. *lib.* 1. *Epist.* 1. v. 49.

Quis circùm pagos & circùm compita pugnax
Magna coronari contemnat Olympia, cui spes,
Cui sit conditio dulcis sine pulvere *palmæ.*

P. 63. Πειθόμενος ἑτέροις &c.] *Hutchin.* existimat, quòd hîc respicit auctor obsequium, quod magistratibus *Spartanis*, ex Asiâ eum revocantibus, præstitit *Agesilaus*.

P. 66.

P. 66. Σῶμα, &c.] *Atque hic tantus vir, ut naturam fautricem habuerat in tribuendis animi virtutibus, sic maleficam nactus est in corpore fingendo. Nam & staturâ fuit humili, & corpore exiguo, & claudus altero pede.* C. Nep. in *Agesil.* c. 8.

P. 69. Ενδιδοῖτο &c.] C. *Nep.* in Agesil. c. 5. *Idem* (Agesilaus) *cùm adversarios intra mœnia compulisset, & ut Corinthum oppugnaret, multi hortarentur; negavit id suæ virtuti convenire: "se enim eum esse, dixit, qui ad officium peccantes redire cogeret, non qui urbes nobilissimas expugnaret Græciæ."*

P. 73. Βασιλέως] *Persarum*, κατ' ἐξοχήν.

P. 75. Αριστόδημος ὁ Ηρακλέους, &c.] Falluntur interpretes, qui *Aristodemum* hunc Herculis *filium* adpellent. Hercules utique Hyllum genuit; Hyllus, Cleodæum; Cleodæus, Aristomachum; hic, Aristodemum. H.

P. 76. Πολιτικῷ κανάθρῳ] Ejusmodi, ὥς γ' ἐμοὶ δοκεῖ, (inquit Cel. *Hutch.*) canathrum vult, quo πολῖται quilibet, etiamsi fuerint privati, vehi solebant. Adde sis quæ ex aliis Scriptoribus congessit Vir doctiss. Apud *Athen.* l. 4. c. 6. legimus Πολέμων δὲ ἐν τῷ παρὰ Ξενοφῶντι κανάθρῳ &c. Scias autem (verba sunt eruditiss. *Casauboni*) obscurum fuisse antiquis criticis *Xenophontis* hunc locum; quando *Polemon* vocis κανάθρα interpretationem integro commentario erat persequutus. *Athenæus* paulò post (cap. 7.) ex *Didymo* Grammatico κάναθρον interpretatur καμαρωτὸν ξύλινον ἅρμα, i. e. *currum ligneum fornicatum*. Homeri interpretes nihil aliud esse volunt, nisi quem Homerus πείρινθα & ὑπερτερίην vocat; (vide *Il.* ω. 190.) Latini veteres *ploxemum*, aut potiùs *sirpiculum*: hoc enim è vitili materiâ constabat, ut & *canathrum*, ex eorum sententiâ, qui πλέγμα & ψίαθον exposuerunt. *Athen.* l. 4. c. 6. innuit Polemonem de *canathro* Xenophonteo commentarium scripsisse.

Ibid. Κατῄει εἰς Αμύκλας.] Urbs fuit *Peloponnesi*, Lacedæmoni sic vicina, ut pars ejus à quibusdam habita sit. Ibi festum *Hyacinthiorum* celebrabant Lacones, &, dum agebatur, moris fuisse ἐπὶ κανάθρου πομπεύειν, scribit *Athen.* l. 4. c. 7. *H.* A Cicerone *tacitæ* dicuntur Amyclæ: & Virgil. Æn. 10. v. 564. — *Tacitis regnavit Amyclis.* ad quem locum vide sis *Ruæum.*

P. 80. Μεγαλόγνωμον] Hìc loci vox denotat τὴν μεγαλογνωμοσύνην, seu virtutem ejus viri, qui ingenio suo, seu prudentiâ (utì *Steph.* ad. v.) ad res magnas gerendas utatur. *H.*

Ibid. Αρματοτροφεῖν] Vide sis Indicem.

P. 83. Θάνατος ὡραῖος;] *Philelpho* interprete, *speciosa mors?* Leuncl. *mors decora?* Fateor eam haud rarò vocis ὡραῖος esse notionem: quæ tamen huc minùs quadrare videtur. Indicat utique, γνώμην ἐμὴν, non *quomodo*, sed *quando* mortuus est *Agesilaus*; ætate *scil.* maturâ. *H.*

P. 85.

P. 85. Υπερφρόνει] Huic verbo opponitur τὸ σωφρονεῖν, quod eſt *verè modeſtèque ſentire*. Utitur hoc verbo *Herodotus* —— Πλούτῳ ὑπερφρονέουσι. *Divitiis tumentes*. Vide ſis doctiſſ. *Raphel.* ad *Rom.* c. 12. v. 3.

P. 86. Ηϊσκει] Intranſitiva ſignificatio verbi hujus non infrequens eſt etiam diſertiſſimis auctoribus. Vide *Raphel.* ad *Act.* c. 24. v. 16. ubi de hoc verbo plura adlata ſunt.

Ibid. Χρῆσθαι] Sic ferè *uti* adhibent Latini, pro *conſuetudinem* cum aliquo, ſeu *commercium habere*. *H.*

P. 88. Δεισιδαίμων] Vocabulum eſt μέσον, atque adeò nunc *laudi* eſt, nunc *vitio*. Hoc autem loco partem in meliorem accipienda vox eſt. *H.*

Ibid. Οὔπω εὐδαίμονας·] ——*Scilicet, ultima ſemper*
Expectanda dies homini: dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet. *Ovid.* Met.

P. 90. Αμφὶ τὸ σῶμα φαυλότητι] Veſtis (*Lacedæmoniis*) omnibus vilis erat, ac tantum quæ extremum frigus depelleret, non quæ corpori ornatum adderet. Ac tali quidem veſte *Ageſilaus* Rex induebatur, quo nomine deriſus ab Ægyptiis & aliis. Vide ſis *Crag.* de Laced. Repub. p. 251. & C. *Nep.* in Ageſil. c. 8.

P. 93. Τέλει ἐχρήσατο] Hic (*Ageſilaus*) cùm ex *Ægypto* reverteretur, donatus à rege *Nectanebe* ducentis viginti talentis, quæ ille muneri populo ſuo daret; veniſſetque in portum, qui *Menelai* vocatur, jacens inter *Cyrenas* & *Ægyptum*, in morbum implicitus deceſſit. Ibi eum amici, quò *Spartam* faciliùs perferre poſſent, quòd mel non habebant, cerâ circumfuderunt, atque ita domum retulerunt. *Cor. Nep.* in Ageſil. c. 8.

Ibid. Οἴκησιν κατηγάγετο·] En ſententiam Chriſtiano nomine prorsùs dignam!

P. 94. ΞΕΝΟΦ. Ἱέρων] In hoc opere *Simonides* privati vitam explicat, & ejus commoda, aut incommoda; *Hiero* viciſſim exponit vitam *Tyranni*, & moleſtias, atque incommoda, quæ eam comitantur. In exponendis autem commodis, & incommodis, moleſtiis, & voluptatibus, quæ ab homine percipiuntur, ſecutus eſt *Xenophon* diviſionis methodum: partitus eſt hominem in animam, & corpus; in eas ſcilicet partes, ex quibus conſtat: Corpus deindè partitus eſt in eas partes, quibus voluptates, aut moleſtiæ percipiuntur, in quinque videlicet *Senſus*; viſum, qui ad oculos; auditum, qui ad aures; odoratum, qui ad nares; guſtatum, qui ad palatum; & tactum, qui ad totum corpus pertinet; quæ voluptates, quæ moleſtiæ homines conſequantur, indè docet. Ita tamen ut *Simonides* anteponat vitæ privatæ vitam regum, quam dicit majores voluptates per ſingulos iſtos ſenſus percipere; *Hiero* contrà vitam privatam vitæ regum anteponat, & minùs miſeram eſſe aſſerat. Hoc artificio, ac diſpoſitione utitur *Xenophon*. Orditur

tur ſimpliciter, & ſine fuco, ut ſolet. Exponit occaſionem tantùm quo modo inſtituta fuerit hæc diſputatio. Narrat *Simonidem* olim veniſſe ad *Hieronem*, & nactum otium ex eo percontàtum, ut, quando fuiſſet olim privatus, jam verò tyrannus eſſet, ſibi declararet, quid inter utrumque vitæ genus intereſſet. *P.*

P. 94. Η τυραννικός.] Notum eſt, à Priſcis τυράννους dictos eſſe *reges*. Propterea τυραννικὸς λόγος (hæc enim vox ſubintelligitur) mihi non eſt *Liber tyrannicus*, ſed *Liber regius*, ſive *de regno*. Quippè non de Tyrannide hîc agitur, ſed (ut ſupra diximus) vita regum cum privatorum hominum conditione comparatur: ut harum utra felicior ſit, & optabilior, adpareat. Hæc cauſa eſt, cur ab *Eraſmi* judicio in titulo reddendo diſceſſerim. *L.*

Ibid. Σιμωνίδης ὁ ποιητὴς] Simonides (inquit *Cicero*) non enim poeta ſolùm ſuavis, verùm etiam cætera quoque doctus, ſapienſque traditur. Lege ſis de *N. D.* lib. I. c. 22.

Ibid. Αφίκετο] Ex Græciâ in *Siciliam* pervenit. *P.*

Ibid. Εθελήσαις] *Velleſne, placetne.* Κατὰ τὸ πρέπον, reverentiam indicat *Simonidis* erga regem; non imperat, ſed ait, *Si ita placet. P.*

Ibid. Καὶ ποῖα &c.] Humanitatem *Hieronis* commendat *Xenophon*, facit eum par pari referre. *Simonides* reveretur majeſtatem regiam; *Hiero* colit Poetæ ſapientiam. *P.*

P. 96. Διὰ δὲ τῶν ὤτων, &c.] Senſus (inquit *Cicero*) interpretes, ac nuntii rerum, in capite, tanquam in arce, mirificè ad uſus neceſſarios & facti, & collocati ſunt. Nam *oculi*, tanquam ſpeculatores, altiſſimum locum obtinent: ex quo plurima conſpicientes, fungantur ſuo munere. Et *aures*, cùm ſonum percipere debeant, qui naturâ ſublime fertur, rectè in altis corporum partibus collocatæ ſunt. Itemque *nares*, eò quòd omnis odor ad ſupera fertur, rectè ſursùm ſunt: & quòd cibi & potionis judicium magnum earum eſt, non ſine cauſâ vicinitatem oris ſecutæ ſunt. Et deindè de cæteris ſenſibus accuratè tractat *Cicero*, quem vid. de *N. D.* lib. 2. c. 56.

Ibid. Επιστάμεθα.] *Scil.* à naturâ ipſâ docti, ut genus hominum conſervaretur, ac propagaretur. *P.*

Ibid. Επ' αὐτοῖς] *Scil.* ex eorum ſenſu. *P.*

Ibid. Αγαθοῖς] Quæ non cernuntur jam, ſed animo percipiuntur. *P.*

Ibid. Οπως ἐστὶ, &c.] An receſſu ſanguinis in venas, ut *Alcmæon* —— an caloris refrigeratione modicâ, ut *Empedocles* — an vaporibus, qui ex thorace caput petunt, & refrigeratione caloris, qui eſt in corde, ut *Ariſtoteles*. Simplicitatem ſecutus *Xenophon*, noluit inſerere dogmata obſcuriora petita ex mediâ Phyſicâ. *P.*

Ibid. Καὶ ᾧ τινι καὶ ὁπότε,] *Scil.* ſanguinis receſſu; ſpiritûs remiſſione. Οπότε: initio ſomni, an medio. *P.*

P. 98. Σκοπῦντα περὶ αὐτῦ.] Antecedens pro consequenti. περὶ αὐτῦ ἔργυ, ἢ τῦ πράγματος. *P.*

P. 99. Κοινὰς πανηγύρεις] *Hebr.* c. 12. v. 23. πανηγύρει καὶ ἐκκλησίᾳ. Ad quem locum hæc doctiss. *Raphelius:* πανήγυρις, ex πᾶν & ἄγυρις, *cœtus, multitudo congregata,* significat conventum publicum, lætum ac celebrem, qualis erat, cùm ad diem festum, vel ludos solennes, vel mercatum frequens undique populus conveniebat. Exempla ubivis obvia sunt. *Herod.* lib. 2. Πανηγυρίζυσι δὲ Αἰγύπτιοι οὐκ ἅπαξ τῦ ἐνιαυτῦ, πανηγύριας δὲ συχνάς· μάλιστα μὲν καὶ προθυμότατα ἐς Βύβαστιν πόλιν, τῇ Ἀρτέμιδι.

Ibid. Ἀμφὶ θεωρίας ἔχυσιν.] Ἔχειν ἀμφί τι est, *dare operam alicui rei.*

Ibid. Τὰ οἴκοι] *Scil.* Regnum.

Ibid. Παρακαταθεμένους] I. e. Regno concredito fidei alicujus, & quasi in Deposito tradito. *P.* Vide Nostrum in *Agesil.* p. 54.

P. 103. Η ψυχὴ προσίηται] *Scil.* sine satietate & fastidio admittit.

P. 104. Οξεῖα] *Jam acida:* aliàs ὀξὺ, γλυκύ.

Ibid. Αδελφά;] Μεταφορικῶς: i. e. *similia.*

P. 105. Σοφισμάτων] Μεταφορικῶς: *fucatis, non veris, & genuinis saporibus. P.*

Ibid. Ἀλλὰ μέντοι, ἔφη ὁ Σιμωνίδης] Hic transit ad *Odores:* At verò (inquit *Simonides*) ex illis pretiosis unguentis, quibus ungimini, vestros familiares plus voluptatis, quàm vos ipsos percipere existimo, perindè atque odores ingratos qui edit, ipse non sentit, sed qui accedunt propiùs, hi sentiunt. A contrariis rem confirmat. *P.*

Ibid. Αἷς χρίεσθε] De hisce unguentis hæc *Cicero* ——— Ad quos sensus capiendos & perfruendos, plures etiam, quàm vellem, artes repertæ sunt: perspicuum est enim, quò compositiones unguentorum, quò ciborum conditiones, quò corporum lenocinia processerint. De *N. D.* lib. 2.

P. 108. Σιμωνίδης ἐπιγελάσας] Hîc *Simonides* voluit Regem refutare, sed remotâ acerbitate objurgationis, quam ob nefandum Παιδεραστίας crimen meruit *Hiero;* itaque ait, ἐπιγελάσας: *ridens illudit.*

Ibid. Οὐ τῦ ἐτοίμυ &c.] Hîc speciosis verbis tegitur res fœdissima, homines scilicet ambitiosi & impii hanc rationem commenti fuerant, ut suam turpitudinem honestâ istâ præscriptione occultarent. *P.* Hîc liceat exclamare cum Poetâ ———

——— Per magnos, Brute, Deos te
Oro, qui Reges consueti tollere, cur non
Hunc Regem jugulas? Operum hoc, mihi crede, tuorum est.

P. 111. Δοκύντων ἀνδρῶν] *Qui sunt spectatæ virtutis.*

P. 112. Πλήθει καὶ ἐπιστήμαις ἀρίστους] *Et plurimos & peritissimos.* Ἀρίστους non servit πλήθει. *P.*

Ibid. Πλῆθος τῶν ἀνθρώπων] Πλῆθος non *numerum* tantùm notat, sed etiam quod consequitur *numerum*, i. e. *imperitiam*: plerique enim imperiti sunt. *P.*

Ibid. Δοξάζειν] *Opinari, conjicere.* Alitèr in sacris literis: καὶ ἐδόξαζον τὸν Θεόν.

P. 113. Περὶ τούτου λεληθέναι] Λανθάνειν τινὰ περί τινος, *aliquid aliquem latere*, id est, aliquid ab aliquo ignorari.

P. 115. Ἴσασιν ὄντες.] Ἀντὶ τοῦ, ἑαυτοὺς ἴσασιν εἶναι. Hoc loquendi genus & *Virgil.* imitatus est, *Æn.* 2. 377. de *Androgeo* verba facit:

——— *Extemplo (neque enim responsa dabantur*
Fida satis) sensit medios delapsus *in hostes.*

Ruæus: *Delapsus* pro *se delapsum esse.* Sic etiam Catul. *Ait fuisse navium celerrimus* &c.

P. 117. Τὸ πόλιν νικᾶν.] Pro τὸ πολὺ νικᾶν, quod vitiosum est, restituendum aio, τὸ πόλιν νικᾶν. Sic enim in contrariam sententiam ante versus novem decemve locutus est, αἱ πόλεις ὅταν κρατήσωσι: de quo ipso mendum his deprehenditur inesse. *L.*

P. 118. Αὔξει ὅλην τὴν πόλιν] *Leunclavius* legendum ait αὔξει. Rationes probabiles, quas affert, ut suam emendationem tueatur, in ipsius notis vide. Vulgatam lectionem non ineptè retinere possumus, ut ἄξει sumatur pro *reget, gubernabit.* Sensus hinc optimus elicitur — Tyrannus, qui suos cives interficit, civitatem integram à se non ampliùs rectum, sive gubernatum iri scit: scit etiam se paucioribus imperaturum. Cur autem ille civitatem integram non ampliùs reget? Quia de civibus multos interfecit, quibus cæsis factum est, ut paucioribus in posterum sit imperaturus. In his enim verbis, ἐπίσταται ὅτι μειόνων ἄρξει, quædam illorum verborum præcedentium, οὐκ ἄξει ὅλην τὴν πόλιν, interpretatio videtur esse. Quòd autem ἄγειν pro *regere* & *gubernare* sumatur, hoc minimè novum. Nam & *Thucyd.* lib. 1. τὴν πολιτείαν ἄγειν sumit pro *rempublicam regere, gubernare. Pindarus* etiam eodem significatu sæpiùs hoc usurpat. *Olymp.* Od. 8. Ἀπήμαντον ἄγων βίοτον, i. e. *vitam malorum expertem regens.* Lector sequatur eam sententiam, quam meliorem esse cognorit. *P.*

P. 119. Πρῶτον μὲν, εἰ μέγα &c.] *Primùm, an magnum amicitia bonum sit hominibus consideremus.* Hoc primùm vult constituere, ut demonstret reges miseros esse, qui tanto bono careant: & probat *magnum bonum esse amicitiam* ab enumeratione commodorum, & voluptatum, quæ consequuntur eos, qui amantur.

Ibid. Οὐ μὲν δὴ λέληθεν οὐδὲ τὰς πόλεις] Judicio publico probat privatas amicitias: Licebat impunè interficere adulterum plerisque in civitatibus in ipso adulterio deprehensum. Extat de eâ re luculentissima

culentiſſima oratio *Lyſiæ* de *Eratoſthene interfecto*. Et erat lex in eos conſtituta, qui torum alterius violâſſent: hinc probat *Hiero* publico civitatis judicio amicitiam maximum eſſe bonum; nam niſi eſſet tale, dicit capitis pœnam civitates nunquam propoſituras fuiſſe iis, qui amicitiam conjugii violâſſent. *P*. Sic cecinit Poeta;

——— *Ponere leges,*
Ne quis fur eſſet, neu latro, neu quis Adulter. *Hor*. S. lib. 1.

P. 120. Λυμαντῆρας] Λυμαίνεσθαι non tantùm ſignificat, *hoſtilitèr perdere*, aut *devaſtare*, ut *Act*. c. 8. v. 3. Ελυμαίνετο τὴν Ἐκκλησίαν: ſed etiam, ut in hoc loco, *blanditiis & pecuniâ corrumpere*, atque ad ſuas partes quovis modo allicere. *Plutarch*. aſſentatores & paraſitos dicit, τῆς νεότητος ἀνατροπίας καὶ λυμεῶνας, *Juventutis everſores & corruptores*.

P. 121. Παῖδας ἑαυτῶν ἀπεκτονότας] Ut alia exempla omittam, (inquit *Portus*) quæ multa ſunt, noſtris temporibus immaniſſimus *Turcarum* rex, filium adoleſcentem, ſpectatæ virtutis, eximiæ ſpei, trucidari juſſit. Nonnulli habent ἀπεκτονηκότας, ab ἀποκτονέω, ῶ. ἀποκτονήσω, quod ποιητικώτερον. Alii, ἀπεκτονότας ab ἀποκτείνω, cujus præteritum perfectum medium eſt ἀπέκτονα. *P*.

Ibid. Πολλὰς ἀδελφὰς] *Eteocles & Polynices*.

Ibid. Πολλὰς καὶ ὑπὸ παίδων &c.] *Dionyſius* tyrannus nec uxori nec liberis confidebat. In hoc loco Noſter virtutis excellentiam oſtendit, ex eo quòd illâ carere fit miſerrimum.

Ibid. Ὑπὸ γυναικῶν] *Alexander Phæreus* à *Thebe* uxore. Sic ferè *Hor*. Sat. 1. v. 84.

Non uxor ſalvum te vult, non filius; omnes
Vicini oderunt, noti, pueri, atque puellæ.

P. 123. Οὔτε πότοις πιστεύων] *Timida*, (inquit Cicero) *naturâ ſui eſt Improbitas, ſuo ipſius teſtimonio convicta.*

Ibid. Ἀπογεύεσθαι] Reges quippè luctuoſi majorum quorundam exitus à venenis ſibi metuere monuerunt. Atque *Perſas* primos inſtituiſſe, ut miniſtri cibos prægustarent, *Suidas* tradit ad Ἐδέατρος, quod (inquit is) eſt ὄνομα Ἑλληνικόν· ἡ δὲ χρεία Περσική· ἦν δὲ προγεύστης τὸ πρῶτον, καὶ προήσθιεν τοῦ βασιλέως εἰς ἀσφάλειαν. Vide ſis Cel. *Hutch*. ad Κ. Π. lib. 1.

Ibid. Τῷ μιαιφόνῳ μηδὲ &c.] Pro polluto eum olim apud omnes ferè gentes habitum fuiſſe, qui cum gravioris alicujus criminis reo ac præſertim cum homicidâ ſub eodem tecto degeret, cibumve caperet, varia ubique extant teſtimonia. Vide ſis *Forſter*. ad *Platon*. *Dialog*. p. 327. & conf. auctores à Viro doctiſſ. citatos.

P. 126. Οὐ γὰρ τῷ ἀριθμῷ] Sic *Ariſtoteles*: Ὅλως δὲ τὸ πλουτεῖν ἐστὶ ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι.

P. 128. Γιγνώσκουσι &c.] Similiter *Perſ*. Sat. 3. v. 35.

Magne Pater Divûm, ſævos punire tyrannos
Haud aliâ ratione velis, cùm dira libido

Moverit

Moverit ingenium, ferventi tincta veneno:
Virtutem videant.

P. 131. Βούλομαι δέ σοι &c.] Huc usque exposuit *Hiero* regum incommoda, quibus inferiores sunt privatis; jam explicat commoda, quibus perfruebantur, cùm privati essent, & quibus carent, adepti regnum. *P.*

P. 133. Ὁ γέ τοι φόβος &c.] Metus non solum ipse per se acerbus est, cùm animo insedit, sed etiam adhærescens solet labefactare omnes voluptates. Similiter Poeta:

Qui cupit, aut metuit, *juvat illum sic domus ac res,*
Ut lippum pictæ tabulæ, fomenta podagrum,
Auriculas citharæ collectâ sorde dolentes. Horat. l. 1. Ep. 2.

P. 134. Ὑπέρευ μοι &c.] Κατὰ τὸ πρῶτον, assentitur primùm, & concedit nonnulla *Simonides*, cætera deindè refutat. *P.*

Ibid. Αὐτῶν μὲν γὰρ προφυλάττουσιν] *Scil.* αὐτῶν τῶν φυλάκων. Leges excubias agunt ante ipsas excubias, id est, Leges cogunt eos. Nam qui deprehenditur aut dormiens, aut à statione suâ absens, gravi pœnâ afficitur. *P.*

P. .38. Προθυμῶς] *Propensis animis.*

P. 139. Καὶ ἄλλον ὅντινα ἀεὶ &c.] *Leunclavius* nullum ex istis verbis commodum sensum elici posse statuit. Quarè proculdubiò, καὶ ἄλλοις αὐτοὺς ἀεὶ legendum censet. Sed nihil mutandum. Nam vulgatæ lectionis verba mendo carent, & bonus, imò verò optimus sensus hinc elicitur. Qui tyrannorum imperio parent, hujusmodi honoribus (de quibus antè verba facta sunt) eos afficiunt, neque verò solis tyrannis hos honores deferunt, sed & alii cuilibet, quem honore semper afficiunt. Vel, non solùm tyrannos, at & quoslibet alios, quos honore dignos judicant, his honoribus semper afficere consueverunt. Quamobrem erit argumentum, quod à minori ad majus vulgò vocatur; ut illud efficiatur, minimè mirum esse, quòd tyranni his honoribus afficiantur ab illis, qui ipsorum imperio parent, quandò vel aliis longè inferioribus iidem honores ab iisdem hominibus haberi consueverint. Dicemus autem constructionem mutatam: sed nihil præter morem. Dicimus enim elegantèr, ποιῶ σοι κακόν, quod commune; & ποιῶ σε κακόν, quod atticum. Sed si quid mutandum, levissimâ mutatione factâ, pro ἄλλον, legemus ἄλλῳ, & dativus iste dativo τυράννοις, eâdem constructione servatâ, respondebit. De nostrâ conjecturâ liberum judicium lectori facilè permitto. *Æ. P.*

Ibid. Τιμῆς τε καὶ ἐπαίνου ἔρως]

Αὔξονται δ' ἀρεταὶ χλω-
ραῖς ἐέρσαις, ὡς ὅτε δένδρον ἀΐσ-
σει, σοφοῖς ἀνδρῶν ἀερθεῖσ' ἐν δικαίοις
τε, πρὸς ὑγρὸν αἰθέρα. ———

Pind. *Nem.* η'. v. 68. & seq.

Ibid.

Ibid. Τῶν βοσκημάτων διαφέροντες] Hoc verbum cum genitivo habet significationem discriminis excellentis. *D. Matth.* c. 10. v. 31. Πολλῶν στρουθίων διαφέρετε. Verùm innumera sunt hujus significationis exempla.

P. 144. Η ὅσους κατέκτεινε, &c.] "Vel quî tot animas vicissim letho offerat, quot ipse extinxit." Hic est verus sensus. P.

Ibid. Απάγξασθαι] Celeberrimus *Perizonius* in dissertat. *de morte Judæ, & verbo ἀπάγξασθαι*, exemplis demonstrat, hoc Verbum non tantùm de violentiâ per laqueum in collo factâ, verùm etiam de animi dolore adhiberi. Ut apud Latinos:

——*Strangulat inclusus dolor*. Ovid.
Sed plures nimiâ congesta pecunia curâ
Strangulat. Juvenal.

Non negare tamen potest vir eruditus, quòd sæpissimè apud veteres *suspendium* denotat. Lege sis quæ congessit de sensu hujus vocis *Cel. Raphel.* in Annot. Philol. T. 1. p. 342.

P. 145. Καὶ ὁ Σιμωνίδης &c.] Huc usque visus est *Simonides* victus, ac refutatus ab *Hierone* fuisse, quasi *Hiero* causam obtinuerit, ac demonstrarit, "regnum non esse expetendum." Jam *Simonides* in calce operis explicat suam vim, & sapientiam, & demonstrat, "regnum non esse fugiendum, modò is, qui regnat, eo sciat uti." *P.*

Ibid. Αθύμως ἔχειν] Αθύμως ἔχειν πρός τι est, *desperare de aliquâ re, animum alicujus à re aliquâ abhorrere*. P.

Ibid. Τῆς ἰδιωτείας] Pro τῶν ἰδιωτῶν. *Steph.*

P. 147. Τοῦτον θεώμεθα &c.] Videtur *Xenophon* ad illud *Homeri* carmen alludere, quod *Odyss.* θ'. v. 65. extat.

Ερχόμενον δ' ἀνὰ ἄστυ, θεὸν ὡς εἰσορόωσι. *P.*

P. 149. Ραδιουργοῦσιν] Ραδιουργεῖν est, *lentè & lauguidè administrare aliquid.*

Ibid. Φόρημα] Nisi fallor, φόρημα jam nihil aliud significat, quàm *onus*, quod fertur atque gestatur. Qui locum attentè perpendet, & verbum illud βαρύτερον, quod propriè de gravibus oneribus dicitur, non damnabit nostram conjecturam. Sic autem ista sunt intelligenda, τούτου, τῆς τῶν μισθοφόρων φυλακῆς, καὶ παρουσίας. Cur hoc? Cives enim, qui tyranno parent, ægrè ferunt, quòd peregrinum militem, à tyranno mercede conductum, suis ipsi sumptibus alere cogantur, idque in tyranni gratiam, ut ab eo faciliùs tyrannicè tractentur. Quòd autem hos milites suis sumptibus alant, *Xenophon* apertè docet p. 158. Ubi de civibus dicit —— Πῶς οὐκ ἀνάγκη καὶ δαπανᾶν εἰς τούτους ἥδιστα; Per τούτους verò τοὺς δορυφόρους, tyranni *satellites* & *milites mercenarios* intelligit. Hoc igitur est *illud onus*, quo nullum aliud gravius cives esse ducunt. Sequentia nostram conjecturam confirmant, undè patet varias lectiones ad marginem hìc notatas ad rem præsentem non facere.

cere. Sensus enim nimiùm coactus, & à *Xenophontis* mente remotior ex istis lectionibus elici videtur. *P.*

P. 150. Ενδεῶς &c.] Ενδεῶς τι ποιεῖν est, *segniùs administrare aliquid, languidiùs facere.* P.

Ibid. Λοιδορεῖν τι, &c.] Optimè *Juven.* Sat. 8.

Expectata diù tandem provincia cùm te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna modumque,
Pone & avaritiæ; miserere inopum sociorum.

P. 151. Καὶ ἄλλοις] *Scil.* τοῖς χοροδιδασκάλοις.

P. 152. Λόχους] Λόχος, octo, aliquando decem, interdum duodecim, nonnunquam etiam sexdecim militibus constabat. Ita ferè *Æli.* c. 4. & *Arri.* p. 18. quorum uterque in ultimo acquiescit numero. At juxta *Xenophontem* ipsum, K. Π. lib. 6. λόχος ὁ ἴκοσι τέσσαρες. Interdum dicitur στίχος. H.

P. 154. Συνελόντι εἰπεῖν] Συνελόντι: dativus absolutus.

P. 157. Εφόδους] *Incursiones clandestinas, & repentinas.*

Ibid. Τούτους γὰρ προπονεῖν] Duplici sensu verbum προπονεῖν apud Nostrum occurrit. *Memorab.* lib. 4. τὰ προπεπονημένα denotat studia *priùs culta, quæ anteà labore acquisita sunt.* Hìc προπονεῖν est, *pro aliis labores subire.* Quo etiam sensu accipi debet, K. A. lib. 3. προβουλεύειν τούτων καὶ προπονεῖν. Ubi lege quæ notavit Cel. Editor.

P. 161. Απὸ πολλῶν οἴκων &c.] *Detrahere aliquid alteri atque hominem hominis incommodo suum augere commodum, magis est contra naturam, quàm mors, quàm paupertas, quàm dolor. Nam principio tollit convictum humanum & societatem.* Cicer. de *Offic.* lib. 3.

Ibid. Εὖ ἴσῃ νικῶν] *Leunclavius* legendum ait εὖ ἴσθι νικῶν, quòd Græcè non dicatur εὖ εἰμί. Quamvis autem hoc non sit ab usu nimìs remotum, tamen illud hìc observandum τὸ εὖ, non cum verbo ἴσῃ, sed cum participio νικῶν esse conjungendum. Quid autem aliud significat, ἴσῃ νικῶν, quàm νικήσεις, *eris vincens, eris victor, vinces?* An hoc novum? minimè gentium. Quarè nec ullis eget probationibus. Horum autem verborum hæc est sententia — *Benè, præclarè vinces.* Quomodo? subjicitur, τῷ καλλίστῳ &c. Præclaram victoriam adipisceris. Quâ ratione? Eo certaminis genere, quod inter homines est pulcherrimum & magnificentissimum. Sic igitur vulgatam lectionem commodè retineri posse constat. Æ. P.

P. 163. Πειρᾶν] Significat *interpellare, sollicitare de stupro*; & de re venereâ dicitur apud *Aristoph.* in Pluto: πειρᾷ μὲν οὖν ἴσως τί, &c.

P. 166. Αλλ' ἐγὼ ἐννοήσας &c.] Exordii forma, Αλλ' ἐγὼ &c. quæ videtur aliquibus abrupta, non insolens est *Xenophonti*; qui sic & *Symposium* suum incipit, ἀλλ' ἐμοὶ δοκεῖ &c. Et ex hoc ipso patet initio

initio ſcriptum hoc eſſe *Xenophonteum*; contra judicium *Demetrii* cujuſdam *Magneſii*, negantis ineptè *Xenophonti* tribuenda, quæ nemo non ex verbis & ſententiis pro *Xenophonteis* agnoſcit. *L.*

Ibid. Σπάρτη —— δυνατωτάτη ἐν τῇ Ἑλλάδι] *Sparta* (inquit *Cragius*) meritò omnium princeps urbs manſit, & præ reliquis eminuit. Ejus auctor vel conditor *Lacedæmon* rex fuiſſe perhibetur, qui dictam voluit *Spartam* ab uxore *Spartâ* Eurotæ Regis filiâ. *Lacedæmonis* autem nomine *Sparta* ipſa audit aliquando. Eſt enim apud *Thucyd.* lib. 1. πόλις Λακεδαίμων. Quod & Latini obſervarunt, ut apud *Livium* lib. 38. *Urbs Lacedæmon.* In gentilibus hinc deductis vix invenire eſt alium uſum, quàm quòd *Spartani* dicti ſunt, qui urbem incoluerint: *Lacedæmonii* autem, qui regionem paſſim inhabitârint. Sic Diod. lib. 11. τῶν μὲν οὖν Λακεδαιμονίων ἦσαν χίλιοι, καὶ σὺν αὐτοῖς Σπαρτιάται τριακόσιοι. De potentiâ & gloriâ Lacedæmoniorum hæc doctiſſ. *Tourell.* ad *Demoſth.* Philipp. "*Lacedæmon*, potentiſſima Peloponneſi reſpublica, atque *Athenarum* æmula, Græciæ dominata eſt, ex quo tempore *Lyſander*, Lacedæmoniorum imperator, bellum Peloponneſiacum terminavit, victâ apud Ægos flumen Athenienſium claſſe, & Athenarum muros diruit. Inſulæ maris *Ægæi*, Græcorum in Aſiâ coloniæ, tota denique Græcia Lacedæmonios aut defenſores aut dominos agnovit, eóque progreſſa eſt ipſorum potentia, ut eorum rex *Ageſilaus* minatus fuerit ſe regem *Perſarum* in ipſo regni capite obſeſſurum. *C. Nep.* in vitâ *Con. Diod.* l. 11." Vide ſis Noſtrum in *Ageſil.* c. 1. ἡ πόλις (*ſcil.* Sparta) ἐν τῇ Ἑλλάδι ἐνδοξοτάτη. &c.

Ibid. Θέντα αὐτοῖς τοὺς νόμους] Auctorem harum legum, *Lycurgum* fuiſſe Lacedæmonium, regiæ ſtirpis virum, *Euonomi* videlicet regis filium, nullus non veterum ſcriptorum, tàm ſacrorum, quàm profanorum, qui hujus meminerunt, agnoſcit. Nam & reliqua Reipub. conſtitutio ei tribuitur; & νομοθεσία, ſeu legum ipſarum latio, in primis illius fuiſſe perhibetur. Ante eum verò regum arbitria pro legibus erant. Itaque ſæpè motus, ſæpè ſeditiones excitatæ, ut peſſimè ſit adminiſtrata Reſpub. quemadmodùm teſtatur *Herodotus.* Ac cùm in tali ſtatu fluctuarent *Lacedæmonii*, ex peregrinatione accerſitus eſt *Lycurgus*, ut Rempub. capeſſeret, regibus ipſis minimè adverſantibus. Acquiſierat enim jam permagnam ſapientiæ gloriam, ita ut etiam oraculi *Delphici* teſtimonio, Deo gratus, Deuſque hoc nomine ſit declaratus. *Crag.* de R. L. p. 161. ubi vide quæ ſcripſit Vir eruditus.

P. 167. Ἀλλὰ καὶ ἐναντία &c.] *Lycurgi* leges ab omnium Rerumpub. legibus erant diverſæ. Idem teſtatur *Plato* de Legibus, qui ait, *Lacedæmonios & Cretenſes, leges poſuiſſe ab aliorum moribus prorsùs diverſas.* Hoc quidem ſingulare in hiſce legibus, quòd non fuerint tabulis certis ſcriptæ ſeu comprehenſæ, ſed in animis ex inſti-

institutione hæserint. Undè & *instituta* dicta, seu καθεστῶτα, ut vocat *Isocrates:* seu καθεστήκοτα, ut vocat *Demosthenes*, vel ἐπιτηδεύματα, ut *Plutarchus*. Sic etiam Noster suprà, τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν Σπαρτιατῶν. Vide *Crag.* de Repub. Laced. p. 168.

P. 168. Επειτα δὲ δρόμου &c.] Hoc (inquit *Cragius*) corporum exercitium utrique sexui commune esse jussit Legislator. Sub roboris certaminibus, *luctam disci & teli jactum* intelligit Noster. Idem tradit *Cicero* Tuscul. 2. *Illi*, inquit, *qui Græciæ formam Rerumpub. dederunt, corpora juvenum firmari robore voluerunt: Quod Spartiatæ etiam in fœminas transtulerunt, quæ cæteris in urbibus mollissimo cultu parietum umbrâ occuluntur. Illi autem voluerunt nihil horum simile esse apud Lacænas virgines, quibus magìs palæstra, Eurotas, sol, pulvis, militia in studio est, quàm fertilitas barbara. Ergo his laboriosis exercitationibus & dolor intercurrit nonnunquam. Impelluntur, feruntur, abjiciuntur, cadunt, & ipse labor quasi callum quoddam obducit dolori.* Hæc ille. Sed describit hæc exercitia & certamina virginum *Propertius* lib. 3, Eleg. ubi sic ait:

Multa tuæ, Sparte, miramur jura palestræ,
Sed magè virginei tot bona gymnasii.
Quod non infames exercet corpore laudes,
Inter luctantes nuda puella viros.
Quum pila veloces fallit per brachia jactus,
Increpat & versi clavis adunca Trochi.
Pulverulentaque ad extremas stat fœmina metas,
Et patitur duro vulnera pancratio.
Nunc ligat ad cæstum gaudentia brachia loris,
Missile nunc disci pondus in orbe rotat.

Meminerunt & alii Scriptores plures, qui causam hujus instituti eandem omnes reddunt; judicantes videlicet, hoc ad corporis robur potissimùm conferre. Vide plura quæ congessit *Crag.* de R. L. p. 316.

Ibid. Οὕτω ταῖς θηλέαις &c.] Quò respexit *Claudianus* lib. de *Manlii Theodori* consulatu, ubi de hoc instituto loquitur:

Spartanis potuit robur præstare Lycurgus
Matribus, & sexum leges vicêre severæ.

P. 169. Εθηκε γὰρ, αἰδεῖσθαι &c.] Erat hoc institutum, tùm pudoris, tùm sobrietatis & castitatis quædam meditatio. Hujus instituti eandem rationem reddit de Sponsis *Plutarchus*.

Ibid. Επαξεν ἐν ἀκμαῖς &c.] Noluit Legislator, (inquit *Crag.* de R. L. p. 220.) cives suos esse cœlibes, nec tamen permisit cuivis, quo vellet anno ætatis uxorem ducere. Annus autem qui fuerit non invenio. Si divinandum est in re obscurâ, fuerit mea sententia, is paulò ultra illum annum, quo inter viros referebantur, qui erat ætatis trigesimus. Sicut & apud *Platonem* is annus

præfinitus conjugiis. In fœminis autem minor, nec fortè citra vigesimum. Certè leges ad utrosque pertinuisse videntur: & auctores consentiunt, tum matrimonia *Lycurgum* suis concessisse, cùm corpora essent adulta, & ætate satis corroborata. Sed utì præfinitus annus erat, intra quem uxorem ducere non licebat: ità nec ad provectam ætatem proferri poterat conjugium. Quare & δίκη ὀψιγαμίου erat, cujus etiam meminit *Pollux* & *Plutarchus*.

Ibid. Νέαν ἔχειν] Græcos Scriptores, tàm sacros, quàm profanos, verbo ἔχειν de matrimonio uti satis constat à plurimis exemplis. *Herodot.* eandem vocem ter omninò in unâ eâdemque paginâ sic usurpat. (p. 378.) Ita etiam Noster Κ. Π. lib. 1. Πρὸς Καμβύσην τὸν τὴν ἀδελφὴν ἔχοντα. Simileque loquendi genus reperitur *D. Matth.* c. 14. v. 4. ἔχειν αὐτὴν, *habere eam*, nempè in matrimonio.

P. 170. Τεκνοποιήσασθαι.] Hæc lex (verba sunt *Crag.*) in aliâ quâcunque Repub. videri posset absona vel absurda. Nam ipsa uxorum communicatio quasi quædam prostitutio, quam bonæ leges alibi pœnâ afficiunt. Sed *Spartani* tamen ab hoc probro alieni, facilèque id institutum tolerabant, qui tantùm ab uxoribus prolem requirebant, non voluptatem. Quapropter etiam Reipub. causâ non recusabant uxores, quas ipsi impraegnare vel per ætatem, vel per invaletudinem non poterant, aliis tradere. Quod eò tolerabilius ipsis factu, quòd liberos non sibi ipsis, sed Reipub. procrearent. Nam huc institutum in primis pertinebat, ut civitas sobole amplificaretur. Quamvis videri potest etiam eò respexisse Legislator, ut cautiores cives suos redderet in elegendis uxoribus, nè videlicet eas ducerent, quas posteà aliis tradere necesse esset. Ab hâc lege excipiebantur Reges, quorum uxores ab *Ephoris* custodiebantur.

P. 171. Μουσικὴν] Tametsi studia humaniora aspernabantur reliqua Lacedæmonii: Artem *Musicam* tamen non repudiabant. Erat autem *Musica* eorum præcipuè cithara & tibia, utraque modesta & severa, moribusque eorum consentanea, gravitatem cum venustate repræsentans: non levis aliqua, vel ludicra, aut aures voluptate demulcens. *Plutarchus* institutis *Laconicis* de Musicâ eorum loquens: μόνα τὰ ἁπλούστερα τῶν μελῶν ἐδοκίμαζον, *simpliciores tantùm modulationes probabant*. Erat autem *Lesbia* ipsorum Musica ut plurimum, quòd ejusmodi cantiones & modulationes ab Oraculo ipsis fuissent commendatæ. Hæc *Cragius*. *Summam eruditionem* (auctore Cicerone *Tusc. disput.* l. 2.) *Græci sitam censebant in nervorum vocúmque cantibus. Igitur & Epaminondas — Themistoclésque — cùm in epulis recusaret lyram, habitus est indoctior.* Idem (*Orat.* l. 3.) scribit, *Musici, qui erant quondam iidem poetæ.* Quinctil. *Instit. Orat.* lib. 1. c. 8. *Quis ignorat musicen — tantum jam illis antiquis temporibus non studii modò, verùm*

rùm etiam venerationis habuisse, ut iidem musici, & vates & sapientes judicarentur? Et mox infrà: *Timagenes auctor est, omnium in literis studiorum antiquissimam musicen exstitisse.*

P. 172. Παιδονόμος] *Pædonomi*, seu pueris instituendis & regendis præfecti, etiam publicum officium gerebant. Neque enim *Lacedæmonii*, ut reliqui Græci, mercenarios servos, ad pueros suos instituendos adhibebant; sed publici quidam erant horum magistri. Itaque *Hesychius* ait: παιδονόμος, ἀρχή τις παρὰ Λάκωσι. Legebantur hi magistratus ex optimis quibusque viris, & quorum essent spectati mores. Sic *Plutarchus*, παιδονόμος (inquit) ἐκ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐτάττετο. Ac talis quidem *Pædonomus* unus summus fuit, cui tamen suberant ex ipsis pueris provectioribus lecti alii, tanquam inferiores *Pædonomi*, qui tot erant, quot puerorum ἀγέλαι seu *classes*. Nam cuique classi unus præficiebatur, qui visus callidior & animosior reliquis. Sic Noster infrà p. 178. τῆς ἴλης ἑκάστης τὸ τορώτατον τῶν ἀῤῥένων (fortè ἀρένων) ἄρχειν. Vide *Crag.* de R. L. p. 150.

P. 173. Πολλὴν δὲ παιδῶν] *Agesilaus* Xenophontem, quem secum habebat, ac studiosè tractabat, hortatus est, ut filios suos *Spartam* mitteret, ibique educari fineret, ut instituerentur omnium pulcherrimâ disciplinâ, imperandi & *parendi*. *Crag.*

Ibid. Ἀνυποδησίας] Calceis (inquit *Crag.*) pueri non utebantur, quippè quòd non admodùm iis necessarii, qui in communibus contuberniis totos ferè dies consumebant. Itaque scribit *Plutarchus* assuefieri Lacedæmoniorum pueros βαδίζειν ἀνυποδήτους. Hìc Noster reddit meliorem hujus instituti rationem.

Ibid. Ἑνὶ ἱματίῳ] Non tantùm pretium vestibus ademit Legislator; sed & certam formam modumque eis præscripsit, pro ratione ætatis. Nam vestem interiorem, seu tunicam, egressis annum ætatis duodecimum vetuit gestare. Supra hanc ætatem pallium cuique dari permisit, idque quotannis unum tantùm. Plutarchus vitâ *Lycurgi* — ἓν ἱμάτιον εἰς τὸν ἐνιαυτὸν λαμβάνοντες. *Justinus* quoque scribit, juvenibus non plus unâ veste uti toto anno permissum. Quòd autem hæc ipsa vestis tenuis fuerit, indicat *Hesychius*, à quo Χιτὼν Λακωνικὸς exponitur λεπτὴ ἐσθής. Voluit itaque Legislator hâc veste etiam domi condocefacere, ut imbres, pluvias, tempestates, nives & frigora tolerare possent, tenui semper uti veste domi assuefacti. *Crag.* de R. L. p. 252.

P. 174. Σῖτον &c.] Hic locus ex *Stobæi* Serm. 42. p. 286. sic emendandus est, Σῖτον γὰρ μὴν τοσοῦτον ἔχειν συμβουλεύει ὡς ὑπὸ &c. Λαγνίαν, quæ ingluviem ejus quasi parentem sequitur, Spartanis odio fuisse docent *Ælian.* H. V. l. 14. c. 7. & Noster in Λογ. εἰς Αγησιλ. haud ita longè à fine. ubi consulas *Hutchinson*. Τὸ σῖτον genere neutro *cibum* significat, hìc verò *panem*: addit enim paulò post ὄψον. *P.*

Ibid.

Ibid. Συμβουλεύειν] Quia (inquit *Portus*) pueri in unum conferebant cibum, & in scholis, quemadmodùm provectæ ætatis homines publicè faciebant in iis conviviis, quæ συσσίτια, ἢ φιδίτια vocabant; de quibus vide infrà p. 182. & 187.

Ibid. Επιτεταῖναι] Sensus hic est: Judicabat eos diutiùs famem toleraturos; μεταφορᾷ à fidibus, vel funibus, qui laborant, dum acriùs intenduntur. *P.*

P. 175. Μηχανᾶσθαι] I. e. arte & ratione, ac solertiâ pararent.

Ibid. Κλωπεύειν] Ποιητικόν.

P. 176. Τὸ κλέπτειν ἀγαθὸν] Hoc unum est inter absurdissima instituta, quod primo intuitu haberi poterit, nempè quòd *furari* pueros permiserit, atque ipsis impunè furtum esse, si non essent deprehensi. Nulli enim alii Reipub. (inquit *Crag.*) ita impunitas furantibus proposita, utì Spartæ. Quod tum de quovis furto, tum præcipuè de Cibariorum accipiendum. *Gellius* lib. 11. c. 18. testatur furta omnia apud Lacedæmonios fuisse licita; & rationem deindè reddit — *Non pauci*, inquit, *neque ignobiles scriptores, qui de moribus legibusque eorum* (Lacedæmoniorum) *memorias condiderunt, jus atque usum fuisse furandi dicunt: idque à juventute eorum, non ob turpia lucra, neque ad sumptum libidini præbendum, comparandamve opulentiam, sed pro exercitio disciplinâque rei militaris factitatum. Quod & furandi solertia & adsuetudo acueret, firmaretque animos adolescentum; & ad insidiarum astus, & ad vigilandi tolerantiam, & obrependi claritatem.* Ita Spartæ furari non erat flagitium; *inscitè* autem & minùs cautè id aggredi, id verò cum periculo & damno conjunctum. Verbum κλέπτειν venustè Græci de iis usurpant, qui clàm, aliis nec opinantibus, quid agunt occupantve. Vide suprà p. 64. Consulendus etiam Noster K. A. l. 4. Νόμιμόν ἄρα ὑμῖν ἐστιν, ἐὰν ληφθῆτε κλέπτοντες, μαστιγοῦσθαι. νῦν οὖν μάλα σοι καιρός ἐστιν ἐπιδείξασθαι τὴν παιδείαν, καὶ φυλάττεσθαι μέντοι μὴ ληφθῶμεν κλέπτοντες τοῦ ὄρους, ὡς μὴ πολλὰς πληγὰς λάβωμεν. Ubi vide quæ notavit doctiss. Editor.

Ibid. Αρπάσαι τυροὺς] Rectè *Camerarius* scribendum ostendit, ἁρπάσαι πυροὺς καλὸν θεὶς, παρ' Ορθίας (subintellige βωμῷ) μαστιγοῦν ἐπέταξε. Nam ciborum furto lege permisso, etiam *triticum* hoc nomine comprehensum fuisse, dubitari non debet; præsertim cùm tritici furto ab eis auferri soliti, *Plutarchus* quoque meminerit; ac in tritico præcipuè sit λιμοῦ ἐπικουρία, *levamen famis*, ut Xenophon loquitur. Quæ verò statim sequuntur — Τοῦτο δὲ δηλῶσαι, rectiùs existimem scribi, Τοῦτό γε δηλῶσαι: ac rursùs — δηλοῦται δὲ ἐν τούτῳ, ὅτι καὶ ὅπου τάχους δεῖ, malim ita, δηλοῦται καὶ ἐν τούτῳ, ὅτι ὅπου τάχους δεῖ. *L.*

Ibid. Παρ' Ορθίας] *Orthia Diana* Spartæ colebatur in vico limneo; quod *Signum* ex Tauricâ in Græciâ Orestes, & Iphigenia creduntur transtulisse. *Pausan.* in *Lacon.* Plutarchus de hoc instituto

tuto ſcribit: — *οἱ παῖδες παρ' αὐτοῖς ξαινόμενοι μάστιξι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ Ορθίας Αρτέμιδος, μέχρι θανάτου πολλάκις διαχαρτεροῦσι, ἱλαροὶ καὶ γαῦροι*, &c. Quod idem Auctor in *Lycurgo* ait ſe ſuo tempore conſpexiſſe. Deſcribit hanc flagellationem, & puerorum tolerantiam etiam Cicero in *Tuſc. Diſp.* lib. 2. *Spartæ*, inquit, *pueri ad aram ſic verberibus accipiuntur, ut multus è viſceribus ſanguis exeat: nonnunquam etiam, ut cùm ibi eſſem audiebam, ad necem: quorum non modò nemo exclamavit unquam, ſed nè ingemuit quidem.* Idem teſtatur in alio loco —— *Pueri* (inquit) *Spartiatæ non ingemiſcunt verberum dolore laniati.* Reſpexit huc etiam Plautus in *Captivis*, ubi paraſitos, *Laconas plagipatidas* vocat. Ita enim ibi *Ergaſilus* de contemptu paraſitorum apud Juvenes ait: —

Nihil morantur jam Laconas imi ſubſellii viros,
Plagipatidas, quibus ſunt verba ſine penu & pecuniâ.

Act. 3. Sc. 1.

Hanc puerorum patientiam intellexit etiam *Horat.* l. 1. Od. 7. *Me nec tam patiens Lacedæmon.* Seneca reddit rationem hujus inſtituti, & videtur hoc referre ad indolis experimentum. *Numquid* (inquit) *tu inviſos eſſe Lacedæmoniis liberos ſuos credis, quorum experiuntur indolem publicè verberibus admotis? Ipſi illos patres adhortantur, ut ictus flagellorum fortitèr perferant, & laceros & ſemianimos rogant, perſeverent vulnera præbere vulneribus.* Apud alios tamen hoc inſtitutum eſt calumniis obnoxium. Vide ſis quæ congeſſit *Crag.* de R. L. p. 330.

P. 177. Τῆς ἴλης] Ιλη, τάγμα, πλῆθος, ala, turma 64 equitum: jam *ordinem* ſignificat. *P.*

P. 178. Λεκτέον δέ μοι &c.] Senſus hujus loci eſt: amores puerorum non turpes & obſcœnos eſſe voluit, ſed caſtos, atque ſanctos; ita ut damnet *Xenophon* aliarum civitatum mores, apud quas amor in pueros non ita ſanctè, & caſtè coleretur. Permiſit itaque *Lycurgus*, ut ſi quis pueri animum admiratus, cuperet ſe in ejus amicitiam inſinuare, hoc ei facere liceret. Quòd ſi eſſet, qui ultra iſtas metas vellet progredi; hunc verò, ut nefarium, & ſceleſtum, & deteſtandum haberi juſſit. Hæc autem tota diſputatio *Platonica* eſt, & *Socratica.* Plato enim paſſim ex Socratis ſententiâ commendat & celebrat hunc amorem: in primis in *Phæd.* in *Conviv.* & in libris de *Repub.* *P.* Addas etiam quæ notavit doctiſſ. *Forſterus* ad *Platon. Dialog.* p. 317. De Græco hoc pueros affectandi more, quem Athenis ſub honeſtâ amicitiæ ſpecie liberis duntaxat hominibus concedebat *Solon*, quique, non obſtantibus ipſius legibus, impuriſſimis nonnunquam occaſionem dabat flagitiis, vide Petitum, *Leg. Attic.* lib. 6. & *Archæolog. Græc.* lib. 4. c. 9.

Ibid. Ομιλοῦσιν] Hìc honeſto verbo res turpis indicatur.

Ibid.

Ibid. Τῇ ὥρᾳ χρῶνται.] Raptûs puerorum, quo *Cretenses* utebantur, nullam facit mentionem, puto, quia instituta *Cretensium* eadem ferè erant, atque Lacedæmoniorum. Imò *Lycurgus* in Cretam cùm venisset, indè Spartam leges *Cretensium* transtulit. Sed *Strabo* ea diligentissimè persequitur: qui volet locum inspicere, legat decimum librum, ubi describit *Cretam* Insulam. *P.*

Ibid. Αγαθῆς ψυχὴν Παιδὸς, &c.] *Maximus Tyrius* de hoc amore differit *Orat.* 10. modum ejus ostendens: Ερᾷ, inquit, Σπαρτιάτης ἀνὴρ μειρακίου Λακωνικοῦ, ἀλλ' ἐρᾷ μόνον ὡς ἀγάλματος καλοῦ, i. e. *Amat vir Spartanus adolescentem, sed amat tantùm ut pulchram statuam.* Id est, intuendo, admirando, commendando. Lacedæmoniis talis amor in primis usitatus, isque honestus item, & turpitudinis omnis expers, quippè qui ipsi probi non corpus, sed indolem egregiam & animi ingenuitatem, pudoris & honoris æmulatione, in eligendis suis amasiis respiciebant. Quid de hâc re sensit *Plutarchus*, videre est in ejus *Lycurgo*: Τὸ ἀντερᾷν, inquit, οὐκ ἦν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀρχὴν ἐποιοῦντο φιλίας πρὸς ἀλλήλους οἱ τῶν αὐτῶν ἐρασθέντες, καὶ διετέλουν κοινῇ σπουδάζοντες ὅπως ἄριστον ἀπεργάσαιντο τὸν ἐρώμενον, i. e. *Rivalium æmulatio non erat, sed potiùs qui eosdem amabant, ex eo auspicabantur mutuam amicitiam, eoque incumbebant communi studio, ut redderent quàm præstantissimum eum, quem diligebant.* Hinc *Cicero* notat, "*opprobrio fuisse adolescentibus, si amatores non haberent.*" Et quòd talem honestum & inculpatum amorem voluit Virgilius — (*Nisus amore pio pueri* —) manifestè probat Cl. Warburtonus *Div. Leg.* lib. 2. sec. 4. ubi civilem moris hujusce rationem reddit. Vide item *Crag.* de R. L.

P. 182. Καὶ εἰς τὸ σωφρονεῖν &c.] Apud *Stobæum* habes — καὶ εἰς τὸ σῶφρον ἰσχυρότερόν ἐστι τῆς τῶν θηλειῶν φύσεως. ὡς ἐκείνων γοῦν ἧττον μὲν ἂν φωνὴν ἢ ἀκούσαις, ἢ τῶν λιθ. In quâ lectionis diversitate mihi placet potissimùm illud, τῆς τῶν θηλειῶν φύσεως. Nam sequentia rectiùs hîc leguntur (eodem videlicet modo quo apud *Longinum*) quàm apud illum. *Steph.*

Ibid. Μεταστρέψαις] De scripturâ hujus loci hæc Cel. *Pearcius* ad *Longin.* — Στρέψαις est lectio *Robort.* & *MStorum Par. Ambr.* & *Vat.* 3. non μεταστρέψαις, quæ hodiè legitur & apud *Longinum* & apud *Xenophontem*: hanc vocem, opinor, mutavit *Manutius*, ut ea vulgatæ *Xenophontis* lectioni conveniret: sed *Stobæus* in Exc. Serm. 42. hoc citans habet στρέψαντων, &, ut dixi, MSi ferè omnes præ se ferunt στρέψαις, quod sanioris, opinor, est sensûs; & μετα addi videtur voci στρέψαις ex postremis syllabis ματα vocis præcedentis. Rectiùs tamen secundum *Stephanum* μεταστρέψαις compositum quàm στρέψαις simplex hîc legitur. Nam ab illo (inquit) ἀμεταστρεπτί (pro quo *Horatius* dixisse videtur *oculo irretorto*) factum esse scimus. Sed ferri potest utraque lectio.

Ibid.

Ibid. Ἐν τοῖς θαλάμοις] *Longinus* in præclaro illo Περὶ Ὕψους Λόγου opuſculo pro τῶν ἐν τοῖς θαλάμοις, legit, τῶν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς. Nec verò ſuſpectum in eâ lectione nobis eſſe poteſt ejus exemplar, cùm nominatim hyperbolicam hanc comparationem exagitans, ſubjungat, Ἀμφικράτει, καὶ ὁ Ξενοφῶντι, ἔπρεπε τὰς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν κόρας λέγειν "παρθένους αἰδήμονας." Nec his contentus, addat, οἷον δὲ, ἡράκλεις, τὸ τὰς ἁπάντων ἑξῆς κόρας αἰσχυντηλὰς εἶναι πεπεῖσθαι, ὅπου φασὶν οὐδενὶ οὕτως ἐνσημαίνεσθαι τὴν τινῶν ἀναίδειαν, ὡς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς. Quinetiam adjicit, *Timæum* hoc loquendi genus, alioqui frigidum, *Xenophonti* ſuffuratum eſſe, ita ſcribentem, ὃ τίς ἂν ἐποίησεν, ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς κόρας, μὴ πόρνας, ἔχων; Atqui quàm miratur *Longinus* Xenophontem ita locutum eſſe, tam nos viciſsim mirabimur non ipſum duntaxat, ſed & *Timæum* in adeò diverſam à noſtrâ lectionem, & adeò reprehenſioni obnoxiam (cùm *Timæo* præſertim caſtigata exemplaria non defuerint) incidere potuiſſe. Nec tamen *Timæum* hoc loquendi genus ab eo mutuatum eſſe (nè dicam, cum *Longino* furatum) affirmari pro certo queat; & licèt hoc *Longino* demus, nimirùm ita ſcripſiſſe *Xenophontem*, & ex eo id ſumpſiſſe *Timæum*, non protinùs aut hunc aut illum reprehenſionem mereri dabimus. Hæc enim loquendi formula, hujuſmodi quæ defendi poſſit eſſe videtur. Hactenùs *Stephanus*. Huic addas quæ notavit *Hudſonus* ad *Longin*. p. 13. Probabile eſt (inquit) ex *Stobæo*, in Serm. 24. & ex *Xenophontis* Codd. verbiſque præcedentibus, *Xenophontem* ſcripſiſſe ἐν θαλάμοις non ἐν ὀφθαλμοῖς; & *Longinum* memoriâ lapſum eſſe. Huic tamen ſententiæ eruditiſ. Præſul Z. *Pearcius* parùm aſſentitur; "Unicum hoc (inquit) quod in *Xenophonte* vituperat *Longinus*, non temerè, opinor, protuliſſet: vox κόρη ſignificat & *virgo* & *pupilla oculi*; hinc παρθένος, quæ æquè ac κόρη ſignificat *virgo*, in illo altero ſenſu vocis κόρη ſcil. *pupilla oculi*, ambiguè & frigidè ſimul à *Xenophonte*, ſi *Longini* lectio vera eſt, uſurpatur." *Pearc.* ad *Longin*. Sect. 4. Ad quem locum vide ſis doctiſſimum & acutiſſimum virum *Langbænium*.

Ibid. Εἰς τὸ Φιλίτιον] Forſan φιδίτιον. Fuerunt *Syſſitia* inſtituta primùm à *Lycurgo* exemplo *Cretenſium*, & initio dicta ἀνδρεῖα, ſicut & *Cretenſes* ſua vocabant ἀνδρεῖα, ut ſcribit *Strabo* lib. 10. ſive ἄνδρια, ut eſt apud *Plutarchum*. Poſteà, ut idem ait *Plutarchus*, dicta φιδίτια, vel φιλίτια, παρὰ τῆς φιλίας, quòd ad amicitiam & benevolentiam pertinerent: ſive φειδίτια à φειδὼ, quòd ad parſimoniam & frugalitatem aſſuefacerent. Quamvis idem auctor tradit, ex aliorum ſententiâ dicta, quaſi ἐδίτια, adjectâ aſpiratâ ad frontem dictionis, ab eo convictu, ſive ab *edendo*. Patebant hæc *Phiditia* tantùm viris, nec muliebribus in his locus erat, ut docet *Plato* lib. 8. *Leg*. Neque iis tamen omnibus, ſed qui à reliquis probati atque adſciti fuerant. Neque ſolùm viri, ſed & pueri hæc frequen-

frequentabant, tanquam ad διδασκαλεῖα σωφροσύνης, seu *ludum temperantiæ ventitantes*; ut sermones ibi de Repub. exciperent, doctores conspicerent ingenuos, assuescerent ipsi jocari, &c. Atque ut quisque puerorum intrabat, eis natu maximus monstratis foribus aiebat; *Sermo hinc non egrediatur*; ut scribit Plutarchus in *Laconicis*. Vide sis plura quæ congessit *Crag*. de R. L. p. 57. Confer etiam Cicer. *Tusc. Disp*. lib. 5.

P. 183. Τῶν ἡβώντων] Legitur apud *Stobæum*, τῶν ἤδη ἡβώντων. *Steph.*

Ibid. Χορὸς] Quia in Ludis Gymnicis choros *Apollini* agitabant. Pausan. in *Lacon.*

P. 184. Οἱ Ἔφοροι] *Suidas* ad v. παρὰ Λακεδαιμονίοις τὸν ἀριθμὸν ἕ, οὓς Ἐφόρους ἐκάλουν, διὰ τὸ ἐφορᾶν τὰ τῆς πόλεως πράγματα. Magistratus erant Lacedæmoniorum eâ præditi potestate, ut etiam reges suos in vincula conjicere possent; teste *C. Nepote* in *Pausan.* sec. 3. *Hutch*. ad K. A. p. 172. Vide etiam suprà p. 24.

Ibid. Ἱππαγρέται] *Hippagretæ* (verba sunt *Cragii*) qui ἱππεῖς etiam dicti, sicut apud *Cretenses*, cùm habeant quidem nomen ab equis colligendis: equis tamen apud Lacedæmonios carebant, ut testatur *Strabo*. Quarè & *Hesychius* eos à præfecturâ gravis armaturæ militum definit. Scribit enim sic — Ἱππαγρέται ἀρχὴ ἐπὶ τῶν ἐπιλέκτων ὁπλιτῶν, id est, *Hippagretæ magistratus delectis armatis præfectus*. Præfecti hi fuêre trecentis illis, qui in civitate optimi habebantur, & in bello perpetui comites stipabant Regem, quique *Equites* dicti, sicut *Celeres* Romulum circumstabant, ut ait *Dionysius*. De iisdem Noster *Hist. Gr.* lib. 3. ferè medio.

Ibid. Θεοφιλεστάτη &c.] *Et Diis gratissima, & Civitati saluberrima:* Diis — propter choreas, cantus & carmina; Civitati — quia alii alios virtute studebant superare. *P.*

P. 185. Πυκτεύουσι] *Certant pugilatu*; quod est genus exercitationis corporeæ, tuendæ valetudinis gratiâ. *P.*

P. 186. Κάλλιστον εἶναι τὸ θηρᾶν] Noster K. Π. lib. 8. sub initium: Τῆς πολεμικῆς δ' ἕνεκα ἀσκήσεως ἐπὶ θήραν ἐξῆγεν οὕσπερ ἀσκεῖν ταῦτα ᾤετο χρῆναι· ταύτην ἡγούμενος καὶ ὅλως ἀρίστην ἄσκησιν πολεμικῶν εἶναι, καὶ ἱππικῆς δὲ ἀληθεστάτην. Etiam Κυνηγ. initio cap. 2. Ἐγὼ μὲν οὖν παραινῶ τοῖς νέοις μὴ καταφρονεῖν κυνηγεσιῶν — ἐκ τούτων γὰρ γίγνονται τὰ εἰς τὸν πόλεμον ἀγαθοί, &c. Lacedæmoniorum canes in generosissimis numerati erant, ut ex *Polluce* patet, itemque *Virgilio*, & *Horatio*. Meminit & Cicero in *Tusc. Disp.* Laconicæ exercitationis in venando.

P. 187. Σκηνοῦντας] Hujus Vocis (notante *Raphelio*) variæ sunt significationes. Primò quidem notat *tabernaculum figere*, sive *castra locare, in iisque commorari*: K. A. lib. 2. Οἱ μὲν οὖν Ἕλληνες παρ' αὐτὴν ἐσκήνωσαν, ἐγγὺς παραδείσου &c. Quæ significatio, quamvis propria omninò esse videtur, minùs tamen frequens est; apud *Xeno-*

Xenophontem certè. Deindè à castrensi commoratione transfertur non ad diversoria modo, sed domos etiam quasvis, ut K. Π. lib. 8. Καὶ ἐσκήνωσαν οἷς μὲν ἐδέησαν οἰκίας, κατ' οἰκίας. Ita & *Apoc.* c. 7. v. 15. & c. 21. v. 3. Vox autem non tantùm *tentorii* seu *domicilii* cujusvis notionem, (utì notârunt *Hutchins.* & alii) sed & *convivia* ab iis, qui illìc degunt, agitata repræsentat. Sic K. A. lib. 4. κατελάμβανον καὶ ἐκείνους σκηνοῦντας. Ubi dicit Noster (verba sunt Cl. Editoris) se cum suis invenisse καὶ ἐκείνους σκηνοῦντας, i. e. *hos etiam*, perindè atque illos, ad quos priùs modò diverterat εὐωχουμένους &c. Addit ἐστεφανωμένους, pro more scilicet eorum, epulis qui vacarent. Σκηνοῦν & συσκηνοῦν atque διασκηνοῦν dicuntur, qui eodem utuntur contubernio, *cibumque unà capiunt*, sive *convivantur*, apud Nostrum in hoc libro. Consule Raphel. *Annot. Philol.* T. 1. p. 603. *Hutch.* ad K. A. p. 317.

Ibid. Συσκήνια] Hæc *Convivia publica* à Nostro συσκήνια appellantur, & paulò infrà, p. 189. ἡ ἔξω σίτησις. Apud Lacedæmonios autem vocabantur φιλίτια sive φιδίτια (vide suprà p. 182.) apud Athenienses συσσίτια, apud Cretenses ἀνδρεῖα sive ἄνδρια; apud veteres Christianos erant his similes ἀγάπαι. Vide *Stolberg.* Exerc. p. 280.

P. 188. Ἀγρευομένων] Nonnulli habent ἀγρευομένων, quod *Camerarius* in ἀγρευομένων mutavit, rectè fecit: cùm pro sequenti ἄγραν reponit ἄρτον, inscitè. Nam parùm fuerit à divite panem contribui; totam verò prædam venatu captam, quæ ἄγρα est, in commune conferri, majus aliquid, & homine locuplete dignum. *L.*

Ibid. Πότε ἀποπαύσεις] Quare *Cicero* in *Tusc. Disp.* lib. 2. ait, *Lacedæmoniorum juventutem exerceri esuriendo, & sitiendo.*

Ibid. Σφάλλουσι μὲν σώματα] Σφάλλουσι *Portus* reddit *tentant.* Sic *Virgil.* Georg. lib. 2. v. 91, & seq.

Sunt Thasiæ vites, sunt & Mareotides albæ —
Et passo Psytbia utilior, tenuisque lageos,
Tentatura *pedes olim, vincturaque linguam.*

Similiter Noster K. Π. lib. 8. sub. fin. Νομίζοντες τὸ μὴ ὑπερπίνειν ἧττον ἂν καὶ σώματα καὶ γνώμας σφάλλειν.

Ibid. Ἀβλαβέστατον] *Minimè noxium.* Nam cùm bibitur plus justo, cibus in stomacho natare solet, & concoctio fit difficiliùs, κατὰ τοὺς Ἰατρούς. *P.*

Ibid. Αὐτὸν — διαφθείρειν] *Scil.* si in morbos incidat. *P.*

P. 189. Παραγίγνεται;] *Scil.* propter absentiam Senectutis, quæ veneranda est. *P.*

Ibid. Ἐν τοῖς φιλιτίοις] Vide Nostrum suprà p. 182. *Convivari* (inquit *Justin.* lib. 3.) *omnes publicè jussit* (Lycurg.) *nè cujus divitiæ vel luxuria in occulto essent.* Hìc Noster meliorem dat hujus instituti rationem: nempè, ut essent Philitia quasi Scholæ, quò convenientes adolescentes audirent à senioribus præclara facta commemorari.

morari. Erat enim moris, geſtorum narrationem audientibus adoleſcentibus ibi fieri. Itaque (notante *Cragio*) hæ quaſi virtutis erant officinæ, ubi & corpus cibo recrearetur: ita & animus virtutis ſtudio imbueretur.

P. 190. Οὐδὲ γὰρ ὑπὸ φανῦ] Hujus rationem *Plutarchus* ait fuiſſe, ut aſſuefierent in tenebris intrepidè incedere. Ita enim ſcribit in *Inſtit.* Πίοντες οἱ Λάκωνες ἐν τοῖς συσσιτίοις μετρίως ἀπίασιν δίχα λαμπάδος. Οὐ γὰρ ἔξεστι πρὸς φῶς βαδίζειν, οὔτε ταύτην, οὔτε ἄλλην ὁδὸν, ὅπως ἐθίζωνται σκότους καὶ νυκτὸς εὐθαρσῶς καὶ ἀδεῶς ὁδεύειν.

P. 191. Απὸ χειρῶν, &c.] Ad luctum, ad pugillatum, ad jactum diſci, referto. *P.*

P. 192. Τῶν ἀλλοτρίων ἄρχειν] Haud dubiè (inquit *Cragius*) hæc poteſtas omnibus conceſſa fuit, nè ullo in loco monitores & doctores juventutis deeſſent, ut ii hâc ratione quàm optimis moribus aſſuefierent, ſemper præſtò habentes, quorum timerent reprehenſionem.

Ibid. Οτι οὗτοι] I. e. Cives hujus, vel illius civitatis: eſt perindè ac ſi dixiſſet ita, *cives Spartani*, *vel civitatis aliûs*. *P.*

Ibid. Οὕτως ἄρχειν] I. e. rectè, moderatè, & cum virtute. *P.*

P. 193. Τὰ πεποιημένα] *Scil.* prædam venaticam.

P. 195. Οὐ γὰρ ἐσθῆτος &c.] Fuit prorsùs Lacedæmoniorum frugalitas circa cultum & veſtitum omnibus admirationi. (Vide Noſtrum ſuprà p. 90, & 173.) Itaque meritò *Clemens Alex.* refert 1. *Strom.* — Neque purpuræ apud eos uſum permiſſum eſſe. Poeticum itaque eſt, quod *Horat.* lib. 2. Od. 18. dicit:

——— *Nec Laconias mihi*
Trahunt honeſtæ purpuras clientæ.

Niſi de veſtibus militaribus intelligatur. De quibus vide Noſtrum infrà p. 208.

P. 196. Νόμισμα &c.] Erat ferreus hic nummus gravis pondere, & mole ſuâ non exiguus. *Plutarch.* in *Lycurg.* ait, ad vehendum tantum nummorum ferreorum, quantum valet decem minas, requiri plauſtrum duorum boum. Qualis autem fuerit moneta, & quomodo cudi ſolita, docet idem in *Lycurg.* & dilucidiùs in *vitâ Lyſand.* *Crag.* de R. L. p. 334.

Ibid. Δέκα μνῶν] *Suid.* & *Phavorin.* ἑκατὸν δραχμαὶ ποιοῦσι μνᾶν μίαν. *Plin.* H. N. lib. 21. extremo: *Mna, quam noſtri minam vocant, pendet drachmas Atticas centum.* Vide *Hutch.* indicem K. A. adjectum.

Ibid. Χρυσίον &c.] Multa ex hoc inſtituto (verba ſunt *Crag.*) ſequebantur in Repub. laudabilia. Quid enim ſublatis opibus, & dempto divitiarum ſtudio, Lacedæmoniis ſupererat, quod magnoperè quærerent & affectarent, præter virtutem? Hanc igitur volens Legiſlator à ſuis civibus omnibus aliis rebus anteponi, aurum & argentum è Repub. exulare juſſit. Atque hoc eò ſeveriùs obſervabatur,

vabatur, quòd oraculo moniti fuerant, cupiditatem pecuniæ Spartam aliquando perdituram. *Justinus* de *Lycurgo* loquens: *Auri* (inquit) *& argenti usum, velut omnium scelerum materiam, sustulit.* Sed hoc tam præclarum institutum exolevit, invectâ pecuniâ à *Lysandro* post captas Athenas, ut testatur in *vitâ Lysand.* & pluribus aliis locis *Plutarchus.*

P. 197. Ὑπείρχονται — ταῖς ἀρχαῖς] Intelligas hîc magistratuum nomine, non modò eos, qui cum imperio publicum munus administrârunt, ut Jurisconsulti propriè vocabulum usurpant; sed generaliter quosvis, qui Reipublicæ gubernationi aliquâ in parte præfuerunt bono publico, vel publicum aliquod munus gesserunt. Vide *Crag.* in libro sæpiùs citato.

P. 198. Ἐφορείας δύναμιν] Verisimile & rationi consentaneum est hos constituisse potestatem Ephororum. Ephori enim (ut suprà notavimus p. 24.) summam habebant potestatem; ad hos à Rege & ab aliis magistratibus erat provocatio, erantque Spartæ, ut tribuni plebis Romæ.

Ibid. Ἀρχοντας μεταξὺ] Μεταξὺ δειπνοῦντας habet *Demosth.*

P. 199. Ἐπήρετο τὸν θεὸν] Id apud omnes in confesso est, oraculum Delphicum plurimum ad hanc Nomothesian contulisse, sive Pythia *Lycurgo* exposuerit instituta, quæ Spartanis tradidit, ut sensisse quosdam scribunt *Herodotus & Strabo:* sive etiam constitutio illa, quam mente agitabat, oraculo probata indè confirmabatur, & Lacedæmoniis commendabatur, ut vult Noster —— Utraque sententia eò pertinet, ut tam insignis Reipub. constitutio, non fuisse humani ingenii, sed divinæ mentis opus existimetur. *Crag.* de R. L. lib. 3.

P. 200. Αὐτὸς ἔθηκε νόμους] *Lycurgum* in Cretam navigâsse, ac ibi leges *Minois* didicisse tradunt auctores. *Herodotus* ait hoc ipsos Lacedæmonios fateri, cùm inquit —— Αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι Λυκοῦργον —— ἐκ Κρήτης ἀγαγέσθαι ταῦτα. Deindè ab Ægyptiis multa etiam habuit *Lycurgus.* Sic *Strabo* testatur lib. 10. Sed & in Ioniam transiisse fertur, ut Creticam austeritatem & tenuitatem, cum Ionico luxu & affluentiâ compararet. Ibi nactus *Homeri* poemata, ut sentit *Plutarchus*, in Græciam asportata evulgavit. Observavit enim in iis contineri non solùm oblectationem, sed civilem in primis prudentiam & eruditionem. Quamvis *Strabo* auctor est, ipsum *Lycurgum*, voluisse nonnullos, cum vivo *Homero* in Chio insulâ congressum, consentiente etiam *Cicerone* in *Tusc. Disp.* l. 5. Hæc *Cragius.*

Ibid. Ἀνεῖλε] Respicit ad morem eorum, qui sortes ex urnâ extrahunt. *Virgil Æn.* 6. v. 432. *Quæsitor Minos urnam movet.* P.

P. 201. Τῇ ἀρετῇ] Res pro personis. P.

P. 202. Ἀχώριστος] *In neutram partem receptus:* aliàs ἀχώριστος, *qui disjungi & separari non potest.* P.

P. 203. Προαιρεῖσθαι —— ἀντὶ] Ἀντὶ in *eligendo* eleganter adhibetur, & construitur cum αἱρεῖσθαι. In vulgaribus quidem Lexicis frustrà illud quæsiveris; sed *Hen. Steph.* in Thes. etiam adnotâsse comperio, ἀντὶ cum verbo αἱροῦμαι sæpè jungi, nonnunquam & cum δέχομαι, item ἀγαπῶ, & tum per *pro* solere ibidem reddi, transferendo ad verbum: ex *Demosthene, Isocrate*, &c. probat. Videtur tamen, inquit, in hujusmodi locutionibus posse ἀντὶ exponi etiam *præ*. Δόξαν τινὰ ἀντὶ τοῦ ζῆν ἀσφαλῶς προῃρημένος, *gloriam securitati vitæ anteponens.* Demosth. Similiter Noster h. l. προαιρεῖσθαι τὸν θάνατον ἀντὶ &c. Nec aliter Lat. *ante*; utique adhibetur saltem in *comparatione*, & quidem *imparium*. Vide *Horr.* Observ. Crit. p. 146.

Ibid. Θεὶς τοὺς γέροντας] l. e. *cum instituisset, ut ea ætas causas capitales judicaret*, &c. *P.*

P. 204. Ἐντιμότερον τὸ γῆρας] Magistratibus (inquit *Cragius*) in primis honos habitus; tum parentibus, quos natura jubet revereri: post eos autem prout ætate quisque provectior ita honoratior. Nam divitias & potentiam non tam magnifaciebant Lacedæmonii, quàm ætatem. *Justinus* lib. 3. de legibus *Lycurgi* loquens: *maximum*, inquit, *honorem, non divitum & potentium, sed pro gradu ætatis senum esse voluit.*

P. 206. Ἐπέθηκε &c.] Hoc *Plato* haud immeritò magnoperè commendat, & divinitùs hoc allatum consilium affimare non dubitat. *Crag.* de R. L. p. 82.

Ibid. Τῶν ὁμοίων εἶναι] Cel. *Hutchinsonus* in Notis ad Κ. Α. hæc habet: "Apud Lacedæmonios ὅμοιοι iidem ferè videntur fuisse, atque ὁμότιμοι apud Persas, i. e. *pari honore ac dignitate præditi.* De iisdem Noster *Hist. Gr.* lib. 3. ferè medio: Οὗτος δὲ (Κινάδων) ἦν καὶ τὸ εἶδος νεανίσκος καὶ τὴν ψυχὴν εὔρωστος, οὐ μέντοι τῶν ὁμοίων. Ii autem ὅμοιοι Lacedæmoniis censebantur, qui cùm vitam à teneris annis ex legum præscripto instituissent, sic demùm ad Rempublicam accedebant." Itaque (inquit *Cragius*) non instituti disciplinâ Laconicâ, vel minus eam observantes, ὅμοιοι non erant, ut *Cinadon* ille apud *Xenophontem*, Hist. Gr. l. 3. Vide *Crag.* de R. L. p. 63.

Ibid. Ἡρακλείδαις] *Erystheus*, extincto *Hercule*, filios & nepotes ejus cœpit persequi. Illi ad Athenienses confugêre supplices, & impetratis auxiliis, commisso prælio, fundunt, fugantque *Erystheum:* tandemque postliminio redeunt Lacedæmona Tissameno Orestis filio regnante. *Pausan.* in *Corinth.* Fusiùs *Diod. Sic.* lib. 4. Hinc apparet (inquit *Portus*) paulò post bellum Trojanum fuisse *Lycurgum*.

Ibid.

Ibid. Καινότατοί εἰσι] *Maximè novæ:* quod ad uſum attinet. Sic *D. Johan.* c. 13. v. 34. ἐντολὴν καινήν: ad quem locum hæc doctiſſ. *Raphelius:* "Sicut leges Laconicæ, licet Lycurgum, legiſlatorem vetuſtiſſimum, habuerint auctorem, tamen à Xenophonte *novæ* appellantur, quantum ſcilicet attinet ad alias Reſpub. quæ eaſdem quidem leges laudabant, ſed iis adſtringi nolebant: ita putem mutui quoque amoris præceptum à Domino noſtro *novum* dici non aliam ob cauſam, quàm quòd Judæis fuerit *novum*, i. e. quod Judæi omnium aliorum officiorum fuerint obſervantiores, quàm fraternæ charitatis."

P. 208. Ἐπὶ φρουρᾶς] Στρατιὰ dicebatur totus exercitus, pedites equiteſque complectens. *H.*

Ibid. Χαλκῆν ἀσπίδα] Clypeos, quos propter communem ordinem ferebant, ex ære fabricatos habebant. In hiſce inſcripta ſymbola ſeu teſſeræ, quibus agnoſci invicem milites poterant; prima videlicet gentis cujuſque litera. Ita Lacedæmonii Λ, Argivi Α, Sicyonii Σ, ut indicare videtur *Xenoph.* Hiſt. Gr. l. 4. Armis in primis Sparta commendata fuit, tanquam iis potiſſimùm excelluerit. *Omnibus ſua decora ſunt* (inquit Seneca) *Athenæ eloquentiâ inclytæ ſunt, Thebæ ſacris, Sparta armis.* Atque eâdem de cauſâ, *Claudiano* dicitur, *armipotens Lacedæmon.*

Ibid. Πολεμικωτάτην δ' εἶναι] Scribendum videtur πολεμικωτάτην δὲ τήνδ' εἶναι, & vocabulum τήνδ' (quod periit propter ſimilitudinem cum literis proximè præcedentibus) ad ἀσπίδα referendum. Nec enim video, cur rationem redderet *Xenophon* inſtituti veſtimenti punicei, non item ſcuti ærei: certè verba proximè ſequentia ſcrupulum omninò eximunt, cùm non poſſunt niſi de ſcuto æneo intelligi. *W.*

Ibid. Καὶ κομᾶν &c.] *Homerus* eâdem ratione fortaſsè inculcat, & Græcis hoc epithetum tribuit καρηκομόωντες Ἀχαιοὶ, *criniti Achivi.* Contrà Barbari raſis capitibus inducuntur. *Cragius* hujus inſtituti hanc unam fuiſſe cauſam putat, "ut eâ ratione poſſent dignoſci facilè ab aliis, etiam mortui Lacedæmonii." Fæminarum coma etiam prolixa fuit — Sic *Horat.* lib. 2. Od. 11.

——— *Incomptam Lacænæ*
More comam religata nodum.

P. 209. Μόρας] Reperio (inquit *Cragius*) in has potiſſimùm partes tributum fuiſſe exercitum, quæ ſunt *Mora, Lochos, Pentecoſtys,* & *Enomotia.* Quot autem exercitûs cujuſque μόραι fuerint, nemo tradit, nec puto fuiſſe ſemper eundem numerum, ſed prout exercitus urbanus major vel minor, ita haud dubiè μόραι plures vel pauciores. Nam quod apud *Xenophontem* ſcribitur *ſex eſſe* μόρας, id ego referendum puto ad eam diſtinctionem, quâ domi diſtributi erant ad militiam per μόρας ſeu tribus. Vide ſuprà p. 30.

Ibid.

Ibid. Πολέμαρχον ἕνα] Fuerunt Polemarchi Regum per omnia quasi administri & vicarii: tum moribus urbanis, tum syssitiis præerant. Sed & alia multa iis commissa, quæ ad bellum pertinebant, ut arma publica, exercitia bellica, & alia. Præerat etiam cuilibet Moræ Polemarchus unus; ut h. l. Noster: ἑκάστη δὲ τῶν πολιτικῶν &c. Quod etiam de Moris militaribus intelligendum. Nam idem haud dubiè in bellis Polemarchi, qui & domi. Atque Hic in regis locum succedebat, si eum occumbere contigeret, ut patet ex Nostro in *Hist. Gr.* l. 2. Ducebant aliquando Polemarchi Moras sine alio imperatore, & sociis cùm præsidio aderant. *Crag.* de R. L. lib. 4.

Ibid. Λοχαγὺς] Λόχος (verba sunt *Cragii)* quod *Gloss.* interpretatur *turmam*, quarta Moræ pars est. Erant enim cujusque Moræ quatuor λόχοι, quamvis alii statuant quinque: πέντε γὰρ ἐισὶν, ὡς φησὶν Αριστοτέλης. *Hesych.* Sed veriùs est, quatuor antiquitùs fuisse. Nam totidem λοχαγὺς, seu *turmarum præfectos*, hîc ait *Xenophon* esse. Vide suprà p. 152.

Ibid. Πεντηκοστῆρας] Πεντηκοστὺς erat λόχου seu turmæ pars dimidia, atque octo erant in quâlibet Morâ. Unde patet (inquit *Cragius)* Pentecostyn quamlibet fuisse quinquagenorum militum (cùm λόχος erat centum) quod nomen ipsum indicat. Qui præfecti erant huic numero militum, dicebantur πεντηκοντατῆρες, ut *Thucydides*, vel πεντηκοστῆρες, ut Noster scribit. Vide doctiss. *Hudsonum* ad *Thucyd.* p. 330. & *Hutch.* ad K. A. p. 242.

Ibid. Ενωμοτάρχους] Ενωμοτία, quod etiam est ipsorum Lacedæmoniorum, ut ait *Pollux* l. 1. Pentecostyos pars itidem dimidia. Nam fuêre Enomotiæ in unaquâque Morâ sedecem; facilè igitur colligitur comprehendisse Enomotian vicenos quinos viros, cum Pentecostys erat quinquagenûm. Dicta ἐνωμοτία à sacramento inter se mutuo, vel simul magistratui præstito. *Hesych.* Ενωμοτία, τάξις τὶς διὰ σφαγίων ἐνώμοτος. *Suid.* est τάξις τὶς στρατιωτικὴ ἀνδρῶν ε καὶ κ΄, παρὰ Λακεδαιμονίων εἴρηται δὲ ἐκ τοῦ ὀμνύναι αὐτοὺς μὴ λείψειν τὴν τάξιν. Alium, atque *Suidas*, numerum militum ἐνωμοτίᾳ tribuit *Scholiastes Thucyd.* ad lib. 5. c. 68. nam pro viginti quinque, quos ei concedit *Suidas*, auctore *Schol.* ἔχει ἑκάστη ἐνωμοτία ἄνδρας τεσσαράκοντα δύο: nempe apud Lacedæmonios, quibus ea vox propria. Qui præerant Enomotiis dicebantur ἐνωμοτάρχαι vel ἐνωμοτάρχοι: *scil.* τῆς ἐνωμοτίας ἡγούμενοι. Quorum sedecim fuisse ait Noster cujusque Moræ. Sed hæc vetustissima haud dubiè (notante *Cragio)* fuit divisio, quæ non nisi in peditibus initio locum habuit, & solis Lacedæmoniis competebat. Posteà hæc ratio mutata, manentibus iisdem nominibus, sicut & Legio Romana, ejusque partes auctæ sub iisdem nominibus. Quò pertinet haud dubiè auctorum de Morâ dissensio, cujus jam meminimus. Nam ut *Xenophontis* divisio ad solos Lacedæmonios pertinebat, idque potissimùm

tissimùm quando pedites erant; ita *Schol. Thucyd.* enumeratio ad socios etiam referenda, qui postea accesserunt. Vide quæ scripsit *Crag.* de R. L. lib. 4. *Thucyd.* lib. 5.

P. 210. Πρωτοστάτης] De longitudine, quæ est in fronte aciei, hoc dicitur. Πρωτοστάτης enim, sive ἡγεμὼν vocatur, qui primam in fronte, cæterisque deinceps locis, stationem obtinuit. *Ælian.* c. 6.

Ibid. Στίχος] Pertinet ad altitudinem. *P.*

Ibid. Παραγωγαὶ] Παραγωγὴ est, cùm tota phalanx, seu totum agmen, incedit, ejusque duces non secundum versus, sed juga; vel à dextris incedunt (quæ dextra *paragoge* dicitur) vel à sinistris, & quæ dicitur *sinistra. Arrian.* p. 66. *Hutch.* in indice K. Π. adjecto.

P. 211. Ὁπλομάχοις] Doctiss. *Hutch.* in Notis ad K. A. p. 116. hæc habet: "Per ὁπλομαχίαν *Leunclav.* intelligit *gladiatoriam* scil. *artem* vel *rem:* quâ de, ut apud Romanos celebrata, copiosè *Lipsius* in *Serm. Saturnal.* Sæpiùs tamen dici solet μονομαχία: quin & μονομαχίας ἀγῶνες, ac ὁπλομαχικοὶ ἀγῶνες à Græcis historiæ Romanæ scriptoribus subindè memorantur. *Xenophontis* autem ætate ὁπλομάχους adpellatos fuisse, qui veris armis certare discebant, aut alios ipsi docebant, ex *Platone* in *Lachete*, p. 179, & seq. edit. *Steph.* colligere est." Horum ὁπλομάχων hîc meminit Noster: ubi (notante *Hutchinsono*) id nominis iis etiam contigisse videtur, qui τακτικοὶ Græcis propriè dicuntur.

Ibid. Ἐπὶ κέρως] *Scil.* longo ordine, agmine non quadrato: in quadrato enim agmine duo erant cornua aciei. *P.*

Ibid. Ἐν τῷ τοιούτῳ] *Ita instructo agmine:* τάγματι, ἢ ἄλλο τι desideratur. *P.*

Ibid. Φάλαγξ] Sumitur aliquando pro agmine viginti octo millium, aliàs verò octo millium; sed perfecta φάλαγξ sexdecim millium trecentorum octoginta quatuor virorum numerum adæquabat. Varii alii numeri hoc nomine efferuntur, quod non rarò (ut hîc) usurpatur pro toto peditatu, & generatim pro quovis militum agmine. Vide *Hutch.* indicem K. Π. adjectum.

Ibid. Παρ' ἀσπίδα] I. e. sinistram versus.

Ibid. Ἐξελίττει] Singuli ordines evolvuntur, explicantur. Duo genera ἐξελιγμῶν statuit *Ælian.* κατὰ λόχον καὶ κατὰ ζυγὸν: horum singula tres habent partes. *P.*

P. 212. Ὅτε δὲ ὁ ἄρχων] Solet usuvenire, ut dux agminis ad sinistram ejus partem sit. Hoc nonnulli incommodum interpretabantur. *Xenophon* docet non solùm incommodum non esse, sed interdum & commodum non contemnendum. Hoc fortassè ita sit, quòd duces *Laced.* vel eas partes sibi deposcebant, vel certè studebant se opponere ducibus adversariorum, qui dextrum cornu affectabant, honoris gratiâ. *P.*

Ibid.

Ibid. Κατὰ τὰ γυμνὰ] *Portus* reddit, *à latere aperto.*

Ibid. Τὸ ἄγημα] Agmen peditum & equitum, quod ducem antiebat: seu turma primæ Moræ. *P.*

P. 213. Παρὰ δόρυ] I. e. versus dextram.

P. 214. Αλλὰ φίλων] Si quis exire castris, & ad hostes transire conetur, vel extra ordines vagetur, &c. *P.*

Ibid. Υπὸ Σκιριτῶν] Hujus distincta omninò militia erat, & circa regem stabat, atque in prælio laborantibus succurrebat, eratque ex milite selecto, ut clarè docet *Diodor. Sic.* p. 473. edit. *Steph.* Dicebatur Σκιρίτης à Sciro Arcadiæ, undè *Hesychius* ait λόχον illum fuisse Αρκαδικόν. Cujus hæc sunt verba: Σκιρίτης λόχος οὕτω καλούμενος, ὁ πρωτοκινδυνεύων· ἦν δὲ Αρκαδικός. Fuit autem horum Sciritarum id peculiare, ut semper sinistrum cornu in exercitu tenerent. Vide *Thucyd.* lib. 5. Κ. Π. lib. 4. edit. *Hutch.* *Crag.* de R. L. l. 4. c. 4.

P. 216. Πρόσκοπον] Speculatorem dimittant, nè hostes occupatos in prandio parando eos opprimant. *P.*

P. 219. Ηγήσαιο] Judicio omnium rem confirmat. Sic *Virgil. Æn.* l. 4. v. 401.

Migrantes cernas, *totâque ex urbe ruentes.*

P. 220. Τῦ στρατῦ ἄρχοντες] *Leunclavius* existimat quod hic locus non Polemarchos respicit (qui cum rege reverà τοῦ στρατοῦ ἄρχοντες erant, nec profectò post haruspices, medicos, tibicines, recensendi erant) sed minorum gentium duces ac præfectos; adeoque supplendum in his verbis quod deest, στρατοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες, *copiarum apud impedimenta præfecti.* Vide pag. præced. lin. 1. *Æ. P.*

P. 221. Παρόντας αὐλητὰς] *Quinctil.* lib. 1. c. 8. *Duces,* inquit, *maximos & fidibus & tibiis cecinisse traditum, & exercitus Lacedæmoniorum musicis accensos modis.* Sic etiam *A. Gellius* lib. 1, c. 11. *Auctor historiæ gravissimus Thucydides, Lacedæmonios, summos bellatores, non cornuum tubarumve signis, sed tibiarum modulis in præliis usos esse refert.* Thucyd. lib. 5. testatur ad sedandos gradus, & continendum exercitum, id fieri ab eis solitum — μὴ διασπασθείη αὐτοῖς ἡ τάξις. Vide *Crag.* de R. L. lib. 3. ubi de hâc re plura congessit.

Ibid. Αστεφανῶσθαι εἶναι] Coronæ rariùs domi usurpatæ, in bello ante prælium ab omnibus sumebantur, ita edicente Rege. Hoc testatur *Plutarch.* in *Lycurg.* Quod vetustum valdè videtur: nam eò existimare licet *Homerum* respexisse, cùm καρηκομόωντας Αχαιοὺς dicit. Sed quæ hujus instituti ratio fuerit, neuter horum tradit. Equidem existimo voluisse eos fiduciam hâc ratione animis pugnantium addere, ut coronam jam tanquam victoriâ potiti gestantes fortiùs agerent, nè præmium victoriæ multi perderent. *Crag.* in libro sæpiùs citato. Vide etiam suprà p. 16.

P. 222.

P. 222. Ἑλλανοδίκαις] *Scil.* præfecti, aut judices in Olympiaco certamine. *P.*

P. 223. Εἰ δέ τις &c.] Transit jam *Xenophon* ad eam partem, in quâ vituperat instituta Spartæ suorum temporum. Docet Lacedæmonios ita degenerâsse à suis majoribus, & mutâsse *Lycurgi* disciplinam, tam domesticam, quàm externam; tam privatam, quàm publicam; tam urbanam, quàm bellicam: ut frugalitatem cum luxuriâ commutaverint; paupertatem cum opibus; ξενηλασίας cum commercio peregrinorum; virtutem denique cum ignaviâ, &c. *P.*

Ibid. Νόμοι ἀκίνητοι] Fuêre (inquit *Cragius)* usque adeò stabiles leges, ut quatuordecem reges nihil in iis mutârint. *Plutarchus* ait, Spartam εὐνομίᾳ & δόξῃ principatum Græciæ tenuisse annis quingentis, dum usa est legibus *Lycurgi*, quas ex quatuordecem regibus, qui eum secuti sunt, usque ad *Agin* Archidami filium nemo moverit. Quo tempore tametsi *Plutarchus* videtur finem statuere Reipub. tamen non usque adeò abolita disciplina, & labefactatus publicus status, ut non leges *Lycurgi* aliquatenus retinentes sustinuerint usque ad Tyrannos: *cùm ademptæ erant, quibus ad eam diem* (ut inquit Livius) *civitas stetisset, Lycurgi leges.*

P. 225. Πρὸ τῆς πόλεως] *Leunclavius* scribendum censuit ὑπὲρ τῆς πόλεως. Sed nil mutandum: nam πρὸ cum genitivo sæpissimè reperias positum loco præpositionis ὑπέρ. Quarè συνωνύμως hæ duæ particulæ à probatis scriptoribus usurpantur. Vide *Euripid.* in *Alcest.* p. 256. *Æ. P.*

P. 227. Πύθιοι] Nomen aut à *Pythio Apolline*, aut à verbo πυνθάνεσθαι deducit *Cragius*. Nam erat Pythiorum munus, ut ad Deorum oracula consulenda mitterentur, cùm Respub. super aliquâ re divinum responsum desideraret. Sic *Herod.* lib. 6. de iis scribit: οἱ δὲ Πύθιοι εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Δελφοὺς, &c. *Crag.* de R. L. lib. 2. c. 9.

Ibid. Ἐφορικῶν δίφρων] Judicabant Ephori quasdam controversias civiles; erantque iis sua δίφροι ἐφορικοὶ, in quibus judicantes consedebant. *Ælianus* lib. 2. sellas eas θρόνους vocat, cùm de Clazomeniis hoc refert. *Clazomeniorum* (inquit) *quidam ad Spartam venientes per petulantiam & fastum thronos Ephororum, in quibus sedentes jus dicere, & reipub. negotia transigere consueverant, fuligine resperserunt.* &c.

P. 229. ΑΘΗΝ. ΠΟΛΙΤ.] Populus Atheniensis, non uno, neque eo perpetuo reipub. genere usus est, sed pro rerum conditione & temporum varietate diverso. Siquidem ab initio regium, deindè popularem, aliquando tyrannorum, sæpè etiam paucorum dominatum, atque imperium pertulit. Vide *Sigon.* de R. A. lib. 1.

P. 230. Χειροτονίᾳ] Χειροτονεῖν est *per suffragia creare*, sive *eligere.* Inde autem ductum est verbum, quòd concionibus olim,

qui aſſentiebantur, *manu protenſâ* ſuffragia ferebant. Qui mos inter Græcos *Xenophontis* ætate viguit. Ita enim ipſe ad milites ſuos K. A. lib. 3. Καὶ ὅτῳ δοκεῖ ταῦτ', ἔφη, ἀνατεινάτω τὴν χεῖρα. Καὶ ἀνέτειναν ἅπαντες. Morem hunc reſpicit Noſter *Hiſt. Gr*. l. 1. confer *Act*. c. 14. v. 23. Vide ſis *Raphel. Annot. Philol*. T. 2. p. 101.

Ibid. Ὁπόσοι μὲν στρατηγίαν] Intelligit, τὴν βουλὴν, τὴν στρατηγίαν, τὴν ἱππαρχίαν: quorum alii conſilio, alii & conſilio & virtute tuebantur rempublicam. *P*.

P. 231. Στρατηγικῶν κλήρων] Prætores deni fuêre ex tribubus ſingulis ſinguli; à populo, ut reliqui omnes, in comitiis declarati: domi urbanis officiis, ad militiam ſpectantibus, vacabant.

Ibid. Ἱππαρχιῶν] Ut Prætores & Taxiarchi peditibus, ſic Hipparchi & Phylarchi equitibus imperârunt. Hipparchi autem duo, Phylarchi decem; illi quidem univerſo, hi verò ſingularum tribuum equitatui præfuerunt.

P. 232. Ἐνίοις τῶν ἀνθρώπων] Minimâ mutatione factâ locus hic emendari commodè poteſt, ſi pro ἐνίοις legas ἐνίους. Illud autem ἄγει præcedens, hîc etiam ἀπὸ τοῦ κοινοῦ repetetur, & conſtructio ſic plena fiet —— ὑπὸ γὰρ πενίας &c. ἄγει ἐνίους τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τὰ αἰσχρά. Sic igitur nihil erit addendum. Illud verò ἀμαθία, Ionicè formatum, pro communi ἀμάθεια, ut ἀληθία pro ἀλήθεια. Quâ de re conſule *Triclinii* Schol. in *Sophoc*. Antig. p. 252. in voces, τὴν εὐσέβειαν. *P*.

P. 233. Ἑξῆς] Hoc ab interprete prætermiſſum eſt. Significat autem, *deinceps*, *ordine*, *alii poſt alios*. *P*.

P. 237. Ἡ πόλις μετοίκων] Μέτοικος eſt, qui ex aliâ civitate ad aliam emigrat, ut peregrinus ad breve tempus adventat, ſed illic domicilium habet. Pendebat verò quotannis XII drachmas, quod μετοίκιον dicebatur. Horum μετοίκων alii μετοίκιον non pendebant, quippè cùm eodem civibus uterentur jure, & ἰσοτελεῖς dicebantur. Omnia & privata & publica adminiſtrabant per *patronum*, quem de civibus Athenienſibus eligere lege jubebantur. Vide *Petit*. in *Leg. Att*. l. 2.

Ibid. Τὴν μουσικὴν] *Plato* in *Dialog*. p. 3. edit. Oxon. Ἦν δὲ ὁ ἕτερος μὲν τοῖν ἐραστοῖν περὶ μουσικὴν διατετριφώς. Ὁ δ' ἕτερος, ὃν ἐλέγχει, περὶ γυμναστικήν. Ubi hæc habet doctiſſ. Editor: "Muſicam nemo hîc pro arte duntaxat illâ, cui hoc vulgò nomen tribuitur, accipiat. Paſſim apud antiquos ſenſu latiore auguſtiore uſurpatur, diſciplinas omnes humaniores, & quicquid demùm menti excolendæ inſervit, complectens." Confer etiam auctores ibi citatos.

Ibid. Χορηγίαις αὖ καὶ γυμνασιαρχίαις] Choragi Dionyſiis & Panathenæis choros curabant, & ducebant: victum etiam iis, nec victum ſolùm, ſed & coronas aureas, veſteſque chori ipſius, ornamenta, atque inſignia ſuppeditabant. Inque eâ re tantum ſtudii, tantum-

tantumque industriæ posuerunt, ut magistros, & tibicines præstantiores coram Archonte sortiti sint, ludumque habuerint, in quo per magistrum, quem χοροδιδάσκαλον appellabant, chorum ipsum erudiendum & exercendum curârint. Etenim inter ipsos illustre de laude, victoriâque certamen intercedebat, ita ut in Dionysiis qui hymnis canendis alterum superâsset, is tripodem præmium ferret, eumque cum magnâ cæremoniâ dedicaret. *Gymnasiarchi* ii dicti sunt, qui oleum iis, qui se palæstrâ exercere vellent, ministrârunt. Hæc officia inter primos honores erant, qui in civitate caperentur. Vide *Sigon.* lib. 4.

Ibid. Τριηραρχίαις] Triremium Præfecti armamenta triremibus, & victum remigibus ex suis sumptibus dabant: propter tamen sumptûs magnitudinem, ea interdum à civitate acceperunt: aliquando duo simul triremem instruxerunt, aliquando tres, aliquando decem, aliquando plures. Ut autem Prætores in re maritimâ trierarchis omnibus, sic singuli trierarchi singulis triremibus, ac ejus triremis remigibus imperârunt. Vide *Sigon.* lib. 4. *Petit.* in Leg. Att. l. 3.

P. 240. Απὸ τῶν Πρυτανείων] Πρυτανεῖα genere neutro erat pecunia, quæ ab utroque litigatore deponebatur: ea erat τῶν πρυτάνεων merces, quæ dicebatur etiam παρακαταβολή. *P.*

P. 241. Κήρυκες] Qui & ipsi quæstum faciunt, dum vocant in jus. *P.*

Ibid. Δίκην δοῦναι καὶ λαβεῖν] Δίκην δοῦναι, ad *reum:* δίκην λαβεῖν, ad *actorem* refertur. *P.*

P. 242. Ελαύνειν] Hunc locum sic emendat *Leunclavius:* ἐλαύνουσιν εὐθὺς οἷον ἀσβάντες. Malim ego ἐλαύνειν εὐθέως οἷοι τ' ἀσβάντες. *W.*

P. 243. Τὸ δὲ ὁπλιτικὸν &c.] Constans erat opinio illis temporibus Dorienses longè fortiores esse quàm Ionas, & Peloponnesios esse præstantiores Atheniensibus: itaque gravem armaturam Doriensium longè præstantiorem esse gravi armaturâ Atheniensium. *P.*

P. 245. Εξεῖναι] Vide Nostrum suprà p. 34. & *Raphel.* Annot. Philol. T. 2. p. 415.

Ibid. Βούλει πλεῖν] Secunda persona pro tertiâ. Sic Terentius: *sine invidiâ laudem invenias, & amicum pares.*

P. 246. Νόσους τῶν καρπῶν] Varii sunt morbi, quos fruges contrahunt vi vel ventorum, vel imbrium, vel siccitate: undè annonæ caritas sequitur. —— Διὸς — ποιητικὸν καὶ σημεῖον. *P.*

P. 249. Εξ αὐτῶν μέλλει &c.] Induit personam populi Atheniensis, qui his commodis lætetur, & glorietur, se aliorum copiis alere suam potentiam. *P.*

Ibid. Εγὼ μὲν οὐδὲν &c.] Confert civitatem Atheniensium cum aliis, & eam longè meliore conditione esse ait, quàm illas: hanc enim

enim perfrui omnibus his commodis, illas nè duo quidem, vel tria simul ex his habere. *P.*

P. 252. Τὴν μὲ ὐσίαν] *Pecus* intelligit.

Ibid. Υφ' ὅτου ἀδικεῖν] Vitiosum hunc locum ita corrigas —— ὑφ' ὅτυ ἀδικεῖσθαι νομίσει τις, ἢ ὑπὸ τῶ ὀλίγων. *W.*

Ibid. Τῷ λέγοντι] Qui dicit sententiam vel in senatu, vel ad populum.

Ibid. Τῷ ἐπιψηφίσαντι] Qui sententias rogat, & ad suffragium ferendum vocat. *P.*

P. 253. Τὰ συγκείμενα] Sensus est: Pacta in concione frequenti fiebant: concio nunquam erat adeò frequens, ut aliqui non deessent: eo igitur nomine se excusabant — *Ego non adsui, non scivi, non assensus sum*, &c. sed malo dolo hoc faciebant. *P.*

P. 257. Δίκας καὶ γραφὰς] Γραφὴ, δημοσίυ τινὸς ἐγκλήματος ὄνομα —— δίκη ἰδίως λέγεται ἐπὶ τῶν ἰδιωτικῶν ἐγκλημάτων. *Harpocrat.* Similiter distinguit *Plato* in *Dialog.* p. 19. edit. Ox. δίκην αὐτὴν καλῦσιν, ἀλλὰ γραφήν. ubi consulas Editorem.

Ibid. Κατὰ πόλιν ἀεὶ γιγνομένων] *Scil.* de muris reficiendis, de ædificiis, de viis sternendis, de præsidiis, &c. *P.*

P. 258. Εἰς Διονύσια] Gemina Dionysia fuerunt, festa scilicet, quæ in honorem Bacchi celebrabantur: *majora* ac *minora*. Quandocunque autem Διονύσια absolutè legimus apud Atticos scriptores, Dionysia majora, quæ & Dionysia verna, intelligere debemus. Altera autumnalia, extra urbem in agris habebantur, undè dicta erant Διονύσια τὰ κατ' ἀγρὺς, & Dionysia minora; erant enim tantùm παρασκευὴ quædam, seu præparatio ad Bacchanalia verna, quæ majora & antiquiora. *Duport.* ad *Theophrast.* Vide etiam *Meurs.* in libro peculiari de hoc festo.

Ibid. Θαργήλια] Quæ in honorem Apollinis atque Dianæ celebrabantur. Vide *Petit.* comm. in *Leg. Att.* p. 47, & seq.

Ibid. Παναθήναια] *Montfaucon.* tom. 2. *Antiq. Illust.* "Panathenæa magnum Minervæ festum erant, quod Athenis celebrabatur, & *magna sacra* vocabatur. Primus institutor fuit Ericthonius Vulcani filius; alii dicunt Orpheum auctorem. Posteà Theseus coactis tribubus omnibus ut civitatem unam constitueret, hæc festa restituit & auxit. Præter magna Panathenæa, minora etiam erant; magna quôque quinto anno agebantur; minora secundum quosdam quotannis, secundum alios tertio quôque anno. In hisce minoribus tres ludi publici exercebantur; in primo, facium & funalium cursus agebatur, primò à peditibus, deindè ab equitibus; in secundo, Athletarum certamen, qui de viribus concertabant; in tertio, musices certamen exhibebatur. Poetæ quoque exercitiis quatuor de palmâ concertabant; victorum præmium vas erat olei plenum, quo ad libitum victor uti poterat, dum nè illud domum referret. Ibi quoque saltationes visebantur: sacrificium sumptuosum

ſum erat, quiſque pagus bovem ſuppeditare tenebatur, ex carnibus verò, quæ ſupererant, convivium publicum celebrabatur. Majori pompâ *Magna Panathenæa* perficiebantur. Peplum Minervæ procedendo ferebatur, veſtis erat alba non manicata, auro contexta, in quâ repræſentabantur pugnæ, geſtaque *Minervæ*, *Jovis* & Heroum. Pompæ huic intererant omnes ſenes juveneſque utriuſque ſexûs. Vide *Meurſ.* in libro ſingulari de hoc feſto. *Petit*. Leg. Att. p. 18. & *Archæol. Gr.* lib. 2. c. 20.

P. 259. Διαδικάσαι] *Jus dicere duobus inter ſe contendentibus:* exempli gratiâ, de facultatum permutatione, vel aliâ ejuſmodi re. *P.*

P. 261. Εορτὰς διπλασίους] Hinc D. *Lucas* Act. c. 17. v. 22. ait Athenienſes eſſe δεισιδαιμονεστέρους. Erant enim δεισιδαιμονέστεροι, quàm ulli Græcorum, tum idolorum atque ararum copiâ (teſte *Pauſan.* in Atticis p. 29.) tum feſtorum dierum frequentiâ. Vide ſis *Raphel.* Annot. Philol. T. 2. p. 126.

P. 262. Ομοιοι τοῖς ὁμοίοις] Vide quæ notavimus ſuprà ad p. 206.

P. 265. ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΟΔΩΝ] Athenienſium annui reditus fuêre talenta 1200, & quod excurreret. *Æſchines* Orat. περὶ παραπρεσβ. ——— φόρος δὲ ἡμῖν κατ' ἐνιαυτὸν προσῄει πλέον ἢ χίλια καὶ διακόσια τάλαντα, *Tributum verò nobis annuum accedit pluſquam mille & ducenta talenta.* Atticæ autem totius cenſus erat talentorum 6000: ut indicat *Demoſthenes* περὶ συμμοριῶν. Vide *Meurſ.* Att. Lect. lib. 1.

Ibid. Οποῖοί τινες οἱ προστάτ.] Similiter Noſter in K. Π. lib. 8. ſub fin. —Οποῖοί τινες γὰρ ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι καὶ οἱ ὑπ' αὐτοὺς ἐπὶ τὸ πολὺ γίγνονται. Eandem ferè ſententiam his verbis exprimit Cicero lib. 1. *Famil. epiſt.* 9. *Quales in republicâ principes eſſent, tales reliquos ſolere eſſes cives.* Nec mirùm, cùm auctore Livio— *Ipſi ſe homines in regis, velut unici exempli, mores formant.*

P. 271. Αὐτοῖς μᾶλλον πιστεύειν] Athenienſes nullis aliis militibus primitùs utebantur, quam ſuis civibus: ii, cum ad expeditionem aliquam proficiſcendum erat, nomina ſua in tabulas publicas referebant. Omnibus per vices obeundum erat hoc munus; nullâ vel divitiarum vel nobilitatis habitâ ratione. Ipſi ſuis vicibus philoſophi loricam induerunt. Numerus verò horum militum is erat, quem rei gerendæ ratio poſtulabat. *Xenophontis* autem tempore obſoleta ſunt hæc omnia; & non niſi ex peregrinis & mercenariis, qui malè ſerviebant, exercitus conflatus erat. Noſter exoptat, ut iterùm valeant antiqua conſuetudo & diſciplina.

P. 276. Τριήρεις πολλάκις &c.] Athenienſes valdè erant mari potentes. Facilè trecentas naves adornabant, eaſque tam benè inſtructas, ut cum duplo navium numero par iis certamen eſſet. Vide *Thucyd.* lib. 2. & *Mount.* ad *Demoſt.* p. 268.

P. 286.

P. 286. Ὀβολὸν] Ὀβολὸς drachmæ Atticæ ſexta pars erat. *Plin.* H. N. lib. 21. c. 34. *Eademque* (de drachmâ ſcribit Atticâ) *ſex obolos pondere efficit.* Suidas: ὀβολὸς δὲ παρὰ Ἀθηναίοις ἐξ ἐστι χαλκῶν. Vide *Hutch.* indicem K. A. adjectum

P. 290. Τάλαντα] Talentum multiplex fuit auctore *Feſto*; Atticum autem ſex millium denariorum fuiſſe dicit. Talentum (inquit *Suidas*) minarum eſt ſexaginta: Mina autem drachmarum centum. Hoc etiam legimus in verſibus illis, qui apud *Priſcianum* leguntur, & *Favini* eſſe dictitantur:

Cecropium ſupereſt poſt hæc docuiſſe talentum:
Sexaginta minas; ſeu vis, ſex millia drachmas:
Quod ſummum doctis perhibetur pondus Athenis.

Cujus lib. 4to. videre licet omnia talenta ad unam formam redacta. De valore communis Attici talenti valdè diſcrepant auctores; juxta *Tourrellum* valet noſtrâ monetâ libras 187. ſolidos autem decem; doctiſſ. *Prideauxius* id exæquat libris 188. ſol. 6. den. 8. *Arbuthnottus* libras 193, ſol. 15. vide autem *Seldenum* & *Hoſtium* de re nummariâ. Hactenus doctiſſ. *Mount.* ad *Demoſt.* p. 253. De talento Attico (notante *Hutchinſono*) intelligendi ſunt ſcriptores antiqui, cùm vocem ſine adjectione uſurpant.

P. 291. Ἐν Δεκελέᾳ] Lacedæmonii cum Athenienſibus fœdus fecerunt in annos quinquaginta, anno decimo belli Poloponneſiaci. *Agis* rex bellum cum Eleis geſſit; & cum *Alcibiade* exule Athenienſi, rupto quinquaginta annorum fœdere in Atticam irrupit, atque ibi Deceliam communivit, unde *bellum Decelicum* appellatum. Vide *Sigon.* de R. L.

P. 292. Δὲ τέτταρα φυλαί.] *Cecrops* & poſt eum *Solo* in quatuor tribus populum Athenienſem diſtribuerant. Harum poſtrema ex civibus conſtans, quibus opera vita erat, quique publicis muneribus excluſi ſunt; nihilo ſeciùs omnium conſiliorum particeps erat, & communi cum cæteris ſuffragii ferendi jure fruebatur. Cùm autem tributum imponeretur, prima tribus talentum conferebat, ſecunda ſemi-talentum, tertia centum drachmas, poſtrema nihil. Poſteà quatuor tribus ad decem uſque auctæ ſunt. *Tourrell.* ad *Demoſth.*

P. 293. Μηδὲν μέντοι &c.] Videtur fuiſſe dicendum: μηδεὶς μέντοι τοῦτο φοβείσθω. Aut μηδὲ μέντοι τοῦτο δεῖ φοβεῖσθαι, vel τοῦτο χρὴ φοβ. *Steph.*

P. 304. Ἑλληνοταμίας] Apud Athenienſes erant Ἑλληνοταμίαι, qui ſociorum vectigalia & tributa receperunt. Sunt autem inſtituti, auctore *Thucyd.* eo anno, quo primùm *Ariſtides* ſociis tributa indixit, & ærarium in Delo conſtituit. *Sigon.* de *Reg. Ath.* lib. 4.

P. 306. Φωκέων τὸ ἱερὸν] Thebani victos armis Lacedæmonios & Phocenſes apud *Amphictyonum* conſilium accuſaverant; illos, quòd

quòd Cadmeam arcem induciarum tempore occupaverant; hos, quod terræ ſacræ tractum excoluiſſeut. Illi pecuniâ damnantur, majori quàm quæ exſolvi poſſet. Igitur Phocenſes, *Philomelo*, duce templum Delphicum occupant. Hinc conflatum bellum, quod *Phocicum*, ſive *ſacrum*, appellatur, quodque novem, ut *Diodorus* refert, decem verò, ut *Pauſanias*, annos duravit. Vide *Mount*. ad *Demoſth*.

P. 307. Πρὸς τοῦτον εἰρήνην] Similiter D. *Paulus* ad *Rom*. c. 5. v. 1. Εἰρήνην πρὸς τὸν θεὸν, *Pacem cum Deo*, non verò *ad*, neque *apud*. Græcis enim εἰρήνη πρὸς τινα (notante *Raphelio)* non ſonat pacem & tranquillitatem, quâ quis *apud* alium fruatur, ſed pacem *cum* eo.

P. 309. Τὰς θεὰς] *Scil*. Jovem & Apollinem.

Ibid. Αὐτίκα καὶ εἰς τὸν &c.] Noſter K. Π. lib. I. ad fin. Θεοὶ δὲ, ὦ παῖ, αἰεὶ ὄντες πάντα ἴσασι, τὰ γεγενημένα, καὶ τὰ ὄντα, καὶ ὅ, τι ἐξ ἑκάστου αὐτῶν ἀποβήσεται· καὶ τῶν συμβουλευομένων ἀνθρώπων οἷς ἂν ἵλεῳ ὦσι, προσημαίνουσιν ἅ τε χρὴ ποιεῖν, καὶ ἃ οὐ χρή.

INDEX

INDEX
Vocum & Phrasium.

Numerus Paginam denotat.

A.

Αἰνιᾶνας,

INDEX.

INDEX.

Αργυροῦς,

INDEX.

Βάρβαρος,

INDEX.

Δῆμος,

I N D E X.

Εαρ

INDEX.

E.

Εξαλίξας,

INDEX.

Εὐγνω-

INDEX.

Ησκει,

INDEX.

INDEX.

Κορ-

INDEX.

Μεγά-

I N D E X.

Ξενη-

INDEX.

Ξ.

Παιδ-

INDEX.

I N D E X.

Προσφέρει,

INDEX.

Στόλῳ

INDEX.

INDEX.

T.

Υ.

Ὑποσπόνδȣς,

INDEX.

Χαλκυ-

I N D E X.

F I N I S.

P. 15. lin. 7. pro μαίστωτων lege σωμάτων.